

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE
ÇÖZÜM ÖNERİLERİNE İLİŞKİN EĞİTİM BİLEŞENLERİNİN
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra ARSLAN

Danışman: Prof. Dr. Gülay ASLAN

TOKAT
Şubat, 2023

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Prof. Dr Gülay ASLAN danışmanlığında hazırlamış olduğum “Okul Öncesi Eğitimde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Eğitim Bileşenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.....

Esra ARSLAN

JÜRİ KABUL VE ONAY

Esra ARSLAN tarafından hazırlanan “**Okul Öncesi Eğitimde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Eğitim Bileşenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 26.01.2023 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Üye (Başkan): Prof. Dr. Hüseyin YOLCU

.....

Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Gülay ASLAN

.....

Üye : Dr. Öğretim Üyesi Emine SAKLAN

.....

ONAY

... / ... / 2023

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bilgisine ve kişiliğine saygı duyduğum, gerek ders gerekse tez döneminde bana olan davranışları ve rehberliği için değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Gülay ASLAN'a, her sorunumda beni dinleyen, çözüm arayan, yapamam dediğimde beni cesaretlendiren kıymetli hocam Doç. Dr. Erdal KÜÇÜKER'e çok teşekkür ederim. Olaylara daha eleştirel yaklaşmama ve görünenin arkasındaki satır aralarına dikkat etmeme olanak sağlayan kıymetli hocam Dr. Öğretim Üyesi Zafer KİRAZ'a ve eğitimime olan katkıları için çok değerli bölüm hocalarım Doç. Dr. Uğur AKIN ve Doç. Dr. Emel Tüzel İŞERİ'ye çok teşekkür ederim.

Saygıdeğer jüri üyeleri Prof. Dr Hüseyin YOLCU ve Dr. Öğretim Üyesi Emine SAKLAN'a tezime olan değerli katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırma sürecinde bana vakit ayıran ve sabırla sorularımı cevaplayan kıymetli okul yöneticilerine, öğretmen arkadaşlarıma ve öğrenci velilerine katkılarından dolayı çok teşekkür ederim. Tez yazım sürecinde bana yardımcı olan ve hoşgörü gösteren çok kıymetli mesai arkadaşlarıma minnettarım.

Her zaman olduğu gibi yüksek lisans sürecinde de bana destek olan, benim işlerimi kolaylaştıran, pes ettiğimde yüreklendiren annem, babam ve özellikle ablama çok teşekkür ederim.

Esra ARSLAN

Şubat, 2023

ÖZET

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİNE İLİŞKİN EĞİTİM BİLEŞENLERİNİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Arslan, Esra

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Gülay ASLAN

Ocak 2023, xiv+168 sayfa

Bu araştırmanın amacı, resmi anaokulu ve ana sınıflarında eğitim gören öğrencilerin velileri, bu okullarda görev yapan okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerinden hareketle okul öncesi eğitimde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini belirlemektir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 öğretim yılında Tokat Merkez ve Turhal ilçesine bağlı resmi ana sınıflarında ve bağımsız anaokullarında ve bu ilçelere bağlı köylerdeki ana sınıflarında öğrencisi bulunan 10 veli, bu okullarda görev yapan 10 öğretmen ve 10 okul yöneticisi oluşturmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile veriler toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre eğitim iş görenlerine ilişkin olarak iletişim, mesleki yeterlilik, kişisel özellikler açısından çeşitli sorunlar yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Okullarda yeterince nitelikli destek personel bulunmaması eğitim sürecini olumsuz etkilemektedir. Araştırmada, velilerin okul öncesi eğitimin yapısı ve amaçları konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığı, eğitim maliyetini karşılamada zorluk yaşadıkları görülmüştür. Öğrencilere ilişkin olarak, son yıllarda teknoloji bağımlılığının arttığı, çocuklarda davranış problemleri görüldüğü ve hazırbulunuşluklarının düşük olduğu gözlemlenmiştir. Katılımcılar, okulların ve sınıfların fiziki açıdan yetersiz olduğu, eğitim materyalleri, yemekhane, sınıf büyüklükleri ve öğrenci sayıları konusunda sorunlar yaşandığını ifade etmişlerdir. Bütçe açısından okullarda sorunlar yaşanmakta ve ihtiyaçlar karşılanamamaktadır. Okul öncesi eğitimin zorunlu olmaması ve ücretli olması her çocuğun eğitimden faydalanamamasına neden olmaktadır. Katılımcılar, okul öncesi eğitimin farklı

kademelerde sunuluyor olması ve buralarda fiziki imkânların sınırlı olması, yöneticilerin alan dışından olması gibi sorunlardan da söz etmişlerdir. Katılımcılar okul öncesi eğitim mevzuatından kaynaklı sorunlardan da söz etmişlerdir. Bunlar; okul öncesi eğitim öğretmenlerinin aralıksız çalışması, tam gün eğitim olmaması, ikili eğitim uygulaması, farklı yaş gruplarının aynı sınıfta eğitim almaları gibi sorunlardır. Öte yandan okul öncesi eğitim programının güncel olmadığı, farklı öğretim yöntem tekniklerine yer verilmediği, ders kitaplarının yetersiz olduğu ve her yıl aynı kitaplar değiştirilmeden kullanıldığı da ifade edilen sorunlar arasındadır. Görüşme yapılan katılımcılar, okul öncesi eğitimin zorunlu ve ücretsiz olması, fiziki ortamların iyileştirilmesi, okul öncesi eğitim kurumlarının bağımsız binalarının olması, her okulun bütçesinin olması, okul öncesi eğitimin önemi hakkında farkındalık çalışmalarının yapılması, eğitim programlarının güncellenmesi ve mevzuatta değişiklik yapılması önerilerinde bulunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Mevzuat, Eğitim Programı, Eğitim Bileşenleri

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE VIEWS OF EDUCATIONAL CONSTITUENTS ON THE PROBLEMS ENCOUNTERED IN PRESCHOOL EDUCATION AND SOLUTION SUGGESTIONS

Arslan, Esra

Master of Science, Educational Administration and Supervision

Thesis Advisor: Prof. Dr. Gülay ASLAN

January 2023, xiv+168 pages

The aim of this research is to determine the problems encountered in pre-school education and the solution proposals for these problems, based on the opinions of the parents of the students studying in the official kindergarten and kindergarten classes, the school administrators and teachers working in these schools. Case study design which is one of the qualitative research methods was used in the research. The study group of the research consisted of 10 teachers working in these schools, 10 school administrators, and 10 parents who have students in the official kindergartens and independent kindergartens in Tokat Center and Turhal districts and the kindergartens in the villages of these districts in the 2021-2022 academic year. Data were collected by semi-structured interview technique and analyzed by content analysis method. According to the results of the research, it has been concluded that there are various problems in terms of communication, professional competence and personal characteristics regarding education workers. The lack of qualified support personnel in schools affects the education process negatively. In the study, it was concluded that the parents did not have enough knowledge about the structure and aims of pre-school education and they had difficulty in affording the cost of education. Regarding students, it has been observed that technology addiction has increased in recent years, there are behavioral problems among children and their readiness is low. Participants stated that schools and classrooms were physically inadequate, and that they had problems with educational materials, cafeteria, class sizes and student numbers. There are problems in schools in terms of budget and the needs cannot be met. The fact that pre-school education is not compulsory and to be paid causes not every child to benefit from education. The

participants also mentioned the problems such as the fact that pre-school education is offered at different levels, the physical opportunities are limited, and the administrators are from outside the field. The participants also talked about the problems arising from the preschool education legislation. These are problems such as the continuous work of pre-school teachers, the lack of full-time education, the dual education, the education of different age groups in the same class. On the other hand, it is also stated that the preschool education program is not up-to-date, different teaching method techniques are not included, the textbooks are insufficient and the same books are used without changing them every year. The interviewed participants suggested that preschool education should be compulsory and free, physical environments should be improved, preschool education institutions should have independent buildings, each school should have a budget, awareness studies should be carried out on the importance of preschool education, education programs should be updated and the legislation should be changed.

Keywords: Preschool Education, Legislation, Curriculum, Educational Components

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK SÖZLEŞME.....	i
JÜRİ KABUL VE ONAY	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLO LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR.....	xv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem	1
Amaç	6
Önem	6
Sayıtlar	7
Sınırlılıklar	8
Tanımlar	8
BÖLÜM II	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9

Okul Öncesi Eğitim.....	9
Okul Öncesi Eğitimin Amaçları	12
Okul Öncesi Eğitimin İlkeleri	13
Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi	15
Kalkınma Planları’nda Okul Öncesi Eğitim	18
Milli Eğitim Şuralarında Okul Öncesi Eğitim	20
Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Fiziksel Ortam	23
Okul Öncesi Eğitim Programı	26
Okul Öncesi Eğitimde Ailenin Rolü	27
Okul Öncesi Eğitimde Öğretmenin Rolü	29
Okul Öncesi Eğitimde Okul Yöneticisinin Rolü.....	31
Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Finansmanı	32
Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Mevcut Durumu	34
Eğitimde Eşitlik Açısından.....	34
Eğitim Hakkı Açısından	36
Okul Öncesi Eğitime Dair İstatistikî Bilgiler	37
İlgili Araştırmalar.....	41
BÖLÜM III.....	48
YÖNTEM	48
Araştırma Modeli	48

Çalışma Grubu	48
Veri Toplama Aracı.....	52
Veri Toplama Süreci	52
Verilerin Analizi.....	53
Geçerlik ve Güvenirlik.....	54
BÖLÜM IV	55
BULGULAR VE YORUMLAR	55
Eğitim İş Görenlerine İlişkin Karşılaşılan Sorunlara Ait Bulgular	55
Okul Yöneticilerinin Eğitim İş Görenlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular	55
Öğretmenlerin Eğitim İş Görenlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular	58
Velilerinin Eğitim İş Görenlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular ..	61
Öğrenci ve Velilere İlişkin Karşılaşılan Sorunlara Ait Bulgular	64
Okul Yöneticilerinin Öğrenci ve Velilere İlişkin Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular	64
Öğretmenlerin Öğrenci ve Velilere İlişkin Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular	69
Velilerin Çocuklarının Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular ...	72
Okulların Fiziki Durumu ve Bütçe Süreçlerine ilişkin Karşılaşılan Sorunlara Ait Bulgular	74
Okul Yöneticilerinin Okulların Fiziki Durumu ve Bütçe Süreçlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular	74

Öğretmenlerin Okulların Fiziki Durumu ve Bütçe Süreçlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular	78
Velilerin Okulların Fiziki Durumu ve Bütçe Süreçlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular	84
Makro Düzeyde İzlenen Politikalarından Kaynaklı Sorunlara İlişkin Bulgular	87
Okul Yöneticilerinin Makro Düzeyde İzlenen Eğitim Politikalarından Kaynaklı Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular.....	87
Öğretmenlerin Makro Düzeyde İzlenen Eğitim Politikalarından Kaynaklı Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular.....	95
Velilerin Makro Düzeyde İzlenen Eğitim Politikalarından Kaynaklı Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular	100
Karşılaşılan Sorunların Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular.....	102
Okul Yöneticilerinin Karşılaşılan Sorunların Çözümüne İlişkin Önerileri	102
Öğretmenlerin Karşılaşılan Sorunların Çözümüne İlişkin Önerileri.....	108
Velilerin Karşılaşılan Sorunların Çözümüne İlişkin Önerileri.....	114
BÖLÜM V	117
TARTIŞMA	117
BÖLÜM VI.....	131
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	131
Sonuçlar.....	131
Eğitim İş Görenlerine İlişkin Karşılaşılan Sorunlara Ait Sonuçlar	131
Velilere ve Öğrencilere İlişkin Karşılaşılan Sorunlara Ait Sonuçlar	133

Velilerin Çocuklarının Eğitimi Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara Ait Sonuçlar	134
Okulların Fiziki Durumuna ve Bütçe Süreçlerine İlişkin Karşılaşılan Sorunlara Ait Sonuçlar.....	135
Makro Düzeyde İzlenen Eğitim Politikalarına İlişkin Karşılaşılan Sorunlara Ait Sonuçlar.....	137
Karşılaşılan Sorunların Çözümüne Yönelik Önerilere Ait Sonuçlar	138
KAYNAKÇA.....	141
EKLER.....	155
Ek 1. Yönetici Görüşme Formu	156
Ek 2. Öğretmen Görüşme Formu	159
Ek 3. Veli Görüşme Formu	162
Ek 4. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün Etik Kurul Onayı	166
Ek 5. Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğünün Anket Çalışma İzni.....	167
Ek 6. Özgeçmiş	168

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranları-2011/12-2021/22.....	38
Tablo 2. Okul Öncesi Eğitimde Derslik ve Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayıları .	39
Tablo 3. Eğitim Düzeylerine Göre Öğrenci Başına Eğitim Harcaması	40
Tablo 4. Görüşmeye Katılan Okul Yöneticilerinin Demografik Özellikleri	49
Tablo 5. Görüşmeye Katılan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri	50
Tablo 6. Görüşmeye Katılan Öğrenci Velilerinin Demografik Özellikleri	51
Tablo 7. Okul Yöneticilerinin Eğitim İş Görenlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar ...	55
Tablo 8. Öğretmenlerin Eğitim İş Görenlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar	58
Tablo 9. Velilerin Eğitim İş Görenlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar	62
Tablo 10. Okul Yöneticilerinin Öğrenci ve Velilere İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar.....	64
Tablo 11. Öğretmenlerin Öğrenci ve Velilere İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar.....	69
Tablo 12. Velilerin Çocukların Eğitimi Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar.....	73
Tablo 13. Okul Yöneticilerinin Okulların Fiziki Durumu ve Bütçe Süreçlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar	74
Tablo 14. Öğretmenlerin Okulların Fiziki Durumu ve Bütçe Süreçlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar	79
Tablo 15. Velilerin Okulların Fiziki Durumuna ve Bütçe Süreçlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar	84
Tablo 16. Okul Yöneticilerinin Makro Düzeyde İzlenen Eğitim Politikalarından Kaynaklı Karşılaştıkları Sorunlar	88

Tablo 17. Öğretmenlerin Makro Düzeyde İzlenen Politikalarından Kaynaklı Karşılaştıkları Sorunlar	95
Tablo 18. Velilerin Makro Düzeyde İzlenen Eğitim Politikalarından Kaynaklı Karşılaştıkları Sorunlar	100
Tablo 19. Okul Yöneticilerinin Karşılaşılan Sorunların Çözümüne İlişkin Önerileri ..	103
Tablo 20. Öğretmenlerin Karşılaşılan Sorunların Çözümüne İlişkin Önerileri	109
Tablo 21. Velilerin Karşılaşılan Sorunların Çözümüne İlişkin Önerileri	114

KISALTMALAR

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

OMEP: Okul Öncesi Eğitimi Geliştirme Derneği

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

OBADER: Okul Öncesi Eğitimle Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

KB: Kalkınma Bakanlığı

SBB: Strateji ve Bütçe Başkanlığı

TEDMEM: Türk Eğitim Derneği

BM: Birleşmiş Milletler

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

CİMER: Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi

RAM: Rehberlik Araştırma Merkezi

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölüm, araştırmanın problemi, amaçları, önemi, sayıtlıları, sınırlılıkları ve tanımlardan oluşmaktadır.

Problem

Erken çocukluk döneminde, çocuklar çevresel etkilere daha duyarlı olduğu ve öğrenmenin daha kolay olduğu bilinmektedir. Bu dönemdeki olumlu yaşantılar ve kazanımlar bireyin karakterinin temelini oluşturmakta, gelişim alanlarındaki temel becerilerin kazanılmasına, sosyal hayata uyumun kolaylaşmasına ve akademik başarının artmasına imkân sağlamaktadır. Toplumun temelini oluşturan insanın her yönüyle iyi yetiştirilmiş olması toplumsal kalkınmanın ön koşulu olarak düşünülmektedir ve okul öncesi dönemde yapılan uygun müdahaleler, toplumların istediği özelliklerde çocukların yetişmesine olanak sağlamaktadır.

Her çocuk, bakımından sorumlu yetişkinlerin öğrenmeleri sırasında onlara rehberlik etmesi, sağlıklı bir şekilde gelişme, duygu ve düşüncelerinin insanlar tarafından önemsenmesi ve kabul edilmesi hakkına sahiptir. Çocukların temel ihtiyaçlarının karşılanması, tehlikelerden korunma, öğrenme ortamlarının oluşturulması ve topluma yararlı bireyler olarak yetiştirilmeleri toplumların sorumluluğundadır. Okul öncesi dönem için yapılacak toplumsal ve ekonomik politikalar, bu ihtiyaçları karşılayacak şekilde planlanmalı, çocukların ekonomik ve sosyal statülerinden bağımsız olarak, bütün çocuklar için eşit şartlarda uygulanmalıdır (Jalongo ve diğerleri, 2004).

Türkiye’de okullaşma oranları incelendiğinde bu yaş grubundaki her çocuğun eğitimden yararlanmadığı görülmektedir. Niceliğin yanı sıra fiziksel ortamların durumu, mali sorunlar, eğitim programları ve mevzuatta görülen eksiklikler ile uygulanan devlet politikaları nedeniyle eğitimin niteliğinin de düşük olduğu bilinmektedir. Öte yandan Türkiye’de okul öncesi eğitimin öneminin giderek anlaşıldığı ve bu kademeye yönelik gerekli çalışmaların yapılmaya başlandığı görülmektedir. Ancak diğer ülkelerdeki durum incelendiğinde bu ülkelerde Türkiye’den çok önce okul

öncesi eğitimin öneminin anlaşıldığı ve devlet tarafından gerekli müdahalelerin yapıldığı okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarının yüksekliğinden anlaşılmaktadır.

Bir Bakışta Eğitim raporunda (2022), Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkelerinin eğitim durumlarına ilişkin güncel bilgiler yer almaktadır. Raporda okul öncesi eğitimde okullaşma oranları 2005, 2015 ve 2020 yılları için karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Türkiye’de on beş yıllık bir zaman içerisinde 3-5 yaş okullaşma oranlarında büyük ölçüde artış olduğu gözlemlenmiştir. Ancak Türkiye’nin okul öncesi eğitim okullaşma oranları OECD ortalamasının çok gerisinde kalmıştır. 2020 yılı okul öncesi eğitim okullaşma oranı OECD ortalaması %83,0 iken Türkiye’de bu oran %41,0’dır ve Türkiye bu oranlarla OECD ülkeleri arasında son sırada yer almaktadır (OECD, 2022).

Okullaşmanın yanı sıra eğitimden yararlanma süresi bakımından da Türkiye diğer ülkelerin gerisinde kalmıştır. Türkiye ve dünyanın başka yerlerinde ailelerin sosyoekonomik düzeyi ile çocuklarının aldığı erken çocukluk eğitimi süresi arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu; ailelerin sosyoekonomik düzeyleri yükseldikçe çocukların eğitim sürelerinin de yükseldiği görülmektedir. Yüksek gelir grubunda yer alan çocuklar diğerlerine göre daha uzun süre erken çocukluk eğitimi almaktadırlar. OECD ülkelerinde erken çocukluk eğitiminin süresi yüksek gelire sahip grupta yer alan çocuklar için 3,3 yıl, orta gelirli gruplardaki çocuklar için 3 yıl ve düşük gelirli gruplardaki çocuklar için 2,7 yıldır. Türkiye’de ise erken çocukluk eğitiminden, yüksek gelir grupları 1,3-1,5 yıl, orta gelir grupları 1 yıl ve düşük gelir grupları ise 0,7-1 yıl faydalanabilmektedir. Bu verilere göre Türkiye OECD ülkeleri arasında son sıralarda yer almaktadır. (Kaymak Eren, Çakmak Teloğlu ve İlhan, 2017).

Devletin eğitime bakışı ve ayrılan kaynaklar, eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini sağlamada önemli rol oynamaktadır. Milli gelirdeki artış ile devletin eğitim yatırımlarının artması beklenmektedir. Oysa devletin diğer kamusal hizmetlere de yatırım yapması gerekliliği kaynakların dağılımını etkilemekte ve eğitim finansmanı politikalarında belirleyici rol oynamaktadır. Ailelerin sosyoekonomik düzeyi arasındaki farklılıklar da eğitimden yararlanma olanaklarını etkilemektedir. Düşük gelire sahip aileler beslenme, barınma gibi temel ihtiyaçlarını öncelikli olarak karşılama eğilimindeyken, yüksek gelirli aileler kültür faaliyetlerine daha fazla kaynak ayırma imkânına sahip olabilmektedirler. Bazı aileler için çocukların eğitimi önemli bir yere

sahip olurken, bazı aileler için eğitim gereksiz görülebilir ya da maddi imkânları eğitim maliyetini karşılamaya izin vermez (Ünal, 1993, s. 262). Son yıllarda aidat, beslenme, temizlik, kırtasiye, sosyal etkinlikler vb. giderler için velilerin harcamalarının arttığı, sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerin çocuklarının okul öncesi eğitimden daha fazla yararlandığı görülmektedir. Bu durumun eğitimde fırsat eşitliğini olumsuz etkilediği ve eğitim hakkının kullanımını sınırlandırdığı görülmektedir.

Kadınların çalışma yaşamına katılımlarında erken çocukluk hizmetleri önemli rol oynamaktadır. Ancak Türkiye’de, okul öncesi eğitimde uygulanan politikalar, çalışan annelerin taleplerini karşılamada yetersiz kalmaktadır (Bekman ve Gürlesel, 2005). 2014 yılında yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nin altıncı maddesindeki “okul öncesi eğitim kurumlarında günde elliser dakikalık aralıksız 6 etkinlik saati süre ile normal eğitim yapılır” ifadesi ile okul öncesi eğitim kurumlarında tam gün eğitim hizmetine son verilmiştir. Devlete bağlı eğitim kurumlarında tam gün eğitim olmaması sonucunda aileler çocuklarını özel eğitim kurumlarına göndermek ya da bu kurumların maliyetinin yüksek olmasından dolayı kadınlar çalışma hayatına ara vermek zorunda kalabilmektedir.

Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin bazı maddelerinin uygulama sırasında çeşitli sorunlara neden olduğu görülmektedir. Yönetmeliğin altıncı maddesinde geçen “günde elliser dakikalık aralıksız 6 etkinlik saati” ibaresi ile okul öncesi öğretmenleri günlük beş saat boyunca ara vermeden çalışmak durumunda bırakılmıştır. Tüm branşlardaki öğretmenlerin kısa süreliğine de olsa dinlenme, kişisel ihtiyaçlarını giderme ya da meslektaşları ile sosyalleşme için fırsatları bulunmasına rağmen, okul öncesi öğretmenleri bu haktan mahrum kalmışlardır. Kişisel ihtiyaçlarını bile gidermek için zamanları bulunmayan, sınıfı terk ettiğinde oluşabilecek risklerde sorumlu tutulan okul öncesi öğretmenlerinin verimlerinin düştüğü gözlemlenmektedir.

Aynı yönetmeliğin on birinci maddesinde okul öncesi eğitim kurumlarına 57-68 aylık çocukların kayıt yaptırabileceği, bu yaş grubundaki tüm çocukların kaydı yapıldıktan sonra yer olması durumunda anaokullarına 36-56, anasınıflarına ise 45-56 aylık çocukların kaydının yapılabileceği belirtilmiştir. Anaokullarında sınıfların yaş gruplarına göre ayrılabilmesi mümkün olduğu için çok fazla sorun yaşanmamaktadır. Ancak ana sınıflarında böyle bir imkân olmadığı için farklı yaş gruplarının bir arada

olması, farklı seviyelerdeki çocuklara eğitim verilmek zorunda kalınması öğretmenlerin eğitim materyallerinin seçiminde, yapılacak etkinliklerin planlanmasında ve sınıf yönetiminde problem yaşamalarına sebep olmaktadır. Öğrencilerde bu durumdan olumsuz olarak etkilenmektedir.

Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde görüldüğü üzere Türkiye'de devlete bağlı okul öncesi eğitim kurumlarına 36 aydan büyük çocuklar kabul edilmektedir. 0-3 yaş grubundaki çocukların bakım ve eğitimlerinin karşılanabileceği resmi kurumlar bulunmamaktadır. Çalışan anneler anaokuluna gidemeyecek yaştaki çocuklarını bakıcıya bırakmak ya da özel kurumlara göndermek zorunda kalmaktadır. Bir Bakışta Eğitim raporunda (2022), 0-3 yaş arasındaki çocukların okullaşma oranı OECD ortalaması %27'dir. Türkiye'de ise bu oran % 0,19'dur. Türkiye'nin 0-3 yaş arasındaki çocukların okullaşmasında da OECD ortalamasının çok gerisinde kaldığı görülmektedir. Türkiye'de bu yaş grubuna eğitim veren resmi kurumlar bulunmadığı için bu eğitimden sadece çocuklarını özel kurumlara gönderme imkânı olan aileler yararlanmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan "El Ele Okul Öncesi Eğitime" kitapları 2017-2018 öğretim yılından itibaren okul öncesi eğitimde ders kitabı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Kitaplar 54 ay ve üstü çocuklar için kullanılmaktadır. Aynı zamanda ana sınıflarında yaş grupları karışık olduğu ve anaokullarında da 3-4 yaş grubundaki öğrenciler için farklı kaynak gönderilmediği için bu kitaplar kullanılmaktadır. Ancak bu kitapların kullanılmaya başlandığı 2017-2018 öğretim yılından itibaren hiç güncellenmediği görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'nde, MEB tarafından belirtilen kitaplar dışında öğrencilere kitap aldırılmayacağı ifade edilmiştir (m 32). Öğretmenler yalnızca devlet tarafından gönderilen kitapları kullanmakta, eksiklikleri ise fotokopi ya da internet yoluyla tamamlama yoluna gitmektedir. Ancak okul öncesi dönemde görsel uyaranlar çocukların ilgilerini canlı tutmakta ve öğrenmelerini kolaylaştırmaktadır. Oysa renksiz olan fotokopiler çocukların ilgisini çekmemektedir. Aynı zamanda bu durum aralıksız çalışan okul öncesi öğretmenleri için fazladan iş yükü ve zaman kaybı oluşturmaktadır.

Türkiye'de okul öncesi eğitimin mevcut durumunun incelenmesi, karşılaşılan sorunların fark edilebilmesi ve sorunlara çözüm üretilebilmesi için birçok çalışma

yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmalardan bazılarının çalışma grubunu okul öncesi öğretmenleri oluşturmuştur. Okul öncesi öğretmenlerinin eğitimde karşılaştıkları temel sorunlar (Ağgöl Yalçın ve Yalçın, 2018; Çobanoğlu, Yıldırım ve Çapa Aydın, 2020; Kök, Küçüköğlu, Tuğluk ve Koçyiğit, 2007), okul öncesi öğretmenlerinin okul yönetimine ilişkin karşılaştıkları sorunlar (Ada, Küçükali, Akan ve Dal, 2014; Ergen ve Günay, 2019; Uçar Kaplan, 2015), okul öncesi öğretmenlerinin okul yönetimi ve diğer meslektaşlarına ilişkin karşılaştıkları sorunlar (Zayimoğlu Öztürk, Kaya, Durmaz, 2014) bu çalışmalardan bazılarıdır.

Okul öncesi eğitime ilişkin olarak okul yöneticileri ile yapılan çalışmalar da mevcuttur. Okul yöneticileri ile yapılan çalışmalarda; okul yöneticilerinin yönetim sürecinde karşılaştıkları sorunlar (Büte ve Balcı, 2010; Demir Yıldız, 2018; Sildir ve Akın, 2010), okul yöneticilerinin okul öncesi eğitimde karşılaşılan temel sorunlara ilişkin görüşleri ve sorunların çözümüne yönelik önerileri gibi araştırmalar vardır (Can ve Kılıç, 2021) .

Okul öncesi eğitimin önemli bir bileşeni de velilerdir. Alan yazında öğrenci velileri ile yapılan araştırmalar; velilerin okul öncesi eğitim harcamaları (Sarıışık, 2019; Yolcu ve Yeşilyurt Yalçın, 2020), velilerin okul öncesi eğitimin yapısına ve niteliğine ilişkin görüşleri (Argon ve Akkaya, 2008; Konca, 2020) konularına odaklanmıştır. Öte yandan okul öncesi eğitimin tüm bileşenlerinin (okul yöneticisi, öğretmen, veli) katılımcı olduğu araştırmalar da vardır. Örneğin, okul öncesi öğretmenleri, okul yöneticileri ve velilerin okul öncesi eğitim finansmanı ve harcamalara ilişkin görüşleri (Cinoğlu, Arslantaş ve Öztürk, 2012; Saklan, 2011) ana sınıflarında eğitimde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin görüşleri (Kılıç, 2019; Sabancı, Altun ve Uçar Altun 2018) gibi araştırmalar vardır.

Alanyazındaki araştırmalar bütünlüklü olarak değerlendirildiğinde araştırmaların çalışma grubunu sadece öğretmenler, okul yöneticileri ve veliler oluşturmuştur. Okul öncesi eğitimin üç ana bileşeninin görüşlerinin birlikte ele alındığı çalışmalarda ise ya anaokullarının ya da ana sınıflarının sorunları ayrı ayrı incelenmiştir. Bu araştırma alanyazındaki yapılan araştırmalardan farklı olarak hem eğitimin tüm bileşenlerini araştırmaya dâhil etmiş, hem de anaokulu ve anasınıflarını birlikte ele almıştır Böylece, okul öncesi eğitimde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunların çözümleri ayrıntılı biçimde ve bütünsel olarak belirlenmiştir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, resmi anaokulu ve ana sınıflarında eğitim gören öğrencilerin velileri, bu okullarda görev yapan okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerinden hareketle okul öncesi eğitimde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerini belirlemektir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Okul öncesi eğitimde karşılaşılan sorunlara ilişkin;

- a) Okul yöneticilerinin
- b) Öğretmenlerin
- c) Velilerin

görüşleri nelerdir?

2. Okul öncesi eğitimde karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin;

- a) Okul yöneticilerinin
- b) Öğretmenlerin
- c) Velilerin

önerileri nelerdir?

Önem

Okul öncesi dönemde edinilen deneyimler ve kazanımlar bireylerin yaşamlarının diğer dönemlerini de büyük oranda etkilemektedir. Bu durum, okul öncesi dönemde verilen eğitimin önemini artırmakta, devletlere ise hizmetin sunumunda önemli sorumluluklar yüklemektedir. Çocuklar okula başlayana kadar eğitimlerini ailelerinden ya da bakımlarından sorumlu olan insanlardan almaktadırlar. Ancak bütün çocuklar gelişimlerini destekleyici aile koşullarına sahip değildir. Özellikle koşulları olumsuz çocuklar açısından okul öncesi eğitim çocukların gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmeleri ve aileden kaynaklı eşitsizlikleri azaltmak açısından önemlidir. Nitekim okul öncesi eğitimin bu eşitsizlikleri giderme ya da azaltma da en etkili basamağı olduğu söylenebilir. Çünkü eğitim kademeleri ilerledikçe çocuklar arasındaki eşitsizliklerden kaynaklı farkları gidermek güçleşmektedir.

Okul öncesi eğitimin faydaları sadece çocuklarla sınırlı kalmamakta, bu eğitimin aileler için de önemli katkıları olmaktadır. Her aile çocuk yetiştirme konusunda yeterli bilgiye sahip olmayabilir. Çocukların gelişim özellikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan ya da çocuk yetiştirirken yanlış tutum ve davranışlarda bulunan aileler, okul ile yapılan işbirliği sayesinde yapılan hataları düzeltme fırsatı bulabilirler. Okul öncesi dönemde okul ile aile arasındaki işbirliği çocuklarda görülen gelişim geriliklerinin ve duygusal sorunların farkına varılması ve erken müdahale edilmesine de katkı sağlayacaktır. Bu durum, çocukların gelişimlerinin desteklenmesi ve potansiyellerinin geliştirilebilmesi açısından önemlidir.

Okul öncesi eğitim kademesinin bireysel kazanımlarının yanı sıra toplumsal açıdan da getirisi yüksektir. Erken yaşlarda çocuklara yapılan müdahalelerin daha kalıcı sonuçları olmaktadır. Okul öncesi eğitimin bireysel ve toplumsal getirilerine ilişkin yapılan bir araştırmaya göre, okul öncesi eğitime yapılan yatırım diğer kademelere oranla daha az iken uzun vadeli getirisinin diğer kademelerden yüksek olduğu görülmüştür (Carneiro ve Heckman, 2003). Bu özellikleri ile okul öncesi eğitim insan hayatında önemli bir yere sahiptir. Ancak Türkiye’de okul öncesi eğitimin okullaşma oranları ve eğitimin niteliği açısından istenilen düzeye erişemediği görülmektedir.

Okul öncesi eğitim alanında görev yapan öğretmen, yönetici ve bu yaş grubunda öğrencisi bulunan velilerin, yaşadıkları sorunların farkına varılması ve çözüme ulaştırılmasının, beklentilerinin karşılanmasının, Türkiye’de okul öncesi eğitimin istenilen seviyeye ulaşmasında katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada, okul bileşenlerinin okul öncesi eğitimde karşılaştıkları sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşlerinin tüm tarafları içerecek biçimde tespit edilmesi, çalışmayı alanyazındaki diğer araştırmalardan farklılaştırmıştır.

Sayıtlar

1. Araştırmada görüşme yapılan velilerin çocukların ebeveynlerinden biri olduğu varsayılmıştır.
2. Katılımcıların yarı yapılandırılmış görüşme formlarına doğru ve içten yanıt verdikleri varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Tokat Merkez ve Turhal ilçesi ile bu ilçelere bağlı köylerdeki okullarda öğrenim gören öğrencilerin velileri, bu okullarda görev yapan okul yöneticileri ve öğretmenler ile sınırlıdır.
2. Araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokulları ve ana sınıfları ile sınırlı olup, diğer okul öncesi eğitim kurumlarını kapsamamaktadır.

Tanımlar

Okul Öncesi Eğitim: 36-72 ay yaş grubundaki öğrencilerin ana sınıfları ve anaokullarında aldığı eğitim.

Okul Yöneticisi: Ana sınıfı ve bağımsız anaokullarında görev yapan müdür ve müdür yardımcıları.

Öğretmen: Ana sınıfı ve bağımsız anaokullarında görev yapan okul öncesi öğretmenleri

Veli: Ana sınıfı ve bağımsız anaokullarında eğitim alan öğrencilerin anne, baba ve bakımından sorumlu kişiler.

Eğitim Bileşenleri: Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan yöneticiler, öğretmenler ile bu kurumlarda çocuğu öğrenim gören velileri kapsamaktadır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, konu ile ilgili temel kavramlara ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Okul Öncesi Eğitim

Eğitim, yaşadığı toplumun sorunlarının farkında olan ve sorunlara çözüm üreten, değişime açık ve yeniliklere uyum sağlayan, öğrenmeye istekli ve bilgiye nasıl ulaşacağını bilen bireylerin yetişmesine olanak sağlayan, bilgi beceri ve davranışların kazanıldığı, bireyi her yönüyle geliştiren bir süreçtir. Eğitim, bireyin kişilik gelişimine katkı sağlamanın yanı sıra sosyal statünün belirlenmesinde de etkili bir faktördür. Günümüzde mesleklerin maddi getirisi anlamında ciddi farklar görülmektedir. Bu farkların belirlenmesinde ise eğitim önemli rol oynamaktadır. Illich'e (1985) göre günümüzde eğitim, temel amaç haline gelmiştir. Daha fazla eğitim almak toplumda iyi bir statüye sahip olmanın koşulu olarak görülmektedir. (Sönmez, 2008, s. 181). Bu boyutuyla eğitim, insan ve toplum için çok önemli bir kavram haline gelmiştir. Eğitimin bu kadar önemli bir konumda olması eğitim hayatının temelini oluşturan okul öncesi eğitiminde önemini artırmaktadır.

Okul öncesi eğitim, ortamdaki zengin uyarıcılarla gelişimi destekleyen, sorumluluk alan, özgüvenli, yaratıcı, çevreye uyumlu, duyarlı bireyler yetişmesine olanak sağlayan, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak onları ilkokula hazırlayan bir eğitim kademesidir (Tuğrul ve Duran, 2003, s. 227).

On dördüncü Milli Eğitim Şurası için hazırlanan “Okul Öncesi Komisyon Raporu”nda okul öncesi eğitim,

0-72 ay grubundaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı ve çevre imkânları sağlayan, onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini destekleyen, kendilerini toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan, temel eğitimin bütünlüğü içerisinde yer alan bir eğitim süreci” olarak tanımlanmıştır (MEB, 1993a).

Okul öncesi dönem, çocuklarda beyin gelişimin en hızlı olduğu dönemdir. Eğitim psikologu Benjamin Bloom, bireyin zihinsel gelişiminin 4 yaşa kadar %50'sinin, 4-8 yaş aralığında %30'unun, 8 yaştan 17 yaşına kadar ise %20'sinin oluştuğunu ifade

etmiştir. Beyin gelişimi çocuğun sosyal, duygusal, psikomotor ve dil gelişimlerini de önemli oranda etkilemektedir. Zihinsel gelişimin büyük oranda şekillendiği okul öncesi dönemde çevresel uyarıcılar önemli rol oynamaktadır. Çevre koşullarının zengin olması gelişimi olumlu etkileyebileceği gibi olumsuz çevre koşulları da istenmeyen etkilere neden olabilmektedir. Bu nedenle bireylerin okul öncesi dönemde nitelikli eğitim almalarının bireye yaşam boyu olumlu katkıları olmaktadır. (Bekman ve Gürlesel 2005; MEB, 2013a; Poyraz ve Dere, 2003, s. 17).

Bireyin gelişiminde genetik özellikleri ile birlikte yaşadığı çevre, ailesinin sosyoekonomik durumu, ailenin eğitim durumu, yaşadığı kültürün değerleri ve inançları etkili olmaktadır. Bu değişkenlerden kaynaklı elverişsiz koşullar çocukların gelişimini olumsuz etkileyebilmekte ve çözüm bulunmazsa ileriki yaşantılarında telafisi zor sorunlara neden olabilmektedir. Ancak erken çocukluk eğitimi ile bu olumsuzluklar önemli ölçüde giderilebilmektedir. Bu noktada okul öncesi eğitim kurumları, sosyoekonomik açıdan yeterli imkâna sahip olmayan öğrencilerin gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Dezavantajlı çocuklar, aile yaşantılarında kazanamadıkları temel bilgi ve becerileri sistemli ve planlı bir eğitim aracılığıyla okul öncesi eğitim kurumlarında kazanabilmektedirler. Çocuğun günlük yaşantısında yararlanamadığı sosyal ve kültürel faaliyetler, beslenme, eğitim materyalleri, teknoloji vb imkânlar okulda sunularak öğrencilerin akranlarıyla eşit olanaklara sahip olmaları sağlanabilmektedir (Bekman ve Gürlesel 2005).

Okul öncesi dönemde çocuklar meraklı ve araştırmacıdır. Çevrelerindeki her olaydan ve nesneden bir şeyler öğrenebilmektedirler. Çocukların faaliyetlere aktif katılımı, onların çabuk ve etkili öğrenmesini kolaylaştırmakta ve yaratıcılıklarını desteklemektedir. Bu nedenle çocukların yaparak ve yaşayarak öğrenmesi onların eğitiminin temel ilkelerindendir. Okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılan eğitsel materyaller, uygulanan öğretim programları ile çocukların yaparak ve yaşayarak öğrenmesine katkıda bulunacak etkinlikler yapılmaktadır.

Okul öncesi dönem çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinin de şekillendiği dönemdir. Bu yaşta kazanılan davranışlar bireylerin yetişkinlikte karakterini, düşünce yapısını, değer yargılarını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu yaş grubundaki çocuklar için oyun çok önemlidir. Oyun sırasında çocuklar iletişim kurmayı, kurallara uymayı, birlikte başarmayı, takım olmayı öğrenir ve bir grup içinde bulunmanın sorumluluğunu

üstlenerek benmerkezcilikten uzaklaşırlar. Oyunlar çocukların hayal dünyalarını genişletir ve yaratıcılıklarını artırır. Sadece ailesi ve yakın çevresi ile etkileşimde olan çocuklar okula başladıklarında akranlarıyla ve diğer yetişkinlerle aynı ortamda bulunma fırsatı yakalarlar. Hem akranlarıyla olan paylaşımlarıyla hem de öğretmenleriyle yaptıkları etkinliklerle ailede kazandıkları bilgi ve becerileri artırır. Çocuklar okulda farklılıklara, başkalarının ve kendisinin haklarına saygı duymayı, değişen durumlara uyum sağlamayı, paylaşmayı öğrenirler. Kentleşme nedeniyle akranlarıyla bir araya gelemeyen, daha çok evlerinde vakit geçirmek zorunda kalan çocuklar okul öncesi eğitim kurumlarında akranlarıyla bir arada oynadıkları oyunlarla ve etkinliklerle hareket ihtiyaçlarını giderirler (Alkan Ersoy, 2015; Kuru Turaşlı, 2007; Oktay, 2002; Poyraz ve Dere, 2003).

Kadınların çalışma hayatına aktif katılımları aile ekonomisine katkı sağlaması ve kadının toplum içinde yer edinebilmesi için önemlidir. Kadınların çalışması, çocuklarını güvenle bırakabilecekleri ve kendilerinin veremediği ilgiyi tamamlayacak bir kuruma olan ihtiyacı artırmıştır. Okul öncesi eğitim kurumlarında sayesinde annesi işteyken çocukların güvenliği sağlanırken aynı zamanda anne ilgisinden yoksunluğun olumsuz etkileri en aza indirgenmektedir (Poyraz ve Dere, 2003, s. 18). Okul öncesi eğitim, çocuğun bakım ve korunma ihtiyacının karşılanması yanı sıra kadınların çalışma hayatında daha fazla yer edinmesine de katkı sağlanmaktadır.

Nitelikli bir okul öncesi eğitimi, öğrencilere erken yaşlarda temel becerileri kazandırması ve gelişim alanlarını desteklemesi yönüyle akademik başarıyı da önemli ölçüde etkilemektedir. Çocuklar ilkokula başladıklarında okul öncesi eğitim alanlar ve almayanlar arasında farklılıklar görülmektedir. Kılıç (2008) tarafından, ilkokul öğretmenleri ile yapılan çalışmada, okul öncesi eğitim alan öğrencilerin sosyal, duygusal, motor, bilişsel ve dil gelişimi açısından okul öncesi eğitimden yararlanmayan öğrencilere göre daha ileride olduğu, okula daha kolay uyum sağladıkları, okuma yazma becerileri ile matematik alanında daha başarılı olduğu görülmüştür.

İstanbul ilinde 1982-2004 yılları arasında dezavantajlı çocuklara ve onların annelerine yönelik yapılan çalışma, okul öncesi eğitimin, ilkokulun yanı sıra bireyin eğitim hayatı süresince önemli etkilerinin olduğunu ortaya koymuştur. Yirmi iki yıl süren ve üç aşamadan oluşan bu çalışmada çocuklar, okul öncesi eğitim kurumunda eğitim alan, gündüz bakım evine giden ve evde olan olarak üç gruba ve bu çocukların

anneleri anne eğitimi alan ve almayan olarak iki gruba ayrılmıştır. Çocuklar ve annelerinin durumları, ilk olarak kısa bir süre sonra, çocuklar ergenlik dönemindeyken ve son olarak yetişkinlik çağında olmak üzere incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, okul öncesi eğitim kurumunda eğitim alan ve anne eğitiminden yararlanan çocukların, okul başarısının daha yüksek olduğu, eğitimden daha uzun süre yararlandıkları, çalışmaya başlama yaşının daha geç olduğu ve hayat standartlarının diğer çocuklara göre daha iyi olduğu gözlemlenmiştir (Kağıtçıbaşı, Sunar, Bekman ve Cemalcılar, 2004).

Okul Öncesi Eğitimin Amaçları

Okul öncesi dönemde çocukların bireysel özelliklerine uygun ve gelişimlerine katkı sağlayacak eğitim planları ve programları çeşitli amaçlar çerçevesinde hazırlanmaktadır. Ülkeler arasında okul öncesi eğitime ilişkin farklı görüşler olmasına karşın ortak amaçlarda bulunmaktadır. Dünya Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Örgütü'nün (OMEP) başkanlığını da yapmış olan Mialaret'e (1997; Akt. Oktay, 2002, s. 187) göre okul öncesi eğitimin evrensel nitelikteki amaçları üç başlık altında toplanmıştır. Bunlar toplumsal amaçlar, eğitici amaçlar ve gelişimsel amaçlardır.

Toplumsal amaçlar, okul öncesi çağındaki çocukların bireysel gelişimlerinin, akran gruplarıyla ve çevreleriyle olan iletişim becerilerinin geliştirilmesi ve her çocuğun bu eğitimden yararlanmasının sağlanmasıdır. Ayrıca çalışan annelerin çocuklarını güvenle bırakabilecekleri ortamın sağlanması da toplumsal amaçların içinde yer almaktadır. Eğitici amaçlar, çocukların duyu organlarını kullanarak çevrelerindeki uyarıcıları tanıma ve ayırt edebilme becerilerinin kazandırılması ve çevreye duyarlı bireylerin yetiştirilmesi eğitici amaçların kapsamı içerisindedir. Gelişimsel amaçlar ise çocukların, sosyal, duygusal, motor, dil ve bilişsel gelişim alanlarını destekleyecek bilgi ve becerilerin kazandırılması için uygun ortam ve etkinliklerin sunulmasıdır.

Türkiye'de ise okul öncesi eğitimin amaçları, 1973 yılında yayınlanan Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 20'nci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

- a) Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak.
- b) Onları ilkokula hazırlamak.
- c) Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak.
- d) Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır

biçiminde belirlenmiştir.

Okul Öncesi Eğitimin İlkeleri

Okul öncesi eğitim sürecinde, okul öncesi eğitimin temel ilkelerinin göz önünde bulundurulmasının belirlenen hedeflere ulaşılmasında eğitimcilere kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir. Öte yandan eğitimde bir standart oluşturulabilmesi ve eğitimcilerin aldıkları kararlarda tutarlı ve etik davranabilmesi için temel ilkelerin belirlenmesi ve bu ilkelere göre hareket edilmesi faydalı olacaktır. Okul öncesi eğitimin temel ilkeleri, 2013 yılında yayınlanan MEB Okul Öncesi Eğitim Programı'nda 18 madde halinde yer almıştır. Bu maddelere aşağıda yer verilmiştir.

1. Okul öncesi eğitim, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olmalı ve eğitim sürecinde bireysel farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır.
2. Okul öncesi eğitimde, çocukların sosyal ve duygusal, bilişsel, psikomotor ve dil gelişimlerine katkıda bulunulmalı, çocukların yetişkin yardımı olmadan özbakım becerilerini kazanmaları ve ilkokula başlarken gerekli hazırbulunuşlukta olmaları sağlanmalıdır.
3. Eğitim kurumlarında öğrenme ortamları, demokratik eğitim anlayışına uygun olarak hazırlanmalıdır.
4. Yapılacak etkinlikler planlanırken, çocukların ilgi ve ihtiyaçları ön planda tutulmalı, çevresel koşullar ve okulun içinde bulunduğu şartlarda göz ardı edilmemelidir.
5. Kazandırılması beklenen bilgi ve beceriler, bilinenden bilinmeyene doğru öğretilmeli ve çocukların yaparak ve yaşayarak öğrenmesine fırsat verilmelidir.
6. Türkçenin doğru ve güzel konuşulması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

7. Okul öncesi eğitimde değerler eğitimi çalışmaları yapılmalı ve çocukların bu davranışları benimsemeleri sağlanmalıdır.
8. Okul öncesi eğitim, çocukların özgüvenli ve özdenetimli olmalarını desteklemelidir.
9. Okul öncesi dönem çocukları için oyun önemlidir ve eğitim sürecinde, oyun temelli öğrenme yaklaşımı uygulamalıdır.
10. Okul öncesi eğitimde, çocukların kişilik haklarına saygı gösterilmeli ve onlara özgür olabilecekleri ortamlar sağlanmalıdır.
11. Okul öncesi eğitimde çocukların kendi kendine yetebilen, bağımsız bireyler olmalarına fırsat tanınmalı, ihtiyaç duyduklarında yetişkin desteği sağlanmalıdır.
12. Eğitim kurumlarında, çocukların kendi duygularının farkında olması ve başkalarının duygularına karşı duyarlı olabilmeleri için uygun eğitim ortamları ve etkinlikler oluşturulmalıdır.
13. Okul öncesi eğitimde, çocukların yaratıcılıklarını, hayal güçlerini, iletişim becerilerini ve eleştirel düşünmelerini geliştirecek etkinliklere yer verilmelidir.
14. Eğitim programları, öğrenci velilerinin ve yaşanan çevrenin koşullarına uygun olarak hazırlanmalıdır.
15. Okul öncesi eğitimde çocuklar aktif olarak yer almalı, aile katılım çalışmaları ile aileler de sürece dâhil edilmelidir.
16. Okul öncesi eğitim faaliyetleri rehberlik faaliyetleri ile birlikte bütünleştirilerek yürütülmelidir.
17. Okul öncesi eğitimde değerlendirme boyutu ihmal edilmemeli, çocukların gelişimleri ve uygulanan eğitim programı düzenli aralıklarla kontrol edilmelidir.
18. Çocukların gelişimlerinin takibi, öğretmenlere rehberlik yapılabilmesi ve eğitim programlarının yeterliliğinin belirlenebilmesi açısından yapılan değerlendirmelerin sonuçları eğitimde yer almalıdır (MEB, 2013a).

Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Osmanlı Devleti zamanında anaokulu olarak açılmamasına karşın anaokulu işlevini de yerine getiren kurumlar bulunmaktadır. Bunlar, daha çok dini eğitime ağırlık verilen Sıbyan Okulları, kimsesiz çocukların eğitimi ve bakımı için açılan İslahhaneler ve yine kimsesiz çocukların eğitim alması için açılan Darüleytamlardır. Bu okulların anaokulu işlevi görmesinin nedeni okul öncesi çağındaki çocukların da bu okullara kabul edilerek burada eğitim almasıdır. Ancak buralarda verilen eğitimler tam anlamıyla okul öncesi eğitim olmamakla birlikte buralar çocukların gün içerisinde vakit geçirdikleri kurumlardır (Akyüz, 1996, s. 11).

Osmanlı Devleti’nde ilk resmi anaokulu Balkan Savaşları’ndan sonra açılmıştır. Bu tarihten önce bazı illerde açılmış özel anaokulları ile azınlıklara ve yabancılara ait anaokulları da olduğu bilinmektedir. Resmi anaokulları açıldığı dönemde gerekli ön hazırlıklar yapılmadığından çeşitli sorunlarla karşılaşmıştır. Bu okullarda ders verecek öğretmenler henüz yetiştirilmediği için yabancı öğretmenler görevlendirilmiş ve verilecek eğitimin içeriği bu öğretmenler tarafından hazırlanmıştır. Daha sonra Yahudi ve Ermeni öğretmenlerin yöntemlerinin örnek alındığı Alyans İsrailin Ana Mektebi ve Darulmuallimattaki Ana Muallime Mektebi’nde anaokulları için kadın öğretmenler yetiştirilmeye başlanmıştır. Ancak bu öğretmenlerin uyguladıkları öğretim yöntemleri, Avrupa’da çoktan terk edilmiş ve zararları ortaya konmuş yöntemlerdir (Satı, 1334). Bu dönemde İstanbul’da on adet resmi anaokulu açılmış ve her okul için 2400 kuruş ödenek ayrılmıştır (Akyüz, 1996, s. 13).

1913 yılında yayımlanan “Geçici İlköğretim Kanunu”, bu kanun kapsamında hazırlanan ve 1915 yılında yürürlüğe giren “Anaokulları Tüzüğü” ile ilk kez okul öncesi eğitim ile ilkokulun birbirinden farklı kademeler olduğunun anlaşılmaya başlandığı ve birbirinden ayrıldıkları görülmüştür. Anaokulları Tüzüğü’nde, anaokullarının ilkokul bünyesinde ya da bağımsız olarak 4-7 yaş aralığındaki çocuklara hizmet verecek şekilde açılması planlanmıştır. Ayrıca açılacak olan anaokullarına öğretmen yetiştirmek üzere İstanbul’da bir yıl süre ile eğitim veren öğretmen okulu açılmış ancak bu okul birkaç yıl sonra kapatılmıştır. Anaokulları Tüzüğü ise 1956 yılında yürürlükten kaldırılmıştır (Akyüz, 1996 s. 13). Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı gibi yaşanan büyük savaşlardan sonra ülkenin bulunduğu zor durumlardan dolayı eğitimde yaşanan diğer

gelişmeler gibi okul öncesi eğitiminde gelişimi yavaşlamış hatta açılan okullarda kapanmak zorunda kalmıştır (Oktay, 1983).

Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda, 38 ilde çevreden karşılanan imkânlarla eğitim faaliyetlerine devam eden 80 anaokulu ve bu okullarda 136 öğretmen bulunmaktaydı. 1927-1928 öğretim yılında Ankara’da iki yıl süre ile eğitim veren Ana Öğretmen Okulu açılmıştır. Bu okul, iki yıl eğitim verdikten sonra 1930-1931 öğretim yılında İstanbul Kız Öğretmen Okulu’nun bünyesinde eğitim öğretim faaliyetlerine devam etmiş ve 1933 yılında kapatılmıştır. Harf İnkılâbıyla birlikte okuma yazma oranını artırmak için ilköğretim kademesine ağırlık verilmiş ve Millet Mektepleri açılmıştır. Devletin bütçeden okul öncesi eğitime aktardığı kaynakların ilköğretim kademesine aktarılmasına karar verilmiştir. Bu gelişmelerden sonra birçok anaokulu kapanmak zorunda kalmış ve 1923 yılında 136 olan öğretmen sayısı 1932-1933 öğretim yılında 12’ye düşmüştür (Köksalan, 2010, s. 79).

1932 yılında İstanbul’da, belediye tarafından, çalışan yoksul annelerin çocuklarının gün içinde bakım ve eğitimlerini sağlamak amacıyla yemekli çocuk yuvası açılmıştır. Çalışan anneler işe giderken çocuklarını kuruma bırakmakta ve işten dönerken almaktadırlar (Ergin, 1977, s. 2061). 1937-1938 öğretim yılı istatistiklerine göre bu dönemde Türkiye’de resmi anaokulu bulunmamaktadır. Açılan 47 özel okuldan 13 tanesi Türk müteşebbisler tarafından açılmışken 34 okulun yabancılar tarafından açıldığı görülmektedir (Oktay, 1990). Kadınların iş yaşamına aktif katılımının artması ve kentleşme nedeniyle çocukların bakım ve eğitiminin bir kurum tarafından sağlanması ihtiyacı artmıştır. 1942 yılında yayımlanan Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Anayasa’sı ile çalışan annelerin çocuklarına yönelik, gündüz bakım evleri açılmasına karar verilmiştir. Bu kurumlara iki yaşından yedi yaşına kadar sağlıklı ve çalışan annelerin çocuklarının alınması kararlaştırılmıştır. Hasta ve annesi çalışırken bakacak kimseleri olan çocukların kurumlara alınmayacağı belirtilmiştir (Ural ve Ramazan, 2007).

1952 yılında bir taslak niteliğinde olan “Ana Okulları Yönetmeliği ve Ana Okulu Programı” yayınlanmıştır (MEB, 1952). 1961 yılında yayınlanan “222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu’nda” okul öncesi eğitim kurumları isteğe bağlı ilköğretim kurumları arasında yer almıştır (m. 6). Kanunda, okul öncesi eğitim kurumlarından zorunlu eğitim çağına gelmemiş çocukların yararlanacakları ve bu kurumların

belediyeler, gerçek ve tüzel kişiler ile devlet tarafından açılabileceği belirtilmiştir (m. 13). 16 Haziran 1962’de “Anaokulları ve Sınıfları Yönetmeliği” yayınlanmıştır. Yönetmelikte, anaokulu ve ana sınıflarının kuruluş, işleyiş, eğitim görececek öğrencilerin özellikleri ve okul öncesi eğitim kurumlarının yararlarına yer verilmiştir (Anaokulları ve Anasınıfları Yönetmeliği, 1962).

Okul öncesi öğretmenlerinin yetiştirilebilmesi amacıyla 1963-1964 öğretim yılında, kız meslek liseleri bünyesinde çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü açılmıştır. Öğretmenlik formasyonu eğitimleri de verilen bu bölüm, 14 Nisan 1964 tarihinde Talim Terbiye Kurulu’nun kararı ile okul öncesi eğitim kurumlarının öğretmen ihtiyacının karşılandığı bölüm haline getirilmiştir. 1970-1971 öğretim yılında, öğretmen yetiştiren okulların eğitim süresi dört yıla çıkarılmış ve eğitim programlarına okul öncesi eğitim dersi eklenmiştir (Poyraz ve Dere, 2003, s. 13).

1973 yılında yayınlanan Milli Eğitim Temel Kanunu’nda okul öncesi eğitim, ilköğretime başlama yaşı henüz gelmeyen çocukların isteğe bağlı olarak eğitim gördükleri, örgün eğitim sistemi içerisinde yer alan bir kademe olarak tanımlanmıştır. Kanunda, okul öncesi eğitim kurumlarının amaç ve görevlerine ve kuruluşuna ilişkin bilgilere yer verilmiştir (MEB, 1973). 1980 yılında YÖK’ün kurulmasıyla birlikte birçok üniversite bünyesinde okul öncesi öğretmenliği bölümleri açılmıştır (Poyraz ve Dere, 2003, s. 13). 1992 yılında yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun ile okul öncesi eğitim kurumlarının eğitim ve yönetim hizmetlerinin yürütülmesi, eğitim programları ve kullanılacak eğitim araç gereçlerinin hazırlanması amacıyla Okul Öncesi Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Türkiye’de okul öncesi eğitime erişimin artırılması amacıyla 2012-2013 öğretim yılına kadar 5 yaşta okul öncesi eğitimin zorunlu olması için kademeli olarak pilot bölge uygulamaları yapılmasına karar verilmiştir. 2009-2010 öğretim yılında 5 yaş öğrencileri için 32 ilde zorunlu okul öncesi eğitim pilot uygulamasına geçilmiştir. 2010-2011 öğretim yılında 25 ilde daha okul öncesi eğitimde zorunlu eğitime geçilmiştir (Kundakçı, 2013). Okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınmasının amaçlanması nedeniyle Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü ile İlköğretim Genel Müdürlüğü birleştirilerek 2011 yılında “Temel Eğitim Genel Müdürlüğü” kurulmuştur (Şahin, 2019).

2012-2013 öğretim yılında 4+4+4 sistemine geçilmesiyle birlikte zorunlu eğitime başlama yaşı 66 aya indirilmiştir. 66-72 ay arasındaki öğrencilerin velilerinin isteği doğrultusunda yine okul öncesi eğitimden yararlanabileceği belirtilmiştir. Türkiye’de yaşanan yeni gelişmeler ile okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması çalışmalarına ara verilmiştir (Kundakçı ve Erginer, 2015).

Türkiye’de okul öncesi eğitimle ilgili önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Milli Eğitim Şuraları’nda, Kalkınma Planları’nda okul öncesi eğitimin geliştirilmesine, eğitime erişimin artırılmasına yönelik kararlara yer verilmektedir.

Kalkınma Planları’nda Okul Öncesi Eğitim

Kalkınma planları kamu politikalarına ilişkin önemli politika belgelerinden biridir. 1961 Anayasası ile Türkiye planlı kalkınma sürecini benimsemiştir. Kalkınma planları hedefleri kamu için zorunlu iken, özel kesim için yol gösterici ve teşvik edici hedefler olarak kabul edilmektedir. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda, okul öncesi eğitime yer verilmediği görülmüştür (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 1963).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda okul öncesi eğitim, “anne eğitiminden yoksun”, 3-6 yaş arasındaki çocukların eğitimi olarak ele alınmıştır. Planda okul öncesi eğitimin geliştirilmesi hedeflenmiş, hedef ulaşmak için, bağımsız anaokulları ve ilkokullara bağlı anasınıfları ve kız enstitülerinde çocuk yuvaları açılması amaçlanmıştır (DPT, 1968).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda kaynakların sınırlılığı nedeniyle okul öncesi eğitimin 3-6 yaş grubundaki bütün çocukları kapsayacak şekilde genele yayılamadığı belirtilmiştir. Okul öncesi eğitimde İkinci Perspektif Planı’nın sonuna kadar “model geliştirme” çalışmalarının yapılacağı ve çalışmalar için özel sektörün teşvik edileceği ifade edilmiştir (DPT, 1973).

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda okul öncesi eğitim, temel eğitim düzeyinde 3-6 yaş grubundaki çocuklara eğitim verilen bir kademe olarak ele alınmıştır. Kaynakların sınırlılığı nedeniyle okul öncesi eğitimin yeterince gelişemediği ve okullaşma oranlarının %1,1 olduğu ifade edilmiştir. Eğitime erişimin artırılması için

özellikle kentleşmiş yörelerden başlayarak gecekondu bölgelerinde ve işçi çocuklarına yönelik olarak pilot uygulamaların yapılması amaçlanmıştır (DPT, 1979).

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda okul öncesi eğitim ilköğretim kademesi içerisinde yer almıştır. Okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarının arttırılmasına ilişkin olarak ilk kez bu planda sayısal bir hedef verildiği görülmüştür. Okullaşma oranının planın kapsadığı dönemin sonuna kadar kademeli olarak %10'a çıkarılması hedeflenmiştir. Ayrıca planda, okul öncesi eğitim için 20000 (milyon) lira kaynak aktarılması hedeflenmiştir. Bu miktarın toplam eğitim harcamalarının %6,1'ni oluşturduğu görülmüştür. "Çalışan annelerin yoğun olduğu şehir merkezleri ile sosyoekonomik durumu elverişsiz ailelerin yaşadığı gecekondu bölgelerinde ve kalkınmada öncelikli yörelerde anasınıflarının hızla yaygınlaştırılması" amaçlanmıştır (DPT, 1984).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda okul öncesi eğitim ilköğretim kademesi içerisinde yer almıştır. Okullaşma oranlarının kademeli olarak dönem sonuna kadar %11,5'e yükseltilmesinin ve anaokulları ve ana sınıflarının yaygınlaştırılmasının hedeflendiği görülmüştür. Planda eğitimin niteliğinin artırılmasına yönelik politikalara yer verilmiştir (DPT, 1989).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda okul öncesi eğitim ilköğretim düzeyinden ayrılmıştır. Okullaşma oranlarının dönem sonuna kadar %16'ya yükseltilmesi ve eğitimde niteliğin artırılması hedeflenmiştir. Eğitimde her kademe için niteliğin artırılması hedeflenmiş olmasına rağmen planda okul öncesi eğitimin niteliğinin artırılmasına yönelik bir politikaya yer verilmediği görülmüştür. Okullaşma oranlarının artırılması için okul öncesi eğitimin yavaş yavaş yaygınlaştırılması amaçlanmıştır (DPT, 1995).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda okul öncesi eğitim kurumları arasındaki farklılıkların giderilmesi, bu farklılıkların giderilmesi için ortak bir standart geliştirilmesi ve bütüncül bir yaklaşımla eğitim verilmesi hedeflenmiştir. Okullaşma oranlarının dönem sonuna kadar %25,0'e yükseltilmesi, "toplum tabanlı milli, ahlaki ve manevi değerlere bağlı eğitim verilebilmesi için yazılı, sözlü ve görüntülü eğitim programlarının yapımının özendirilmesi" amaçlanmıştır (DPT, 2000).

Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarının %50,0'ye çıkarılması ve eğitimde niteliğin artırılması hedeflenmiştir. Eğitimde niteliğin artırılması ve eğitime erişimin artırılması politikalarına yer verilmiştir (DPT, 2006).

Onuncu Kalkınma Planı'nda okul öncesi eğitim, 3-6 yaş grubundaki çocukların sosyal, zihinsel, duygusal ve fiziksel gelişimine katkı sağlayan bir kademe olarak ele alınmıştır. Planda okullaşma oranlarının ve niteliğin artırılması hedeflenmiş ve bu hedeflere ulaşmak için okul öncesi eğitimin herkes tarafından ulaşılabilecek şekilde yaygınlaştırılması, öğretmen niteliklerinin artırılması ve eğitim programının yenilenmesine yönelik politikalara yer verilmiştir (Kalkınma Bakanlığı [KB], 2013).

On Birinci Kalkınma Planı'nda, okul öncesi eğitimde özellikle daha küçük yaşlarda olmak üzere okullaşma oranlarının oldukça düşük olduğu görülmüştür. Planda, 5 yaşın zorunlu eğitim kapsamına alınması ve okullaşmanın %100,0'e çıkarılması amaçlanmıştır. Eğitimde niteliğin artırılması hedeflenmiş ve bu hedefin gerçekleşmesine yönelik politikalara ağırlıklı olarak yer verilmiştir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı [SBB], 2019).

Kalkınma Planları incelendiğinde, okul öncesi eğitimde okullaşma oranı hedeflerine, planlanan zamanlarda hiçbir planda ulaşamadığı görülmüştür. Okul öncesi eğitimin ilk kez yer aldığı İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın yayınlanmasından bugüne kadar geçen 53 yıl boyunca okul öncesi eğitimde önemli gelişmeler yaşanmasına karşın nitelik ve nicelik olarak halen istenilen düzeye erişemediği söylenebilir

Milli Eğitim Şuralarında Okul Öncesi Eğitim

Milli Eğitim Şurası Yönetmeliğinde, Milli Eğitim Bakanlığı'nın en yüksek danışma kurulu olan Milli Eğitim Şuralarının görevi, Türkiye'de eğitim öğretim faaliyetlerini incelemek, eğitim sistemini geliştirmek ve eğitimde niteliği artırmak için öneriler sunmak olarak ifade edilmiştir (m.6). Bugüne kadar yapılan Milli Eğitim Şuralarının çoğunluğunda okul öncesi eğitime yer verildiği görülmüştür. Okul öncesi eğitim, ilk kez 1953 yılında düzenlenen Beşinci Milli Eğitim Şurası'nda yer almıştır. Şuranın ilk gündem maddesi okul öncesi eğitimle ilgilidir ve okul öncesi programı ile yönetmeliğin incelenmesi kararlaştırılmıştır (MEB,1953).

Yedinci Milli Eğitim Şurası'nda "Anaokulları ve Ana Sınıfları Yönetmeliği"nin hazırlanmasına karar verilmiştir. Okul öncesi eğitim kurumlarının açılması ve bu kurumların teşvik edilmesi öngörülmüştür. Kadınların çalışma hayatına katılımlarının artması ile okul öncesi eğitim kurumlarına ihtiyaç duyulduğu ve özel gereksinimli öğrenciler için faydalı olduğuna değinilmiş, bazı illerde okul öncesi eğitim kurumlarının açıldığı belirtilmiştir. Ayrıca çocuklarını özel anasınıflarına göndermek isteyen ailelere kolaylık sağlanacağı ifade edilmiştir (MEB, 1962).

Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası'nda, Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan okul öncesi eğitimin kapsamı, amaç ve görevleri ve okul öncesi eğitim kurumlarının kuruluş şartlarına yer verilmiştir (MEB, 1974).

Onuncu Milli Eğitim Şurası'nda, okul öncesi eğitimde nitelik ve niceliğin artırılmasına yönelik kararlar alınmıştır. Okul öncesi eğitimin zamanla zorunlu hale getirilmesine ilişkin karar, şura da okul öncesi eğitimle ilgili alınan önemli kararlardan biridir. (MEB, 1981).

On Birinci Milli Eğitim Şurası'nın temel gündem maddesi, öğretmen ve eğitim uzmanlarının durumları ve sorunlarıdır. Bu kapsamda, okul öncesi eğitimle ilgili, okul öncesi eğitim kurumlarına öğretmen yetiştiren kurum programlarının amaçları, fonksiyonları, ilkeleri, içerik ve etkinliklerine ilişkin kararlara yer verilmiştir (MEB, 1982).

On İkinci Milli Eğitim Şurası'nda, okul öncesi öğretmen ihtiyacının yükseköğretim kurumları tarafından karşılanması kararlaştırılmış ancak bu mümkün oluncaya kadar lise ve dengi okullardan mezun olan öğrencilerin pedagojik formasyon ile mevcut okul öncesi öğretmenlerinin yanında öğretmen yardımcısı olarak istihdam edilmesine karar verilmiştir. Okul öncesi eğitim programlarının Türkiye'nin sosyal ve kültürel yapısına, değer yargılarına uygun olarak düzenlenmesi kararlaştırılmıştır (MEB, 1988).

On Dördüncü Milli Eğitim Şurası'nda, anaokulu ve anasınıfının tanımına yer verilmiştir. Şurada, ağırlıklı olarak okul öncesi eğitimin geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına ve bunların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan maddi imkânların hangi kaynaklardan karşılanacağına ilişkin kararlara yer verildiği

görülmektedir. Ayrıca okul öncesi eğitim kademesinde görev alan personellerin görev ve sorumluluklarının sertifika sistemi ile belirlenmesine ve okul öncesi öğretmeni yetiştiren kurumların özelliklerine değinilmiştir. Okul öncesi eğitim ile ilgili olarak 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda gerekli düzenlemelerin yapılması ve bütün mevzuatı kapsayan “Okul Öncesi Eğitimi Kanunu” çıkarılması için çalışmaların yapılması şurada alınan önemli kararlar arasındadır (MEB, 1993b).

On Beşinci Milli Eğitim Şurası'nda, okul öncesi eğitimin ilköğretim bünyesinde 5-6 yaşı kapsayacak şekilde iki yıl zorunlu eğitim kapsamına alınmasına karar verilmiştir. Ayrıca şurada okul binaları yapılırken okul öncesi çocukların ihtiyaçlarına yönelik düzenlemelerin yapılması, aile katılım programlarının okul öncesi eğitimden başlayarak yaygınlaştırılması ve diğer bakanlık ve kuruluşlara bağlı okul öncesi eğitim kurumlarının denetimlerinin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmasına değinilmiştir (MEB, 1996).

On Yedinci Milli Eğitim Şurası'nda da okul öncesi eğitimin zorunlu hale getirilmesine ilişkin çalışmaların yapılmasına yer verilmiştir. Şurada, anaokullarına rehber öğretmen verilmesi, okul öncesi eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması, geliştirilmesi ve bu amaçla devlet desteklerinin artırılması, özel ve kamu kuruluşlarından yararlanılması öngörülmüştür. Genel bütçeden okul öncesi eğitime ayrılan payın artırılmasına ve On Dördüncü Milli Eğitim Şurası'nda da ele alınan “Okul Öncesi Eğitim Kanunu'nun çıkarılmasına karar verilmiştir. On Yedinci Şurada okul öncesi eğitimde okullaşma oranı hedeflerine değinilmiş ve 2023 yılında 36-60 aylık çocuklar için okullaşma oranının %80'e ulaşması hedeflenmiştir (MEB, 2006).

On Sekizinci Milli Eğitim Şurası'nda, zorunlu eğitimin bir yıl okul öncesi eğitimi de kapsayacak şekilde 13 yıl olmasına karar verilmiştir. Ayrıca şurada, okul öncesi öğretmen açığının kapatılabilmesi için bu alanda öğretim elemanı yetiştirme sürecinin hızlandırılması, bu bölümden yurt dışına öğretmen gönderilmesi ve okul öncesi öğretmenlerinin açık öğretim fakültelerinde yetiştirilmesine izin verilmemesi kararlaştırılmıştır (MEB, 2010).

On Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası'nda, ele alınan gündem maddelerinden birisi, öğretim programları ve haftalık ders programları ile ilgili tavsiye kararlarıdır. Okul öncesi eğitim programında olması gereken özelliklere yer verilmiştir (MEB, 2014).

Yirminci Milli Eğitim Şurası'nda, okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarının 5 yaş için % 100'e çıkarılması için gerekli tedbirlerin alınması ve 3-4 yaş için okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarının artırılması amaçlanmıştır. 0-3 yaş aralığındaki çocukların eğitime katılımı için gerekli çalışmaların yapılması kararlaştırılmıştır. Ana sınıfları ve anaokullarına okul öncesi öğretmenliği bölümü mezunu öğretmenlerin görevlendirilmesi ve her okulda öğrenci sayısı gözetilmeksizin, okul psikolojik danışmanı, yardımcı personel, güvenlik görevlisi ve çocuk gelişim uzmanı çalıştırılması kararlaştırılmıştır. Okul öncesi eğitim kurumu bulunmayan bölgelerde yaşayan ya da dezavantajlı gruplardaki öğrencilerin, okul öncesi eğitimden yararlanabilmesi için taşınmalı eğitim, mobil anaokulu gibi imkânların sağlanması ancak okul öncesi eğitim için kullanılabilecek nitelikte binası bulunan yerlerde öncelikli olarak bu binalardan yararlanılması önerilmiştir. Hayırseverlerden gelen kaynakların ve belediye imkânlarının öncelikli olarak okul öncesi eğitimin geliştirilmesinde kullanılması, okul öncesi eğitimin önemine yönelik farkındalık çalışmalarının arttırılması, aile eğitimlerinin yaygınlaştırılması ve okul öncesi eğitim kurumlarına ilişkin kalite standartlarının güncellenmesi karara bağlanmıştır. Özel kurum ve kuruluşlara bağlı kreş ve yuvaların Milli Eğitim Bakanlığının standartlarına uygun olarak açılması ve denetlenmesine değinilmiştir. Ayrıca şurada, okul öncesi eğitim alan çocukların gelişim düzeylerine göre din, ahlak ve değerler eğitimine yer verilmesi kararlaştırılmıştır (MEB, 2021).

Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Fiziksel Ortam

Eğitim ortamı, çocuklarda istenen olumlu değişikliklerin gözlemlenebilmesi ve öğrenme davranışının gerçekleşebilmesi için gerekli fiziksel, sosyal ve psikolojik faktörleri de kapsayacak şekilde hazırlanmış özel bir çevre olarak tanımlanabilir (Dönmez, 2008). Okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel özelliklerinin çocukların gelişimlerini destekleyecek özellikte olması ve bulunan materyallerin niteliği okul öncesi eğitimden istenilen verimin alınabilmesinde önemli etkenlerden birisidir (Güleş, 2013). Nitelikli eğitim ortamları öğretmenlerinde motivasyonlarını etkilemektedir. Düzenli ve daha fazla materyale sahip bir sınıf ortamı öğretmenlerin işini kolaylaştırmakta ve öğretmenlerin çevre düzenlemesine ayıracağı zamanı çocuklarla birlikte etkinlik yaparak değerlendirmesine katkı sağlamaktadır. Bu nedenle okul öncesi

eğitim kurumlarının binalarının iç ve dış mekân düzenlemesi yapılırken ve materyal seçiminde çeşitli standartları taşımasına dikkat edilmelidir.

Okul öncesi eğitim kurumları açılırken öncelikli olarak okul binasının yapılacağı alanın bazı özellikleri taşıması göz önünde bulundurulmalıdır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından erken çocukluk kurumlarının fiziksel özelliklerinin anlaşılmasına yönelik olarak hazırlanan “Erken Çocukluk Eğitim Kurumlarında Fiziksel Özellikler ve Personel” adlı kitapçıkta binaların özelliklerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Kitapçıkta verilen bilgilere göre, binalar güvenli bir alanda konumlandırılmalı, yerleşim yerlerine yakın olmalı ancak trafik ve gürültüden uzak bir alanda bulunmalıdır. Isı ve ışıktan daha fazla yararlanabilmek adına güney cephede yapılması tercih edilmelidir. Okullar, çocukların kolayca ziyaret edebileceği, yaşam alanlarını tanımaya olanak sağlayacak, sağlık kuruluşu, manav, müze, kütüphane vb. alanların yakınına inşa edilmelidir (MEB, 2013b).

Okul binaları olabildiğince tek katlı olarak tercih edilmeli, binalar çocukların rahatça hareket edebilecekleri, farklı etkinliklerin yapılabileceği salon ve atölyelerin bulunmasına imkân sağlayacak büyüklükte olmalıdır. Yemekhane ve mutfak yan yana olmalı, sınıflara koku gitmesine engel olmak amacıyla sınıflardan uzak olmalıdır. Tuvaletler ise öğretmenlerin çocukları daha rahat kontrol edebilmeleri amacıyla sınıflara daha yakın olmalıdır. Lavabo ve tuvaletler çocukların boylarına uygun olmalı, engelli öğrencilerin rahat hareket etmelerine yönelik önlemler alınmış olmalıdır. Açık havada gerçekleştirilen etkinliklerin öğrenmeye ve rahatlamaya olan katkısı nedeniyle okul bahçesi de eğitim ortamlarının vazgeçilmez bir parçasıdır. Okul bahçesi büyük olmalı ve çocukların kaliteli vakit geçirebileceği, hava şartlarına dayanıklı materyaller bulunmalıdır. Çocukların bitki ve çiçek yetiştirebileceği, alanlar bulunmalıdır (Alabay, 2017; Oktay, 2002).

Okulun iç mekânlarının tasarımında, gerekli güvenlik tedbirleri alındıktan sonra sınıfların yerleşim düzeni ve materyal seçiminin yapılması uygundur. Okul öncesi eğitim programında, sınıfların çocukların serbestçe oyun oynayabilmeleri amacıyla dramatik oyun, kitap, fen, blok, müzik, sanat vb. öğrenme merkezleri şeklinde düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu merkezlerin dolap, bant vb gibi çeşitli materyaller kullanılarak birbirinden ayrılması, merkezlerin öğretmenler tarafından yapılacak etkinlik ve çocukların ilgilerine göre düzenlenmesi ve güncellenmesi

gerektiğine yer verilmiştir (MEB, 2013a). Sınıfların ilgi merkezleri şeklinde düzenlenmesi çocukların yeteneklerinin ve ilgilerinin öğretmen tarafından keşfedilmesine, ilgilerine uygun alanlara yönlendirilmelerine katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte oynanılan oyunları ayrıntılı gözlemleme fırsatı bulan öğretmenlerin oyunlar aracılığıyla çocukların duygu durumlarına ilişkin fikir sahibi olması, çocukları tanıma ve onları anlama bakımından önemlidir. Sınıflarda pencereler, çocukların dışarıyı görmelerine olanak sağlayacak yükseklikte, gün ışığı ile aydınlanacak ve güvenlik riski taşımayacak şekilde konumlandırılmalıdır. Sınıf içinde kaymayan, kolay temizlenebilir halı ve döşemeler tercih edilmelidir. Elektrik prizleri çocukların ulaşamayacakları yerde ve güvenlik kilitli olmalı, sert, sivri uçlu bölgeler için gerekli önlemler alınmalıdır (Kök, 2010, s. 260).

Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların yaparak ve yaşayarak öğrenmesine fırsat sağlayacak ortamlar oluşturulmalıdır. Çocukların yaşlarına uygun, sağlam ve sağlığa zararlı olmayan malzemeden yapılmış eğitim materyalleri tercih edilmelidir. Materyaller çocukların duyuları yoluyla algılamasına imkân sağlamalıdır. Sınıfta kullanılacak dolaplar, çocukların kendi başlarına eşyalarını ve oyuncakları alabilmelerine olanak sağlayacak boyutta, sandalye ve masalar kolay taşınabilir hafiflikte olmalıdır (Acer, 2016; Ulutaş, 2015).

Türkiye’de bağımsız anaokullarının eğitim ortamları yönünden ana sınıflarına göre daha iyi durumda olduğu söylenebilir. Çoğunlukla ilkokul bünyesinde bulunan anasınıflarının kendilerine özel binası olmadığı için fiziki imkânları yetersiz olabilmektedir. Okul bahçesi, tuvaletler ve diğer mekânlar okul öncesi çocuklarına uygun olarak düzenlenmemekte ve üst kademedeki öğrenim gören çocuklarla ortak kullanıldığı için küçük yaşta çocuklar bu alanlardan tam anlamıyla faydalanamamaktadır. Okul bahçelerinin çoğunda çocukların yararlanabileceği park, fiziksel gelişimi destekleyici materyaller bulunmamaktadır. Anaokullarının fiziki şartlarının ana sınıflarına göre daha iyi durumda olması, kendine ait bağımsız bahçelerinin, yemekhanelerinin ve etkinlik alanlarının daha fazla olması, kullanım alanlarının çocukların yaşlarına uygun olması çocukların gelişimi açısından daha yararlı olmaktadır.

Okul öncesi eğitim ortamlarının, çocukların yaparak ve yaşayarak öğrenmesine, yaratıcılıklarını geliştirmesine ve bağımsız hareket edebilmelerine olanak sağlayacak

özelliklere sahip olması beklenmektedir. Çocukların okula bulundukları süre içerisinde kaliteli vakit geçirmelerine olanak sağlayacak ortam ve materyallerin bulunması çocukların daha çabuk ve kalıcı öğrenmesine katkıda bulunmaktadır. Ancak okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel özelliklerine ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde, Türkiye’de okul öncesi eğitim sınıflarının kalabalık olduğu, yeterince materyal bulunmadığı, sınıfların merkezler oluşturulabilecek boyutlarda olmadığı, çocukların yaşlarına uygun dolap ve materyallerin bulunmadığı görülmüştür (Aksoy, 2009; Güçhan Özgül, 2011). Görülen aksaklıkların giderilmesi için yeni açılacak okullarda fiziksel ortamların titizlikle planlanmasının, açılmış olan kurumlara ise destek sağlanarak eksikliklerin giderilmesinin, Türkiye’de okul öncesi eğitimin niteliğinin artırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Okul Öncesi Eğitim Programı

Günümüzde nitelikli insan, kalkınmanın önemli bir göstergesi haline gelmiştir ve ülkeler eğitilmiş birey sayısını artırmaya yönelik politikalar izlemektedir. Erken yaşlarda kazanılan bilgi ve becerilerin eğitim hayatının temelini oluşturması nedeniyle okul öncesi eğitimin de önemi artmıştır. Her kademede olduğu gibi okul öncesi eğitimde de istenen başarının yakalanabilmesi için nitelikli eğitim programlarına ihtiyaç vardır.

Okul öncesi eğitim programı, okul öncesi eğitim çağındaki çocukların eğitim ve öğretim faaliyetlerini, değerlendirme boyutunu da kapsayacak şekilde, sistemli ve planlı bir şekilde, okul öncesi eğitimin amaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmesini sağlayan çalışmalardan oluşmaktadır (Aral, Kandır ve Yaşar, 2000, s. 51). Hazırlanan programların verimli olması ise uygulayıcıların program hakkında yeterli bilgiye sahip olmasına ve amacına uygun olarak uygulamasına bağlıdır.

Okul öncesi eğitim programı hazırlanırken, çocukların yaşlarından beklenen gelişim özelliklerini taşıyan, yaratıcı, özgür, çevresi ile iletişim kurabilen, problem çözme becerisine sahip, kültürel değerlerinin farkında olan ve saygı duyan bireyler olarak yetişmelerini sağlayacak ve çocuklara akademik anlamda gerekli yeterlikleri kazandıracak hedeflerin belirlenmesi ön koşuldur. Hedeflere ulaşmak için kullanılacak etkinlikler çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik, okula karşı olumlu tutum geliştiren, insani ilişkileri ön planda tutan ve ailelerinde eğitime aktif olarak

katılmalarına olanak sağlayacak şekilde planlanmalıdır. Çocukların evden uzakta oldukları süre içerisinde zevkli vakit geçirmelerini sağlayan, güvenilir eğitim ortamları hazırlanmalı, uygun eğitim materyalleri seçilmelidir. Son aşamada ise, ortaya konan ürünlerin değerlendirilmesine yönelik araç ve uygulamaların programda yer alması gerekmektedir (Poyraz ve Dere, 2003; Senemoğlu, 1994).

Türkiye’de günümüze kadar dört tane okul öncesi eğitim programı uygulamaya konulmuştur. İlk program 1989 yılında taslağı hazırlanan ve 1994 yılında uygulamaya konulan kreş, anaokulu ve anasınıfları için hazırlanan “Okul Öncesi Eğitim Programları” dır (Tebliğler Dergisi, 1994). Daha sonra programlarda güncellemeler yapılarak 36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı (MEB, 2002) ve Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin) yayımlanmıştır (Tebliğler Dergisi, 2006). Son olarak, okul öncesi eğitim programı 2013 yılında güncellenmiş ve halen kullanılmaya devam edilmektedir (MEB, 2013a).

Günümüzde kullanılan eğitim programı, çocukların gelişimlerini dikkate alan ve destekleyen “gelişimsel” bir programdır. “Sarmal” bir yaklaşım anlayışı benimsenen program model olarak da “eklektik”tir. Çocukların bütün gelişim alanlarının desteklenmesi ve gelişim alanlarında görülen eksikliklerin tamamlanması amaçlanan program, bu yönleriyle “destekleyici” ve “önleyici” bir programdır. Programda, çocukların yaş grupları ve gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanan kazanım ve göstergelere yer verilmiştir. Ailelerin eğitimine katkıda bulunmak ve okul ile aile arasındaki etkileşimi kuvvetlendirmek için öğretmenlere rehberlik edeceği düşünülen “Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi (OBADER)” yayınlanmıştır (MEB, 2013a).

Okul Öncesi Eğitimde Ailenin Rolü

Ailenin çocuğun hayatındaki rolü doğum öncesi süreçten başlayarak yaşamı boyunca devam eder. Çocuklar ilk olarak aile ve yakın çevresinde gördüğü davranışları taklit yoluyla çeşitli davranışları kazanırlar. İlk rol modelleri olan anne ve babalarının ya da bakımlarından sorumlu olan kişilerin yaşantıları çocuğun olumlu ve olumsuz davranışlarının temelini oluşturmaktadır. Çocuğun doğuştan getirdiği özellikleri ile beraber öğrenme yoluyla edindiği davranışlar, kişiliğinin şekillenmesinde büyük rol oynar. Bireyin kişilik özelliklerinin yaşamının ilk beş yılı içinde olduğu göz önünde

bulundurulursa çocuğun yaşadığı topluma uyum sağlamasında ve yaşam becerilerini kazanmasında ailenin etkisi daha iyi anlaşılacaktır (Dinç, 2015; Oktay, 2002; Yörükoğlu, 2004).

Anne babaların çocuklarının bakım, korunma, sevgi ve güven içinde büyüme gibi temel gereksinimlerini karşılamaları sağlıklı bireyler yetiştirilmesi açısından önemlidir. En küçük toplumsal birim olan aile, içinde yaşanan toplumun kültürel değerlerini çocuklarına aktarmakta da rol oynamaktadır (İnal, 2006). Yaşadığı toplumdan etkilenen aile bireyleri, yaşantı yoluyla toplumsal normları, anlayışları, genel kabul gören tutumları çocuklarına aktarırken, aynı zamanda yaşadığı toplumu da şekillendirir. Anne babaların tutum ve davranışları, aile içi iletişimleri onları rol model alan çocuklarının da davranışlarına yansır. Çocuklar sosyal ortamlara girmeye başladıklarında çevre ile olan iletişimlerinde, aileden getirdikleri bu özellikleri yansıtırlar. Bu nedenle anne babaların çocuk yetiştirme yöntemlerindeki tavırları tüm toplumu olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir.

Anne ve babanın kişilikleri, kendi aralarındaki iletişim, ailede yaşayan birey sayısı, toplumun ahlaki ve kültürel değerleri, ailedeki çocuk sayısı, çocukların cinsiyetleri ailenin çocuklarına karşı tutumlarını belirleyen değişkenler arasındadır (Yavuzer, 2002, s. 133). Ailedeki aşırı korumacı, aşırı hoşgörölü ya da baskı ve otoriteye dayalı davranış ve tutumların çocukları olumsuz etkilediği buna karşılık demokratik anlayış benimsenen ortamlarda yetişen bireylerin olumlu özellikler taşıdığı gözlemlenmiştir (Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, 2010).

Bireylerin özgüvenli, başarılı, sorumluluk sahibi olması, mutlu bir çocukluk ve yetişkinlik geçirebilmesi, sağlıklı iletişim becerilerine sahip olabilmesi için anne babaların bazı noktalara dikkat etmesi gerekmektedir. Bunlar (Yavuzer, 2002, s. 140)

1. Anne ve babalar çocukların ihtiyaç duyduğu ilgi ve sevgiyi çocuklarına göstermelidir.
2. Aileler her çocuğun kendine özgü özellikleri olduğunun farkında olmalı ve çocuklarını iyi tanımalıdır. Çocuklarını kendi istek ve ihtiyaçlarından bağımsız olarak onların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayabilecek yönlendirmelerde bulunabilmelidir.

3. Kendi kendine yetebilecek, özgüvenli çocuklar olarak yetişmelerine olanak sağlayacak ortamlar hazırlanmalıdır.
4. Çocukların öz yönetim becerilerini kazanmalarına erken yaşlarda fırsat verilmelidir.
5. Aileler çocukların gelişim dönemleri hakkında bilgi sahibi olmalı ve bu dönemlerin özelliklerine uygun davranışlar sergilemelidir.
6. Anne ve babalar çocuklarına toplumsal yaşam kurallarını benimsemelerine örnek olmalıdır.
7. Anne ve babalar kendi aralarında tutarlı olmalı ve sağlıklı iletişim kurabilmelidir.

Temel eğitim kademesi sayılan okul öncesi eğitimde çocuğun hazırbulunuşluk düzeyi son derece önemlidir. Çocuğun ailede aldığı eğitimin niteliği ile okula uyum sağlama, özgüvenli olma ve çevre ile iletişimde başarı arasında doğru orantı bulunmaktadır. Ailesinden sonra çocukların sosyalleşmeye başladıkları ilk ortam olan okul öncesi eğitim kurumlarında edinilen kazanımların çocukların yaşamlarına uyarlanabilmesi açısından ailenin desteğine ihtiyaç duyulmaktadır. Okulda kazanılan tutum ve davranışlar evde desteklendiği takdirde verilen eğitimden istenilen başarı sağlanabilecektir. Okul Öncesi Eğitim Programı'nda bu durumun öneminden bahsedilmiş ve "Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi (OBADER)" in hazırlandığı belirtilmiştir (MEB, 2013a). Aile katılımı, çocukların gelişimlerinin desteklenmesi, okul ile aile arasındaki iletişimin canlı tutulması, ailelerin desteklenmesi ve geliştirilmesi amacıyla aile bireylerinin eğitime katılması olarak ifade edilebilir (Aksoy, 2017). Okul ile işbirliği içinde olan ve aile katılım etkinliklerine katkı sağlayan ailelerin çocuklarının özgüvenlerinin arttığı, akademik olarak daha başarılı oldukları, okula ve öğretmene karşı olumlu tutum sergiledikleri, sorumluluk duygularının arttığı ve daha az devamsızlık yaptıkları gözlemlenmiştir (Ekiz, 2010; İpek, 2011).

Okul Öncesi Eğitimde Öğretmenin Rolü

Öğretmenler eğitim kurumlarında eğitimin en temel unsurlarındandır. Eğitim alan çocukların yaşları göz önünde bulundurulduğunda okul öncesi öğretmenlerinin görevi ayrı bir öneme sahiptir. Evlerinden ilk kez ayrılan çocuklar yabancı bir ortamda

kendilerini güvende hissetmek, ailesinden gördükleri ilgi ve şefkati okulda da görmeyi beklemektedirler. Ayrıca okul öncesi öğretmeni çocukların hayatlarında karşılaştıkları ilk öğretmen olması nedeniyle ileriki okul hayatında okula ve öğretmenlere karşı oluşacak tutumda etkin bir role sahiptir.

Okul öncesi eğitimden istenen verimin alınabilmesi için öğretmende aranan özelliklerden birisi, kendi alanında yeterli bilgi birikimine sahip olmasıdır. Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin eğitim durumu ile çocukların gelişimi arasında doğrusal bir ilişkinin olduğu yapılan çalışmalar ile görülmüştür. Okul öncesi eğitim alanında yeterli bilgiye sahip öğretmenlerin, öğrencilerine karşı olumlu tutum ve davranış geliştirdikleri, etkili sınıf yönetimi becerileri kazandıkları ve bu durumun çocukların gelişimlerine olumlu yansıdığı gözlemlenmiştir (Barnett, 2004). Bu nedenle okul öncesi öğretmenlerinin üniversitede kazandığı teorik bilgileri uygulamaya dönüştürebilmesi, eğitim programına yeterince hâkim olabilmesi ve güncel gelişmeleri takip ederek kendilerini yenilemeleri eğitimin niteliği açısından olumlu olacaktır.

Öğretmenin akademik yeterliliği önemli bir özelliktir ancak öğretimin başarılı olabilmesinde, öğretmenin kişiliği en önemli faktördür. Çocuk okulda öğretmeni ile bir bağ kurar. Çocukla öğretmeni arasında sevgi, saygı ve güven temelinde kurulmayan ilişki, çocuğun okula karşı olumsuz bir tutum geliştirmesine neden olabilir (Yörükoğlu, 2004, s. 80). Buradan hareketle, çocukların okulda güzel vakit geçirebilmeleri, eğitimden beklenen bilgi ve becerileri kazanabilmeleri için okul öncesi öğretmenlerinin bazı kişilik özelliklerine sahip olması beklenmektedir. Bu özellikler şunlardır (Oktay, 2002; Yavuzer, 2002; Yörükoğlu, 2004):

1. Okul öncesi öğretmeni gün içerisinde küçük çocuklarla birlikte olduğu için daha sabırlı olmalı, çocuklara karşı sevecen, güler yüzlü ve şefkatli olmalıdır.
2. Öğretmen, çocuklara sadece bilgi aktaran kişi konumunda olmamalı, çocukların kişisel sorunlarının da farkında olarak çözüm üretebilmelidir.
3. Öğretmenler öğrencilerini iyi tanımalı, her öğrencinin ilgi ve yeteneklerini göz önünde bulundurarak, bireysel farklılıklara uygun etkinlikler düzenleyebilmelidir. Bu nedenle iyi gözlem yapabilmelidir.

4. Öğretmen okulda ceza ve korkutma yoluyla disiplin anlayışından uzak durmalı, çocukların öz disiplini sağlamaları yönünde rehberlik yapmalıdır.
5. Çocuklar öğretmenlerini rol model aldığı için, öğretmen dış görünümüyle, tavırlarıyla çocuklara örnek olabilmelidir.
6. Çocuklara daha iyi yardımcı olabilmek için çocukların evdeki yaşantıları ve aileleri hakkında bilgi sahibi olunmalıdır.
7. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşabilmeleri için öğretmenin de konuşmalarında Türkçeyi doğru kullanması gerekmektedir.
8. Okul öncesi eğitimde daha çok oyun temelli bir yaklaşım sergilendiği için öğretmenlerinde hareketli etkinliklere uyum sağlaması gerekmektedir.
9. Öğretmen, çocuklarla iletişimde onları küçük düşürecek, hakaret içeren sözlerden uzak durmalıdır.
10. Her çocuğa eşit bir şekilde yaklaşmalı, adil bir anlayışa sahip olunmalıdır.
11. Çocukların kendi kendine yetebilen, bağımsız, yaratıcı bireyler olabilmeleri için öğretmen rehberlik yapabilmelidir.

Türkiye’de üniversiteye girişte öğrencilere akademik bilgiye dayalı sınavlar uygulanmaktadır. Öğrencilerin kişisel ve psikolojik özelliklerini test eden bir uygulama bulunmamaktadır. Öğretmenlik lisans programından mezun olan adaylar ise Kamu Personeli Seçme Sınavı ile atanmaktadırlar (MEB, 2015). Bu sınav da sadece akademik bilgiyi ölçmeye yarayan bir sınavdır. Türkiye’de üniversiteye giriş ve mesleğe atanma kriterlerinde, adayların akademik yeterliliklerinin yanı sıra kişilik özelliklerinin anlaşılmasına yönelik değişiklik yapılmasının olumlu olacağı düşünülmektedir. Son olarak, öğretmenlerden beklenen performansı gösterebilmeleri, mesleklerini severek ve isteyerek yapabilmeleri için toplum içinde hak ettikleri saygıyı görmeleri ve özlük haklarının iyileştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Okul Öncesi Eğitimde Okul Yöneticisinin Rolü

Okul yöneticisi, okuldan beklenen eğitim faaliyetlerinin yerine getirilmesi için gerekli düzenlemeleri yapan, okulda çalışan personel, öğrenciler, veliler ve okul ile bağlantısı olan diğer kişiler arasında etkili iletişimi sağlayan ve okulun niteliğinin artması için gerekli çalışmaları yapan kişi olarak tanımlanabilir (Başaran, 2000, s. 31).

Bu özellikleri ile okul yöneticisi okul örgütünün temel elemanlarından biridir ve bu durum okul yöneticisinde bazı temel özelliklerin bulunmasını da gerekli kılmaktadır. Oktay'a göre (2002) okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan okul yöneticilerinin görevleri şunlardır:

1. Alanı hakkında yeterli bilgi birikimine sahip olmak, yenilikleri takip etmek ve bu bilgileri uygulama esnasında kullanabilmek.
2. Okulun bileşenleri arasındaki iletişim süreçlerini yönetebilmek.
3. Planlama, örgütlenme, eşgüdümleme ve denetleme süreçlerini iyi yönetebilmek,
4. Okulun fiziki ortamlarının düzenini ve kullanılacak materyallerin eğitimin amacını gerçekleştirecek şekilde teminini sağlamak.
5. Okulun içinde ve çevresinde gerçekleşebilecek güvenlik tehlikelerine karşı gerekli önlemleri almak.
6. Okulda çalışan personelin görev takibini yapmak, aynı zamanda onların örgütten beklentilerini karşılamalarında yardımcı olmak.

Okul yöneticisinin bu görevleri yerine getirebilmesi için bazı niteliklere sahip olması gerekmektedir. Zembat (1994), tarafından yapılan çalışmada, okul öncesi eğitim yöneticilerinin özelliklerine yer verilmiştir. Bu özellikler, sorumluluk sahibi, dürüst, güvenilir, özgüvenli olma, iletişiminin güçlü olması, ikna kabiliyetine ve yeterli olgunluğa sahip olma, yeni durumlara uyum sağlayabilme ve karar alması gereken durumlarda hızlı davranabilme, liderlik özellikleri taşıyabilme, hoşgörülü davranabilme ve çocuk gelişimi ile beslenme konularında yeterli bilgi birikime sahip olma olarak belirtilmiştir.

Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Finansmanı

Ülkelerin eğitim hedeflerine ulaşabilmelerinde eğitime ayrılan kaynaklar önemli bir paya sahiptir. Yapılan planlama çalışmalarının, eğitim programlarının başarıya ulaşabilmesinde bütçe desteği zorunludur. Bu nedenle eğitime kaynak sağlanması için öncelikli olarak gerekli araştırmaların yapılması, sağlanan kaynakların ihtiyaçlar için dengeli dağılımı ve kaynakların etkili kullanımı gerekli olmaktadır (Adem, 1993, s. 184).

Eğitimin finansal kaynaklarına ilişkin üç yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan ilki, eğitimin kamu tarafından, toplanan vergilerle finanse edildiği kamu finansmanıdır. Eğitimin kamu tarafından finanse edilmesi, eğitimden bütün yurttaşların yararlanması ve fırsat eşitliğinin sağlanması açısından önemlidir. Kamu finansmanı, ülkedeki işgücü piyasası hakkında bilgi sahibi olunmasına ve nitelikli bir eğitim planlaması yapılabilmesine olanak sağlamaktadır. Eğitimin finansmanına yönelik yaklaşımlardan ikincisi, eğitimin yararlanan kişiler tarafından finanse edildiği özel finansmandır. Kamu finansmanında dışsal yararlar ön planda iken özel finansmanda bireysel yararlar ön plana çıkmaktadır. Eğitimin aileler ve öğrenciler tarafından karşılanması toplumdaki eşitsizliklerin artmasına neden olmaktadır. Eğitimin finansmanına yönelik diğer bir yaklaşım ise eğitimin hem kamu hem de bireyler tarafından karşılandığı karma finansmandır. Karma finansman ile bir kaynaktaki eksiklikler diğer kaynak tarafından giderilebilmektedir. Ancak kaynak aktaranların hangi düzeyde katkıda bulunacağı belirsiz olmaktadır. Günümüzde neoliberal politikalar ile birlikte kar amacının öne çıkması ve eğitim hakkının devletçe karşılanması gerekliliği karma eğitim finansmanı yaklaşımının benimsenmesine neden olmuştur (Kurul, 2012, s. 179).

Ülkelerarası eğitim finansmanı konusunda farklı yaklaşımlar olmasına karşın genel olarak eğitim büyük oranda kamu tarafından karşılanmaktadır. Türkiye’de de eğitim, büyük oranda kamu tarafından finanse edilmesine karşın son dönemlerde ekonomi piyasalarındaki değişimlerle hanehalkı eğitim harcamalarında önemli artışlar olduğu ve ayrılan kaynakların yetersizliğinin verilen eğitimin niteliğini olumsuz etkilediği görülmektedir.

Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nin 67’nci maddesinde, Türkiye’de okul öncesi eğitimin ücretsiz olduğu ancak beslenme, temizlik ve eğitim materyalleri ihtiyacının karşılanması için ücret alınması ve ücretlerin nisan ayında ücret tespit komisyonu tarafından belirlenmesi ifade edilmiştir. Aynı maddenin üçüncü bendinde komisyon tarafından tavan ücret belirlenirken çevrenin ekonomik koşullarının göz önünde bulundurulması, ücretlerin velileri ekonomik açıdan zorlayacak ve okul öncesi eğitimin gelişmesini ve yaygınlaşmasını engelleyecek düzeyde yüksek tutulmaması belirtilmiştir (MEB, 2014).

Okul öncesi eğitim kurumlarında alınan aidat ücretleri dışında, materyal ihtiyacı, sosyal etkinlikler, vb giderler için de velilerden ücret toplanabilmektedir. Bu ödemeler

veliler tarafından hoş karşılanmamakta ve onları maddi açıdan zorlayabilmektedir. Hatta yönetmelikte toplanacak ücretlerin okul öncesi eğitimin gelişmesini ve yaygınlaşmasını engelleyecek düzeyde olmaması gerektiği vurgulanmış olmasına karşın birçok veli bu kademedeki giderleri karşılamakta güçlük yaşadığı için çocuklarını okul öncesi eğitim kurumlarına gönderememekte ya da çocukları daha kısa süre okul öncesi eğitimden faydalanmaktadır.

Okul öncesi eğitim kademesinin zorunlu olmaması ve maliyetinin eğitimden yararlananlar tarafından karşılanması nedeniyle çocukların bu eğitimden yararlanmasının sorumluluğu ailelere bırakılmıştır. Ancak ailelerin okul öncesi eğitim hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması ya da eğitimin maliyetini karşılayamaması nedeniyle her çocuğun okul öncesi eğitimden faydalanamaması sorunuyla karşı karşıya kalınmaktadır. Oysa okul öncesi eğitimin bireye ve ailesine olan yararlarının dışında toplumsal açıdan önemli getirileri vardır. Bu yüzden okul öncesi eğitimin maliyetinin devlet tarafından karşılanması gerekmektedir (Kaytaz, 2005).

Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Mevcut Durumu

Okul öncesi eğitimin eğitim hakkı ve eğitimde eşitlik açısından ne durumda olduğu, okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarına, derslik başına düşen öğrenci sayılarına, öğretmen sayılarına ve eğitime ayrılan kaynaklara ait istatistikler okul öncesi eğitimin Türkiye’de devlet ile vatandaşlar tarafından nasıl algılandığına ilişkin ipuçları vermektedir. Bu bölümde Türkiye’de okul öncesi eğitimin mevcut durumuna ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Eğitimde Eşitlik Açısından

Eğitimde fırsat eşitliği, her vatandaşın eğitimden yararlanabilmesi için gerekli koşulların ve eğitim ortamlarının sağlanması ve bu imkânların herkesin ulaşabileceği şekilde sunulmasıdır. Eğitimde olanak eşitliği ise, eğitim olanaklarının ayırım olmaksızın her vatandaşın eşit şartlarda yararlanacağı şekilde düzenlenmesidir. Eğitim programlarının, eğitimin maliyetinin ve eğitim ortamlarının eşitliği sağlayacak şekilde planlanması ve sunulması bunu sağlamanın koşulu olmaktadır (Başaran, 1982, s. 43).

Öğrencilerin mezun olduktan sonraki kazanımlarında, sunulan eğitim ortamlarının yanı sıra zekâ seviyeleri, yetenekleri ve ilgileri de belirleyici olabilmektedir. Bu yüzden eğitimde eşitlik, öğrencilerin eğitim sonundaki kazanımlarındaki eşitlikten ziyade aile yaşantılarından, gelirlerinden, inançlardan bağımsız olarak, eşit koşullarda öğrenime başlamalarına ve devam etmelerine olanak sağlanmasıdır (TEDMEM, 2019). Eğitim hakkında herkesin yararlanabilmesi açısından bu koşulların sağlanması önemlidir. Öte yandan Ünal ve Özsoy'a (1998) göre ise tam anlamıyla eşitlikten söz edebilmek için eğitim sonundaki kazanımlarda da eşitlik olması gereklidir. Aynı okulu bitiren iki öğrenciden sosyoekonomik düzeyi yüksek olanların yabancı dil, yurtdışında eğitim, vb. gibi olanaklardan yararlanarak aynı eğitimi alan ancak aynı olanaklara sahip olamayan akranlarından yüksek gelir alması eşitliğin sağlanmasında bir engel olarak görülebilir. İnsanların gelir düzeyleri arasındaki bu farklılıklar giderilemediği sürece eğitim sonucundaki kazanımlarda da eşitliğin sağlanması mümkün görünmemektedir. Buradan hareketle kapitalist sistemde eğitimde eşitliğin de tam manasıyla sağlanamayacağı söylenebilir.

Bütün yurttaşların eğitim hakkında yararlanmasının güvence altına alması ve nitelikli eğitim olanaklarının sunması devletlerin sorumluluğundadır. Ancak Türkiye’de devlet okullarında bile eğitim olanakları, bireylerin sosyoekonomik durumlarına göre değişkenlik göstermektedir (Kiraz, 2014). Gelir düzeyi daha yüksek olan bölgelerde yaşayan velilerin çoğunluğunun eğitim düzeyinin yüksek olması, eğitime olan bakış açılarını etkilemektedir. Velilerin okula yaptıkları katkılar ile çocukları daha iyi şartlarda eğitim görebilmektedir, daha fazla imkâna sahip olan öğrencilerin okul başarıları da olumlu yönde etkilenmektedir.

Türkiye’de eğitimin ücretsiz olmasına karşın ailelerin hane halkı eğitim harcamalarının giderek arttığı görülmektedir (Arabacı, 2011; Yolcu ve Yeşilyurt, 2020). Eğitimin zorunlu olduğu kademelerde dahi maddi imkânsızlıklar nedeniyle birçok öğrenci okuluna devam etmekte güçlük yaşamaktadır. Bu durum, eğitimin zorunlu olmadığı ve velilerin harcamalarının fazla olduğu okul öncesi eğitim kademesinde daha çok yaşanmaktadır. Anaokulu ve ana sınıfı sayılarının artırılması her çocuğun okul öncesi eğitimden yararlanması için tek başına yeterli olmamaktadır. Bu nedenle, devletin fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik uyguladığı politikalarda dezavantajlı

konumdaki öğrencilerin yaşadıkları eşitsizlikleri gidermek adına sosyal ve ekonomik açıdan desteklerini artırması gerekmektedir

Eğitim Hakkı Açısından

Eğitim hakkı, bütün eğitim kademelerinden, dil, din, etnik köken, sınıf ayrımı yapılmaksızın herkesin parasız olarak yararlanmasıdır. Sahip olunan hakların ve bu hakların nasıl kullanılacağına bilinmesi için eğitim hakkı ön koşuldur. Eğitimin hak olarak görülmesi hakkın kullanılması için devlete önemli sorumluluklar yüklemekte ve kamu tarafından parasız ve nitelikli bir eğitimin herkese sağlanması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ancak eğitimin bir ihtiyaç olarak görülmesi eğitimin maliyetinin yararlanılanlar tarafından karşılanması ve özelleştirme politikalarının uygulanmasına neden olmaktadır (Eğitim Sen, 2004).

Neoliberal dönüşüm ile eğitim, iş, yüksek gelir, statü sağlayan bir araç ve bireyin topluma sağladığı katkı haline gelmiştir. Eğitim hakkı, bireyin topluma ve devlete sağladığı getiri ve eğitim almayanların topluma olan maliyeti nedeniyle önemsenmiştir. Oysa eğitim niceliksel bir yarar sağlamasa bile kendi içinde bir amaçtır ve değerlidir. Eğitim yalnızca işe, diplomaya, mevkiye sahip olmak için değil kişinin kendini tanıması, geliştirmesi ve özgürleşmesi için önemlidir. Eğitim, birçok değerle ilişkili olması ve bu değerlere katkıda bulunması nedeniyle de önemlidir. Bu nedenle eğitim hakkı, toplumsal ve ekonomik bir araç olduğu için değil, kişilere sadece insan oldukları için sağlanmalıdır. Eğitimden yoksun kalmak kişilere yapılmış büyük bir haksızlık olacaktır (Özsoy, 2004).

Eğitim hakkı, “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz” hükmü ile Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası’nın 42’nci maddesinde yer almıştır. Aynı maddenin devamında ise ilköğretim kademesinin bütün vatandaşlar için zorunlu eğitim kapsamında olduğu ve devlet okullarında ücretsiz olduğu belirtilmiştir. Günümüzde Türkiye’de ortaöğretim kademesi de zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır.

Türkiye’nin de taraf olduğu sözleşmelerde eğitim hakkı temel insan hakkı olarak yerini almıştır. Eğitim hakkı kavramının uluslararası düzeyde ilk kez ele alındığı İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 26’nci maddesinde, her bireyin eğitim hakkına sahip olduğu, ilköğretim kademesinin zorunlu olduğu ve en azından ilk ve temel eğitim

düzeyinde eğitimin ücretsiz olduğu belirtilmiştir (BM, 1948). Ekonomik ve Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Sözleşme'nin 13'ncü maddesinde sözleşmeye taraf olan devletlerin, vatandaşlarının eğitim hakkından yararlanmasını güvence altına alması ve ilköğretimin ücretsiz ve zorunlu olmasını gerektiği ifade edilmiştir (BM, 1966). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 28'ci maddesinde de taraf devletlerin eğitim hakkını eğitim eşitliği temelinde güvence altına alması ve ilköğretimin ücretsiz ve zorunlu olması gerektiği belirtilmiştir (BM, 1995).

Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası ve uluslararası sözleşmelerde ortak nokta eğitimin “zorunlu” ve “ücretsiz” olması ve eğitimin bir hak olduğunun devletler tarafından kabul görmesidir. Eğer eğitim hakkından herkesin yararlanabilmesi için “zorunluluk” ve “ücretsiz eğitim” ilkeleri temel şart ise Türkiye’de okul öncesi eğitim dönemindeki çocukların eğitim hakkından yeterince yararlanabilmesinin güvence altına alınmadığını söyleyebiliriz. İlköğretim kademesinin zorunluluk kapsamına alınmasında, okuryazarlık ve temel akademik bilgilerin kazanılması yönlerinin etkili olduğu söylenebilir. Ancak okul öncesi eğitimin insan yaşamında ne kadar önemli bir yere sahip olduğu ve eşitsizlikleri giderme konusundaki önemi anlaşılmaya başlanmıştır. Eğitimin erken yaşlarda başlaması hem bireylere hem de toplumlara önemli yarar sağlayacaktır. Türkiye’de okul öncesi eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması, her çocuğun eğitim hakkından yararlanması açısından yeterli değildir. Eğitim hakkından tam anlamıyla söz edebilmek için Türkiye’de okul öncesi eğitimin zorunlu olması, ücretsiz olması ya da ailelerin devlet tarafından desteklenmesi gerektiği söylenebilir.

Okul Öncesi Eğitime Dair İstatistik Bilgiler

Türkiye’de resmi okul öncesi eğitim kurumları, 36-68 aylık öğrencilerin eğitim aldığı bağımsız anaokulları, örgün eğitim ve hayat boyu öğrenme kurumları bünyesinde bulunan 57-68 aylık çocukların eğitim aldığı ana sınıflarıdır (MEB, 2014). 36 aydan küçük çocukların bakım ve eğitimini üstlenecek devlete ait kurumlar bulunmamaktadır. Bu nedenle çalışan anneler ya da çocuklarının gün içerisinde bakımının karşılanması için bir kuruma bırakmak zorunda olan kişiler anaokulu ve ana sınıfına gidemeyecek yaştaki çocuklarını bakıcıya bırakmak ya da özel kurumlara göndermek zorunda kalmaktadır.

Günay ve Günay’ın 2016 yılında yaptığı çalışmada okullaşma oranı ile brüt ve net okullaşma oranının tanımına yer verilmiştir. Okullaşma oranı, “en önemli eğitim göstergesidir ve basitçe ilgili eğitim düzeyine (okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim) kayıtlı tüm öğrencilerin, ait olduğu eğitim düzeyindeki nüfusa bölümü” olarak tanımlanmıştır. Brüt okullaşma oranı, “yaşları ne olursa olsun, belli bir öğretim yılında, belirli bir eğitim düzeyine kayıtlı toplam öğrenci sayısının, o eğitim düzeyine ait teorik yaş grubu nüfusuna oranıdır”. Net okullaşma oranı ise “belli bir öğretim yılında, ilgili eğitim düzeyindeki teorik yaş grubunda bulunan öğrencilerin ait olduğu eğitim düzeyindeki teorik yaş grubunda bulunan toplam nüfusa oranı” olarak tanımlanmıştır.

Aşağıdaki tabloda on yıllık süre içerisinde okullaşma oranları arasındaki farkı görmek amacıyla Tablo 1’de 2011/2012 ve 2021/2022 öğretim yılı okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarına ilişkin verilere yer verilmiştir.

Tablo 1. Okul Öncesi Eğitimde Okullaşma Oranları-2011/12-2021/22

Yıl	Okullaşma Oranı	Yaş	Cinsiyet		Toplam
			Erkek	Kız	
2011/12		3-5 Yaş	31,23	30,49	30,87
		4-5 Yaş	44,56	43,50	44,04
		5 Yaş	66,20	65,16	65,69
2021/22	Brüt:	3-5 Yaş	49,29	48,38	48,84
	Net:		44,14	43,96	44,05
	Brüt:	4-5 Yaş	61,69	60,64	61,18
	Net:		55,94	55,80	55,87
	Brüt:	5 Yaş	93,27	91,02	92,17
	Net:		81,85	81,41	81,63
	Brüt:	5 ⁺ Yaş	93,27	91,02	92,17

Kaynak: MEB Eğitim İstatistik Örgün Eğitim 2021/2022 verilerinden üretilmiştir.

2011/2012 öğretim yılında okul öncesi eğitimde brüt okullaşma oranı verilerine yer verilmemiştir. Bu nedenle net okullaşma oranları karşılaştırılacaktır. Tablo 1 incelendiğinde son on yılda okul öncesi eğitimde tüm yaş gruplarında okullaşma oranlarının arttığı gözlemlenmiştir. Buradan hareketle son on yıllık süreçte Türkiye’de okul öncesi eğitimin aileler tarafından öneminin giderek anlaşıldığı ve kadınların

çalışma hayatına katılımında artış olduğu söylenebilir. 2011-2012 eğitim öğretim yılında 3-4 yaş grubundaki çocukların okullaşma oranı %44,14 iken bu oran 2021-2022 öğretim yılında %81,85'e yükselmiş ve yaklaşık %42'lik bir artış sağlanmıştır. 4-5 yaş grubunda okullaşma oranı %44,04'ken bu oran %55,87'ye yükselmiş ve yaklaşık %26'lık bir artış sağlanmıştır. 5 yaş okullaşma oranı ise %65,69'dan %81,63'e yükselerek yaklaşık % 24'lük bir artış yaşanmıştır. 5 yaş grubundaki okullaşma oranındaki artışın toplam okullaşma oranındaki artıştan daha az olmasının nedeni olarak önceki yıllarda 5 yaşta okullaşmanın diğer yaş gruplarına oranlara göre daha yüksek olmasından ve 3-4 yaş grubundaki çocukların eğitime katılımının artmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Türkiye'de okul öncesi eğitimde okullaşmanın büyük kısmının 5 yaşta gerçekleşmesinin nedeni olarak ilkökula hazırlık çalışmalarının bu yaş grubu için daha fazla olması, maddi durumu yetersiz olan velilerin çocuklarını sadece bir yıl okula gönderebilmeleri ile ilgili olduğu söylenebilir.

Derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayılarının fazlalığı eğitimin niteliğini olumsuz etkilemektedir. Tablo 2 'de okul öncesi eğitimde 2011-2012 öğretim yılı ve 2021-2022 öğretim yılında derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayıları ile ilgili verilere yer verilmektedir.

Tablo 2. Okul Öncesi Eğitimde Derslik ve Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayıları

Yıl	Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı	Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı
2011/2012	23	20
2021/2022	17	17

Kaynak: TÜİK (2021a) ve MEB Örgün Eğitim 2021/2022 verilerinden üretilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, Türkiye'de son on yıllık süre içerisinde derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında azalma olduğu görülmüştür. Okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarında görülen artışa rağmen derslik başına düşen öğrenci ve öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında görülen azalma eğitimin niteliğinin artırılması açısından önemli bir gelişmedir. Ancak bu sayılar yerleşim yerine göre farklılık göstermektedir. Şehir merkezleri ve kalabalık nüfuslu yerleşim bölgelerinde sınıflardaki öğrenci sayıları daha fazla olmaktadır. 14 Mayıs 2022 tarihinde yürürlüğe giren "Millî Eğitim Bakanlığı Kurum Açma, Kapatma ve Ad Verme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" ile nüfusu az olan ve dağınık yerleşim olan köy ve kırsal kesimlerde 5 öğrenci ile ana sınıfı açılacağı belirtilmiştir (m. 4). Bu

durum sınıf sayılarının artırılması ve eğitime erişim açısından alınmış olumlu bir karardır. Bununla birlikte sınıf sayılarının artırılması istatistiklerde derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayılarının düşmesine neden olmaktadır. Ancak uygulama boyutunda sayısal verilerde değişiklikler görülmektedir.

Devlet bütçesinden eğitime ayrılan kaynaklar eğitimin niteliğinin artırılmasında rol oynayan faktörlerden birisidir. Tablo 3'te 2011 ve 2020 yılı eğitim harcamalarına ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

Tablo 3. Eğitim Düzeylerine Göre Öğrenci Başına Eğitim Harcaması

Yıl	Toplam Eğitim Harcaması (Milyon)	Okul Öncesi Eğitim Kademesine Ayrılan Kaynak (Milyon)
2011	77.308	4.126
2020	270.921	14.306

Kaynak: TÜİK verilerinden üretilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde 2011 yılından bu yana toplam eğitim harcamalarının ve okul öncesi eğitime ayrılan kaynakların miktarında artış olduğu görülmektedir. 2020 yılı için toplam eğitim harcaması 270.921 (Milyon) Türk lirasıdır. Okul öncesi eğitim için harcanan pay ise 14,306'dır (milyon). Okul öncesi eğitime ayrılan kaynak toplam eğitim harcamalarının yaklaşık % 18'ini oluşturmaktadır (TÜİK, 2021b). Okul öncesi eğitime ayrılan kaynakların toplam bütçe içerisinde az bir yer kapladığı görülmektedir. Küresel çapta görülen Covid-19 pandemisi sürecinde 2020 Mart ayında Türkiye'de eğitim öğretime ara verilmesi nedeniyle eğitim harcamaları istatistiklerindeki oranların daha düşük olduğu düşünülmektedir.

İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında, okul öncesi eğitime ilişkin ulusal literatürde yer alan araştırmalar belli bir tarihi sistematik içinde özetlenmiştir.

Yıldırım (2008) tarafından yapılan “Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim” adlı araştırmada Türkiye ve Avrupa Birliğine üye ülkelerde okul öncesi eğitimin durumu incelenmiştir. Araştırmada öncelikle Türkiye ve Avrupa Birliğine üye olan ülkelerde okul öncesi eğitimin mevcut durumuna ilişkin veriler toplanmıştır. Yirmi beş ülkenin dâhil edildiği araştırmanın sonuçlarına göre, çocukların eğitim sürecinde okul öncesi eğitimin önemli bir payı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlkokula hazırlık olarak düşünülen okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarının, Avrupa Birliğine üye ülkelerde eğitimin zorunlu olmamasına karşın oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Türkiye’de ise yapısal olarak araştırma yapılan ülkeler arasında ortak uygulamalar bulunmasına karşın okullaşma oranlarının çok düşük olduğu bulunmuştur.

Büte ve Balcı (2010) tarafından yapılan “Bağımsız Anaokulu Yöneticilerinin Bakış Açısından Okul Yönetimi Sürecinin İşleyişi ve Sorunlar” adlı araştırma, Mersin il merkezindeki altı bağımsız anaokulu müdürü ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak yüz yüze yapılan çalışmanın amacı, okul yönetim süreçlerinin nasıl gerçekleştiği ve yaşanan sorunlara ilişkin görüşlerin tespit edilmesidir. Araştırmanın sonuçlarına göre, eğitim-öğretim sürecine ilişkin planlamanın yapılan toplantılarda gerçekleştiği, okulun genel işleyişine ilişkin kararların ise oluşturulan komisyonlar ile birlikte alındığı ifade edilmiştir. Karar verme süreçlerinde okul müdürlerinin tek başlarına da karar verebildikleri, eşgüdümleme sürecinin okul içi toplantılar aracılığıyla gerçekleştiği sonucuna varılmıştır. İletişim sürecine ilişkin olarak, personel sayısının azlığının, olumlu okul ikliminde etkili olduğu düşünülmektedir. Veliler ve anaokullarının müdürleri ile iletişim problemleri yaşanmazken üst yönetim ve diğer kurumlar ile iletişimde problemler görülebilmektedir. Branşı, okul öncesi eğitimi olan müfettiş sayısının az olması, değerlendirme sürecine ilişkin problemlerle karşılaşılmasına neden olmaktadır.

Saklan (2011) tarafından yapılan “Türkiye’de Okul Öncesi Politikaları, Finansmanı ve Uygulamaya İlişkin Görüşler” adlı çalışmada, eğitim bileşenlerinin görüşleri alınarak, okul öncesi eğitim finansmanına ilişkin sayısal veriler ve eğitime

aktarılan kaynaklar incelenmiş ve okul öncesi eğitimin finansmanı hakkında genel bir bilgiye ulaşmak amaçlanmıştır. Araştırmaya katılan okul yöneticisi ve öğretmenler eğitim sürecinde eğitim giderlerinin karşılanması için katkıda bulunduklarını ve velilerin eğitim maliyetini karşılamak konusunda memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Görüşülen okul yöneticisi, öğretmen ve velilerin birçoğu, okul öncesi eğitim kademesinin ücretli olmasının eğitimde eşitliğe aykırı olduğunu ve eğitim maliyetinin devlet tarafından karşılanmasını, geri kalanlar ise özel sektörden de destek alınabileceğini ifade etmişlerdir.

Cinoğlu, Arslantaş ve Öztürk (2012) tarafından yapılan “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Velilerden Taleplerinin Değerlendirilmesi” adlı araştırmada, velilerin karşılaması beklenen okul öncesi eğitime ait aidat ve eğitim materyali giderleri ile bu giderlerin yasaya uygunluğunu belirlemek ve eğitim bileşenlerinin bu konudaki görüşlerini belirleyerek çözüm önerisinde bulunulması amaçlanmıştır. Çalışmada, okul yöneticileri, okul öncesi öğretmenleri ve veliler ile görüşülerek okul öncesi eğitim giderlerine ilişkin veriler toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre velilerin kayıt işlemleri, istenilen malzemeler, okul aidatları ve okul aidatı dışında toplanan ücretler için harcama yaptıkları görülmektedir. Bu giderlerin bir kısmının yasalara uygun olduğu, ancak talep edilen bazı ücretlerin yasal olmadığı görülmektedir. Ortak kullanım için gerekli olan malzemelerin veliler tarafından karşılanmasının yasal olmadığı belirtilmiştir.

Ada, Küçükali, Akan, Dal (2014) tarafından yapılan “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yönetim Sorunları” adlı çalışmada amaç, okul öncesi öğretmenlerinin okul yönetimine ilişkin karşılaştıkları sorunları belirlemektir. Araştırma bulgularına göre, okul öncesi öğretmenlerinin çalışma saatleri, destek personel, okul bahçesi, sınıf mevcutları, denetleme konularında sorun yaşadığı görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin, yönetim süreçleri konusunda da problem yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Zayimoğlu, Öztürk, Kaya ve Durmaz (2014) tarafından yapılan “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Görev Sürecinde Yaşadıkları Eğitimsel Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı çalışmanın amacı, okul öncesi öğretmenlerinin idare ve diğer meslektaşları ile yaşadıkları problemleri ve yaşanan bu problemlerin çözümüne ilişkin önerileri belirlemektir. Çalışmanın bulgularına göre, okul öncesi öğretmenlerinin yarısından fazlası okul idaresi ile sorun yaşamadığını belirtmişlerdir. Kalan öğretmenler ise

yöneticilerinin okul öncesi eğitim hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması ve taleplerin karşılanması konusundaki ilgisizlikleri nedeniyle sorun yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Okulda görev yapan diğer okul öncesi öğretmenleri ile sınıfların ortak kullanımı, rekabet ve kıskançlık nedenleriyle sorun yaşanmaktadır. Karşılaşılan sorunların çözümü olarak, üst yöneticilerin sorunlara ilişkin önlem alması, okul yöneticilerinin sorunların farkına varmalarını ve önleyici tedbirler almaları gerektiğini önermişlerdir.

Uçar Kaplan (2015) tarafından yapılan “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yönetim ile Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı araştırmanın amacı, okul idaresi ile öğretmenler arasındaki karşılaşılan sorunlar ve bunların çözümüne ilişkin önerileri belirlemektir. Durum çalışması deseni kullanılarak yapılan çalışmada okul öncesi öğretmenleri ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, okul yönetiminin okul öncesi eğitimin yapısı ve amaçları hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları ve okul öncesi eğitime gereken önemi vermedikleri görülmüştür. Okul yönetiminin velilere karşı çok fazla tolerans göstermesi sorun olarak belirtilmiştir. Okullarda yeterince maddi kaynak olmamasından dolayı fiziki duruma ilişkin sorunlar yaşandığı ve eğitim materyallerinin karşılanması konusunda okul yönetiminin duyarsız kaldığı görülmektedir. Öğretmenler tarafından okulda görev yapan yöneticilerin okul öncesi eğitimin önemi hakkında seminerler aracılığıyla bilgilendirilmesi ve okullara gerekli bütçenin sağlanarak fiziksel ortamların iyileştirilmesi önerilmiştir.

Sildir ve Akın (2017) tarafından yapılan “Okul Öncesi Eğitime İlişkin Okul Müdürlerinin Görüşlerinin İncelenmesi” adlı çalışmada, ana sınıfı bulunan ilkokullarda görev yapan okul müdürleri ile bağımsız anaokullarında görev yapan okul müdürlerinin görüşleri alınmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılan çalışmada, yirmi okul müdürü ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırmaya katılan okul müdürleri, öğrencilerin okul öncesi eğitimden yararlanması konusunda ortak görüş bildirmişlerdir. Okul öncesi eğitimin, çocukların sosyalleşmelerine ve tüm gelişim alanlarının desteklenmesine olanak sağlaması gerektiğini dile getirmişlerdir. Okul öncesi eğitim programı hakkında, okul müdürleri hem olumlu hem de olumsuz tarafları olduğunu düşünmektedirler. Okul müdürleri okul öncesi öğretmenlerinden mesleki açıdan kendilerini geliştirmelerini, mesleklerine ilişkin olumlu tutum ve davranışlar içinde olmalarını beklemektedir. Okul öncesi eğitimde karşılaşılan temel sorunların yeterince bütçe olmaması, velilere, destek personele ve öğretmenlerin ders saatlerine ilişkin

sorunlar olduğu ifade edilmiştir. Okul öncesi eğitimin geliştirilmesine yönelik politikaların uygulanması, okulların maddi imkânlarının artırılması önerilerinde bulunulmuştur. Okul müdürleri okul öncesi öğretmenlerine, okulların fiziki durumuna, öğrencilere ve okul öncesi eğitimin tanıtımına ilişkin çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Görüşmeye katılan anaokulu müdürleri ile ilkököl müdürleri arasında okul öncesi eğitime ilişkin benzer ve farklı görüşler olduğu görölmektedir.

Ağgöl Yalçın ve Yalçın (2018) tarafından yapılan “Okul Öncesi Öğretmenlerin Okul Öncesi Eğitimin Sorunlarıyla İlgili Görüşleri” adlı araştırmanın amacı, okul öncesi eğitime ilişkin yaşanan problemleri okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre saptamaktır. Ağrı merkezde seksen iki okul öncesi öğretmeni ile görüşmeler yapılarak veriler elde edilmiştir. Araştırmada sınıfların boyutlarının öğrenci sayıları ve etkinliklerin yapılabilmesi açısından yetersiz olduğu, açık hava etkinlikleri için mutlaka okul bahçesinin bulunması gerekliliği, okul öncesi eğitim kurumlarının bağımsız binalarının bulunması gerektiği, öğrenci velilerinin okul öncesi eğitim hakkında olumlu düşüncelerinin olduğu, teneffüs olmamasının öğretmenleri ve çocukları olumsuz etkilediği, olumsuz veli tutumlarının eğitim sürecini olumsuz olarak etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin, beslenme sürecinde çocukların ve velilerin davranışları nedeniyle problemlerle karşılaştıkları görölmektedir. Ayrıca eğitim programının ilişkin olarak öğretmenler hedeflere ulaşmada programın yetersiz olduğunu dile getirmişlerdir. Ana sınıflarında yaş gruplarının karışık olmasının çocukları ve öğretmenleri olumsuz etkilediği, sınıflarda bulunan özel gereksinimli öğrencilerin diğer arkadaşları tarafından kabul görmesi için öğretmenlerin farklı etkinlikler yaptıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Sabancı, Altun ve Uçar Altun (2018) tarafından yapılan araştırmada, eğitim bileşenlerinin görüşlerine göre ana sınıflarında verilen okul öncesi eğitime ilişkin karşılaşılan sorunları belirlemek amaçlanmaktadır. Araştırma, bünyesinde ana sınıfı bulunan ilkökullardaki okul yöneticileri, okul öncesi öğretmenleri ve öğrenci velileri ile görüşmeler yapılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, ana sınıflarının fiziki durumuna, okul bütçesine, mevzuata, eğitim programına, üst yönetim ile olan iletişime ve velilere ilişkin sorunlar yaşandığı görölmektedir. Karşılaşılan problemlerin çözümünde ayrıntılı bir eylem planı yapılması önerilmektedir.

Kazu ve Yılmaz (2018) tarafından yapılan araştırmada, Türkiye ile diğer ülkeler arasında okul öncesi eğitime ilişkin uygulamalar karşılaştırılmıştır. Çalışmada, Türkiye’de okul öncesi eğitimin ne durumda olduğunu belirlemek ve okul öncesi eğitimin geliştirilmesi ve istenilen seviyeye ulaşılabilmesi için yapılması gerekenlere yönelik önerilerde bulunmak amaçlanmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin ders saatlerinin kısaltılması, ders yılı gün sayısının artırılması, okul öncesi öğretmen sayılarının ve okullaşma oranlarının artırılmasının okul öncesi eğitimin geliştirilmesi açısından gerekli olduğu belirtilmektedir.

Demir Yıldız (2018) tarafından yapılan araştırma, okul yöneticilerinin görev yaptıkları okullarda yönetim sürecinde karşılaştıkları problemleri ve bu problemlerin çözümüne ilişkin önerileri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılan çalışmada, resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan okul müdürleri ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda yöneticilerin, okullarda yeterince destek personel olmaması, maddi sorunlar ve ailelerin okul öncesi eğitime karşı olumsuz tutum ve davranışları gibi sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Okul yöneticileri, eğitim bileşenleriyle toplantılar aracılığıyla sorunlara çözüm aramaktadır. Ancak maddi sorunları çözmek için çaba göstermedikleri görülmüştür.

Kılıç’ın (2019) yaptığı çalışmada, okul yöneticileri ve okul öncesi öğretmenleri araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmada, katılımcıların görüşlerinden hareketle okul öncesi eğitim sürecinde yaşanan problemleri tespit etmek ve yaşanan problemlerin çözümüne ilişkin öneriler sunmak amaçlanmaktadır. Katılımcıların, okul öncesi eğitim kademesinin ücretsiz olması, velilerde okul öncesi eğitimin önemine ilişkin farkındalık oluşturulması için çalışmaların yapılması ve okul öncesi eğitimin zorunlu olması önerilerinde bulundukları görülmektedir.

Ergen ve Günay (2019) tarafından yapılan “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çalıştığı Kurumlarda Yaşadığı Yönetimsel Sorunlar ile ilgili Görüşleri” adlı araştırma, okul öncesi öğretmenlerinin görev yaptıkları okullarda okul yöneticileri ile karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla yapılmıştır. Nicel araştırma yöntemiyle yapılan araştırmanın çalışma grubunu okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Katılımcıların görüşlerinin çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

Özkanlı Ertuğrul (2019) tarafından yapılan araştırma, 1990 ve 2019 yılları arasındaki 30 yıllık süre içerisinde okul öncesi eğitim alanında uygulanan politikaları incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma kapsamında öncelikle okul öncesi eğitim politikalarına ilişkin yasalar ve üst politika belgeleri incelenmiş daha sonra eğitim bileşenlerinin görüşlerine yer verilmiştir. Üst politika belgelerinde, eğitime erişimin arttırılmasına yönelik hedeflere yer verildiği ancak okullaşma oranı hedeflerine istenilen zamanda ulaşamadığı görülmektedir. Politikaların belirlenmesinde, birçok kurumun etkili olduğunun görülmesine karşın bu kurumlar arasında karşılıklı iş birliği olmadığı görülmektedir. Ayrıca okul öncesi eğitim politikalarının uygulayıcılarının politika belirlemede görüşlerinin alınmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yolcu ve Yeşilyurt Yalçın (2020) tarafından yapılan “Ailelerin Erken Çocukluk Bakımı ve Eğitimi Dönemi Eğitim Harcamaları” adlı araştırma, velilerin okul öncesi eğitim sürecinde yapıları harcamaları belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çocuklarını resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarına gönderen veliler araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Yapılan harcamalarda, babanın mesleği ve eğitim düzeyi çok etkili olmazken annenin mesleği ve eğitim seviyesi etkili görülmektedir. Ayrıca okulun resmi ya da özel eğitim kurumu olması, ailenin bütçesi ve aile bireyleri sayısının etkili olduğu tespit edilmiştir.

Martı'nın (2020) yaptığı çalışmada, 1993 ve 2016 yılları arasındaki süreçte okul öncesi eğitimde net okullaşma oranları incelenmiş ve kalkınma planlarındaki okullaşma hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığı ele alınmıştır. Okul öncesi eğitimde zorunlu eğitim pilot uygulamaları nedeniyle beş yaşındaki öğrenciler için okullaşma oranlarında artışlar olduğu ancak 3 yaşındaki çocukların okullaşma oranlarının hedeflenen oranlardan çok düşük olduğu görülmüştür. Bu yıllar arasında okul öncesi öğrenci ve öğretmen sayılarında daha yüksek artışlar olurken devlet tarafından yapılan harcamalarda daha düşük artışlar olduğu ifade edilmiştir. Devlet tarafından bu kademe için yapılan harcamalarda öğrenci sayıları göz önünde bulundurulmamıştır ve bu harcamaların çocukların eğitimden yararlanmasına imkân verecek ölçüde olmadığı görülmektedir.

Çobanoğlu, Yıldırım ve Çapa Aydın (2020) tarafından yapılan çalışma, okul öncesi eğitim sürecinde karşılaşılan sorunları derinlemesine ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Resmi anaokullarında görev yapan okul öncesi öğretmenleri ile görüşmeler yapılmış aynı zamanda öğretmenler bir gün boyunca derste gözlemlenmiştir. Okul

öncesi eğitimde karşılaşılan yapısal sorunların velilere, çalışma koşullarına ve öğretmene ilişkin olduğu görülmektedir. Eğitim sürecinde ise, planlama ve sınıf yönetimi konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Velilerde, okul öncesi eğitimin önemi hakkında farkındalık oluşturma ve okul öncesi öğretmenlerinin mesleki açıdan kendilerini geliştirmelerine yönelik çalışmaların yapılması ve çalışma koşullarının yeniden düzenlenmesi önerilmektedir.

Güçlü ve Altan (2020) tarafından yapılan araştırmada, okul öncesi eğitimde karşılaşılan sorunlara ilişkin yapılan çalışmalar incelenmiştir. Çalışmada, Türkiye’de okul öncesi eğitim kademesinde karşılaşılan sorunlar belirlenerek eğitim bileşenlerine sorunların çözümlerine yönelik bazı önerilerde bulunulması amaçlanmaktadır. Sonuç olarak bünyesinde ana sınıfı bulunan okullarda görev yapan yöneticilerin ve denetleme görevinde bulunan müfettişlerin okul öncesi eğitim hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları, bu kademeye ilişkin yöneticilerin olumsuz bakış açıları, veli ve öğretmen arasındaki iletişim, eğitim programlarının hedeflere ulaşmada yetersiz olması, maddi imkânsızlıklar, velilerin okul öncesi eğitime bakış açısı ve önemi konusunda yeterince bilgi sahibi olmaması ve okulların fiziki durumlarına ilişkin sorunlar olduğu görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin analizi konularına yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Eğitim bileşenlerinin okul öncesi eğitimde karşılaştıkları sorunları ve bu sorunların çözümüne yönelik görüşleri belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılacaktır. Nitel araştırma, yaşanan olayların ve anlayışların bulundukları ortamda, gerçekçi bir şekilde ve bütün yönleriyle ele alınmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 41). Durum çalışması ise, bir olay ya da durumun kapsamlı ve sistematik olarak incelendiği çalışmalardır. Doğal ortamlarında olayların nasıl gerçekleştiğini ve gelecek çalışmalarda dikkat edilmesi gereken noktaları ortaya çıkarmaktadır (Davey, 1990). Bu çalışmada, eğitimcilerin ve eğitimden faydalananların gözünden okul öncesi eğitimde karşılaşılan sorunların ayrıntılı olarak incelenmesi, açıklanması ve sorunlara çözüm geliştirebilmesi amacıyla durum çalışması deseni kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2021-2022 öğretim yılında Tokat Merkez ve Turhal ilçesine bağlı anasınıfları ile bağımsız anaokullarında ve bu ilçelere bağlı köylerdeki anasınıflarında öğrencisi bulunan 10 veli, bu okullarda görev yapan 10 öğretmen ve 10 okul yöneticisi oluşturmuştur. Turhal ilçesinin araştırma kapsamına alınmasının iki nedeni bulunmaktadır. Bunlardan biri Turhal ilçesinin nüfus bakımından Tokat'ın en büyük ilçelerinden biri olması, diğeri ise araştırmacının bu ilçede görev yapıyor olması nedeniyle çalışma grubuna kolay ulaşabilme imkânının olmasıdır.

Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme, olgular ve aralarındaki ilişkileri incelemek ve anlamlandırmak için belirli özellikleri kapsayan durumlar arasında derinlemesine araştırma yapılmasına imkân sağlamaktadır. Maksimum çeşitlilik örnekleme ise, araştırmanın amacına göre araştırmacı tarafından

belirlenen durumlar arasındaki ortak veya farklılık gösteren özelliklerin ortaya koyularak problemin ayrıntılı olarak ifade edilmesidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2019, s. 93). Bu araştırmada, öğretmen ve yöneticiler mesleki kıdemlerine, eğitim durumlarına, görev yaptıkları okul türlerine, okulun bulunduğu yerleşim yerine ve görev yapılan okulun bulunduğu bölgenin sosyoekonomik şartlarına göre belirlenmiştir. Öğrenci velileri, eğitim durumlarına, mesleklerine, aylık gelirlerine ve yaşadıkları bölgenin sosyoekonomik şartlarına göre seçilmiştir. Çalışma grubuna ilişkin bilgiler aşağıda sırasıyla verilmiştir.

Bağımsız anaokulu ve ilkokul/ortaokulda görev yapan 10 okul yöneticisi ile görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılan okul yöneticilerine ilişkin demografik özelliklere Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4. Görüşmeye Katılan Okul Yöneticilerinin Demografik Özellikleri

		f
Görevi	Müdür	5
	Müdür Yardımcısı	5
Eğitim Durumu	Lisans	3
	Yüksek Lisans	7
Branşı	Okul öncesi	5
	Sınıf	4
	Matematik	1
Yöneticilikte Geçen Süre	0-5 Yıl	5
	10-15 Yıl	4
	15 Yıl ve üzeri	1
Okulun Bulunduğu Yerleşim Yeri	Köy	1
	Kasaba	2
	İlçe Merkezi	3
	İl Merkezi	4
Görev Yapılan Okul Türü	Bağımsız Anaokulu	5
	İlkokul	4
	Ortaokul	1

Tablo 4'te verilen bilgilere göre, görüşmeye katılan okul yöneticilerinin tamamı erkektir. On okul yöneticisinden beş tanesi okul müdürü beş tanesi müdür yardımcısıdır. Katılımcılardan yedisi yüksek lisans mezunu iken üç tanesi lisans mezunudur. Okul yöneticilerinden beşi okul öncesi öğretmeni, dördü sınıf öğretmeni ve bir tanesi matematik öğretmenidir. Okul yöneticilerinden beşi 0-5 yıl arasında yöneticilik yapmıştır. 10-15 yıl arasında yöneticilik yapan dört kişi, 15 yıldan uzun süre yöneticilik yapan bir kişi bulunmaktadır. Görüşmeye katılan okul yöneticilerinden bir tanesi köyde

görev yapmaktadır. Diğer yöneticilerden ikisi kasabada, üçü ilçe merkezinde ve dördü il merkezinde görev yapmaktadır. Okul yöneticilerinden beşi bağımsız anaokulunda, dördü ilkokulda ve bir tanesi ortaokulda görev yapmaktadır.

Bağımsız anaokulu ve ana sınıflarında görev yapan 10 okul öncesi öğretmeni ile görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılan okul öncesi öğretmenine ilişkin demografik özelliklere Tablo 5’te yer verilmiştir.

Tablo 5. Görüşmeye Katılan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri

		f
Cinsiyet	Kadın	9
	Erkek	1
Eğitim Durumu	Lisans	8
	Yüksek Lisans	2
Mesleki Kıdem	5-10 Yıl	1
	10-15 Yıl	4
	15-20 Yıl	3
	20-25 Yıl	2
Okulun Bulunduğu Yerleşim Yeri	Köy	1
	İlçe Merkezi	5
	İl Merkezi	4
Görev Yapılan Okul Türü	Bağımsız Anaokulu	4
	İlkokul	6

Tablo 5’e göre görüşmeye katılan okul öncesi öğretmenlerinden bir tanesi erkek geri kalan dokuzu kadındır. Öğretmenlerin sekizi lisans mezunu iken ikisi yüksek lisans mezunudur. Katılımcılardan bir tanesi 5-10 yıl arasında öğretmenlik yapmaktadır. Diğer öğretmenlerden dördü 10-15 yıl, üçü 15-20 yıl ve ikisi 20 yıl üzerinde öğretmenlik görevini yerine getirmektedir. Okul öncesi öğretmenlerinden biri köyde, beşi ilçe merkezinde geri kalan dördü ise il merkezinde görev yapmaktadır

Bağımsız anaokulu ve ana sınıflarında öğrencisi bulunan 10 öğrenci velisi ile görüşme yapılmıştır. Velilere ilişkin demografik bilgilere Tablo 6’da yer verilmiştir.

Tablo 6. Görüşmeye Katılan Öğrenci Velilerinin Demografik Özellikleri

			f
Cinsiyet		Kadın	8
		Erkek	2
Eğitim Durumu	Anne	İlkokul	1
		Ortaokul	1
		Lise	2
		Yüksekokul/Fakülte	6
	Baba	İlkokul	1
		Ortaokul	1
		Lise	1
		Yüksekokul/Fakülte	7
Mesleği	Anne	Ev Hanımı	6
		Öğretmen	2
		Doktor	1
		İşçi	1
	Baba	Çiftçi	1
		Öğretmen	2
		Doktor	1
		Memur	3
		İşçi	2
		Asker	1
Evin Mülkiyet Durumu		Kendisine Ait	6
		Kira	4
Ailenin Aylık Geliri		0-5000	1
		5000-10000	5
		10000-20000	4
Çocuğa Yapılan Aylık Ortalama Harcama		100-500	4
		500-1000	5
		1000-1500	1

Görüşmeye katılan öğrenci velilerinden ikisi erkek geri kalan sekizi kadındır. Annelerin eğitim durumları incelendiğinde, bir anne ilkokul, bir anne ortaokul, iki anne lise ve altı anne yüksekokul/fakülte mezunudur. Babaların eğitim durumu incelendiğinde, bir baba ilkokul, bir baba ortaokul, bir baba lise ve yedi baba yüksekokul/fakülte mezunudur. Annelerden altısı ev hanımı, ikisi öğretmen, biri doktor ve birisi işçidir. Babalardan biri çiftçi, ikisi öğretmen, biri doktor, üçü memur, ikisi işçi ve birisi askerdir. Katılımcılardan altısının evinin mülkiyeti kendisine aittir. İki veli evlerinin kira olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan biri 0-5000 lira, beşi 5000-1000 lira ve dördü 10000-20000 lira aylık ortalama gelire sahiptir. Görüşmeye katılan velilerden dördü aylık ortalama 100-500 lira beşi 500-1000 lira ve biri 1000-1500 lira çocuklarına harcama yapmaktadırlar.

Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri, Tokat Merkez ve Turhal ilçesine bağlı anasınıflarında ve bağımsız anaokullarında ve bu ilçelere bağlı köylerdeki anasınıflarında öğrencisi bulunan veliler bu okullarda görev yapan öğretmenler ve okul yöneticileri ile yüz yüze yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Görüşme tekniğinde amaç, araştırmacı ile katılımcı arasında iletişim bağı oluşturarak katılımcının görüş ve tutumlarını doğru ve objektif biçimde ortaya çıkarmasını sağlamaktır (Balcı, 2018, s. 168).

Görüşme tekniği, araştırılacak konu hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmak amacıyla, katılımcıların duygu ve düşüncelerini açığa çıkartılabilmesi için açık uçlu soruların sorularak ayrıntılı cevaplar alınmasına olanak sağlayan bir araştırma tekniğidir. Görüşme türleri, soruların hazırlanma şekline göre yapılandırılmamış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmış olmak üzere üçe ayrılmaktadır (H. H. Tekin ve H. Tekin). Bu çalışmada, veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde araştırmacı, görüşme öncesi hazırladığı soruların yanı sıra görüşme sırasında da farklı sorularla katılımcıyı daha ayrıntılı bilgi vermeye yönlendirebilir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, soruların önceden belirlenmiş olması bununla birlikte görüşme sırasında esneklik sağlaması sebebiyle eğitim bilim araştırmalarında kullanılması daha uygun bir görüşme tekniği olma özelliği taşımaktadır (Türnüklü, 2000). Görüşme soruları hazırlanırken ilk olarak literatür taraması yapılmış ve araştırmanın kapsamına uygun çalışmalar incelenmiştir. Okul öncesi öğretmenleri ve okul yöneticilerinden sorulara ilişkin görüşleri alınmıştır. Daha sonra hazırlanan sorular uzmanlara gönderilerek uzman görüşleri alınmış ve sorulara son hali verilmiştir. Yönetici, öğretmen ve öğrenci velileri için 3 ayrı form (Ek. 1, Ek. 2, Ek. 3) oluşturulmuştur. Formların ilk bölümünde katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin sorular, ikinci bölümünde ise okul öncesi eğitimde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin açık uçlu sorular yer almıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırma verilerini toplamak amacıyla görüşmeler yapılmadan önce Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünden Etik Kurul Onayı (Ek. 4) ve Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğünden (Ek. 5) okullarda araştırma yapılabilmesi için gerekli izinler alınmıştır. Görüşmeler 13 Aralık 2021 ve 01 Nisan

2022 tarihleri arasında hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formlarının uygulanması ile gerçekleştirilmiştir. Seçilen okulların yöneticileri ile iletişime geçilerek görüşme için tarihler belirlenmiştir. Okul yöneticisi ve öğretmenler ile görev yaptıkları okullarda görüşme yapılmıştır. Öğrenci velileri öğrencilerinin eğitim aldığı okullarda görüşmeye katılmayı kabul etmişlerdir.

Katılımcılara araştırmanın amacı, görüşmenin nasıl yapılacağı ve kendilerinin araştırmaya yapacakları katkı hakkında bilgi verilmiş ve soruları içtenlikle cevaplamaları istenmiştir. Katılımcıların kimlik bilgileri gizlilik açısından alınmamış ve bilgilerin kimse ile paylaşılmayacağı velilere ifade edilmiştir. Araştırmada, katılımcıları tanımlamak amacıyla okul yöneticileri için Y, öğretmenler için Ö ve öğrenci velileri için V kodları kullanılmıştır. Görüşmeler yüz yüze yapılmış ve kayıt altına alınmıştır. Ses kaydı alınması görüşme sırasında vakit kaybı yaşanmamasına olanak sağlamıştır. Görüşmeler toplam 638 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Görüşmelerden ses kaydı ile elde edilen veriler dinlenerek yazıya dökülmüştür. Okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerden 63 sayfa, okul öncesi öğretmenleri ile yapılan görüşmelerden 58 sayfa öğrenci velileri ile yapılan görüşmelerden 31 sayfa olmak üzere toplamda 152 sayfa veri elde edilmiştir. Yazıya dökülen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik analizinde, ilk olarak toplanan veriler kavramlarla ifade edilir, daha sonra bu kavramlar mantıksal çerçevede düzenlenir ve buna göre araştırmanın temaları ortaya çıkarılır. Verilerin sistemli bir şekilde düzenlenmesi hem katılımcılardan elde edilen verilerin içindeki gizli anlamların ortaya çıkarılmasına hem de okuyucunun verileri daha kolay anlamasına olanak sağlamaktadır. (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 242).

Araştırmada, görüşmelerden elde edilen veriler okul yöneticisi, okul öncesi öğretmeni ve öğrenci velileri için ayrı ayrı olmak üzere araştırma sorularına uygun olarak kategorilere ayrılmıştır. Bütün bölümler kendi aralarında kodlanmış, alt temalara ve temalara ulaşılmıştır. Bulgular ve Yorumlar bölümünde ulaşılan ana temalara ilişkin tablolara yer verilmiş ve katılımcıların görüşleri olduğu gibi aktarılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Bir araştırmanın bilimsel özellik taşıması, bilgilerin doğruluğuna ve kanıtlanabilirliğine bağlıdır. Geçerlik “uygunluk”, güvenilirlik ise “sağlamlık” kavramları ile ifade edilebilir. Geçerlilik ve güvenilirlik bir araştırmanın bilimsel açıdan güçlü olduğunu gösteren önemli etmenlerdendir (Şencan, 2005). Geçerliliğin artırılması için veri toplama aracı olan görüşme soruları hazırlanırken literatür taraması yapılmış bu alanda görev yapan okul yöneticisi, öğretmenler ve uzmanların görüşleri alınmıştır. Katılımcılar maksimum çeşitlilik örneklem yöntemi ile belirlenmiştir. Görüşmeler sırasında katılımcılardan gerekli izinler alınmış ve görüşmeler ses kaydı alınarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın güvenilirliğinin artırılması için katılımcılardan elde edilen veriler kodlanmış ve alt temalar altında birleştirilmiştir. Tema ve alt temalar belirlenirken öncelikli olarak araştırmacı bir kodlama yapmış, bu kodlamadan bir ay sonra yeni bir kodlama daha yapmıştır. Yapılan bu iki kodlamada aynı ve farklı olan temalar ve alt temalar tespit edilmiş, tez danışmanının görüşleri doğrultusunda düzenlenmiştir. Bulgular kısmında kod ve temalara yer verilmiş, katılımcıların görüşleri doğrudan aktarılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturanların demografik bilgilerine, veri toplama sürecine, verilerin analizine ilişkin bilgilere ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Araştırmanın sonuçları iki anaokulu yöneticisi iki okul öncesi öğretmeni ve bir veli tarafından okunmuş ve onaylanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırma sonuçlarından elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırma sonucunda, eğitim iş görenlerine ilişkin karşılaşılan sorunlar, öğrenci ve velilere ilişkin karşılaşılan sorunlar, velilerin öğrencilerinin eğitimleri sürecinde karşılaştıkları sorunlar, okulun fiziki durumu ve bütçe süreçleri açısından karşılaşılan sorunlar, makro düzeyde izlenen politikalara ilişkin karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilene ait yönetici, öğretmen ve veli görüşlerinden oluşan bulgulara yer verilmiştir.

Eğitim İş Görenlerine İlişkin Karşılaşılan Sorunlara Ait Bulgular

Eğitim iş görenlerine ilişkin karşılaşılan sorunlara ait bulgular, okul yöneticileri, okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi eğitimden yararlanan öğrencilerin velileri ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

Okul Yöneticilerinin Eğitim İş Görenlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular

Okul yöneticilerinin görev yaptıkları okullarda eğitim iş görenlerine ilişkin karşılaştıkları sorunlara ait bulgulara Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7. Okul Yöneticilerinin Eğitim İş Görenlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar

Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar
Öğretmen	Öğretmenlerin mesleki açıdan kendilerini geliştirmemesi	Y5, Y6, Y7, Y8, Y9
	Öğretmenlerin aldıkları eğitimin yetersiz olması	Y2, Y3
	Okul öncesi öğretmenlerinin aralıksız çalışması	Y2, Y7
	Ücretli öğretmen uygulaması	Y4, Y10
	Sınıfların kalabalık olması	Y5, Y7
	Sosyal/ortak faaliyetlerde görev almama	Y9
	Sürekli öğretmen değişikliği	Y9
Destek Personel	Yeterince destek personel olmaması	Y4, Y10

Okul yöneticilerine (Y5, Y6, Y7, Y8, Y9) göre öğretmenlere ilişkin en sık karşılaşılan sorun öğretmenlerinin mesleki açıdan kendilerini geliştirmemeleridir. Y5,

bazı öğretmenlerin üniversitede edindikleri mevcut bilgileri ile eğitim öğretime devam ettiklerini, eğitim sürecinde yeniliklere yer vermediklerini ifade ederken Y6 ise özellikle ileri yaşlardaki öğretmenlerin yeniliklere açık olmadığını, eğitimde teknoloji kullanımı konusunda yetersiz kaldıklarını belirtmiştir.

Mesleki yeterlilik olarak hepsi lisans mezunu ancak kendini geliştirmeyen, mevcut bilgileri ile devam eden öğretmenler var. Şunu söylemek gerekirse şu ana kadar ben okulumuz açısından öne çıkan orijinal çalışmalar gözlemlemedim. Normal, rutin devam eden bir eğitim anlayışı var. Çok büyük sorunlar yok. Ortaya çıkan orijinal projeler, materyaller, etkinlikler yok. Normal seyrinde devam eden bir okul öncesi eğitimi var. (Y5)

Yeterlilik durumları tam olmayanlar, sıkıntı yaşadıklarımız, mesleki anlamda özellikle gelişime kapalı olanlar ve çağa ayak uyduramayanlar oluyor. Tabi öğretmenler arasında fark var ister istemez. Benim yaşı 40. Genç öğretmenlerde sorun yaşanmıyor ama benimle ya da daha önce göreve başlayan öğretmenlerde teknolojiye ayak uydurma, yetiştirme konusunda kuşak çatışması yaşadığımız dönemler oldu. Öğretmen gelişime kapalıysa; telefon ve tabletin çok kullanımı değil ama bunlara tamamen karşysa çok sıkıntılar yaşanıyor. Eski öğretmenlerimizden diyelim biraz tabir tuhaf oluyor ama kuşak farkını en aza indirilmelerini istiyoruz. Bu gibi sorunlar oluyor. Gelişim sağlamaya çalışıyorlar yani mümkün olduğunca kendilerini geliştiriyorlar ama birkaç öğretmende böyle sorunlar yaşadık. (Y6)

Öğretmenlerin istihdam öncesi yetiştirme sürecinde aldıkları eğitimin yetersiz olduğu Y2 ve Y3 tarafından dile getirilmiştir. Y3 üniversitelerde daha çok eğitimin teori kısmına ağırlık verildiğini, uygulama kısmında ise yetersiz kaldığını şu sözleriyle ifade etmiştir.

Kendimden de yola çıkarak söyleyebileceğim aslında işin teorik kısmında çok kalıyoruz. Her ne kadar staj yapsak da bu stajları not kaygısı ile yaptığımız için bunların mesleki hayatımızda çok olumlu etkisi olduğunu düşünmüyorum. Üniversitelerde teoriden ve ders geçme kaygısından ziyade, gerçekten bir şeyler öğrenme çabası içerisinde olacağımız bir ortam oluşturulduğunu düşünmüyorum. Yaş grubumuz küçük, 5 yaşa kadar eğitim verdiğimiz için buradaki tecrübe daha çok pratik üzerine olmalı bence. Teorik kısımlar yine işlenebilir ama en azından yarı yarıya olmalı. O yüzden üniversitelerin bu kapsamda yetersiz kaldığını düşünüyorum. (Y3)

Öğretmenlerin aralıksız çalışması da yöneticiler tarafından ifade edilen sorunlardan birisidir. Y2 bu durumu, “Teneffüsleri yok, sabah giriyor. Üç saat boyunca sınıftan dışarı çıkmıyor. Çıkamıyor. Çünkü teneffüs yapma ihtimali yok. Bu da arkadaşlarla muhabbet açısından, ilişki açısından sıkıntılar oluşturuyor ama sağ olsun diğer arkadaşlarla okul çıkışında, mesai dışında oturuyor.” sözleri ile ifade ederken Y7 ise “Genelde öğretmenlerimizin teneffüs, öğle arası gibi kişisel ihtiyaçlarını karşılayabilecek zamanları olmadığı için bazı sorunlarla karşılaşabiliyor.” sözleri ile açıklamıştır.

Ücretli öğretmen uygulaması da yöneticilerin (Y4 ve Y10) ifade etkileri sorunlar arasındadır. Y4 ücretli öğretmenlere ilişkin işlemlerin kadrolu öğretmenlerden farklı olması konusunda “Bir kez ücretli öğretmenimiz geldi. Ona da biz elimizden geldiğince yardımcı olmaya çalıştık. Tabi öğretmen değişimi sıkıntı olabiliyor. Onların ödemeleri, işlemleri kadrolu öğretmenlerden farklı.” derken, Y10 ise “Genellikle şu ana kadar karşılaştığımız sorunlar, kendi branşı dışında çalışan ücretli öğretmenlerle oldu.” sözleri ile farklı branşlardan öğretmenlerin ücretli öğretmen olarak görevlendirilmelerine dikkat çekmiştir.

Öte yandan sınıfların kalabalık olmasının öğretmenler ile okul yöneticileri (Y5, Y7) arasında sorunlar yaşanmasına neden olduğu görülmektedir. Y5 durumu “Bizim bölgenin nüfusu kalabalık olduğu için sınıf sayılarının kalabalık olması, kayıtlı öğrencilerin çok fazla olması öğretmenlerle sorun yaşamamıza sebep oluyor. Bunun dışında karşılaştığımız spesifik bir sorun yok.” şeklinde ifade etmiştir. Y7 ise yaş gruplarına göre sayıların değişkenlik göstermesinin öğretmenler tarafından yanlış anlaşıldığını şu sözler ile ifade etmiştir.

Kontenjanlarda kesin ve net çizgiler olmadığı için 3-4-5 farklı yaş gruplarına hitap eden sınıflarımız var. Bir sınıfımız 8-10 kişi olurken, diğer sınıfımız 25 kişi olabiliyor. Bu da öğretmenler tarafından idarenin yaptığı kasti bir tercihmiş gibi algılanabiliyor. Bize kırılabiliyorlar. Bu durumda öğretmenle idare arasında gerginliklere yol açabiliyor. (Y7)

Çok sık ifade edilmemesine karşın öğretmenlerin okul içi ortak etkinliklerde görev almak istememesi de karşılaşılan sorunlar arasındadır. Y9 bu durumu, “Sosyal faaliyetlerde bazı öğretmenler çok ilgili ama bazı öğretmenlerimiz de sosyal faaliyetlerde çok fazla görev almak istemiyorlar. Problem yaşıyor haliyle.” sözleri ile açıklamıştır. Öğretmenlerin başka kurumlara görevlendirilmeleri nedeniyle sürekli öğretmen değişikliği yaşanması Y9 tarafından şu şekilde ifade edilmiştir.

İl içi görevlendirmeler var maalesef. Öğretmenler kadrosunun bulunduğu yere göre değil de kendisinin ikamet ettiği yere göre görevlendirme talep ediyorlar. Bu da maalesef kabul ediliyor. Okullar bu durumdan olumsuz etkileniyor. Sadece okul öncesi kurumları değil diğer okullar da aynı sıkıntıyı yaşıyor. Sizin kadrolu öğretmeniniz başka okulda, başka okulun öğretmeni sizin okulunuzda çalışıyor. Bu durum, ek ders gibi resmi işleri de etkiliyor. Ek dersinden maaş yapımına kadar etkiliyor. (Y9)

Okul yöneticileri (Y2, Y10) görev yaptıkları okullarda çocukların temizlik ve bakımından sorumlu yeterince destek personel olmadığını ifade etmişlerdir. Y2 destek personel olmamasından kaynaklı sorunları “Maddi imkânsızlıktan dolayı öğretmenimizin bir yardımcı ablası yok. Öğretmen, öğrencileri tuvalete kendi

götürüyor, bekliyor, elini yıkatıyor, geri çıkarıyor bu arada sınıftaki öğrenciler boşta kalıyor. Onların güvenlik sorunu oluyor.” sözleri ile ifade etmiştir. Y10 ise görüşlerini şu sözlerle açıklamıştır.

Biz mesela okul öncesinde şu an personel sıkıntısı yaşıyoruz. Sadece bir öğretmenle ya da iki öğretmenle okul öncesi yeterli olmuyor. Bakıcı abla, temizlik personeli, normal eğitim olduğu zaman yemek aralarındaki yardımcı gibi birçok personele ihtiyaç duyuyoruz. Bundan dolayı biz sıkıntı yaşıyoruz (Y10)

Öğretmenlerin Eğitim İş Görenlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular

Öğretmenlerin görev yaptıkları okullarda eğitim iş görenlerine ilişkin karşılaştıkları sorunlara ait bulgulara Tablo 8’de yer verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmenlerin Eğitim İş Görenlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar

Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar
Okul Yöneticisi	Okul öncesi eğitimin yapısı ve amaçları hakkında bilgi sahibi olmama	Ö1, Ö4, Ö5, Ö7
	İletişim problemleri	Ö2, Ö9, Ö10
	Ders kayıtlarında yaşanan sorunlar	Ö5, Ö6, Ö8
	Taleplerin karşılanmaması	Ö1, Ö5
	Öğretmen görüşlerinin dikkate alınmaması	Ö6, Ö10
Diğer Meslektaşlar	Ortak yapılan etkinlikler/kullanım alanlarında yaşanan sorunlar	Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö10
Destek Personel	Yeterince destek personel olmaması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6,Ö7, Ö8, Ö9, Ö10
	Destek personelin niteliği	Ö1, Ö3, Ö5, Ö8, Ö9
	İletişim problemleri	Ö4, Ö5, Ö9

Okul yöneticilerinin okul öncesi eğitimin yapısı ve amaçları hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması, öğretmenler (Ö1, Ö4, Ö5, Ö7) tarafından yöneticilere ilişkin en sık karşılaşılan sorun olarak ifade edilmiştir. Ana sınıflarının farklı kademelerin bünyesinde bulunması ve yöneticilerin farklı branşlardan olması nedeniyle bu sorun sadece ana sınıflarında görev yapan öğretmenler tarafından dile getirilmiştir.

Yöneticiler, okul öncesi eğitimle ilgili çok bilinçli değiller. Bizi bakıcı gibi görmeye devam ettikleri için sınıfta sorun yaşanmaması yeterli. Eğitim anlamında farklı imkânlar sunulabilir bize ama öyle bir düşünceleri yok. Okul öncesini pek bilmedikleri için bence. Okul öncesinde ne olması gerektiğini bilmediklerinden ya da ilkököl ve ortaokulla da ilgilenmeleri gerektiği için çok üstünde durmuyorlar, diğer kademelere yöneliyorlar. Okul öncesi nasılsa sınavı yok, okuma yazma da öğretilmiyor diye düşünebilirler belki. Öyle bakıyor olabilirler. (Ö1)

İlkokulla ana sınıfının farkını müdürler bazen anlayamıyorlar. Derslerde hep oyun oynadığımızı düşünmeleri sorun yaratabiliyor. İlkokulda hep ders yapıldığı için bizdeki farkı algılayamayabiliyorlar. Şu anki müdürümüzle çok sorun yaşamadık ama bazen okul müdürleriyle böyle sorunlar olabiliyor. Okul öncesinin önemini bilmeyenler de olabiliyor yani müdür olsun müdür yardımcısı olsun. (Ö4)

Okul yöneticileri ile öğretmenler (Ö2, Ö9, Ö10) arasında iletişim problemleri yaşandığı görülmektedir. Ö2 bu duruma ilişkin görüşlerini, “Velilerle sıkıntı yaşadığımızda müdürümüzle sıkıntıyı halledemiyoruz. Çok fazla iletişim kuramadığımız müdürlerimiz de oldu ancak problemleri bir şekilde aşmaya çalıştık. İletişim sıkıntısı çok yaşadık bazı müdürlerimizle. Ama onun dışında çok bir sıkıntı yaşamadık.” sözleri ile açıklarken, Ö10 “Okulun yöneticileri ile sorunlar yaşadığımız oluyor. İdarecilerin sağlıklı bir iletişim kuramamasından kaynaklı sorunlar yaşıyoruz.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenler (Ö5, Ö6, Ö8) yöneticilerin ders kayıtları sırasındaki tutum ve davranışlarının sorunlara neden olduğunu dile getirmişlerdir. Ö6, “Okul yöneticilerimiz öğrenci kayıtlarını alırken velilere öğretmen tercihi imkânı veriyorlar. Bu sebepten dolayı da öğretmenler arasında motivasyonla ilgili sıkıntılar, sorunlar yaşanıyor.” sözleri ile velilere tercih imkânı sunulduğunu ifade etmiştir. Ö5 ise sınıf sayılarının dağılımında adaletsiz davranıldığını şu sözlerle ifade etmiştir.

Sınıflar öğrenci sayıları gözetilerek oluşturulursa eğer öğretmenler arasında da bazı öğretmenler daha çok talep görüyor bazılarının öğrencisi az diye sıkıntılar yaşanmaz. Örneğin A öğretmene 20 öğrenci veriliyor, B öğretmene 5 öğrenci kaydediliyor. İdareciler öğrencileri dengeli dağıtmalı. Öğretmenler, diğer sınıfta çok öğrenci var ben de neden az öğrenci var diye üzülebiliyorlar. Başarılı bir öğretmene ben başarısız mıyım kaygısı yaşatabiliyor ve olmaması gereken sorunlar olabiliyor. Sınıf sayılarında dengesizlik olmaması gerekiyor. (Ö5)

Öğretmenlerin (Ö1, Ö5) yöneticilere ilişkin karşılaştıkları sorunlardan birisi de okulun fiziki durumlarına ilişkin taleplerinin yöneticiler tarafından dikkate alınmaması ve karşılanmamasıdır. Ö1, “Talepte bulunuyoruz bazen maddiyatı düşünüyorlar sanırım. Maddi destek sağlanıp bahçe ile ilgili bir şeyler yapılabilirdi. Alan vardı. Pek onunla alakalı bir şey yapılmadı. Yapılabilirdi.” sözleri ile maddi imkânsızlıklardan bahsetmiştir. Ö5 ise “Bizim okul bahçemiz yok. Okul öncesi çocuklarının kullanabileceği bir alan yok. Çocukların oyun parkurları, oyun alanları, kum havuzları yok. Bununla ilgili talepte bulunduğumuz da bize yer olmadığını söylüyorlar. En büyük yaşadığımız sıkıntı bu.” diyerek taleplerinin karşılanmadığını ifade etmiştir.

Öğretmenlerin (Ö6, Ö10) görüş ve düşüncelerinin yöneticiler tarafından dikkate alınmaması karşılaşılan sorunlar arasındadır. Bu konuda Ö6, “Düşüncelerimizi ifade ediyoruz ama ifade ettiğimiz düşüncelerimiz çok fazla dikkate alınmayabiliyor. Sadece biz ifade edebiliyoruz onunla ilgili hiçbir sıkıntımız yok.” derken, Ö10 ise görüşlerini “Çocuklar ve okul için faydalı olduğunu gördüğümüz uygulamalar hakkında görüş bildirdiğimiz halde dikkate alınmadığını, bazen sadece idarecilerin kararı ile hareket edildiğini, bazı durumlarda öğretmenlerin fikirlerinin dikkate alınmadığını gördük.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

Görüşme yapılan öğretmenlere (Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö10) göre, diğer meslektaşlarla yaşanan sorunların başında ortak yapılan etkinlikler ya da kullanım alanları ile ilgili sorunlar gelmektedir. Ö6 ikili eğitimden dolayı sınıfların ortak kullanımına ilişkin “Bazen sınıf düzeni ile ilgili sıkıntı yaşıyoruz. Ben bu sene öğlenciyim. Sabah gelen öğretmen arkadaşım sınıfın düzeni konusunda çok dikkatli davranmıyor. Bu sorun ikimizin aynı sınıfı kullanmamızdan kaynaklı.” derken, Ö7 ise “Tek sınıf olduğundan toplanma, düzen, kullanılan malzemeler gibi konularda sıkıntılarımız oluyor. Uyum sağlamaya çalışıyorlar bazen de uyum sağlayamıyorlar. Ben de çok problem çıkarmıyorum. Onlarla şöyle olursa daha iyi olur diye konuşup uyum sağlamaya çalışıyoruz.” demiştir. Ö10 ise “Birlikte, işbirliği içerisinde yapılması gereken durumlarda yardım etmeyen, paylaşımda bulunmayan arkadaşlarımız oluyor. Çocuklar için verimli ve velilerin beğendiği etkinliklere gerekçe sunmadan eleştirilerde bulunuyorlar. Birlikte hareket edip güzel birşeyler yapmak yerine tatsızlığa yol açacak davranışlarda bulunulduğu oluyor.” sözleri ile ortak faaliyetler sırasında diğer öğretmenlerin olumsuz tutum ve davranışlarından bahsetmiştir.

Okullarda yeterince destek personel olmaması öğretmenlerin iş görenlere ilişkin karşılaştıkları en önemli sorunlardan birisidir. Görüşme yapılan bütün öğretmenler destek personelin sayısının yeterli olmadığını dile getirmiştir. Destek personel olmaması durumunda çocukların ihtiyaçlarının öğretmenler tarafından karşılandığı görülmektedir. Ö4 ve Ö5 bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

Dört sınıfa bir ablamız bakıyor o konuda biraz sıkıntı oluşuyor. Velileri kapıda kendim karşıyorum, kendim gönderiyorum. Çocuğun tualeti geliyor bazen ablayı başka sınıftan çağırıyorum. Örneğin masaya su dökülüyor, silinmesi gerekiyor ama o sırada abla başka sınıfla ilgileniyor. (Ö4)

Yardımcı personel sayılarımız yetersiz. Bizimki ilköğretime bağlı ana sınıfı. Öğle grubunda 75 tane öğrenci var ve bir tane personel var. Bu 75 tane öğrenciye 1 tane personel yetersiz. (Ö5)

Destek personel sayısının yetersiz olmasının yanı sıra çalışan personellerin nitelik olarak da yeterli olmadıkları öğretmenler (Ö1, Ö3, Ö5, Ö8, Ö9) tarafından ifade edilen sorunlar arasındadır. Ö3 ve Ö6 bu konuya ilişkin olarak şunları söylemişlerdir.

Okullarda sürekli çalışan sınıf ablamız yok. Sınıf ablası dönem başında göreve başladyıysa ya da mevcut ablanın göreve devam etmesi durumunda sıkıntı yaşanmıyor. Ama yeni ablanın gelişi okulda bir sorun yaratıyor. Çünkü işleyişe alışana kadar ki süreçte aksaklıklar oluyor. Onda da olumsuz geri dönüşler alıyoruz. Biz ablaları uyarıyoruz iletişime geçiyoruz ne yapması gerektiğini anlatıyoruz. Maalesef işin içinde pişmeleri birazcık sıkıntı yaratıyor. (Ö3)

Nitelik olarak çalışanlarda çocuk gelişimi mezunu olması öncelikli tercihimiz fakat çoğu zaman görevlendirmelerde ya da gelen elemanlar da bu özellik göz önünde bulundurulmuyor. Daha çok temizlik hijyen kurallarına dikkat ediliyor fakat özellikle okul öncesi eğitimde çocuklarla iletişim halinde olduğu için çalışan personelin çocuk gelişimini bilmesi gerekiyor. Çocuğa yaklaşım, veliye yaklaşım, iletişim bu tür konularda iyi eğitilmiş elemana çok fazla ihtiyacımız var. (Ö6)

Öğretmenler (Ö4, Ö5, Ö9) ile destek personeller arasında iletişim problemleri yaşandığı görülmektedir. Ö4, “Personelle ilişkileri çok samimi tuttuğunuz zaman bazen sınıfa müdahale etme, sınıfa karışma, görevinin dışında şeyler yapma veya velilerle konuşma gibi durumlar olabiliyor. Onlara izin vermemeye çalışıyoruz. Biraz daha mesafeyi koruyoruz” sözleri ile personel ile olan ilişkilerinde mesafeli davrandığını söylerken, Ö5 “İletişim anlamında şu an sıkıntı yaşamıyoruz Ama bugüne kadar sıkıntı yaşadığımız noktalar oldu tabii ki. Söylediğiniz halde yapılmayan işler olabiliyor. O an ki hal ve durumlarına göre söylenilenleri yanlış anlayabiliyorlar.” ifadesi ile iletişimde sorun yaşadıklarını söylemiştir.

Velilerinin Eğitim İş Görenlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular

Öğrenci velilerinin çocuklarının eğitim gördüğü okullarda eğitim iş görenlerine ilişkin karşılaştıkları sorunlara ait bulgulara Tablo 9’da yer verilmiştir.

Tablo 9. Velilerin Eğitim İş Görenlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar

Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar
Okul Yöneticisi	Anlayışsız tavırlar	V1
	İletişim problemleri	V8
Öğretmen	Çocuklarla yeterince ilgilenmeme	V1, V8
	Öğretmenlerin farklı etkinliklere yer vermemesi	V2, V8
	Öğretmen değişikliği	V6, V10
	Anlayışsız tavırlar	V1
Destek Personel	Destek personelin niteliği	V1, V4, V6, V8
	Yeterince destek personel olmaması	V6, V8

Görüşmeye katılan öğrenci velilerinden V3, V5, V7, V9 eğitim iş görenlerine ilişkin sorunlarla karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir. V1 okul yöneticilerinin anlayışsız tavırlarından, V8 ise okul yönetimi tarafından dikkate alınmayışından yakınmışlardır.

Müdürle ben hiç konuşmadım. Eşim yanına konuşmaya gitti. Maddi durumumuz belli öğretmenin istediklerini alamıyoruz, demiş. Bir de aylık para istiyorlar onu da veremiyorum demiş. Müdür de alman lazım demiş. Tamam, onların da alınması lazım ama müdürün konuşmasından eşim mahcup olmuş bir daha konuşmaya gitmedi. Biz de isteriz almayı ama çiftçinin hali belli olmuyor. (V1)

Yandaki sınıfın öğretmeni daha ilgili olduğu için çocuğumu o sınıfa aldırarak istedim. İdare ile görüştim oğlumun hastalığını anlattım. Öğretmen ile konuşamadığımı söyledim. Sınıf dolu alamam dediler doğru dürüst açıklama bile yapmadılar. Umursamadılar yani. İdare ile de böyle sorunlar yaşadık. (V8)

Velilerin ifade ettiği bir başka sorun da (V1, V8) öğretmenlerinin çocuklarla yeterince ilgilenmemesidir. V1 düşüncesini “Öğretmenle sıkıntı yaşadım. Çok ilgili değil bence. Büyük kızımın öğretmeni daha ilgiliydi.” sözleri ile açıklarken, V8 “öğretmenimiz bana göre ilgisiz bir öğretmen. Oğlumun bronşiti var bazen eve geldiğinde çok rahatsızlanıyor. Eşim öğretmenimize soru sordu birkaç kez bu konuyla ilgili hiç cevap vermedi öğretmenimiz.” diyerek ifade etmiştir.

Öğretmenlerin farklı etkinliklere yer vermemesi veliler (V2, V8) tarafından ifade edilen bir başka sorundur. V8’in “Öğretmenin yaptığı etkinlikleri çok beğenmiyorum. Arkadaşımın kızı diğer sınıfta, aynı yaşta, onların öğretmeni çok güzel etkinlikler yaptırıyor.” sözleri farklı öğretmen ile kendi öğretmeni arasında karşılaştırma yaparak bu sonuca ulaştığı görülmektedir. V2 ise bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.

Çocuğum buraya tam gün devam ediyor. Beklentim biraz daha teknolojiye ayak uydurulması ya da çocukların dikkatini çekici günlük etkinliklere, aktivitelere yer verilmesi. Dergi, boyama, kâğıt kesme değil de çocukların hayal dünyasına girecek, yaratıcılıklarını geliştirecek ya da çocukların kendilerinin öğrenmesini destekleyici etkinlikler düzenlenmesini bekliyorum. (V2)

Velilerden (V6, V10) bazıları ise öğretmen değişikliği yaşanmasının çocuklarını olumsuz etkilediğini düşünmektedir. Konuya ilişkin V10, “Öğretmen gitti yerine başkası geldi. O arada Öykü, öğretmen değişikliği yüzünden huzursuz oldu.” demiştir. V6 ise ücretli öğretmen uygulaması ve öğretmen görevlendirilmelerinden bahsetmiştir.

Öğretmenle bire bir sorun yaşamadım ama önceki öğretmeni ücretli öğretmendi. Bir süre sonra değişti, kızım çok zorluk yaşadı yeni öğretmene alışana kadar. Müdüre söyledim bu durumu ama diğer öğretmen görevlendirme yaptırdı bizim elimizden bir şey gelmiyor dedi. (V6)

Öğretmenlerin velilerin durumlarını göz önünde bulundurmadan talepte bulunmaları nedeniyle anlayışsız tavır sergiledikleri ve velilerin bu talepleri karşılamada güçlük yaşadıkları V1 tarafından şu sözlerle ifade edilmiştir.

Öğretmenin bazı istediklerini bulamıyoruz. Ne yalan söyleyeyim çarşıdan da her zaman gidip alma durumumuz olmuyor. Okula yemek götürme sırası bende olunca da listedekini yapmaya zorlanıyorum bazen. Önceki öğretmen öyle değildi evinizdeki malzemelerle bir şeyler yapın diyordu. İstenilen yemeği yapamayınca da mahcup oluyoruz. (V1)

Velilerde (V1, V4, V6, V8) öğretmenler gibi okulda görev yapan destek personelin yeterli niteliğe sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. V1 bu konuda “Okul çok temiz değil, çalışanlar işini çok iyi yapmıyor bence. Zaten ana sınıfına pek bakmıyorlarmış. Bir kere personele söyleyeyim dedim, dinlemediler. Ben de daha bir şey demiyorum. Çocuklar çıkınca sınıfı temizliyorlarmış üstten.” derken V6 ise “Personelle sorunlar yaşadık. Bir de çocuklarla ve bizle konuşmaları çok hoş değil. Kaba konuşuyor bazıları. Bence çocuklara kötü örnek oluyorlar.” şeklinde ifade etmiştir.

Yeterince destek personel olmaması da veliler tarafından ifade edilen sorunlar arasındadır. V8 düşüncelerini “Personel sayısı yetersiz bence. Benim çocuğum anaokulunda çocuğu almaya gidiyorum uzun süre bekliyorum. Personel yok diyorlar, çocukları giydirip yollamaları zaman alıyor.” sözleri ile açıklamıştır. V6 ise şunları söylemiştir.

Personelle ilgili sayılarının az olması nedeniyle sorun yaşıyoruz. Okulda ana sınıfıyla ilgilenen personel yok. Kızım tuvalete yalnız gidiyor. Geçen eve geldiğinde üstü

ıslanmıştı. Öğretmen diğer çocukları bırakıp gidemiyor, çocuklar yalnız gidiyor tuvalete. Aklım kalıyor bir anne olarak. Okulda fazla çalışan yokmuş. Olanlar da temizliğe bakıyormuş. (V6)

Öğrenci ve Velilere İlişkin Karşılaşılan Sorunlara Ait Bulgular

Öğrenci ve velilere ilişkin karşılaşılan sorunlara ait bulgular, okul yöneticileri ve okul öncesi öğretmenleri ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

Okul Yöneticilerinin Öğrenci ve Velilere İlişkin Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular

Okul yöneticilerinin görev yaptıkları okullarda öğrenci ve velilere ilişkin karşılaştıkları sorunlara ait bulgulara Tablo 10'da yer verilmiştir.

Tablo 10. Okul Yöneticilerinin Öğrenci ve Velilere İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar

Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar
Veliler	Okul öncesi eğitimin yapısı ve amaçları hakkında bilgi sahibi olmama	Y1, Y2, Y4, Y5, Y6 Y7, Y8, Y9, Y10
	Eğitim maliyetinden kaynaklı sorunlar	Y2, Y3, Y4, Y5, Y8, Y9, Y10
	Özel ilgi beklentisi	Y3, Y7
	Öğrenci kaydı sırasında yaşanan sorunlar	Y3, Y5
	İletişim problemleri	Y3
	Velilerin sık sık şikâyet etmeleri	Y9
	Özel gereksinimli öğrenciler	Y1, Y4, Y5, Y9
Öğrenciler	Farklı yaş gruplarının bir arada bulunması	Y2, Y4, Y10
	Okula uyum problemi	Y1, Y4
	Davranış problemleri	Y3, Y7
	Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyi	Y6, Y9
	Teknoloji bağımlılığı	Y8
	Öğrencilere rehberlik konusunda yetersizlik	Y10

Görüşmeye katılan okul yöneticileri (Y1, Y2, Y4, Y5, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10) tarafından velilere ilişkin olarak en sık ifade edilen sorun, velilerinin okul öncesi eğitimin yapısı ve amaçları hakkında bilgi sahibi olmamasıdır. Y4 ve Y6 düşüncelerini şu sözlerle ifade etmişlerdir.

Karşılaştığımız en büyük sorun genel olarak veliler okulu çocuğa bakım yeri olarak görüyorlar. Eğitim yuvası olarak değil de öğrenciye bir bakım yeri olarak görüyorlar. Okul öncesi velilerin de daha çok gözlemliyoruz bunu. Öğretmen herhangi bir sebepten dolayı izne ayrıldığında ya da raporlu olduğunda, okula gelmediğinde bu veliler için bir sorun oluşturuyor. Onun ötesinde öğrenci eğitim olarak bir şey almış, almamış onlar için pek anlam ifade etmiyor. Bunu okul öncesi eğitim için diyorum. Tabi bir ilkokul ya da ortaokul olsa veliler tarafından daha çok fark ediliyor. Örneğin ilkokulda öğrenci okuma yazmaya geçmediyse veli bunu gözlemleyebiliyor. Ama anaokulundaki öğrencideki eksikliği veli tam olarak gözlemleyemiyor (Y4)

Biz çevre olarak biraz sıkıntılı bir bölgedeyiz. Hem maddi açıdan hem eğitim düzeyi bakımından. Mahalle arasında bir yerdeyiz. İdare bazlı değil ama öğretmen ve veli bazlı sorunlar oluyor. Özellikle bizim buradaki veli profilimiz okul öncesini eğitim bazlı düşünmüyor. Okulumuzun yüzde altmışı, geneli öğrenci grubu istiyorlar. Ev hanımları bunu bir rahatlama olarak düşünüyorlar. Bu da ister istemez bizim öğretmenlerimizi de üzüyor, toplantılarda da dile getiriyorlar. Okul öncesinin bir eğitim, çocuğun en önemli evresi olduğunu velilerimize anlatmak istiyoruz. Elimizden geleni de yaptık ama tam da verim alamadık. (Y6)

Velilerin eğitim maliyetinin karşılanmasına ilişkin tutum ve davranışları yöneticiler (Y2, Y3, Y4, Y5, Y8, Y9, Y10) tarafından sıklıkla ifade edilen sorunlar arasındadır. Y8, “Maddi açıdan çok fazla sorun getirmiyorlar. Sadece biliyorsunuz burası ücretli bir okul, aylık sabit bir ücretimiz var, yatırıyorlar da birazcık peşlerinde dolaştırdıkları oluyor. Aramamız gerekiyor. Aslında durumları var, yatırıyorlar ama sorumluluğu çok sağlamıyorlar.” diyerek velilerin ödemeleri geciktirdiklerinden bahsetmiştir. Y3 ise görüşlerini şu sözlerle ifade etmiştir.

Bağımsız anaokulunda yemekte verildiği için belli bir aidat durumu oluyor. Veliler özel okul muamelesi yapmaya çalışıyorlar. Biz öğrenci için gereken tüm çabayı gösteriyoruz yani bunun parayla veya aidat verilmesi ile alakası yok ki. Aidatların bize bir kazanç sağladığı da yok sadece masrafları karşılıyor. Ama veliler ona dayanarak mı yapıyor, bilmiyorum yeri geliyor sert çıkışlarda bulunuyorlar. Bu kadar para veriyoruz, niye bu böyle veya niye öğretmen gelmedi. Bağımsız anaokulu olduğu için üslupları daha çok sertleşebiliyor. Burayı ayrı bir yer olarak gördükleri için. Aidat toplayıp yemek verdiğimiz için sıkıntı yaşayabiliyoruz. Veli aidatı yatırmıyor veya ben çocuğumu 3 gün gönderdim, 5 gün göndermedim ona göre yatırırım diyor buradaki giderleri bilmediği için. Orada bir sıkıntı yaşıyoruz. Sonuçta parayı biz kendimiz için toplamıyoruz. Burada tamamen okul bütçesinde kullanılıyor ve her şey kâğıt üstünde mevcut olduğu için bunları anlatmaya çalışıyoruz. Bazen velilerin iletişimi nasıl diyeyim iyi bir iletişim olmayabiliyor. Suçlayıcı ifadeler olabiliyor. O yönde sıkıntımız oluyor. (Y3)

Velilerin çocuklarına karşı özel ilgi beklentisi içerisinde oldukları Y3 ve Y7 tarafından ifade edilmiştir. Y3 velilerin yaşadıkları kaygıyı dile getirirken, Y7 velilerin çok yüksek beklenti içinde olduklarını ifade etmiştir.

Burası bağımsız anaokulu olduğu için genelde velilerin ilk çocukları geliyor. Fazla üstüne düştükleri için sanki burada yeterince ilgilenilmiyor mu acaba kaygısını yaşıyorlar. Böyle bir şey olmadığını iletmeye çalışıyoruz. Bazen bu aşırı dozda olduğunda zorluk çekebiliyoruz. (Y3)

Örneğin bir gezi yaptığımızda, çocuğun başına bir şey gelebilir diye göndermeyen velilerimiz olabiliyor veya çocuklar oyun oynarken yaralanma gibi durumlar olabiliyor bazen. Oyuncakla oynarken mesela bir arkadaşı itebiliyor veya düşüp kafasını bir yere çarpabiliyor. Bunlar evde de yaşanabilen, velinin gözünün önünde de olabilen sorunlar. Okulda da olabilen sorunlar. Yüzde yüz önüne geçmek mümkün değil. Bazı velilerin bu konuda beklentileri çok yüksek oluyor. Yani öğretmen süper güçlere sahip değil. (Y7)

Velilerin öğrencilerin kaydı sırasındaki davranışlarının okul yöneticileri ile aralarında sorun yaşanmasına neden olduğu yöneticiler (Y3, Y5) tarafından ifade edilen sorunlar arasındadır.

Kapasitemizin dolduğunu söylediğimizde sorun yaşayabiliyoruz. Hocam herkesi almışsınız, onu istediği kişiyle aynı sınıfa vermişsiniz, istediği öğretmene vermişsiniz diyorlar. Öyle bir şey yok kesinlikle. Zaten bir ön kayıt aşamamız oluyor sonra kesin kayda dönüyoruz. Kesin kayıt yaptıktan sonra sınıflarımızın belli bir kapasitesi var. Bir öğrenci, iki öğrenci daha ekleyelim ne olacak mantığı olmuyor. Bizim kapasiteyi zorlamamamız gerekiyor iyi bir eğitim vermek adına. Yani veliler hem sorduğunuzda sınıfların 20 kişilik olmasını istiyorlar hem de kendi çocukları için bir kişiden ne olacak mantığı ile bakabiliyorlar. Bu konuda bizi zorlayabiliyorlar. Bunu söylemek ne kadar doğru bilmiyorum ama herkes birilerine arattırmaya çalışıyor. Kabul etsek de etmesek de hem Milli Eğitimde hem de başka kurumlarda yaşanan bir durum maalesef Türkiye’de. (Y3)

Velilerle karşılaştığımız en büyük sorunlar kayıt aşamasında yaşanıyor. Kayıt olduktan sonra çok büyük sorunla karşılaşmıyoruz. Kayıt aşamasında, yerimiz olmadığı için birçok veliyi geri çevirmek zorunda kalıyoruz. Bu da velilerde tepkiye neden oluyor tabii. Çocuğunu kaydettirmek istiyor ama yerimiz yok. Bunu anlatabildiğimiz veli oluyor, anlatamadığımız veli oluyor. Kayıt yaparken doğum yılını göz önünde bulunduruyoruz, aya dikkat etmiyoruz. Ortalamayı tutturmaya çalışıyoruz o yüzden 2015’liler bir sınıfa, 2016’lılar bir sınıfa diyemiyoruz. Çok küçük aylık olanları da veli yazdırmak istiyor anlatmaya çalıştığımızda ikna olan oluyor, olmayan oluyor, tepki gösteren oluyor. (Y5)

Okul yöneticilerinden Y3 veliler ile aralarında iletişim problemi yaşandığını “Veliler öğretmenleri çok çabuk yıpratma çabasına girebiliyorlar. Sanki evlerinde hiçbir sıkıntı yaşanmıyormuş gibi davranıyorlar. İletişim kurma becerileri bu yönden çok iyi değil diye düşünüyorum. Tabii bunda eğitim düzeyinin de etkisi var. Okul öncesinde velilerin ilk başta iletişim sorununu söyleyebilirim.” sözleriyle ifade etmiştir. Y9 ise velilerin sık sık şikâyet etmeleri konusunda şunları söylemiştir.

Veliler maalesef her konuda CİMER veya diğer şikâyet mekanizmalarını fazlası ile gereksiz kullanıyorlar. Halledilebilecek bir mesele, oturup konuşup çözülebilecek bir problem hiç görüşülmeden direkt şikâyet mekanizması kullanılıyor. Son zamanlarda veliler, öğretmenleri, müdürleri garip bir şekilde tehdit etmeye başladılar. Onu da anlamış değilim. Bir takım güçlerini ya da nüfuzlarını kullanıyorlar. O da ister istemez bizleri olumsuz etkiliyor. Arkadaşlarla da konuşuyoruz şikâyet mekanizması sadece anaokullarında değil diğer bütün okullarda oluyor. Çok anlayışlı velilerimiz de var tabii. Ama son yıllarda bu şikâyet mekanizması çok arttı. (Y9)

Okul yöneticileri (Y1, Y4, Y5, Y9) öğrencilere ilişkin olarak en çok özel gereksinimli öğrencilerin eğitime yönelik sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Y9 bu durumu “Öğrencilere ilişkin çok fazla sorun yaşamıyoruz. Ama özel eğitim gereksinimi olan çocukların eğitime ilişkin problemler yaşayabiliyoruz. Bunu da Rehberlik Araştırma Merkezi ve velilerle görüşerek çözmeye çalışıyoruz.” sözleri ile

açıklamıştır. Y5 ise sınıfta bulunan kaynaştırma öğrencilerinin sayısından kaynaklı sorun yaşandığını şu sözlerle ifade etmiştir.

Öğrencilere ilişkin karşılaştığımız sorunlar, kayıt aşamasında değil de ilerleyen dönemlerde daha çok belli oluyor. Kaynaştırma öğrenciler çıkabiliyor. Bu öğrenciler, kayıt aşamasında anlaşılamadığı için bazı sınıflarda birikmiş olabiliyor. Mesela bir sınıfta böyle bir durumla karşılaştık. Bir sınıfta 3 tane kaynaştırma öğrencisi çıktı diğer sınıflarda yok. Tabii bu öğrenciler de sınıfın huzurunu bozuyorlar ama süreç ilerledikten sonra sınıf değiştirme noktasında hem velilerin hem de bizim açımızdan sorunlar çıkabiliyor. Veli kendini ona göre ayarlamış oluyor. (Y5)

Farklı yaş gruplarının bir arada olması Y2, Y4, Y10 tarafından öğrencilere ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir. Bu sorun bünyesinde ana sınıfı bulunan okullarda görev yapan okul yöneticileri tarafından ifade edilmiştir. Y2 ve Y10 bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

Aynı sınıfta farklı yaş grubundan öğrenciler olabiliyor. İki öğrenci grubu olduğu için sıkıntı oluyor. Eşimden de biliyorum onlar da her yaş grubu için farklı öğretmenler var. Büyük bir kolaylık. Ama burada sıkıntı oluyor. Küçük yaştaki çocuk adaptasyon sağlayamıyor. Ağlıyor, ağladığı zaman diğerlerini etkiliyor. Etkinlik yaparken çocuğun hem bilişsel gelişim düzeyi hem el kaslarının gelişmemiş olması diğerlerinden geride kalmasına dolayısıyla etkinliğin yapılamamasına sebep oluyor. (Y2)

Genelde yaş grubu aynı olan öğrenciler ile sorun yaşamıyoruz. Bizim öğrencilerimiz için de 4 yaş da var 5-6 yaş da var. Her ne kadar yakın yaş gruplarını bir sınıfta toplamaya çalışsak da yönetmeliğin verdiği esneklikten dolayı küçük yaşları da alabiliyoruz. Ondan dolayı öğrenciler arasında bir uyumsuzluk meydana geliyor. (Y10)

Öğrencilerin okulun ilk günlerinde uyum problemi yaşaması, okul yöneticilerinin (Y1, Y4) öğrencilere ilişkin olarak ifade ettikleri sorunlar arasındadır. Okul yöneticileri, öğrencilerin okula daha kolay uyum sağlayabilmeleri için velilerle işbirliği yaptıklarından bahsetmişlerdir. Y1 ve Y4 bu durumu şu sözlerle ifade etmişlerdir.

Okulun ilk günlerinde sorun yaşayabiliyoruz. Çocuk okuldan kaçmaya çalışıyor. Veliler bazen bu durumda dirayetli davranıp çocuğun okula gitmesi için gerekli çabayı gösteriyor, vazgeçmiyor. Böyle birkaç çocuğumuz oldu. Kaçmaması için kapıyı tuttuk. O şekilde alıştırdık. (Y1)

Anaokulundaki öğrenciler okula yeni başladıkları için okul kurallarını bilmiyorlar. Bunun eksikliği fark ediliyor. Okula adaptasyon açısından sıkıntılarımız oluyor en büyük sıkıntımız öğrencinin okula alışma sıkıntısı zaten. Biz belli bir süre velilerimizin okuldan gitmesini istemiyoruz. Eminim siz de yapıyorsunuzdur. Öğrenciler okula alışmakta sıkıntı çekiyorlar bizde velisini sınıfın içinde birkaç gün bekletiyoruz. Sonra bir iki gün kapıda bekletiyoruz. Sonra bir iki gün okul bahçesinde bekletiyoruz sonra evine gönderiyoruz. Bazen alışamayanlar oluyor. Sıkıntı devam ediyor. Bu konuda bayağı sıkıntı yaşıyoruz. (Y4)

Öğrencilerde şiddet, söz dinlememe, vb. davranış problemlerinin görüldüğü yöneticiler (Y3, Y7) tarafından ifade edilmiştir. Y3, bu öğrenciler için bazen profesyonel desteğe ihtiyaç duyulduğunu belirtirken, Y7 ise çocukların istenmeyen

davranışlarının söndürülebilmesi için farklı etkinlikler yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

Sorunlar idareye az yansıyor gibi görünebilir belki ama idarenin yükünü arttıran bir unsur da sınıflarımızda gelişimini tamamlayamamış öğrencilerimizin olması. Bu durumda sınıfta fiziksel şiddete yönelebilen çocuklar olabiliyor. Bunları öğretmenlerimiz ne kadar uğraşsa da belli bir yere kadar tolere edebiliyorlar. Bazen bu konuda profesyonel bir desteğe ihtiyacımız olabiliyor. (Y3)

Bazı çocuklarda söz dinlememe, denilenin tersini yapma, şiddet gibi sorunlar oluşabiliyor. Okul öncesi binalarının çocuğun enerjisini atabileceği şekilde yapılmamasından dolayı öğrenciler sıkılıp farklı mesela lavaboda su ile oynamak gibi davranışlara yönelebiliyorlar. Bu konular üzerinde çalışmalar yapıyoruz. Olabildiğince çocukların eğlenebileceği planlar yapılmasını talep ediyoruz öğretmenlerimizden. Ama bazı çocuklar yine de atamıyor enerjisini, bazıları fark edemiyor diyelim daha doğrusu yaş grubu itibarıyla. Daha çok şiddet veya yapılması beklenmeyen davranışları yapmak, onlar üstünde ısrar etmek gibi sorunlar olabiliyor. (Y7)

Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyi yöneticiler (Y6, Y9) tarafından öğrencilere ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir. Y9 bu konudaki düşüncesini, “Okul öncesi eğitimde çocuklar genelde 3-6 yaş olduğu için bazı öğrenciler de özellikle öz bakım becerileri yok. Çocuklar küçük olduğu için öz bakım becerilerini kazanamayan öğrenciler var. Onlar da haliyle az da olsa bizim için problem olabiliyor.” diye açıklamıştır. Y6 ise şunları söylemiştir.

Çocuklar hazırbulunuşlukları düşük geliyor. Daha önce de dediğim gibi bir zincirin halkası gibi bunlar. Zaten öğretmenlerimizin en çok yaşadığı sorun bu. Ne yazık ki ailelerin bazıları eğitimsiz olduğu için çocuklarla çok ilgilenmiyorlar. Mesela bizim geçen sene pandemiden önce kulüp sınıflarımız vardı. Öğretmenlerimizle toplantılarda konuşunca hocam profilimiz düştü diyorlar. Hazırbulunuşluk seviyesi de düştü, en çok yaşadığımız sorun bu. Velilerin kültür seviyesi, ister istemez çocukların hazırbulunuşluk seviyesini bayağı düşürdü. (Y6)

Son yıllarda artan teknoloji bağımlılığı nedeniyle çocukların yeterince sosyalleşemedikleri Y8 ve okullarda rehber öğretmen olmaması nedeniyle öğrencilere rehberlik konusunda yetersiz kalındığı ise Y10 tarafından ifade edilmiştir.

Öğrenciler bir buçuk iki senedir pandemi sürecinden çıktı. Pandemi sürecinde çocuklar tamamen evdeler. Hiçbir sosyal etkinlikleri yok artık eskisi gibi. Mahallede çıkılım top oynayalım, koşturalım, gezelim kültürü de yok. Öğrenciler apartman dairelerinde daha çok televizyon, telefon, tablet üzerinde, hiçbir arkadaşı olmadan, yemek yerken bile oradan videolara bakarak büyüdüğü için çoğunlukla okula geldiklerinde çok fazla bocalıyorlar. Eve gitmek istiyorlar, buradaki kurallar birazcık onlara ağır gelebiliyor. Veya hiç böyle kalabalık bir ortama girmedikleri için çocuklar kendilerini tedirgin hissedebiliyorlar. Bu tip sıkıntılarla karşılaştık özellikle dediğim gibi tablet, telefon televizyon bizim için çok büyük sıkıntı. (Y8)

Öğrenciye rehberliği sadece sınıf öğretmeni yapıyor orada da bir sıkıntı yaşanıyor. Mesela biz ilkokul olmamıza rağmen belli bir öğrenci mevcudunun altındaki okullara rehber öğretmen tahsis edilmiyor. Öyle olduğundan dolayı hem ilkokulda hem de okul öncesinde rehberlik konusunda sıkıntı yaşıyoruz. Malumunuz öğretmeninde rehberlikte

belli bir yere kadar bilgisi var. Çünkü ilgi alanı değil. Bize rehber öğretmen verilmediğinden dolayı sıkıntı yaşıyoruz. (Y10)

Öğretmenlerin Öğrenci ve Velilere İlişkin Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular

Bağımsız anaokulu ve ana sınıflarında görev yapan 10 okul öncesi öğretmeni ile görüşme yapılmış ve görev yaptıkları okullarda öğrenci ve velilere ilişkin karşılaştıkları sorunlara ait bulgulara Tablo 11’de yer verilmiştir.

Tablo 11. Öğretmenlerin Öğrenci ve Velilere İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar

Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar
Veliler	Okul öncesi eğitimin yapısı ve amaçları hakkında bilgi sahibi olmama	Ö2, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9
	İletişim problemleri	Ö2, Ö3, Ö4, Ö9
	Eğitim maliyetinden kaynaklı sorunlar	Ö1, Ö5, Ö6, Ö7
	Özel ilgi beklentisi	Ö2, Ö5, Ö10
	Özel gereksinimli öğrencilerin velileri	Ö5, Ö6, Ö8
	İlgisizlik	Ö1
Öğrenciler	Özel gereksinimli öğrenciler	Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7
	Teknoloji bağımlılığı	Ö1, Ö2, Ö3, Ö10
	İletişim problemleri	Ö1, Ö3, Ö9, Ö10
	Davranış problemleri	Ö1, Ö3, Ö4, Ö10
	Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyi	Ö3, Ö5, Ö7, Ö8
	Konuşma bozuklukları	Ö1, Ö3
	Farklı yaş gruplarının bir arada bulunması	Ö4, Ö8
	Okula uyum problemi	Ö2

Görüşmeye katılan okul öncesi öğretmenlerinden Ö2, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9 velilerin okul öncesi eğitimin yapısı ve amaçları hakkında bilgi sahibi olmamasını en sık karşılaşılan sorun olarak ifade etmişlerdir. Ö6, düşüncelerini “Her yerde olduğu gibi burada da bazı velilerimiz okul öncesi eğitimin tam olarak farkında değiller. Bazıları bakım yeri olarak düşünüyorlar. Çocukları gönderelim biz de rahat rahat gezelim diyen velilerimiz var. Bunun için bizde iletişim kurarak, toplantılar yaparak bakış açılarını değiştirmeye çalışıyoruz.” sözleri ile açıklamıştır. Ö2 ise şunları söylemiştir.

Velilerin eğitim düzeyleri, okul öncesi eğitime bakış açıları bazen sorun yaşamamıza neden olabiliyor. Okul öncesi öğretmenliğinin ne olduğunun farkında olamayan velilerle çalışıyoruz bazen. Onlarla sıkıntı yaşayabiliyoruz ama mümkün olduğunca sıkıntı yaşamadan sorunları çözmeye çalışıyoruz. Sene başı veli toplantısında okul öncesi eğitimle ilgili daha kapsamlı bilgi vermeye çalışarak, kendimizi tanıtarak, hep iletişim halinde olalım, sorun yaşamayalım diye bunun üstüne konuşmaya çalışıyoruz. Okul öncesi eğitimin önemini de yaptığımız işi de anlatarak sorun yaşamadan halletmeye çalışıyoruz. (Ö2)

Öğretmenler (Ö2, Ö3, Ö4, Ö9) veliler ile iletişimde sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ö3, velilerin öğretmenlerin isteklerini yapmamasından ve işlerine karışmasından yakınırken, Ö9, velilerin öğretmen ile görüşmeden olayları sorun haline getirdiğini belirtmiştir.

Veliler her şeyi bildiklerini sanıp aslında çocuklarını çok fazla mahrum bırakıyorlar. İnsanlarda gelişen çağla birlikte sosyal ilişkilerde bir sınır bilememek, öğretmenin işine karışmak ya da öğretmenin isteklerini yapmama gibi bir durum oluştu. Bu da bazen sıkıntı oluyor. Yüzdeye vurursak velilerin yüzde yetmişi benim söylediğimi yapan kıvamında oluyor. Yüzde 30'u birazcık zorluyor. Genele hitap etmekte sıkıntı yaşadığımız durumlar oluyor. (Ö3)

İletişim problemi yaşayabiliyoruz. Mesela bazı şeyleri kafasında kuruyor, hiç sormuyor. Aslında sorsaydı cevap alacaktı ama sormadan düşünmüş gelmiş oluyor. Çoğu zaman şunu fark ediyorum Whatsapp işi kolaylaştırdı. Yani eskiden veli gelene kadar yollarda konuşuyordu ama şimdi en azından öğretmenle iletişim kurduğu zaman süreyi kısaltmış oluyoruz. Sorusuna cevap bulmuş oluyor. (Ö9)

Eğitim maliyetinin karşılanması konusunda yöneticiler gibi öğretmenlerde (Ö1, Ö5, Ö6, Ö7) sorun yaşamaktadırlar. Ö6 velilerin imkânı olmasına karşın çocuklarının ihtiyaçlarını ikinci plana attıklarından bahsederken, Ö7 ise velilerin eğitim maliyeti karşılamada zorluk yaşadıklarını ifade etmiştir.

Bazen hiç beklemediğimiz velilerimiz tarafından sorunlarla karşılaşabiliriz. Sosyoekonomik düzeyi oldukça iyi olan velilerimizden bazıları neden yapıyoruz, neden alıyoruz, ne gereği var gibi bir düşünceye sahipler. Bu da genel kültürün verdiği bir etki olsa gerek. Çocuğun eğitimine çok fazla harcanmıyor. Tarla alıyorlar, araba alıyorlar, ev alıyorlar onları önceliyorlar. Çocuğun ihtiyaçlarını erteleyebiliyorlar. (Ö6)

Eğitim maliyetleri konusunda alamadıklarını gördüğümüz için biz zaten ihtiyaç listelerimizi ona göre düzenliyoruz. Alamadıklarını bildiğimiz için zorlamıyoruz onları. Bu konuda biz de sıkıntı yaşıyoruz. Veliler maddi yönden sıkıntılar olduğunda bize geliyorlar bunu alamayız ya da karşılayamayız diyorlar. (Ö7)

Özel ilgi beklentisi Ö2, Ö5, Ö10 tarafından velilere ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir. Ö5 bu sorunu “Velilere göre herkesin çocuğu bir tane öncelikle onu söyleyelim ve buna göre bizden her çocuğa bir tane olarak davranılmasını istiyorlar. Bizden bütün ilgiyi kendi çocuklarına göstermemizi istiyorlar.” sözleri ile ifade etmiştir. Ö10 ise şunları söylemiştir.

Özellikle ilk defa çocuklarını okula gönderen velilerde beklenti daha yüksek oluyor. Bazı konularda daha hassas olabiliyorlar ve sık sık dönüt almak istiyorlar. Sınıfların kalabalık olması göz ardı edilerek çocukları ile farklı ilgilenmesini bekliyorlar. Çocuklarında beğenmedikleri huy veya özellikler varsa onları çok kısa bir sürede düzeltmemizi bekliyorlar. (Ö10)

Bazı öğretmenler (Ö5, Ö6, Ö8) ise özel gereksinimli çocukların velileri ile yaşadıkları sorunlardan söz etmişlerdir. Bu velilerden Ö5 ve Ö8 özellikle velilerin

çocuklarının durumunu kabullenmediklerini ifade ederken, Ö1 ise velilerin ilgisizliğinden söz etmiştir.

Genelde bana yardımcı oluyorlar ama bazıları da buraya gönderiyor tamam bitti. Başka bir şey yapmıyorlar. Mesela toplantıya gelmeyenler oluyor. Yüz yüze daha hiç görüşmediğim bir velim var mesela. (Ö1)

Öğrencilere ilişkin öğretmenlerin ifade ettiği sorunlar da vardır. Özel gereksinimli öğrencilere ilişkin tanı konulamaması, bu öğrencilerle okul ortamında bire bir ilgilenme şansının olmaması gibi sorunlardan söz edilmiştir (Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7). Öte yandan teknoloji bağımlılığı da öğretmenlerin ifade ettiği sorunlardandır (Ö1, Ö2, Ö3, Ö10). Bu öğretmenlerden bazıları şunları ifade etmiştir.

Eski zamanlara göre, son 4 yıldır daha çok sıkıntı yaşıyoruz. Çocuklar tablet ve telefonla daha fazla ilişki içindeler ve orada gördükleri oyunları sınıfta tekrarlamaya çalışıyorlar. Şiddete daha meyilliler. Artık tablet ve telefonlardaki görsel materyallerden daha çok etkilendikleri için, bizim düz anlatımımız, farklı yaklaşımımız onların ilgisini çekmeyebiliyor. İlgilerini çekmek için çok daha farklı yollar denemeniz gerekiyor. (Ö2)

Önceden çocuklar birbirleriyle daha iyi, daha çabuk kaynaşırken, şimdi tabletler, televizyonlar çocukları birazcık robota dönüştürdü. (Ö3)

Öğrencilere ilişkin iletişim problemleri Ö1, Ö3, Ö9, Ö10 tarafından ifade edilmiştir. Öğretmenlerden Ö9, öğrencilerin farklı çevrelerden gelmiş olmasının iletişimde sorunlar yaşanmasına neden olduğunu ifade ederken, Ö10 ise şunları ifade etmiştir.

Empati kuramayan, iletişim sıkıntısı yaşayan, duygu ve düşüncelerini beden dili kullanarak ifade etmeye çalışan, şiddet içerikli davranışlarda bulunan çocuklarla karşılaşıyoruz (Ö10)

Öte yandan öğrencilerde karşılaşılan davranış problemleri Ö1, Ö3, Ö4, Ö10 tarafından da dile getirilmiştir. Öğretmenler kimi zaman çocukların açıklanması zor, daha çok aileden kaynaklı ya da ailenin çocuğa karşı tutumundan kaynaklı sorunlardan da söz etmişlerdir. Örneğin Ö4 şunları ifade etmiştir:

Mesela çocuk yürüyor, karşı taraftan birisinin geldiğini görüyor ama yönünü değiştirmesi gerektiğini bilmiyor. Arkadaşına çarpıyor bu da onda bir zarara neden olabiliyor ya da vurabiliyor. Çünkü evde olmasına izin veriliyor ya da vuruluyor çocuğa. Bu tarz durumlarla da karşılaşıyorum. Ama söylediğim bu sacayağı olayında veliye akademik anlamda söylediğim şeyleri yapıyorlar sağ olsunlar. O durumlarda da öğrencilerimden olumlu geri dönütler alıyorum. (Ö4)

Öğretmenlere göre (Ö3, Ö5, Ö7, Ö8) öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinden kaynaklı sorunlar da vardır. Örneğin Ö3, “Çocuk kalem tutmayı başaramıyor, ikinci dönem olmuş hala uygun tutuş pozisyonunda tutamıyor. Onu ek yönergelerle, ek etkinliklerle desteklemeye çalışıyorum. Hazırbulunuşlukları sıkıntı olanlar öğrencilerim vardı.” derken Ö8 ise “Öğrencilerle ilgili karşılaştığım sorun, öğrencinin hazırbulunuşluğu. Okula gelmeden önceki hazırbulunuşluğu, okula hazırlanması. Dönem başında okula hazır olup olmaması bunlar genelde problem oluyor.” şeklinde ifade etmiştir.

Öğrencilerin konuşma bozuklukları Ö1 ve Ö3 tarafından ifade edilen bir başka sorundur. Ö1 bu sorunu “Bu sene öğrencilerde çok konuşma bozukluğu var. Konuşma bozukluğu nedeniyle çok sorunlar yaşadım. Birkaç tanesinin konuşmaları çok geri.” diye açıklarken Ö3 ise “Öğrencilere ilişkin sorun, artık çocuklar konuşma bozukluğu ile geliyorlar” sözleri ile ifade etmiştir.

Okul öncesi dönemde farklı yaş gruplarının bir arada bulunması Ö4 ve Ö8 tarafından sorun olarak ifade edilmiştir. Ö4, çocuklar arasındaki yaş farkının davranışlarına yansıdığını belirtirken, Ö8 yapılacak olan etkinliklerin seçiminde sorun yaşadığını dile getirmiştir.

Çocuklar okula alınırken yaşlara dikkat edilmemiş. Aralarında 8-9 ay fark var, bu bir uçurum. 8 ay ilerde olan bir çocukla 8 ay geride olan bir çocuğun davranışlarında çok fark oluyor. Yani dergi çalışmaları, diğer faaliyetler ya da oyunlar olsun hepsinde çok fark oluyor. O çocuklar daha olgun, daha akıllı, diğerleri daha küçük daha oyuna düşkün. O yüzden yaş seviyelerinin, aralarındaki ay dengelerinin yakın olması gerekiyor. Daha birbirine yakın olursa seviye olarak iyi oluyor. Birinin yaşı büyük, birinin küçük. Birisi yılın sonunda, birisi başında olunca, 1 yıla yakın bir fark oluyor. En büyük sıkıntı onlar da çıkıyor. Aradaki ay farkının çok olmasında. (Ö4)

Yaş grubunun karışık olmasından dolayı sorun yaşıyorum. Örneğin 5 yaş için uygulayacağım bir eğitimi, sınıfımda 4 yaş olduğu için uygulamada problem yaşıyorum. 4 yaş için uyguladığım bir ders, 5 yaş için kolay gelebiliyor. Bunun gibi problemler yaşıyoruz (Ö8)

Velilerin Çocuklarının Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular

Velilerin çocuklarının eğitimleri sürecinde karşılaştıkları sorunlara ait bulgulara Tablo 12’de yer verilmiştir

Tablo 12. Velilerin Çocukların Eğitimi Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar

Kodlar	Katılımcılar
Okula uyum problemi	V5, V6, V7, V8, V10
Okula gitmede isteksizlik	V1, V2, V10

Görüşmeye katılan velilerden V3, V4 ve V9 çocuklarının eğitimi sürecinde sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. V5, V6, V7, V8, V10 çocuklarının okula uyum problemi yaşadığını belirtmişlerdir. Öğrencilerinin okula uyum sürecinin uzun sürmesinde V5, “Okula biraz erken başlamış oldu. Bana çok düşküdü, şimdiye kadar benden çok ayrılmadı. Sürekli beraber olduğumuzdan biraz sorunlar yaşadık. İlk birkaç gün bu ayrımı anlayamadı, ondan sonra alışmaya başladı. Ama uzun süre alışmakta zorlandı.” sözleriyle çocuğunun daha önce kendisinden ayrılmamasının, V6, “Biz sadece çocuğum alışmadığı için sorun yaşadık. Sınıfın en küçüğü, bazıları geçen sene de gelmiş ana sınıfına, onlar bir şeyler biliyorlardı. Ben yapamıyorum diye çocuğum okula gitmek istemedi bir ara. Zor alıştırdık.” sözleriyle çocuğunun yaşının diğer çocuklardan küçük olmasının, V8 ise “Oğlum okula uyum sağlamakta zorlandı. Pandemi sürecinde sosyalleşemedi, çocuk daha çok evdeydi. Bence öğretmen de çok ilgili olmadığı için alışması çok uzun sürdü.” diyerek pandemi sürecinin etkili olduğunu düşünmektedir.

Görüşmeye katılan V1, V2, V10 çocuklarının okula gitmede isteksizlik yaşadığını belirtmişlerdir. V1 bu durumu “Öğretmenin istediğini bulamayınca çocuk okula gitmek istemiyor. İlla ki alın yoksa gitmem diyor. Bizim okulda pek oyuncak yok. Çocuk sıkılıyor gitmek istemiyor ama mecbur yolluyorum.” sözleriyle açıklamıştır. V2 ve V10 ise şu şekilde ifade etmişlerdir.

Zaman zaman aynı etkinlikler yapılıyor, biliyorsunuz okul öncesi biraz tekrardan ibaret oluyor. O yüzden de biraz sıkıntılar yaşadık. Boyama yapmayı sevmiyor, makasla kesmekten pek hoşlanmıyor. Daha farklı sportif etkinliklere katılmak istiyor. Bazen okula isteksiz gelebiliyoruz. (V2)

Okula getirdim, götürdüm ama gitmek istemiyorum cümleleri çok oldu. Ben evdeki oyuncaklarımla oynamak istiyorum dedi. Bu anlamlandıramadığım bir şey oldu. Kızım okuldaki oyuncaklarda senin diyorum. Hayır, onlar benim değil arkadaşlarımdan diyor. Bu tür cümleleri çok kurdu. Son bir haftadır gezilere gidiyorlar. Geziler hoşuna gitti. İlk başlarda çok bocaladı. (V10)

Okulların Fiziki Durumu ve Bütçe Süreçlerine ilişkin Karşılaşılan Sorunlara Ait Bulgular

Okulların fiziki durumu ve bütçe süreçlerine ilişkin karşılaşılan sorunlara ait bulgular, okul yöneticileri, okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi eğitimden yararlanan öğrencilerin velileri ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

Okul Yöneticilerinin Okulların Fiziki Durumu ve Bütçe Süreçlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular

Okul yöneticilerinin okulların fiziki durumu ve bütçe süreçlerine ilişkin karşılaştıkları sorunlara Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Okul Yöneticilerinin Okulların Fiziki Durumu ve Bütçe Süreçlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar

Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar
Fiziki Durum	Okul öncesi eğitime uygun bahçesinin olmaması	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y8, Y10
	Yemekhanesinin olmaması /yetersiz olması	Y1, Y2, Y3, Y4, Y5
	Okulun çok katlı olması	Y3, Y6, Y8
	Okul binasının yapısı	Y3, Y7, Y9
	Sınıf boyutlarının yetersiz olması	Y7, Y8
	Eğitim materyallerinin eksikliği	Y1
	Lavabo ve tuvaletlerin çocukların yaşlarına uygun olmaması	Y4
	Derslik sayısının yetersizliği	Y5
	Okul binasının eğitime uygun olmaması	Y8
Çevresel Koşullar	Trafikten kaynaklı sorunlar	Y1, Y3, Y5, Y7, Y8
	Sokak hayvanları	Y1, Y2, Y3, Y4
	Okulun bulunduğu mahallede güvenlik riski	Y6, Y7, Y9, Y10
	Velilerin eğitime bakış açısı	Y2
Bütçe Durumu	Okul aidatlarının ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalması	Y1, Y2, Y6, Y7, Y8, Y9, Y10
	Okullara ödenek gönderilmemesi	Y3, Y4, Y5, Y7, Y10
	Aidatların düzenli ödenmemesi	Y5, Y6, Y9, Y10
	Harcama işlemlerinin uzun sürmesi	Y3

Görüşmeye katılan okul yöneticilerinden Y1, Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y8, Y9, Y10 okulların okul öncesi eğitime uygun bahçesinin olmamasını önemli sorunlardan biri olarak ifade etmişlerdir. Bazı okulların bahçesi bulunmazken bahçesi olanların ise çocukların kullanımına uygun olmadığı görülmektedir.

Kendilerine ait bir bahçeleri var ama o bahçe tam olarak kullanmalarına uygun değil, engebeli bir alan. Merdivenli, çocukların kullanması açısından uygun değil ve dar bir alana sahip. (Y5)

Çocukların çıkıp oynayabilecekleri ne bir kum havuzu, ne farklı aktivitelerin olduğu bir bahçemiz var. (Y10)

Okulların fiziki durumuna ilişkin olarak yöneticiler (Y1, Y2, Y3, Y4, Y5) ifade edilen bir diğer sorun ise yemekhanenin olmaması ya da yetersiz olmasıdır. Y2 ve Y4'ün görev yaptığı okullarda yemekhane bulunduğu ancak buradan diğer kademlerdeki taşınmalı öğrencilerin yararlandığı görülmektedir.

Yemekhanemiz yok. Öğrencilerimiz yarım gün okula geliyor. Bu öğrencilerimiz için yemekhanemiz yok, taşınmalı öğrencilerimiz için var. Diğer öğrencilerimiz ara beslenmelerini kendi sıralarında yapmak zorundalar. (Y2)

Yemekhanemiz sadece taşınmalı öğrencilerin yemek yediği bir alanımız var. Ama okul öncesi öğrencilerimiz yemeklerini sınıflarında yemek durumundalar. Çünkü o imkân büyük öğrenciler için sağlanmış. Dolayısıyla yemekhane olarak ayrı bir bölümümüz yok ana sınıfı öğrencilerine. Sınıfta beslenme yapmak zorunda. (Y4)

Okulun çok katlı olması Y3, Y6 ve Y8 tarafından fiziki duruma ilişkin ifade edilen sorunlardan bir diğeridir. Bu sorun sadece bağımsız anaokullarında görev yapan yöneticiler tarafından dile getirilmiştir. Y6, “Bir anaokulu 3 katlı olmamalı. Bence uygun değil. Zübeyde Hanım Anaokulu gördünüz mü bilmiyorum tek katlı. En eski proje. En eski proje ama en doğru proje. 3 katlı olmaz. Tek kat üzerine yapılmalı.” derken, Y8 ise “İki katlı bir okulumuz var merdivenlerimiz çok dar, çok küçük. Fiziksel olarak çok yeterli olduğumuzu söyleyemem açıkçası.” şeklinde ifade etmiştir.

Okul binasının yapısından kaynaklı sorunlar Y3, Y7 ve Y9 tarafından ifade edilmiştir. Özellikle yöneticilerin bu konuda okul öncesi eğitimde kullanılan tip projelerden kaynaklı sorunları ifade ettikleri görülmektedir. Örneğin Y3 ve Y9 şunları ifade etmiştir.

Her ne kadar ayrı odalarda olsa da doğalgaz kombi odasının okulumuzun orta koridoruna açılması olası bir arıza durumunda sıkıntıya sebep olabilir. Orası çocukların oyun alanı. (Y3)

Yıldız tipi projede ortak salon var. Her sınıfın kapısının aynı yere açılması problem olabiliyor. Bir sınıf oynarken diğer öğrencilerin görmesi problem olabiliyor. Bu da nasıl çözülür bilmiyorum. (Y9)

Sınıf boyutlarının yetersiz olması fiziki durum teması altında Y7 ve Y8 tarafından ifade edilen diğer sorunlardandır. Y7, sınıfların kapasitesinin üzerinde öğrenci alınmasının yarattığı sorunlardan ve devlet okullarında zorunlu olarak bu tür

uygulamaların varlığından söz etmiştir. Ayrıca Y7, kimi zaman kapasitenin üzerine çıkılmasının iş sağlığı ve iş güvenliği açısından bazı tedbirlerin alınmasını güçleştirdiğini de ifade etmiştir.

Sınıflarımız 17 kişilik öğrenci grupları planlanarak hazırlanmış fakat 17 öğrenciyi alıp 18. öğrenciyi almama gibi bir hakkımız yok. Bir devlet okuluna yakışmayan bir davranış olur. Hem öğrencinin mağdur olmaması hem okul öncesini yaygınlaştırmaya çalışırken binanın bizi kısıtlamaması gerekiyor. Biz bu konuda elimizden geleni yapıyoruz fakat öğrenci başına düşen alan küçüldüğü için yeteri kadar verim alınmıyor. Bir de milli eğitim okul öncesi ile alakalı merkezlere ayrılmış sınıflar talep ediyor bizden. Fakat diğer taraftan iş güvenliği sınıftaki ahşap materyallerin, dolapların, öğretmen dolabı gibi materyallerin duvara monte edilmesini istiyor bizden. Hem elimizdeki dolapları duvara monte etmemiz hem de köşeleri ayırmamız elimizdeki imkânlarla mümkün değil. (Y7)

Eğitim materyallerinin eksikliği Y1, lavabo ve tuvaletlerin çocukların yaşlarına uygun olmaması Y4, derslik sayısının yetersizliği Y5 ve okul binasının eğitime uygun olmaması Y8 tarafından fiziki durum teması altında ifade edilen diğer sorunlardandır. Y5, öğrenci sayısının yoğun olduğu bir okulda görev yaptığını ve ana sınıflarının ise derme çatma oluşturulduğunu ve bu sınıflarda ikili öğretim yapıldığından söz etmiştir.

Bizim toplamda 700 tane öğrencimiz var. Bizim gibi bir okul için 4-5 tane ana sınıfı gerekiyor ama bir tane var. Ona da maksimum 20-25 tane öğrenci yazıyoruz ama o bile fazla. Bu sene 20'ye kadar yazdık, gelen birçok veliyi geri çevirmek zorunda kaldık. Öğrenci sayısı fazla olduğu için bölgede uygun değil. Bir tane sınıf yapılmış bir tane de derme çatma bir sınıfımız var. O sınıfları sabahçı öğrenci olarak 4 sınıf şeklinde kullanıyoruz. Öğrenci sayımız fazla olduğu için alanımız uygun değil öyle söyleyeyim. (Y5)

Okul yöneticileri okulların çevresel koşullarından kaynaklı sorunlardan da söz etmişlerdir. Bu sorunlar okulların fiziksel durumu ile de ilişkili olduğu için aynı tema altında ele alınmıştır. Buna göre, okul yöneticileri okulun bulunduğu konumdan kaynaklı olarak yaşanan sorunlardan söz etmişlerdir. Görüşmeye katılan okul yöneticileri Y1, Y3, Y5, Y7, Y8 okulun konumuna bağlı olarak yaşanan trafik sorunlarına vurgu yapmıştır

Okulumuz hemen ara yolun kenarında. Ara yol olduğu için traktör çıkabiliyor, araba geçebiliyor. Yaya geçidimiz var, engebeler var buna rağmen bazı gençler motosikletleri hızlı kullanabiliyor. (Y1)

Çevresel koşullar açısından okul yolun hemen kenarında, işlek bir yol. Bu bazen sıkıntı olabiliyor. Tabii biz bunun da önlemini alıyoruz. Çocuğun velisi ile buluştuğundan emin olmadan tedbirimizi bırakmıyoruz ama her ne kadar da olsa bunlar küçük yaş çocuğu, oyun çocuğu. Ne yapacağı belli olmaz. Bir anlık dikkatsizlikle sıkıntı yaşayabilir. Çevrede öyle bir sıkıntı var. (Y3)

Sokak hayvanlarına ilişkin olarak Y2 “Hayvanların çokluğu bütün çocuklar için risk ama okul öncesi çocuklar için daha büyük risk.” derken, benzer bir sorundan Y3’te “Çok fazla başboş hayvan var. Onların bazen okul çevresinde olması, çocuklarda bir tedirginlik yaratabiliyor. Okul bahçesinde duvarlarımız olsa da engelleyemediğimiz durumlar oluyor. Böyle bir sıkıntımız var.” ifadeleriyle söz etmiştir (Y2)

Bazı yöneticiler (Y6, Y7, Y9 Y10) ise yine okulların bulunduğu konumdan kaynaklı olarak yaşanan güvenlik risklerinden söz etmiştir. Örneğin Y6 “Mahallemiz uygun değil. Kozmopolit bir mahalle. Gerçekten hem nüfus olarak karışık hem de sıkıntılı bir bölgedeyiz. Çok vukuat olan bir mahalle, polisler bizim kameramızı çok izler.” sözleriyle yaşananları açıklarken, Y9’da şunları ifade etmiştir:

Mahallemize kenar mahalle diyebiliriz. Böyle söylemek istemiyorum ama şehir merkezine uzak olduğumuz için özellikle problemler yaşıyoruz. Ben arkaya bir sera yapmak istiyorum ama zarar verecekler diye korkuyorum. Çok fazla bir problem yaşamıyoruz. Sadece akşamları çevreden dolayı istemediğimiz olaylar olabiliyor. (Y9)

Yöneticilerden Y6 ise bulundukları çevrenin sosyo-kültürel yapısına vurgu yaparak, “Ailelerin eğitim durumları, sosyal yapıları nedeniyle velilerin ana sınıfını gereksiz görmeleri sorun oluyor.” ifadeleriyle velilerin eğitim algısına da dikkat çekmiştir.

Görüşmeye katılan okul yöneticileri Y1, Y2, Y6, Y7, Y8, Y9 ve Y10 okul aidatlarının ihtiyaçları karşılamada yetersiz kaldığından ve öğretim yılının başında belirlenen aidatların, yaşanan enflasyonist ortamdan da kaynaklı olarak, okulun harcamalarını karşılamada yetersiz kaldığından söz etmişlerdir.

Aidatlar, yaz döneminde valilik ve milli eğitim kanalıyla belirlendikten sonra oluşabilecek ekstra enflasyon artışları gibi durumlarda güncellenmiyor. Bu sene böyle problemleri yoğun şekilde yaşadık. Ödediğimiz hizmet tutarları mesela temizlik malzemelerinin fiyatı 5 kat arttı. Gıda giderimiz iki buçuk - üç kat arttı. Öncesinde paramız hemen hemen yetiyordu. Onun dışında Milli Eğitimden okul için destek personel verilmedi. Temizlik ve güvenlik adına da bir şey verilmedi. Onları dışarıdan kendi imkânlarımızla, kendi paramızla satın aldık. Fiyat artışları tabii ki olumsuz etkiledi bu yüzden. Çünkü gelirimiz sabit kaldı ama giderlerimiz ortalama 3 kat arttı. (Y7)

Kendimize ait bütçemiz var. Aidatlardan ve kulüp faaliyetlerimizin ücretlerinden giderlerimizi karşılatıyoruz. Kendimiz öğretmen ve personel çalıştırıyoruz. Onların maaşları, sigortası, vergisi var. Yemekhanemizin gıda alışverişi oluyor. Okulun peçetesidir, dezenfektanıdır, çamaşır suyudur bunların hepsini okulun aidat ve kulüp ücretlerinden karşılıyor. Yani şu an için zamlar geldiği için biraz zorlanıyoruz açıkçası. (Y8)

Milli Eğitim Bakanlığı bağımsız anaokullarına merkezi bütçeden ödenek ayırmamaktadır. Bu okulların giderleri velilerden toplanan aidatlar ile karşılanmaktadır. Bakanlık bir anlamda okulların kendi yağı ile kavrulmasını beklemektedir. Gerek ilkokul ve ortaokul bünyesinde yer alan ana sınıfları, gerekse bağımsız anaokullarının bütçesinin olmaması yöneticilerden Y3, Y4, Y5, Y7, Y10 tarafından da ifade edilmiştir.

Zaten temel eğitim okullarında bakanlıktan çıkmış herhangi bir para yok, bütçe büyük sıkıntı bizler için. (Y4)

Bütçe açısından Milli Eğitimden okulumuza herhangi bir bütçe kesinlikle gelmiyor. Okulda ne kadar gider varsa tamamının gelen aidatlardan karşılanması gerekiyor. (Y7)

Okulların velilerden toplanacak aidatlara bağımlı hale gelmesi ve bu aidatların düzenli ödenmemesi de okullarda yaşanan sorunlar arasındadır. Nitekim aidatların düzenli ödenmemesi Y5, Y6, Y9, Y10 tarafından bir sorun olarak ifade edilmiştir. Üstelik Y5, aidatların iki ay ödenmemesi durumunda Yönetmeliğe göre, öğrencilerin okulla ilişkisinin kesilmesi gerektiğinden ancak filli durumda bunun yapılmasının vicdani olmadığından söz etmiştir.

İhtiyaçlarımızı veli bağışlarıyla, aidatlarla karşılamaya çalışıyoruz bugüne kadar böyle oldu. Daha önceden de bahsettiğim gibi aidatı toplayamadığımız veliler oluyor. Yönetmelikte 2 ay aidatı vermeyen öğrencinin kaydı silinir diyor. Tabii bunu uygulayamıyorsunuz hem vicdani olarak hem de süreç olarak. Öğrenci açısından bu uygulanabilir bir yöntem değil. (Y5)

Biz anaokuluyuz aidatımız var ama kenar mahalle olduğu için aidatların hepsini toplayamıyoruz. (Y9)

Bütçe sürecine ilişkin olarak yöneticilerden Y3 ise hizmet alımlarındaki bürokratik süreçlerin etkisini şöyle ifade etmiştir: “Okulumuz aidat alan bir eğitim kurumu olduğu için kendi yağında kavruluyor desek abes olmaz diye düşünüyorum. Ancak yine de bir malzeme, oyuncak veya en ufak bir tadilat olsun yaptırmak için bir sürü prosedürle uğraşmamız gerekiyor. Bu da yapılacak iş ve işlemlerin gecikmesine sebep oluyor.”

Öğretmenlerin Okulların Fiziki Durumu ve Bütçe Süreçlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular

Öğretmenlerin görev yaptıkları okullarda okulların fiziki durumu ve bütçe süreçlerine ilişkin karşılaştıkları sorunlar Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Öğretmenlerin Okulların Fiziki Durumu ve Bütçe Süreçlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar

Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar
Fiziki Durum	Eğitim materyallerinin eksikliği	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10
	Okul öncesi eğitime uygun bahçesinin olmaması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7
	Yemekhanesinin olmaması/ yetersiz olması	Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8
	Okulun çok katlı olması	Ö2, Ö3, Ö9, Ö10
	Okul binasının eğitime uygun olmaması	Ö3, Ö4, Ö9
	Sınıf boyutlarının yetersiz olması	Ö6, Ö8, Ö9
	Bahçe duvarının alçak olması	Ö2
	Teknolojik olanakların yetersizliği	Ö10
Çevresel Koşullar	Trafikten kaynaklı sorunlar	Ö2, Ö4, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10
	Okula yabancıların kolaylıkla girebilmesi	Ö1
	Okulun bulunduğu mahallede güvenlik riski	Ö3
	Çevrenin okula bakış açısı	Ö3
	Okulun nüfus yoğunluğunun olduğu bölgede olması	Ö10
Bütçe Durumu	Okul aidatlarının ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7
	Velilerin eğitim maliyetini karşılamada zorluk yaşaması	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö10
	Maddi imkânı olmayanların eğitimden yararlanamaması	Ö2, Ö10
	Okullara ödenek gönderilmemesi	Ö6, Ö8
	Aidatların düzenli ödenmemesi	Ö1

Fiziki duruma ilişkin olarak öğretmenler (Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10) en çok eğitim materyallerinin eksikliği konusunda sorun yaşamaktadırlar. Öğretmenlerden Ö6, materyal eksikliğinin öğretmenler tarafından karşılandığından söz ederek bu konuda okulların öğretmenlere herhangi bir desteklerinin olmamasından yakınmıştır. Y10 ise materyalleri okul bütçesinden aldıklarını ancak bunun yetersiz olduğundan söz etmiştir.

Eğitim materyalleri açısından ciddi sıkıntılar yaşıyorum. Eğitim materyallerinin çoğunu kendimiz karşılıyoruz. Kendi çevremizden, arkadaşlarımızdan, çocuklarımızdan kalan oyuncakları getiriyoruz. Kendimiz bulup çocuklara faydalı olacak eğitim materyallerini alıyoruz. Geri dönüştürülebilir her türlü materyali sınıflarımızda oyuncak olarak kullanıyoruz. Bu anlamda okuldan ve merkezden bir destek görmüyoruz. Ben bu okulda uzun yıllardır çalışıyorum. 8-9 yıldır çalışıyorum herhangi bir materyal desteği ciddi anlamda görmedik. (Ö6)

Eğitim materyali olarak, anaokulu olduğumuz için okul bütçesinden karşılayabiliyoruz ama yeterli olmuyor. Çocuklar küçük olduğu için materyaller çabuk eskiiyip kaybolabiliyor. (Y10)

Okul yöneticilerinde olduğu gibi, görüşme yapılan öğretmenlerde okulların fiziki koşullarının yarattığı sorunlardan söz etmiştir. Özellikle okul öncesi eğitime uygun bahçenin olmaması Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7 tarafından sıklıkla ifade edilen sorunlardan biridir.

İmkânlar açısından çocukların bahçeye çıkabilecekleri ortamı yok. Yani parkuru, oyun alanları, bitki yetiştirebilecekleri ortamlar, kum havuzu yok. Çocuğun serbest hareket edebileceği serbest, oyun oynayabileceği bir bahçemiz var ama okul öncesine uygun değil. (Ö5)

Okulumuzun altyapı olanakları okul öncesi için yeterli değil. Özellikle çocukların açık alan ihtiyacını, fiziki hareketlerini geliştirecek ihtiyaçlarını karşılayacak ortamımız yok. Bahçe düzenlemesi yapılabilir. (Ö6)

Yemekhanenin boyutunun yetersiz olması Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8 tarafından okulların fiziki durumuna ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir. Öğretmenlerden Ö5, “Yemekhanemiz var ama çok dar çocuklar için, rahat edebilecekleri bir alan değil. Bu sene de okulların yıkılmasından dolayı farklı bir okul bize taşındı. O da yemekhanemizi aldı, sınıf olarak kullanmak zorunda okulları yıkıldığı için. Şu an bizim yemekhanemiz yok. Bu anlamda sıkıntı yaşamaktayız.”(Ö5) derken, Ö8 ise “Yemekhanemiz sınıf mevcutlarına göre dar. Yani örnek vereyim 10-12 kişilik bir sınıf için çok güzel bir yemekhane ama 25 -26 kişilik bir sınıf için çok dar bir yemekhanemiz var.” ifadeleri ile öğrenci sayısı ile yemekhanenin büyüklüğü arasındaki uygunsuzluğa dikkat çekmiştir.

Okulun çok katlı olması Ö2, Ö3, Ö9, Ö10 tarafından ifade edilen diğer bir sorundur. Öğretmenlerin özellikle tek katlı binaların dışındaki okulları, çocukların güvenliği ve oluşabilecek kazalar açısından riskli gördükleri görülmektedir.

Okulumuz iki katlı. Çocukları eve gönderirken yalnız inmeleri gerekiyor. Güvenlik açısından çok büyük bir risk oluşturmadı bu zamana kadar ama giderken aklım çocuklarda kalabiliyor. (Ö2)

Bizim için merdivenli oluşu büyük bir sıkıntı. Gerekli fiziki önlemleri alıyoruz, ağ gerildi ama yine de bir sıkıntı bu merdiven oluşu. (Ö3)

Özellikle bazı öğretmenler okul öncesi eğitim kurumu olarak planlanmayan okulların yarattığı sorunlardan da söz etmişlerdir. Okul binasının eğitime uygun olmaması Ö3, Ö4, Ö9 tarafından ifade edilmiştir.

Bu okul bir anaokulu için yapılmamış. Mevcut sınıfımızın fiziki yapısı, büyüklüğü bizim çocuklarımıza uygun değil. Çünkü gerekli, istenilen merkez düzenlemelerini yapamıyorum. Eski sistem ama tabelalarla yönlendirme şeklinde yapıyoruz. (Ö3)

Okulumuzun altyapısı bence uygun değil bizim okulumuz evden dönüştürülmüş bir okul. ... Aşağıdaki yemek ve lavabo alanımız beni çok rahatsız ediyor. Onu da düzeltemiyoruz çünkü dönüştürülmüş bir okul müdür beyin de yapacak bir şeyi yok burada. Mesela tuvaletle mutfak kısmımız çok yakın. Erkek, bayan aynı lavaboyu kullanmak zorunda kalıyoruz. Birimiz tuvalete giriyoruz çıkarken birbirimizi görmek rahatsız ediyor beni. Hoş karşılamasak da başka imkânımız yok. Okulun imkânı onu gerektiriyor şu anda. (Ö9)

Okulların binalarının, okul öncesi eğitime uygun olmamasının yanı sıra öğretmenler sınıf boyutlarının yetersiz olmasından da söz etmişlerdir. (Ö6, Ö8, Ö9) Ö6, sınıf boyutunun uygun ancak öğrenci sayısının fazla olmasının sorun olduğundan söz etmiştir.

Sınıflarımızın boyutlarına genel olarak baktığımızda yönetmelikteki oranlara yakın gözüktüyor. Ama öğrenci sayımız 25 olduğu zaman sınıfta yeterli hareket alanı olmuyor. Sınıftaki donanım malzemeleri de konulduğunda hareket etme için yeterli alan yok. (Ö6)

Benim sınıfım çok küçük 15 öğrencim var. Bu benim özel sorunum özellikle söylüyorum. Tabii yapılacak çok fazla bir şey yok alan bu kadar. (Ö9)

Bahçe duvarının alçak olması Ö2 ve teknolojik olanakların yetersizliği Ö10 tarafından okulların fiziki durumuna ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir. Ö2, yalnızca okul öncesi eğitim kurumları için değil, bütün okullarımız için yaşanan bir soruna apartmanlar arasında kalma ya da okulun sınırlarının/bahçesinin belli olmaması durumuna değinmiştir.

Çevremizde çok fazla apartman var. Alışkanlık gereği de okulumuzun bahçesi apartmanlar tarafından kullanılıyor. Öğrenciler, veliler çok fazla giriş çıkış yapıyorlar bahçemize. Ama kapımızı kapatıyoruz. Malzemelerimizi koyduğumuzda zarar görmemesi adına bahçe duvarımız biraz daha yüksek olabilir. Bahçeye bir şeyler yaparken zarar verirler mi, ne kadar koruyabiliriz kaygısı oluyor. (Ö2)

Okulumuzda akıllı tahtanın olmaması ve bir tane projeksiyon aletinin bulunduğu odaya sınıfların sırayla ve süreli girişleri derslerin aktif pasif şekilde işlenmesinde sıkıntı oluşturabiliyor. (Ö10)

Öğretmenler de (Ö2, Ö4, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10) yöneticiler gibi, okulun konumuna bağlı olarak yaşanan trafik sorunlarından söz etmişlerdir. Ö4, “Okulun önündeki yolumuz çok dar, oradan çok sık arabalar gelip geçtiği için ona dikkat etmeye çalışıyoruz. Her zaman o kapının kapalı olmasına...” derken Ö7’de benzer bir kaygıyı “Okulumuzun önünde bir yol var. Yaya geçidi ve trafik yoğunluğu oluyor. Çıkışlarda da oluyor, ona çok dikkat ediyoruz.” sözleriyle ifade etmiştir.

Okula yabancıların kolaylıkla girebilmesi Ö1, okulun bulunduğu mahallede güvelik riski olduğunu “Giriş çıkışta bir sıkıntı yaşamıştık. İçeri birisi girmiş çocuğu rahatsız etmiş. Böyle bir şey olmuştu. Belki onunla alakalı daha fazla güvenlik önlemi alınabilir.” diye ifade etmiştir. Ö3, çevrenin okula bakış açısı Ö3 ve okulun nüfus yoğunluğunun bulunduğu bölgede olması Ö10 tarafından çevresel koşullara ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir.

Okul mahalle içerisinde ve sokağın ölü bölgesinde. İki tarafımızdan da yol geçiyor ama karanlık. (Ö3)

Bizim ilk başta bu mahalleye entegre olmanız çok zor oldu. Ben anaokulu açıldığından beri buradayım. Mahalleli bizi zor kabul ettiler. (Ö3)

Bulduğumuz mahallede nüfusun çok olması, bağımsız anaokullarının ve anasınıflarının yetersiz olması sebebiyle sınıflarımız çok kalabalık. Sınıfların kalabalık olması her öğrenciye ayrılan sürenin azalmasına, çocuklara söz hakkının fazla düşmemesine, etkinliklerin ve hazırlanma sürecinin uzamasına sebep oluyor. (Ö10)

Görüşme yapılan okul öncesi öğretmenleri Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7 okul aidatlarının ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalmasını bütçe süreçlerine ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirmiştir. Okulların merkezi bütçeden ayrılan ödeneklerinin olmaması ve velilerden alınan aidatlara mahkûm olmasının, okul ihtiyaçlarının karşılanmasında okulları zorladığı gözükmektedir.

Velilerimizin karşıladığı bazı giderlerimiz var. Okul idaremiz aidatlardan kalan paralarla okulumuzu geliştirmeye çalışıyor. Başka artı bir maddi gelirimiz yok. Çok yeterli olduğunu düşünmüyorum. ... Çocuklar küçük olduğu için materyallerinin sık sık değişmesi gerekiyor. Okul öncesi eğitim materyalleri de çok uygun fiyatlı materyaller değil. O yüzden okullar maddi olarak daha fazla desteğe ihtiyaç duyuyor. (Ö2)

Okulumuzun bir bütçesi var ama kısıtlı bir bütçesi var. Bütçeyi velilerden karşılıyoruz. Okul aidatı var onları yatıran velilerin yatırdığı nakdi paralarla karşılamaya çalışıyoruz. Bu paralar yeterli değil çünkü söylediğim gibi okula verilen bir personel olmadığı için bununla ilgili sorunlar yaşıyoruz. Personelimizin ücretini okul ödediği için yeterli değil. Para sınıflara aktarılsa bile çok az kalıyor. Aktarılacak isteniyor idare ve öğretmenler bu konuda hemfikir ama aktarılamıyor. İhtiyaçlarımız alınmaya çalışılıyor. Bu sene birçok ihtiyacımız vardı karşılandı ama yeterli değil. Var ama kısıtlı. (Ö5)

Okul öncesi eğitimle ilgili olarak yaşanan en temel sorunlardan biri de velilerin okul öncesi eğitim harcamalarını karşılamada zorluk çekmesidir. Okul öncesi eğitim ilkokul ve ortaokulla karşılaştırıldığında aileler açısından oldukça maliyetli bir eğitimidir. Nitekim bu sorun Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö10 tarafından ifade edilmiştir.

Harcamalar ailelere dönem başında oldukça yüklü geliyor. Diğer çocukları ile birlikte bu eğitim malzemelerini alırken sıkıntı yaşadıklarını dile getiriyorlar. Çünkü kırtasiye

malzemeleri oldukça fazla maliyetli malzemeler. Bu anlamda veliler zaman zaman zorlandıklarını dile getiriyorlar. (Ö6)

Çok büyük bir miktar para toplamıyoruz ama yemek yemeleri için ve personel çalıştırdığımızda aidat alabiliyoruz. Onu da karşılamakta sıkıntı çeken velilerimiz olabiliyor. (Ö2)

Öte yandan okul öncesi eğitimin maliyetli bir eğitim kademesi olması, belki de bu kademenin desteğine en fazla gereksinmesi olan sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerin bu eğitime erişememesine neden olmaktadır. Nitekim bu sorunu Ö2, “Okul öncesinin maddi olarak yükü daha çok velilerde olduğu için, veliler sıkıntı yaşayabiliyorlar. Veliler maddi sıkıntı yaşadığı için öğrenci kaybedebiliyoruz. Başka kardeşi olan oluyor maddi olarak da çok rahat olmayan insanlar rahat bir şekilde kuruma gelemeyebiliyorlar.” ifadeleriyle açıklarken, benzer bir vurguyu Ö10’da yapmıştır.

Okul öncesinde kullanılan malzemelerin çeşitliliği ve bu malzemelerin pahalı olması velilerin bütçesini zorlayabiliyor. Malzemelerin pahalı olduğunu düşündükleri ve malzemeleri alamamalarından dolayı aileler çocuklarını okula gönderemeyebiliyorlar. (Ö10)

Öğretmenler, velilerin okul öncesi eğitim harcamalarının maliyetlerini karşılayamamasının yanı sıra özellikle okullara merkezi bütçeden ödenek ayrılmaması ve hizmetin yürütülmesinde yaşanan sorunlardan da bahsetmiştir. Ö6 ve Ö8 şunları ifade etmiştir.

Merkezden gelen herhangi bir ödenek yok. Bu ödeneğin olmaması da bizim çalışma alanlarımızı da çalışma çeşitliliğimizi de oldukça sınırlandırıyor. Bu da ciddi bir sıkıntı. (Ö6)

Bakanlığın bununla ilgili yapılan çalışması var mı onunla ilgili bir bilgin yok ama bakanlık tarafından yeterli ödenek sağlanmıyor. (Ö8)

Okulların bütçe ya da ödenek sorunlarına yönelik olarak aidatların düzenli ödenmemesi de öğretmenlerin ifade ettiği sorunlardan biridir. Ö1, bu sorunu şu ifadelerle açıklamıştır.

Bu sene maddi durumu çok kötü olan kimse yok. Orta -iyi. Ama diğer kademelerde üç, dört çocuğu olanlar var. Aidatı o kademelere veriyorlar, ben verdim diyorlar. Hâlbuki bizim ihtiyaçlarımız onlardan daha fazla öyle düşünüp vermiyorlar. Belki çok geliyor olabilir bilmiyorum. Aidat konusunda sıkıntı yaşıyoruz. Arada bir şeyler istediğimde yani küçük bir şeyler olduğunda sıkıntı yaşamıyorum ama genel olarak aidat konusunu bazıları kabul etmiyor. (Ö1)

Velilerin Okulların Fiziki Durumu ve Bütçe Süreçlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlara Ait Bulgular

Velilerin okulların fiziki durumu ve bütçe süreçlerine ilişkin karşılaştıkları sorunlara ait bulgulara Tablo 15’de yer verilmiştir.

Tablo 15. Velilerin Okulların Fiziki Durumuna ve Bütçe Süreçlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar

Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar
Fiziki Durum	Okul öncesi eğitime uygun bahçesinin olmaması	V2,V4, V5, V6, V7, V9
	Tuvaletlerin çocuklar için uygun olmaması	V5, V6
	Okulun çok katlı olması	V8, V10
	Farklı eğitim ortamlarının bulunmaması	V8, V9
	Sınıf boyutlarının yetersiz olması	V1
	Eğitim materyallerinin eksikliği	V4
	Okul binasının yapısı	V5
	Eğitim ortamlarının yaş gruplarına göre düzenlenmemesi	V10
Çevresel Koşullar	Sokak hayvanları	V1, V3
	Yakın bölgede okul olmaması	V1
	Trafikten kaynaklı sorunlar	V8
Eğitim Maliyeti	Eğitimin ücretli olması	V1, V2, V3, V6, V8, V10
	Eğitim materyallerinin pahalı olması	V1, V4, V6, V8, V10
	Yemek masrafları	V1, V6
	Ders dışı etkinlikler için toplanan ücretler	V10

Yönetici ve öğretmenler gibi görüşme yapılan veliler de okulun fiziki durum temasına ilişkin olarak en fazla sorun olarak okul bahçelerini gündeme getirmiştir. Görüşmeye katılan öğrenci velileri V2, V4, V5, V6, V7, V9 okullarda okul öncesi eğitime uygun bahçesinin olmamasının önemli bir sorun olduğunu düşünmektedir. Bu öğretmenlerden ikisi konuya ilişkin şu değerlendirmeleri yapmıştır.

Bahçe çocuklar için uygun değil. O yaştaki bir çocuğun ilgisini çekecek bir şey yok. (V6)

Okulun bahçe sorunu var. Çocukların dış ortamda alanları yok. Hep bina içerisinde kalıyorlar. Ondan sonra hayvan sevgisi eksik kalıyor bence birazcık. Çok güzel büyükçe bahçeleri olsa, isteyebilecekleri birkaç tane hayvan olsa ya da bahçe işleri ile uğraşabilseler. Ben hep öğretmen okulu mezunu öğretmenlere imreniyorum. Onların elinde büyüdük. Onlar bahçe yaparlarmış, tavuk yetiştirirlermiş. Ana sınıfında ne beklenir? Toprağa elleri değsin. Biz onları kendi imkânımızla sağlamaya çalışıyoruz ama okulun bahçesinin olmaması bence bu okulun tek eksiği. (V7)

Bazı veliler ise okulun fiziki durumundan kaynaklı sorunlara da değinmiş ve bunların oluşturacağı tehlikelere dikkat çekmişlerdir. Örneğin tuvaletlerin çocuklar için uygun olmaması V5 ve V6 tarafından dile getirilen sorunlardan biridir.

Tuvaletlerde sıkıntı var. Özellikle ana sınıfının tek tuvaleti var. Diğer okuldaki erkek öğrencilerin tuvaleti dışarıda ve korkulukları yok bunu tekrar tekrar yazmıştık zaten korkuluk yapılması gerekiyor. Çocukların düşme ihtimali var en çok oradan korkuyoruz açıkçası. Şu an gözüme batan en büyük sıkıntı tuvaletler. Tam uygun değil. (V5)

Tuvalet en büyük sorun. Lavabolar yüksek çocuğumun boyu yetiştiriyor. Düşer diye koruyorum. (V6)

Okul yöneticisi ve öğretmenler ifade ettiği gibi, öğrenci velileri de okulların çok katlı olmasını çocuklar için bir sorun olarak görmektedir. V8, “Okul iki katlı sınıfları yukarıda bence anaokulları tek katlı olmalı. Çocukların merdiven çıkması tehlikeli bence.” derken, V10 “Okul 3 katlı düz olsaydı çocuklar için daha güvenli olurdu diye düşünüyorum.” ifadelerini kullanmıştır.

Velilerden bazıları ise özellikle sınıfların ortama ve olanaklarından kaynaklı sorunlardan ve bu sorunların okul öncesi eğitimde uygulanan programlara etkisinden söz etmişlerdir. Örneğin V8, “Sınıflar farklı düzenlenebilir biraz oyuncak var ama çocukların gelişimleri için daha farklı bölümler olmalı. Bence sınıflar bu konuda yeterli değil.” derken, V9 ise “Montessori eğitim sisteminde birazcık daha çocuklara özgür yaşam alanı veriliyor. Bize öğretilen okul öncesi sınıfları daha farklıydı. Fen bilimi ayrı, resim bölümü ayrı şekilde belirtiliyor. Ama maalesef devlet okullarında böyle ayrı bölümler yok.” ifadelerini kullanmıştır.

Sınıf boyutlarının yetersiz olması V1, eğitim materyallerinin eksikliği V4, okul binasının yapısı V5 ve eğitim ortamlarının farklı yaş gruplarına göre düzenlenmemesi V10 tarafından fiziksel duruma ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir. Velilerden bazıları bu sorunları şöyle ifade etmiştir:

Sınıf küçük çocuklar zor dolaşüyor sınıfta. (V1)

Kızım çok fazla oyuncak olmadığını söylüyor ama bilemiyorum. (V4)

Bizim okulumuz yıkıldığı için buraya gelmek zorunda kaldık. Ana sınıfı da gördüğümüz kadarıyla prefabrikten yapılmış. Kışın sıcak oldu ama ben yazın açıkçası daha çok endişeliyim. Yazın baskın bir sınıf ortamı oluşacak. Çocuklar hareketli oldukları için çok daha fazla terleyecekler. O konuda yazın nasıl bir zorlukla karşılaşırız ben tam tahmin edemiyorum ama fiziki açıdan biraz sıkıntı yaratacak gibi. (V5)

Sınıflar açıkçası benim için çok konforlu değil. Sadece sandalyeden, masadan ibaret. Çocuklar için rahat armut koltuklar falan yok. Yani bunlar küçük yaş grubu. Oyuncaklarda üç yaş çocuğuna uygun değil. 12-18 ay grubuna uygun. Üst taraftaki oyun alanı da aynı şekilde. (V10)

Veliler, okul yöneticisi ve öğretmenle de olduğu gibi sokak hayvanlarının yarattığı tehlikelerden söz etmiştir. V1, “Yolda köpekler var çocuklar korkuyor. Ben yola çıkarıyorum ama okula kadar gidemiyorum.” derken, V3’de benzer biçimde “Çevreden yana sadece sokak köpeklerinden rahatsızız. Bunu öğretmenimize de zaten dile getirdik onlar da daha özenli ve dikkatli oluyorlar zaten.” ifadelerini kullanmıştır.

Yakın bölgede okul olmaması V1 ve trafikten kaynaklı sorunlar V8 tarafından çevresel koşullara ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir. V1, “Okul bizim eve uzak. Bizim mahalledeki okul kapandı. Çocuk yokmuş.” derken, V8, “Okulun önünden yol geçiyor. İşlek bir yol hem de bu güvenlik sorunu oluşturuyor bence.” ifadeleriyle sorunu dile getirmişlerdir.

Velilerin en fazla gündeme getirdiği sorunların başında okul öncesi eğitimin ücretli olması gelmektedir. Görüşme yapılan V1, V2, V3, V6, V8 ve V10 okul öncesi eğitimin ücretli olmasını ve okul öncesi eğitim harcamalarından zorlandıklarını ifade etmişlerdir. V6, “Aidat veriyoruz az bir para ama bizi zorluyor. Eşimde ben de işçiyiz maaşımız belli.” derken, V8, “Okula aidat veriyoruz. Yemek verdiği için okul aidatları ana sınıflarından yüksek.”, V10, “Benim memleketlim aynı durumda maddiyattan gönderemeyen birçok arkadaşlarım var. Kreşe göndermek isterdim ama burası devlet okulu daha az para alıyor. 200 lira çok bir para değil ama onu da veremeyen aileler var.” ifadeleriyle sorunu açıklamıştır.

Okul öncesi eğitim maliyetinin yüksek olması velilerin de gündeme getirdiği sorunlardan biridir. Özellikle okul öncesi eğitimde velilerin çok sayıda materyal almak zorunda olması onları zorlamaktadır. Özellikle eğitim materyallerinin pahalı olması V1, V4, V6, V8, V10 tarafından konuya ilişkin ifade edilen sorunlardandır.

Ben bugün 10 tane fon kartonu, 2 tane yapıştırıcı, kuru boya aldım 124 TL tuttu. Yani şu dönemde çok. Ben orta gelirli bir aileyim, geniş gelirli değilim. (V4)

Maddi yönden sıkıntı yaşıyorum tabi. Okuldan istedikleri malzemeler bayağı pahalı. Kartonu, boyaydı derken çok tutuyor. İlkokulda da bir çocuğum var onunda çok masrafı oluyor. Yetişemiyorum ikisine de. (V6)

İlk başta kırtasiye malzemeleri açıkçası gözümde büyümüştü bayağı. 600 küsur liralık kartonu, kâğıttı aldık. (V10)

Veliler, görüşmelerde okul öncesi eğitimin maliyetinden kaynaklı farklı sorunları gündeme getirmişlerdir. Örneğin V1, “Diğer çocuklarım yemeğe eve geliyor ama ana sınıfındaki kızım okulda yiyor. Öğretmenin istediği yemeği yapmak masraflı oluyor. Sınıftaki bütün çocuklara yapıyoruz o da bayağı pahalı tutuyor.”, V2, “Ayda iki kez yemek götürüyoruz bütün sınıfa o da bizi bayağı zorluyor.” ifadeleriyle yemek masraflarının aileler açısından bir külfet haline geldiğinden ve zorlandıklarından söz etmişlerdir.

Görüşmecilerden V10 ise, ders dışı etkinlikler için toplanan ücretlerin yarattığı sorunları “Okulda gezi yapılıyor onun için 200 TL ücret istendi. Açıkçası ücretli değil de okulun yapması gereken bir faaliyet olarak düşündüm. Müzeye götürüyorsun tabii ki bizlerden para alacaksın ama bunu açıkçası okulun karşılamasını beklerdim.” ifadeleriyle açıklamış, bu harcamaların ise devlet okullarında okullar tarafından karşılanması gerektiğini ifade etmiştir.

Makro Düzeyde İzlenen Politikalarından Kaynaklı Sorunlara İlişkin Bulgular

Makro düzeyde izlenen politikalarından kaynaklı sorunlara ilişkin bulgular, okul yöneticileri, okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi eğitimden yararlanan öğrencilerin velileri ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

Okul Yöneticilerinin Makro Düzeyde İzlenen Eğitim Politikalarından Kaynaklı Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Okul yöneticilerinin makro düzeyde izlenen eğitim politikalarından kaynaklı karşılaştıkları sorunlara ilişkin bulgulara Tablo 16’da yer verilmiştir.

Tablo 16. Okul Yöneticilerinin Makro Düzeyde İzlenen Eğitim Politikalarından Kaynaklı Karşılaştıkları Sorunlar

Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar
Mevzuat	Okul öncesi öğretmenlerinin aralıksız çalışması	Y2, Y4, Y5, Y7, Y8, Y9, Y10
	Ders kitaplarının yetersizliği/güncellenmemesi	Y2, Y5, Y6, Y8, Y10
	Okul öncesi eğitimin farklı kademelerde sunulması	Y2, Y4, Y5, Y10
	İkili eğitim uygulaması	Y3, Y5, Y8
	Okul öncesi eğitimin zorunlu olmaması	Y1, Y2
	Taşımali eğitim kapsamında olmaması	Y3, Y4
	Tam gün eğitim olmaması	Y5, Y9
	Kendisine ait kapsamlı anlaşılır yönetmeliğinin olmaması	Y6, Y10
	Programın güncellenmemesi	Y1, Y8
	Farklı öğretim metotlarının uygulanmaması	Y1
Eğitim Programı	Eğitim bileşenlerinin görüşlerinin alınmaması	Y3
	Eğitimden çok öğretime ağırlık verilmesi	Y3
	Esnek olması	Y7
	Taleplerin karşılanmaması	Y2, Y5, Y7, Y9, Y10
Üst Yönetim	Okul öncesi eğitim kademesinin önemsenmemesi	Y1, Y6, Y9
	Liyakatsiz atamalar	Y3
	Amaçtan çok istatistiklere önem verilmesi	Y7
	Yeterince planlama yapılmadan politikaların hayata geçirilmesi	Y2, Y3, Y5
Politika	Eğitim politikalarının sürekli değişmesi	Y9, Y10
	Alınan kararların uygulamaya geçirilmemesi	Y6
	Öğretmen yetiştirme politikaları	Y8

Okul yöneticileri, okul öncesi öğretmenlerinin ara vermeden/teneffüs yapmadan çalışmalarını, önemli bir sorun olarak ifade etmişlerdir. Bu sorun elbette mevzuattan kaynaklı bir sorundur. Okul öncesi eğitim yaş grubunun çok küçük olması ve öğretmenlerin her an çocukların yanlarında olmak zorunda olması, kuşkusuz bu kademedeki görev yapan öğretmenleri zorlamaktadır. Nitekim okul yöneticilerinden Y2, Y4, Y5, Y7, Y8, Y9 ve Y10 bu sorunu dile getirmiştir.

Öğretmenlerin teneffüsleri yok öğretmenlerimiz en çok bundan yakınıyorlar. Sınıfta bir yardımcısı olmadığı için teneffüse çıkamıyorlar doğal olarak. Yardımcısı olsa da teneffüse çıkamıyorlar mevzuat izin vermiyor. 50 dakika bir ders saatiniz. 50 dakika boyunca öğrencilerin yanında olmak zorunda. Doğal olarak eğitim veren de bir insan ihtiyaçları oluyor, çıkmak durumunda kalıyor. Çıktığı zaman öğrenci sınıfta tek başına kalıyor büyük bir risk oluşturuyor. (Y4)

İlkokulda ve sonraki okullarda ders saati 40 dakika iken ders saatimiz 50 dakika görülüyor. 40 dakika ders yapan öğretmen 10 dakika ara verirken, biz 50 dakikalık dersleri aralıksız yapıyoruz ve peş peşe 6 ders yapmak durumunda kalıyoruz.

Öğretmen kişisel bir ihtiyaç için lavaboya gidecek olsa sınıfta bir sıkıntı olsa öğretmen sorumlu tutuluyor. Öğretmen bir çocuğu tuvalete götürse sınıfta bir sıkıntı olsa yine öğretmen suçlu. Öğretmen çocuğu tuvalete yollasa sınıfın başında kalsa çocuğun başına bir şey gelse yine öğretmen suçlu. İki tarafta da olamayacağı için daha doğrusu böyle bir şey mümkün olmadığı için öğretmenleri psikolojik olarak etkiliyor. Mesleki olarak duyduğun istek azalıyor. (Y7)

Bu araştırmada, ders kitaplarının güncellenmemesi ya da yetersiz olması, mevzuattan kaynaklı sorunlar arasında değerlendirilmiştir. Ders kitaplarının yetersizliği ve/veya güncellenmemesi Y2, Y5, Y6, Y8, Y10 tarafından ifade edilmiştir. Y2 ve Y8 bu konuda şunları söylemiştir.

Her sene aynı kaynak gönderilmesi abes. Bilmiyorum kaç senedir aynı kitaplar ama ben göreve başladığımdan beri “ El Ele 1,2,3” kullanılıyor. Başka bir kitap yok mu, içeriği de değişmiyor. Artık kitap yığınınna döndü okul. Bir sürü kitap var elimizde ve içerik olarak hazırlanış olarak çok kullanılmıyor. Birçok okulda farklı kaynaklar alınıyor buluyorsunuz. Demek ki bu konuda da yeterli değiller. (Y2)

Milli Eğitim bizlere kitap gönderiyor. “El Ele 1,2,3” bu kitaplar hemen hemen üç senedir aynı şekilde geliyor. Hiç bir şekilde güncelleme olmadı. Yardımcı kaynak alınmasını çok tavsiye etmiyorlar ama yardımcı kaynak ihtiyacı doğuyor böyle olduğu zaman. Çünkü çocuklarda etkinlik yapmaya aç, veliler de etkinlik yapılmasını istiyorlar. Öyle olduğu için ekstra kaynak ihtiyacımız doğuyor. (Y8)

Öte yandan, yöneticiler, bağımsız anaokullarının bütün yerleşim yerlerinde yeterince olmaması nedeniyle okul öncesi eğitimin farklı kademelerde sunuluyor olması ya da diğer bir ifadeyle, okul öncesi eğitimin mevcut örgütlenme yapısından kaynaklı sorunlardan da söz etmişlerdir. Okul öncesi eğitimin farklı kademelerde sunulması Y2, Y4, Y5, Y10 tarafından dile getirilmiştir. Okul öncesi eğitim faaliyetlerinin, ilk ve ortaokullar bünyesinde sunuluyor olması ve bu kademelerde görev yapan müdür ya da müdür yardımcılarının okul öncesi alanından gelmiyor olması, okullarda çeşitli sorunların yaşanmasına neden olabilmektedir. Nitekim okul yöneticilerinden Y2ve Y5 şunları ifade etmiştir:

Şu an çalıştığım okul için konuşacak olursak okul öncesi öğretmenliği ve okul öncesi dönem bizim alan bilgimizde olmayan bir konu. İlkokuldan sorumlu müdür yardımcımız var, ortaokuldan sorumlu müdür yardımcısı var ya da müdür bey ilkokuldan sorumlu. Eşim için söylüyorum eşimin ayrı ana sınıfı branşından gelen müdürü var, müdür yardımcısı var. Dolayısıyla işleyiş bakımından, öğrenci gelişimi açısından, öğretmenin iş verimliliği açısından onların denetlemesi, kontrol etmesi, onların geliştirici özellikleri bizden kat kat daha iyi. Ana sınıfında ne oluyor ne bitiyor hiçbir fikrimiz yok. Ne yapılıyor, ne kadar ilerlenebiliyor biz bilemiyoruz. Ben planların bile doğru olup olmadığını ya da yapılan çalışmaların doğru olup olmadığını eşimden dolayı biliyorum. Yani eşim ana sınıfı öğretmeni olduğu için biliyorum. Yani kaç saat çalışır böyle öğrendim. Tabii ki müdahil olduğumuz, bildiğimiz konular var ama yeterli olduğumuzu düşünmüyorum. (Y2)

İlkokullarda da sorunlar yaşansa da ortaokullarda ve liselerde ana sınıfı olması bana doğru gelmiyor. Çünkü bu çocuklar aynı bahçeyi kullanmak zorunda kaldıklarında fiziksel şiddetten tutunda daha birçok konuda sorunlar çıkabiliyor. (Y5)

Öte yandan, eğitim sisteminde okul ve öğretmen yetersizliklerinden kaynaklı olarak, bütün kademelerde ikili öğretim uygulaması yapılmaktadır. Bu araştırmada da okul yöneticilerinden bazıları (Y3, Y5 ve Y8) ikili öğretim uygulamasından kaynaklı olarak yaşanan sorunlardan söz etmişlerdir.

İkili eğitimde sorunlar oluyor. Sabah çocuklar çok erken saatlerde uyanarak okula gelmek zorunda kalıyor ki bu yaş grubundaki çocukların çoğu uyanamıyorlar. Velilerden gelen en büyük şikâyetlerden birisi bu. Öğlen grubunda da geç saatlerde özellikle kışın hava karardığında çocuklar eve gidebiliyorlar. (Y5)

İkili eğitim olan anaokullarımızda öğretmenlerin mesai saatlerine baktığımız zaman benim okulumda sabah grubu 7 buçukta başlıyor 12 buçuğa kadar devam ediyor. Öğlen grubu da 12 buçukta başlıyor 5 buçuğa kadar devam ediyor. Bir öğretmen için 7 buçukta derse girip başlamak zor bir durum. Öğretmen için geçtim veliler de zaten yedi buçukta çocuğu okula getirmiyor. Böyle bir süreç olduğu zaman da çocuk sekiz buçukta geliyor on iki buçukta gidiyor kendi zamanından kaybediyor. (Y8)

Okul öncesi eğitimde, çalışan velilerin yaşandığı sorunlar da bulunmaktadır. Bazı okullarda ikili öğretim yapılması ve okulların tam gün olmaması, çalışan veliler açısından sorun oluşturmaktadır. Velilerin tam gün talebi olmasına karşın, yöneticilerden Y5, bunun yarattığı maliyetleri velilerin karşılamasının zor olduğundan bahsetmiştir. Y9, ise devlet okullarında tam gün eğitim yapılmamasının özellikle bu kademedeki velileri özel öğretim kurumlarına yönlendirdiğinden bahsetmiştir.

Özellikle çalışan velilerden gelen talep tam gün eğitim olması. Okulumuzda uygulanmıyor. Uygulanan okullarda talep yoğun ancak burada da şöyle bir sorun var. Tam gün eğitim yapan anaokulları ve ana sınıflarında, devlet okullarında dahi özel okul kadar veliye aylık aidat çıkıyor. Tabi bu da veliye büyük bir külfet. Okullar yemek için aşçı, yardımcı personel çalıştırmak için bu aidatı alıyor. Çünkü bakanlık tarafından karşılanan bir bütçeleri yok. Veli de çalıştığı için de buralara göndermek zorunda kalıyor. Bu bütçe sorunu tam günlerde daha çok ortaya çıkıyor. (Y5)

Şu an çocuk kulüpleri yapılıyor, tam günden çok fazla farkı var. Çok fazla iş yükü var. Derse girmesi için birkaç branş öğretmeni bulmamız gerekiyor. Ama tam günde öyle bir problem yoktu. Sabah 8’de öğretmen dersine giriyordu tam gün çalışıyordu. Tam gün olması çalışan veliler için de güzeldi. Çalışan veliler güvenle tam gün çocuklarını eğitim alabilecekleri bir yere getirebiliyorlardı. Şimdi maalesef çocuklar özel kurumlara yönlendiriliyor. (Y9)

Okul öncesi eğitimin Türkiye’de halen zorunlu eğitim kapsamı içine alınmamış olması sistemin en önemli sorunlarından biridir. Bu sorun bazı okul yöneticileri (Y1, Y2) tarafından da dile getirilmiştir.

Bence en belirgin sorun okul öncesi eğitimin zorunlu olmaması. İlkokula hazırlık diye düşünebiliriz. Bunun yanında, ana sınıfı öğrencinin aileden yanlış öğrendiği bilgilerin düzeltilmesi için de bir kısım oluyor. Örneğin nasıl yemek yemesini gerektiğini öğretmenin gözetiminde orada öğreniyor. Sadece anne babasından görmüş, annesi babası da bu duruma dikkat etmemiş. Yemek yemesinden tutunda sosyalleşmesine kadar her şeyi orada öğreniyorlar. Bu üst sınıflarda da kazandırılıyor ama ana sınıfında bunları kazandırmak daha kolay oluyor. Zorunlu olmaması bu bakımdan bir sıkıntı. (Y2)

Okul öncesi eğitimin taşınmalı eğitim kapsamına alınması tartışmalı bir konu olmakla birlikte, bazı okul yöneticileri bu kademedeki çocukların da taşınması gerektiğini düşünmektedir. Nitekim bu kademenin taşınmalı eğitim kapsamında olmaması Y3 ve Y4 tarafından sorun olarak dile getirilmiştir.

Okul öncesinde özellikle mevzuatla alakalı olarak taşınmalı eğitimi ele alabiliriz. Okul öncesi eğitimde okullaşmayı arttırmaya çalışıyoruz, her alanda vurguluyoruz ama okul öncesini taşınmalı eğitime almıyoruz. Neden böyle bir durum söz konusu bilemiyorum birinci sınıftan beri olabilen bir şey neden okul öncesinde olamasın. (Y3)

Bizim köyümüz taşıma merkezi bir köy. Ana sınıfında 12 tane öğrencimiz var. 7 tane öğrenci taşıma köylerden olduğu için okulumuza gelemiyor. Veliler de külfet oluyor diye kendileri getirmiyor. Bu öğrencilerin de mutlaka taşıma kapsamına alınması gerekiyor. (Y4)

Kendisine ait kapsamlı, anlaşılır yönetmeliğinin olmaması Y6 ve Y10 tarafından mevzuata ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir ve düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

Şu an okul öncesi eğitim mevzuatı zaten temel eğitim kapsamına alındı. Eskiden kapsamlı bir okul öncesi yönetmeliğimiz vardı. Ancak temel eğitim kapsamına alınınca çok kapsamlı bir yönetmelik kalmadı. Ben açık ifadeli, gri bölgeleri olmayan bir yönerge olmasını isterim. Mesela aidatını yatırmayan çocuk 20 gün sonra bırakılır diyor. Öyle bir imkânımız yok, bırakamayız eğitime aykırı. Bu konularda gri bölgeleri netleştirmek lazım. (Y6)

Anaokuluna uygun bir yönetmelik yok. Yönetmelik, Okul öncesi ve ilköğretim Kurumları Yönetmeliği olarak geçiyor. Okul öncesinin kendine has bir yönetmeliğinin olması gerekiyordu. Ona göre tam sınırların belirlenmesi lazım. (Y10)

Okul öncesi eğitim programlarının güncellenmemesi ifade edilen sorunlardan bir diğeridir. Görüşme yapılan okul yöneticilerinden Y1 “Programın güncellenmesi lazım. Biz hala yıllar önce yapılmış programla devam ediyoruz.” derken benzer bir ifadeyi Y8’de “Eğitim programının biraz daha güncellenmesi gerektiğini söyleyebilirim.” sözleriyle ifade etmiştir.

Eğitim programına ilişkin olarak Y1 farklı öğretim metotlarının uygulanmamasını sorun olarak görmektedir. Bu konudaki düşüncelerini “Ana sınıfının

sadece sınıftan ibaret olmaması lazım. Finlandiya eğitim modeli var. Ana sınıfında çocuklar sadece sınıfta oturup öğretmenle etkinlik yapacak ve evine gidecek şeklinde olmamalı. Çocuğun kabiliyet alanına göre sosyal faaliyetlerin olması gerekiyor. Bunları ana sınıfı öğretmenleri daha iyi bilir hangi faaliyetlerin konulacağını.” şeklinde ifade etmiştir.

Eğitim programları hazırlanırken eğitim bileşenlerinin görüşlerinin alınmaması Y3 tarafından “Eğitim programları uzmanlar tarafından hazırlanıyor ve bu uzmanlar genellikle üniversitelerde bulunan profesör veya doçentler. Tabii bunlar bu işin eğitimini almış insanlar ama daha önce de belirttiğim gibi sahada olmayan insanların yaptığı şeyler yeteri kadar pratikte işlemiyor. Programda çok büyük sıkıntılar var demiyorum ama yine de öğrenciyle içi içe girmemiş. Bir köy okulunda 2-3 sene çalışmamış, okul öncesinin imkân ve imkânsızlıklarını görmeyen bir insanın, eğitim programlarında, çeşitli etkinlikler istemesini veya çocukların ihtiyaçlarını tam olarak bilmeden, her şey tammış gibi hepsinin ailesinden belli bir eğitim alarak okula geldiği düşünerek programları hazırlamalarını doğru bulmuyorum.” ifade edilmiştir. Yine Y3 okul öncesi eğitim programında eğitimden çok öğretime ağırlık verilmesini şu sözlerle açıklamıştır.

Okul öncesinde öğretimden ziyade eğitime ağırlık verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bence yüzde sekseni eğitime ayrılmalı. Bizde programların eksik yönünün bu olduğunu düşünüyorum. Veliler sürekli çocuklar ona kadar saysın, renkleri, kavramları öğretilsin istiyorlar. Velilerle olan iletişimimizde sürekli bunlarla karşılaşıyoruz. İşte benim çocuğum okuma yazmayı biliyor, benim çocuğum çok daha zeki bu sınıf oda yetmiyor diyorlar. Hiçbiri bu çocuk sıra olmayı, yemekten önce ellerini yıkamayı öğretilsin demiyor. Sürekli bilişsel alanı, psikomotor alanı gelişsin diye uğraşıyor. Bunun da programdan kaynaklandığını düşünüyorum. Sonuçta biz de programa uymak zorundayız kafamıza göre bir şey yapamıyoruz. (Y3)

Okul öncesi eğitim programının esnek olmasından dolayı bazı yaşanabilecek sorunları Y7 şu sözlerle ifade etmektedir.

Amaç, kazanımlarımız genelde güzel fakat sabit bir planımız yok. Tabi esneklik olabilir, sınıf ortamına göre her ilin farklı bir program uygulaması da gerekebilir ama ucu çok açık. Mesela çalışmak istemeyen öğretmen, kızgın öğretmen, morali bozulmuş öğretmen günlük plan içerisinde yer alan bir planı 5 dakika içinde bitirip geri kalan zamanda çocuğu boş bırakabilir. Bu şekilde 5 dakika da dersini bitirip umursamayan bir öğretmenle bütün gün canla başla çalışan bir öğretmen aynı şekilde muamele görüyor. (Y7)

Okullarda yöneticilerin yaşadığı sorunlar arasında ilçe, il ya da Bakanlık merkez teşkilatında görevli üst düzey yöneticilerle yaşanan sorunlar da bulunmaktadır. (Y2, Y5,

Y7, Y9, Y10) Örneğin Y9, personel ya da destek personel ihtiyacını üst düzey yöneticilere ilettiklerinde bunların, okulun topladığı aidatlarla çözülmesi gerektiğini ifade etdiklerini söylemiştir. Diğer bir yönetici ise hem üst düzey yöneticilere ulaşmanın güçlüğünden hem de yetkilerin üst düzey yöneticilerde toplanmış olmasının yarattığı sorunlardan söz etmiştir. Katılımcı konuya ilişkin şunları ifade etmiştir.

Merkeze ulaşmak, taleplerin iletilmesi, taleplerinin karşılanması kolay değil. Hem öğretmenler açısından hem bizler açısından hem bizim müdürümüz açısından diyebiliriz. Görev paylaşımı açısından kararlar hep tek kişiye bağlandığı için şube müdürleri, il milli eğitim müdür yardımcıları, özellikle bütçe ihtiyacı, materyal ihtiyacı gibi konularda örneğin okula bilgisayar, akıllı tahta isteyeceksiniz veya bir tadilat için bütçe isteyeceksiniz bunun için her zaman en üste ulaşmak zorundasınız. Tabi en üste ulaşmakta çok yavaşta olabiliyor hızlıca ulaşamıyorsunuz. Yönetimlerde görev paylaşımı var yetki paylaşımı yok. Anaokulları veya temel eğitimden sorumlu şube müdürü, milli eğitim müdür yardımcısı belli ancak bu yöneticiler bir noktaya kadar karar verebiliyorlar. Önemli kararlarda sorunu çözmek için en üst makama ulaşmak zorunda kalıyorsunuz (Y5)

Eğitim politikaları bağlamında ele alınması gereken sorunlardan biri de okul öncesi eğitimin öneminin Türkiye’de eğitim politikalarını belirleyenler tarafından yeterince anlaşılamamış olmasıdır. Nitekim görüşme yapılan okul yöneticilerinden Y1, Y6 ve Y9 bu sorunu şu ifadelerle açıklamışlardır.

Üst yönetime ana sınıfı olarak ihtiyaçlarımızı bildirdiğimiz de ihtiyaç olarak görmüyorlar bazen. Oyuncak ya da malzeme istiyoruz. Ana sınıfını eğitimin bir kademesi olarak görmeyebiliyorlar. Ortaokul, ilkokul gibi görmüyorlar. Şu anda ödenek yok ödenek olduğunda hallederiz diyorlar. Diğer kademeler öyle değil. İlkokul, ortaokul kademesi zorunlu olduğu için onların ihtiyaçlarını bir şekilde karşılıyorlar. (Y1)

Pandemide de gördük ki her yer tatil edildi, okullar uzaktan eğitime geçti. Bizim okullarımız bir tweetle açılmak durumunda kaldı. Biz okul öncesine olan yanlış bakışı düzeltmek için çalışsak da bir tweetle okulun açılması, çocukları bırakacak kimse yok denmesi tüm çabaları yok etmekte. Bu politikalar yanlış politika. O zaman diyorsun ki acaba bizi öyle mi görüyorlar. Aslında çok önemli diyorlar ama politika onu yansıtmıyor tutarsızlık var. Bu da ister istemez bizi üzdü gerçekten. (Y6)

Yönetici atamalarında, liyakatsiz atamalar eğitim sisteminin tüm kademelerinde gündeme getirilen sorunlardan biridir. Nitekim bu araştırmada da okul yöneticilerinden Y3 liyakatsiz atamalardan, Y7 ise amaçtan çok istatistiklere verilere önemden yani bir aracın amaca dönüşme sürecinden bahsetmiştir.

Bir kurumda ast üst ilişkisi olması elzemdir diye düşünüyorum. Ancak bu hiyerarşinin iletişim anlamında katı olmaması, hatta yatay iletişimin verimli bir şekilde kullanılması gerektiğini düşünüyorum. Maalesef ülkemizde bu iletişime yeterince yer veremiyoruz. Bunun sebebi olarak da ben şahsen liyakate dayalı bir sistemin olmamasının en büyük etken olduğunu düşünüyorum. Yanlışla yanlış dediğinizde, makam sahibi insanların neler yapabileceği konusunda tereddütler yaşanmasını, iletişim kurmanın önündeki en büyük engellerden biri olarak görüyorum. (Y3)

Okul öncelerine zorunluymuş gibi bir destek vereceklerini ifade ettiler, gerçekten böyle bir çaba var. Yalnız biraz amacından sapmış durumda gibi. Yani okullaşma oranını arttırmak isterken istatistiklerin artmasını istiyorlar sanki. Öğrenci gelmeseyse bile kaydının yapılması talep ediliyor. Bu da bir takım riskler oluşturmakta tabii, yani her TC. Kimlik numarasını bulduğumuz öğrenciyi kayıt yapmamız talep ediliyor. Gayri resmi bir şekilde. Okul öncesinde istatistikî olarak sayının arttırılması talep ediliyor fakat her öğrenci okul için bir yük oluşturuyor (Y7)

Eğitim sisteminin diğer kademelerinde olduğu gibi, okul öncesi eğitim kademesinde de plansızlık, günü birlik alınan, süreklilik arz etmeyen ya da yeterince düşünülmeyen alınan kararlar sistemde sorunlara yol açabilmektedir. Nitekim görüşme yapılan okul yöneticileri Y2, Y3 ve Y5 bu sorunu şu ifadelerle açıklamıştır.

Özellikle eğitim alanında yapılan politikaları söyleyebilirim. Her yeni gelen kişinin bir fikri, bir politikası var ve bunu araştırmadan, doğru olduğuna inanarak tepeden inme bir şekilde, binanın çatısından inşa etmeye çalışırcasına yaptığı politikayı sahada gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Tabii bunun da dezavantajları çok oluyor. Altyapı yok, yeterli hizmet içi eğitim yok veya hizmet içi eğitimlerin verimi yeterli değil. Yaptığınız çalışma kâğıt üstünde kalıyor. Kâğıt üstünde il milli eğitimlere, ilçe milli eğitimlere veya okul müdürlüklerine geliyor. En son bunu uygulayacak kişiler acaba şunu mu yapmamız gerekiyor, bunu mu demek istediler diye düşünüyoruz ucu açık şeyler. Herkes birbirine sorarak aslında sahada en iyisini yapmaya çalışıyoruz. (Y3)

İlimizde de rastlıyoruz yeni bir okul yapıyor bölgeye. 3-5 yıl sonrası düşünülmüyor, mevcut yapısı düşünülüyor. Mevcut yapıda kaç dersliğe ihtiyaç var 12. Ama 3 -5 yıl sonra burası gelişecek 24 derslik yapalım mantığı ile gidilmiyor. Bu okul ilk yapıldığında, okul 4-5 yıllık bir okul. Sınıflar 10 kişi, 15 kişiymiş. Aradan 5 yıl geçti sınıfları 40-45 kişide zor durduruyoruz. Böyle bir duruma geldi. (Y5)

Eğitim politikalarının sürekli değişmesi yöneticiler (Y9, Y10) tarafından izlenen politikalara ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir. Y10 bu konuda şunları söylemiştir.

Şu ana kadar standart bir uygulama yapılmadı. Her gelen dönemde farklı uygulamalar olduğu için okul öncesinde ister istemez sıkıntılar meydana geliyor. İlkokula başlama yaşının düşürülmesi, okul öncesinin daha erkene çekilmesi, bir dönem okul öncesine fazla önem verilmemesi gibi sıkıntılar oldu. Şu an yeni bakanla birlikte okul öncesinde yeniden düzenlemelerin yapılması tamamen bir istikrarsızlığın sonucu. İster istemez okul öncesi istediğimiz seviyeye ulaşamıyor. (Y10)

Alınan kararların uygulamaya geçirilmemesi Y6 ve öğretmen yetiştirme politikaları Y8 tarafından izlenen politikalara ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir.

Alınan kararlar uygulamaya geçiyor mu, o da bir sorun. Benim meslekte 17. senem okul öncesi eğitim 7-8 senedir zorunlu olacak diye bir söylenti var. Eğitimin her kademesinde bu işler çok önemli zorunlu olacaksa hemen olmalı. Bence bu zorunluluk meselesi dile getirilirse politika anlamında olmalı ya da dile getirilmemeli. Bu büyük bir sıkıntı. (Y6)

Öğrencilik zamanımdan biliyorum, akademisyen arkadaşlar dersleri tamamen teorik olarak anlatıyorlar. Öğrenciler mezun olduklarında üniversiteden aldığım eğitimlerle iyi bir öğretmen olurum diye düşünüyorlar. Bir köy okuluna ya da ilk atandıkları yere gittikleri zaman okuldaki eğitimlerle bizim gördüğümüz durum çok farklı aslında. Mesela bizim okulumuza haftanın beş günü stajyer geliyor. Bu okula gelen stajyerler atanıp öğretmen olduğu zaman böyle bir okulda çalışamayacak maalesef. Daha çok köy okullarında ve daha zor şartlarda çalışacak. (Y8)

Öğretmenlerin Makro Düzeyde İzlenen Eğitim Politikalarından Kaynaklı Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin makro düzeyde izlenen eğitim politikalarından kaynaklı karşılaştıkları sorunlara ilişkin bulgulara Tablo 17’de yer verilmiştir.

Tablo 17. Öğretmenlerin Makro Düzeyde İzlenen Politikalarından Kaynaklı Karşılaştıkları Sorunlar

Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar
Mevzuat	Okul öncesi eğitimin zorunlu olmaması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö7, Ö9, Ö10
	Ders kitaplarının yetersizliği/güncellenmemesi	Ö1, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8
	Okul öncesi öğretmenlerinin aralıksız çalışması	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9
	Eğitimin ücretli olması	Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö10
	Okul öncesi eğitimin farklı kademelerde sunulması	Ö5, Ö7
	İlkokula başlama yaşının düşürülmesi	Ö2, Ö4
	Tam gün eğitim olmaması	Ö2, Ö5
	İkili eğitim uygulaması	Ö6
	Taşınmalı eğitim kapsamında olmaması	Ö10
	Esnek olması	Ö1, Ö5
Eğitim Programı		
Üst Yönetim	Okul öncesi eğitimin yapısı ve amaçları hakkında bilgi sahibi olmama	Ö2, Ö3, Ö9
Politika	Eğitimde standart uygulamalar olmaması	Ö3, Ö4
	Yeterince planlama yapılmadan politikaların hayata geçirilmesi	Ö1
	Alınan kararların uygulamaya geçirilmemesi	Ö2
	Bölgesel planlamaların yapılmaması	Ö8
Diğer	Yeterince destek personel olmaması	Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10

Türkiye’de okul öncesi eğitimin zorunlu olmaması öğretmenler (Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö7, Ö9 ve Ö10) tarafından da önemli sorunlar arasında görülmektedir. Ö2 bu konudaki görüşlerini şu sözlerle ifade etmiştir.

Okul öncesi eğitimin zorunlu olmaması en büyük sıkıntı politika açısından ve uzun yıllardır da dile getirilip hala zorunlu olmaması çok kabul edilebilir bir şey değil. 2009 yılında zorunlu olması için pilot illerde uygulanmaya başlandı 2012 yılına kadar da tüm Türkiye’de zorunlu olacağı konuşuluyordu ama 2012’de 4 + 4 sistemi ile yine okul

öncesi eğitimi maalesef sistemin dışında bıraktılar. Zorunlu kapsamına almadılar. O dönem, pilot bölgelerde sayılarda da bir artış vardı, gelişme vardı. Okul öncesi şenlikleri yapılıyordu. Okul öncesi eğitimi daha çok duyurabiliyorduk. İnsanların farkındalığı artmıştı, o dönemde çalışmalar yapılıyordu. (Ö2)

Okul öncesi eğitimin zorunlu olmamasının eğitim öğretim sürecini de etkilediğini ifade eden Ö5 ise, zorunlu olmamasının veliler tarafından bir tehdit aracına dönüştüğünden söz etmiştir. Ö5, soruna ilişkin şunları ifade etmiştir.

En büyük sorun okul öncesinin zorunlu olmaması. Okul öncesi zorunlu olmadığı için biz veliye bir şey söylediğimizde çocuğumu göndermeyebilirim, çocuğumu alabilirim isterseniz diyor. Bunu tehdit olarak kullanabiliyor. Sınıf mevcudu az olan sınıflarda bu tehdit olarak algılanıyor ve veli aman çocuğunu almasın diye öğretmen ne yapacağını şaşıyor. Biz kendi okulumuzda bunu yaşamıyoruz ama yaşayan öğretmenimizin sayısı azımsanmayacak kadar fazla. (Ö5)

Ders kitaplarının yetersizliği/güncellenmemesi Ö1, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8 tarafından mevzuata ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir. Ö1, “Kitaplar kaç yıldır aynı hiçbir değişiklik yok. En azından içerik aynı olsa bile ki içeriği de yetersiz bence. Etkinlikleri, örnekleri değişik olabilirdi. Bu da hiçbir şey yapılmadığını gösteriyor.” Derken, Ö7 ise “Bir diğer sorun kitap konusu. Kitapların güncellenmediğini düşünüyorum. Yeterli değil. 2 yıla yakındır pandemi sürecini yaşıyoruz, çocuklara anlatıyoruz, maske takıyoruz onunla ilgili hikâye yok, çocuklar kitapta maskeyi göremiyor.” sözleri ile kitapların güncellenmesi gerekliliğinden söz etmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin aralıksız çalışması Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9 tarafından mevzuata ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir. Ö4 ve Ö6 tenefüsleri olmadığı için diğer öğretmenlerle iletişim kuramadıklarından bahsetmişlerdir.

Tenefüs olmadığı için bazen 5-10 dakika hava almak istiyorsunuz veya okuldaki diğer arkadaşlarla görüşmek, iletişim kurmak istiyorsunuz ama yasal olmadığı için sınıfı bırakıp çıkamıyorsunuz. Müdürün inisiyatifinde sınıftan çıkabiliyorsunuz. Zorunlu olmadığı için bazen çıkabiliyoruz bazen çıkamıyoruz. Bu noktada okulla diyalogumuz çok olmuyor. (Ö4)

Öğretmen olarak özellikle diğer öğretmenlerle iletişim kurma noktasında sıkıntılar yaşıyoruz. Çünkü tenefüs diye bir olayımız yok. ... Zümreler ile iletişim kurulamıyor. Bu bizim için ciddi bir sıkıntı. (Ö6)

Başta bağımsız anaokulları olmak üzere okul öncesi eğitimin ücretli olması, yöneticilerde olduğu gibi öğretmenlerden Ö3, Ö4, Ö6, Ö7 ve Ö10 tarafından da sorun olarak görülmüştür. Örneğin Ö6, “Maliyetli olduğu için ailelerde bu anlamda kendilerini geri tutabiliyorlar, çocuklarını bu imkândan yararlanırmayabiliyorlar.”

derken, Ö7, “Bizde direkt maddiyata bağlı olarak görüyor çocuklar, veliler. Ücretli olduğu için, ekonomik durumları da iyi olmadığından dolayı, öğrencilerini göndermiyorlar.” ifadeleriyle ücretli ve/veya maliyetli olmasının okul öncesi eğitimden ailelerin yararlanmasını engellediğinden söz etmiştir.

Okul öncesi eğitimin farklı kademelerde sunuluyor olması, yöneticiler de olduğu gibi öğretmenlerin de dile getirdiği sorunlardan biridir. Ö7, “ilk ya da ortaokul bünyesinde açılan ana sınıflarında bu hizmetin verilmesinin yarattığı sorunu “ Ana sınıflarında öğrencilerin yaş gruplarının karışık olması, bizim için çocuklar arasında çok büyük bir sorun yaratıyor.” ifadeleriyle farklı yaş gruplarının zorunlu olarak anasınıflarında bir arada olmasının yarattığı sorundan söz etmiştir. Ö5 ise şu ifadelerle açıklamıştır.

Göreve yeni başlayan arkadaşlarımız bu konuda çok tecrübesiz ve başladıkları okulda bazen tek öğretmen olabiliyorlar. Başka okul öncesi öğretmeni ya da onlara yardımcı olacak hiç kimse olmuyor. Bazen bu öğretmenlerin rehber öğretmenleri sınıf öğretmeni olabiliyor. Rehber öğretmen sınıf öğretmeni ya da okul idaresi olduğunda okul öncesi anlamında bilgileri çok az olduğu için yanlış yönlendirmeler de olabiliyor. Bununla ilgili bir sıkıntımız var (Ö5)

Öte yandan 4+4+4 uygulaması ile birlikte ilkokula başlama yaşının aşağıya çekilmesinin okul öncesi eğitime olan etkilerini ise Ö2 ve Ö4 açıklamıştır. Özellikle çocukların hazır bulunuşluk düzeylerinin uygun olmaması ya da okul öncesi eğitim almadan ilkokula başlamış olmaları sorun olarak değerlendirilmiştir.

4+4+4 sistemine okul öncesi eğitimin dâhil edilmemesi, çocukların yaş gruplarının daha aşağı çekilmesi okul öncesi eğitimi çok daha ağır etkiledi. Veliler okul öncesi eğitim yaşında olan çocukları harcama yapmamak için ilkokula verdiler. Okul öncesi eğitim almadan bir sürü çocuk birinci sınıfa başladı ve sıkıntı yaşadı. Geri dönen öğrencilerimizde oldu. Bu çocukların psikolojisi için de güzel bir durum olmadı. Çünkü orada başarısızlık yaşadığını ve farklı bir kuruma gönderildiğini düşündü çocuklar. Bir dönem öyle uğraştık çocuklarla. 4+4+4 sistemi okul öncesi eğitim almadan çocukların birinci sınıfa başlamasına neden oldu. O sıkıntıyı yaşadık sonra bazı düzenlemeler yapıldı, en azından biraz oturdu. (Ö2)

Okul öncesinde yaş küçültmeleri gerçekten sıkıntı oldu. Çocukların hazırbulunuşluğu açısından sağlıklı olduğunu düşünmüyorum. Eskiden 60-72 ay bize geldiklerinde daha iyi oluyorlardı. İlkokula gittiklerinde de birçok öğrencimizin yeterli düzeyde olmadığını söylüyorlar. Eskiden daha iyi olduğunu söylüyorlar. Büyük aydan alınması, 72 ayda daha iyiydi. Bize de geldiğinde küçük olduğu için birçok şeyi yapamıyorlar. O yüzden sıkıntı oluyor (Ö4)

Öğretmenlerden Ö2 ve Ö5 ise okul öncesi eğitimin tam gün olmamasının hem çocuklar hem de öğretmenler açısından yarattığı sorunlardan söz etmiştir. Bu sorun elbette çalışan ebeveynler tarafından daha yüksek düzeyde hissedilmekte ve özel

öğretim kurumlarına yüksek maliyetlerle çocuklarını vermek zorunda kalabilmektedir. Soruna ilişkin olarak öğretmenlerden bazıları şunları ifade etmiştir.

Okul öncesi eğitimde uzun bir süredir tam gün, yarım gün konusu konuşuluyor. Yarım gün eğitimde tam güne vermek isteyen, bu konuda sıkıntı yaşayan, sekiz beş çalışan velilerimiz var. Veliler çalışma saatlerinden dolayı özel kurumlara yönelmek zorunda kalıyorlar. (Ö2)

Biz de tam ve yarım gün eğitim var. Ben göreve başladığımda tam gündü. Öğretmen açısından söyleyeyim daha rahat davranabiliyorduk. Etkinliğimi daha geniş zamana yayarak yapabiliyordum. Sindire sindire yapabiliyordum. Çocuklar daha fazla oynayabiliyordu. Öğretmen açısından olumlu çocuklar açısından da olumluydu. Çocuklar daha fazla okul öncesinde öğretmenle birlikteydi. Daha fazla öğretmenle birlikte olmak ne demek tablet telefon televizyondan uzak durmak demek. Veliler açısından önemliydi. Bu işin öğrenci, öğretmen ayağı olduğu gibi bir de veli ayağı var. Onlar açısından da önemliydi. Birincisi yarım gün olduğumuz için biz çalışan velilere hitap etmiyoruz. Çalışan velilerimiz var ama ya bir bakıcı ya babaanne anneanneye ihtiyaç duyarak bize gönderiyorlar. Benim çalışan bazı velilerimin çocukları öğlene kadar bakıcı ile beraberler öğleden sonra bana geliyorlar. O yüzden biz şu an okul öncesi ya da ana sınıfı olarak çalışan velilere hitap etmiyoruz. Bu da farklı kurum ve kuruluşlara gitmelerine sebep oluyor. (Ö5)

İkili eğitim uygulaması Ö6 ve taşınmalı eğitim kapsamında olmaması Ö10 tarafından mevzuata ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir. Ö6 ikili eğitime ilişkin görüşlerini “Sınıfların bireysel kullanılmasını isteriz. Sınıfların ortak kullanılması ile ilgili sıkıntılar yaşıyoruz. İkili eğitimde sınıflar ortak kullanıldığı için biz kendi eğitim bakış açımıza göre sınıflarımızı düzenleyemiyoruz. Bu bir sıkıntı benim açımdan düşündüğümde.” diye ifade etmiştir. Ö10 ise taşınmalı eğitim konusundaki görüşlerini “Yaşadıkları bölgenin şartlarından dolayı okul öncesi eğitime ulaşamayan çocuklarımız var. Ücretsiz servisin olmayışı yüzünden okula gidemiyorlar.” sözleri ile açıklamıştır.

Görüşmeye katılan okul öncesi öğretmenleri Ö1 ve Ö5 tarafından eğitim programının esnek olması eğitim programına ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir.

Bazı planlarda sesli ve ilk grup harfler var, bazılarında yok. Net olsun olacak ya da olmayacak denilsin. Bazıları çok bilgi vermek istiyor, bazıları vermek istemiyor. Bütünlük yok. Programın esnek olması bazen sıkıntı yaratıyor. (Ö1)

Okul öncesinde esneklik olmalı, çevre koşullarına göre hareket edilmeli ama okul öncesi öğretmenlerimiz de kendi kafasına göre de eğitim planını uygulayabiliyor. Mesela bizim devlet tarafından bakanlık tarafından gönderilen bir müzik arşivimiz yok hocam. Bir oyun arşivimiz yok. Oyun kitabımız yok. Yani bize bu konuda da donanım yok. Eğitimde birlikteliği sağlayacak bir şey yok. Yani farklı yerlerde görev yaptım ben o yüzden A öğretmen farklı B öğretmen farklı olabiliyor. Anlatabildim mi. Tabii ki herkes amaçta aynı şeyi yapıyor ama birliktelik yok. (Ö5)

Görüşme yapılan okul öncesi öğretmenlerinden Ö2, Ö3 ve Ö9 ise okul öncesi eğitimin yapı ve amaçlarının yöneticiler tarafından tam olarak anlaşılamamış olmasının yarattığı sorunlardan söz etmişlerdir. Ö3 ve Ö9 bu konuda şunları ifade etmiştir.

Genel algı bütün okulların kapalı olup bizim açık olmamız, bu bizi birazcık üzdü, biz öğretmenleri. Neden? Çünkü diyor ki, o insan işe gidecek çocuğunu nereye bırakacak? Bu bırakacak olayı birazcık bizde sıkıntı. Hala diyorsunuz ki bu ülkede okul öncesi eğitim istenilen seviye gelmedi çünkü bakıcı değiliz biz. Bırakılma yeri değiliz. Bırakılma yeri olursa eğer ismin bambaşka bir boyuta taşınması gerekiyor. Bunu yöneticilerimizin de doğru bir şekilde ifade etmesi gerekiyor bence. Kaldı ki halk bunu doğru idrak edebilsin. (Ö3)

Okul öncesine bakış açısı olarak da keyfi bir uygulama olarak görmemeliler. Halen keyfi görülüyor. Yani ihtiyaç olarak da okul öncesinin diğer okullardan ihtiyaç olarak daha çok nasıl diyeyim materyal ihtiyacı olduğunu, alana ihtiyacı olduğunu, özel bir alana ihtiyacı olduğunu, düz gömleğin ilk düğmesi olduğunu fark edip oradan başlamaları gerektiğine inanıyorum. (Ö9)

Öğretmenlerden bazıları ise (Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10) okullarda destek personel olmamasının yarattığı sorunlardan söz etmişlerdir. Ö10, “Personel azlığı da çok büyük sorun bizim için. Zaten teneffüsümüz yok. Personelde olmayınca ihtiyaçlarımızı karşılarken ya da fotokopi çekerken sıkıntı yaşıyoruz.” sözleri ile teneffüsü olmayan öğretmenlerin yardımcı personel olmaması durumunda sorun yaşadıklarından bahsetmiştir. Bu durumun özellikle kalabalık sınıflarda yarattığı olumsuzluklara ilişkin ise Ö8 şunları ifade etmiştir.

Özellikle kalabalık sınıflar için ciddi anlamda problem. Niçin hem eğitim-öğretimle ilgileniyoruz, hem çocukların bakımı ile ilgileniyoruz. Tam eğitim öğretimin ortasında bir çocuğun bir ihtiyacı olduğunda eğitim öğretimi bırakıp çocukla bireysel ilgilenmemiz gerekiyor. Bu süre uzayınca da eğitim öğretimde kopukluk oluyor. (Ö8)

Öğretmenler okul öncesi eğitim politikalarında bir sürekliliğin ve tutarlılığın olmamasını da sorun olarak ifade etmişlerdir. Eğitimde standart uygulamaların olmaması ya da uygulamaların anaokulu ve ana sınıflarına göre farklılaşması da sorun olarak ifade edilmiştir.

Öte yandan yeterince planlama yapılmadan politikaların hayat geçirilmesi Ö1, alınan kararların uygulamaya geçirilmemesi Ö2 ve bölgesel planlamaların yapılmaması Ö8 tarafından izlenen politikalara ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir.

Mesela şu an zorunlu olacak diyorlar. Ama işte personeli ne yapacaklar sınıf yeterince var mı? İşte öğretmenleri nasıl alacaklar atanmış olanları alacaklar mı ücretli mi alacaklar henüz bilmiyoruz bizde. İnşallah yaparlar ama işte şu an öyle görünüyor. (Ö1)

Çalıştaylara alınan öğretmen sayısı çok az. Bunu da nereden biliyorum en son çalıştaya ben kendim de katıldım. Bu çalıştayda 20 tane öğretmen vardı ve 20 tane öğretmen genellikle batı illerden ve imkânı güzel olan iller; İstanbul merkezli, Ankara merkezli, bakanlık merkezli, Bursa merkezli. En doğu diyebileceğim yer Urfa'ydı. Buradaki asıl problem oydu. Yani Van'dan bir arkadaşımız o çalıştayda yoktu bu çalıştaya öneri veremedi. Bir Ardahan'dan bir arkadaşımız yoktu. Çok özür diliyorum Kars'tan bir arkadaşımız vardı onda güzel öneriler vardı. Yani bu politikanın batıdan doğuya doğru işlemesi biraz zor oluyor. ... Yeni politikamızda yapılması gereken şeyler çok güzel, verilmek istenen şeyler çok güzel. Ancak uygulama boyuta geçtiğimizde de doğru işletmiyoruz. Niye? Bölgesel çalışmıyoruz. Bütün olarak görüyoruz örnek veriyorum kış tatili evet batı için çok güzel ama Erzurum için çok kısa. (Ö8)

Velilerin Makro Düzeyde İzlenen Eğitim Politikalarından Kaynaklı Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Velilerin makro düzeyde izlenen eğitim politikalarından kaynaklı karşılaştıkları sorunlara ilişkin bulgulara Tablo 18'de yer verilmiştir.

Tablo 18. Velilerin Makro Düzeyde İzlenen Eğitim Politikalarından Kaynaklı Karşılaştıkları Sorunlar

Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar
Mevzuat	Eğitimin ücretli olması	V1,V3,V4,V5, V6, V7,V8
	Tam gün eğitim olmaması	V2, V5, V6, V8, V9
	Ders kitaplarının yetersiz olması	V1, V2, V8
	Okul öncesi eğitimin zorunlu olmaması	V2, V3
	Farklı yaş gruplarının bir arada olması	V6
Eğitim Programı	Farklı aktivitelerin olmaması	V7, V10
Diğer	Yeterince destek personel olmaması	V1, V6, V8
	Öğretmen değişikliği	V6, V10

Görüşme yapılan öğrenci velileri V1, V3, V4, V5, V6, V7 ve V8 tarafından eğitimin ücretli olması mevzuata ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir. V1 ve V7 görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

Paralı olması bizi zorluyor. Okulun topladığı aylık para çok. Masrafı çok yani. İlkokul, ortaokul gibi olsa onların kitaplarını devlet veriyor... Yemek işi çok sıkıntı oluyor işte çok masraflı. (V1)

Maddi imkânı yetersiz çocukların da bir sürü çok zeki, gelecekte belki bizi yönetecek insanlar, sağlık hizmeti verecek insanlar var. Ama yetersiz şekilde diğerleriyle aynı imkânlarda başlayamıyor. Ben de bunlardan muzdarip olan bir insanım aynı zamanda. (V7)

Mevzuata ilişkin olarak ifade edilen diğer bir sorun okul öncesi eğitim kurumlarında tam gün eğitim olmamasıdır. 2014 yılından itibaren tam gün eğitim devlete bağlı kurumlarda çocuk kulüpleri aracılığıyla verilmektedir. Kulüp için talep

edilen ücretlerin velileri (V2, V5, V6, V8, V9) ekonomik açıdan zorladığı görülmektedir. V2 ve V8 sorunlarını şu şekilde ifade etmişlerdir.

Şöyle bir sıkıntı yaşıyoruz çalışan anne baba olduğumuz için. Çocuğumuz için yarım gün yeterli olmuyor mecburen tam güne devam ettirmemiz gerekiyor. Bu da maliyeti ikiye katlıyor tam gün olduğu için. Buna da bir çözüm bulunması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü çalışan anne babalar zaten özellikle 3 yaşlarda 5 yaş da yine veliler daha bilinçli artık gönderebiliyoruz ama 3 yaşından itibaren çocuğu evde teknoloji den uzak tutmak anlamında okul öncesine yönlendiriyoruz ama burada da ciddi maliyetler getiriyor tabii ki.” (V2)

Tam gün olmaması ilk aklıma gelen sorun. Çalışan aileler için çok sıkıntı.(V8)

Ders kitaplarının hedeflenen kazanımları karşılamada yetersiz kalması ve eksikliklerin giderilmesi için kaynak kitap kullanımına başvurulması V1, V2 ve V8 tarafından sorun olarak dile getirilmiştir. V1, “Bizimkilere de kitap verdi devlet ama yetmiyor diyor öğretmen, bir sürü malzeme istiyor.” Derken, V8, “Kitaptan etkinlik yaptırıyor genelde onda da devletin verdiği kitap yetmiyormuş set aldırdı çocuğa. Gerçekten devletin verdiği kitaplar yetersiz.” sözleriyle ifade etmiştir.

Okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınmamasının çocukların eşit şartlarda ilkokula başlamasına engel olduğunu V2, “Öncelikle okul öncesine böyle isteğe bırakılan bir kurum gibi bakılmaması gerekiyor. Veliler isterse gönderir istemezse göndermez. Şu anda böyle. Bazen hiç okul öncesi görmemiş çocuklar ile diğer 3-4 yıl okul öncesine giden çocuklar aynı ortamda bulunuyor. İçerik zenginliği ile gelişmiş bir çocuk ya da bunların içinde yer almamış bir çocuklarımızda devam ediyor.” diye ifade ederken V3 ise “Dediğim gibi zorunlu olmasını çok çok isterim. Çünkü insanlar önemsemiyor hani ana sınıfıymış sanki bu sene de evde kalsın zaten hep okuyacak. Ama hâlbuki bilmiyorlar orada zaten hem oyun oynayıp hem de bir şeyler öğrenip geliyorlar” ifadesi ile velilerin okul öncesi eğitimin önemini tam anlayamamasından dolayı çocuklarını okula göndermediklerini belirtmiştir.

Veliler (V7, V10) farklı aktiviteler yapılmadığını eğitim programına ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirmişlerdir. V7 çocuklarının almasını istedikleri eğitimleri kendi imkânları ile karşıladıklarını ifade ederken, V10 farklı ülkelerle karşılaştırma yapmıştır.

Onun dışında okulda mesela dil eğitimi başlanabilir. Devlet okullarında dil eğitimi kesinlikle yok sanırım. Burada yok en azından. Biraz akıl oyunları veriliyor bu hoşuma gidiyor güzel. Müzik eğitimi yok. Müzik eğitimi ve dil eğitimi başlanabilir bence. Çünkü birçok özel okulda çocuklar bu şekilde birkaç adım öne geçiyorlar. Biz

devlet okulu tercih ediyoruz ama çocuğumuzun da bir yandan eksikliğini kabul ediyoruz ya da bunu kendi maddi imkânlarımızla karşılamaya çalışıyoruz ki bunu her çocuk karşılaya karşılamayabilir. (V7)

Diğer ülkelerle kıyaslayacağınız zaman bu yaştaki çocukları, küçük yaştaki çocukları mesela Japonya direkt Hiroşima'nın olduğu bölgeye götürüyor çocukları. Onlara temelden bir şeyler aşılamaya çalışıyorlar. Biz çocuğumuzu getiriyoruz tamamen resim çizmek, etkinlik yapmak. Çocukları gerçekten farklı alanlara yöneltebilirler. Şu an aklıma gelmiyor örnek veremiyorum ama gerçekten daha geniş çaplı. (V10)

Görüşme yapılan öğrenci velileri V1, V6, V8 çocuklarının temizlik ve bakım ihtiyaçlarının karşılanmasında, yeterince destek personel olmadığı için sorun yaşandığını ifade etmişlerdir. V1, “Çalışanları da daha iyi verseler iyi olur. Yetmiyorsa daha çok çalışan versinler yazık çocuklara. Bunlar işte.” derken, V8 ise “Personel yetersizliğinden sıkıntı yaşıyoruz biz. Çocukları tualete götürürken bekliyorlarmış ama kalabalık bir okul birkaç çocuk aynı anda gitse ilgilenemezler. Zaten üstlerini giydirenken yetişemiyorlar.” şeklinde ifade etmiştir.

Eğitim sürecinde öğretmen değişikliği yaşanmasının çocukları olumsuz etkilediğini V6, “Öğretmenin değişmesi biz bu konuda çok sorun yaşadık.”, V10 ise, “Bundan başka çocuklar bir öğretmene alışıyorlar, öğretmenin gitmesi. Öykü içinde iyi bir şey olmadı. Öğretmeni norm fazlası olmuş herhalde. Öğretmenini başka bir okula verdiler. Birinci sınıfta olsun, ana sınıfında olsun çok öğretmen değişiyor yani eğitim sistemimiz tam olarak yetersiz yani.” şeklinde ifade etmiştir.

Karşılaşılan Sorunların Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular

Karşılaşılan sorunların çözüm önerilerine ilişkin bulgular okul yöneticileri, okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi eğitimden yararlanan öğrencilerin velileri ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

Okul Yöneticilerinin Karşılaşılan Sorunların Çözümüne İlişkin Önerileri

Okul yöneticilerinin sorunların çözümüne ilişkin önerileri Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Okul Yöneticilerinin Karşılaşılan Sorunların Çözümüne İlişkin Önerileri

Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar
Eğitim İş Görenleri	Destek personel sayısının artırılması	Y2,Y3,Y4,Y5,Y7,Y9,Y10
	Okul öncesi öğretmenlerine teneffüs hakkı verilmesi	Y2, Y3, Y5, Y9, Y10
	Eğitim bileşenlerinin görüşlerinin alınması	Y3, Y4, Y7
	Öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin artırılması	Y6, Y8
	Farklı kademelerdeki yöneticilere eğitim verilmesi	Y2
	Öğretmenlik mesleğinin saygınlığının artırılması	Y8
Öğrenci ve Veliler	Farkındalık çalışmalarının yapılması	Y3, Y7, Y8, Y9
	Veli şikâyetlerinin önüne geçilmesi	Y9
Fiziki Durum / Bütçe	Okul temelli bütçe uygulamasına geçilmesi	Y2, Y3, Y4, Y6, Y7, Y9
	Fiziki ortamları iyileştirilmesi	Y1, Y2, Y3, Y5, Y6
	Okul öncesi eğitim kurumlarının bağımsız binalarının olması	Y1, Y2, Y5, Y10
	Okulların gereksinim duyduğu ihtiyaçların karşılanması	Y2, Y7
Mevzuat	Okul öncesi eğitimin zorunlu olması	Y2,Y3,Y4,Y5,Y6,Y7,Y9
	Okul öncesi eğitimin ücretsiz olması	Y1, Y4, Y6
	Yaş gruplarının ayrılması	Y2, Y4
	Tam gün eğitime geçilmesi	Y2, Y9
	Taşınmalı eğitim kapsamına alınması	Y3
	Ders kitaplarının geliştirilmesi	Y6
	Yönetmeliğin değiştirilmesi	Y10
Eğitim Programı	Farklı metotların ve yaklaşımların uygulanması	Y7, Y9
	Eğitim programlarının güncellenmesi	Y3
Diğer	Bürokrasinin azaltılması	Y7

Eğitim iş görenlerine ilişkin karşılaşılan sorunların çözülebilmesi için Y2, Y3, Y4, Y5, Y7, Y9, Y10 tarafından destek personel sayısının artırılması önerisinde bulunulmuştur. Y9 destek personellerin nitelikli olması gerektiğine vurgu yapmıştır.

Birde öğretmenler açısından da hani okulların destek personelleri artırılmalı, destek personellerine de hizmet içi eğitim verilmeli. Az da olsa bu çocuğa nasıl davranılır? Hangi kurallar nasıl uygulanır az da olsa hizmet içi eğitimden geçmeli. (Y9)

Görüşmeye katılan okul yöneticileri Y2, Y3, Y5, Y9, Y10, okul öncesi öğretmenlerine teneffüs hakkı verilmesi önerisinde bulunmuşlardır. Y3 bu konuda “Mesela bir öğretmenin 5 saat kesintisiz ders yapması bence pek mümkün olabilecek veya olsa bile verimli olabilecek bir şey değil. O yüzden öğretmenlere teneffüs hakkı sağlanmalı.” demiştir. Y2 ise şunları söylemiştir.

Bu insana teneffüs yapma imkânının verilmesi lazım. İşte oraya artık yardımcı abla sokarsın dersin ki başında bekle sen ben bir çay içip geleyim, arkadaşlarla diyalog

kurayım. Burada öyle olması lazım çıkması lazım öğretmen arkadaşımın.10 dakika çay içip arkadaşları ile muhabbet edip geri gelmesi lazım bu arkadaş dinlendirecektir. Tamam, çalışma saatleri az diğerlerine göre düşünecek olursak, öğleden sonra gidiyor ama bir de sürekli o sese maruz kalmak var. O konuda bir çalışma yapılması gerektiğini düşünüyorum. (Y2)

Yapılan politikaların kalıcı olmasında ve başarıya ulaşabilmesinde eğitim bileşenlerinin görüşlerinin alınması Y3, Y4 ve Y7 tarafından önerilmiştir. Y3 bu konudaki görüşlerini, “Bir politika yaptığınızda daha doğrusu bir politikayı hazırladığınızda, buna yönelik çalışmalar yaptığınızda aslında sahaya inmeniz gerekir. İlk başta küçükten büyüğe doğru gitmemiz gerekiyor ki yaptığınız stratejilerin, yaptığınız çalışmaların daha verimli daha işe yarar bir şekilde sahaya yansması için.” sözleriyle ifade etmiştir.

Öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin artırılabilmesi için Y6, öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi, Y8 ise öğretmen adaylarının son sınıflarında uygulamalı eğitime ağırlık verilmesi önerisinde bulunmuşlardır.

Öğretmen kalitesinden başlıyor onu nasıl yaparlar bilmiyorum ama mesleki bir eğitim mi verirler. Bence genel mesleki eğitimlerde sıkıntı bence yerel verilmeli. Çünkü öğretmenin ulaşması daha kolay. Bunlar mesela seminer dönemlerinde 2 hafta öğretmenleri okula getirip de 2 hafta burada ufak tefek şeyler yaptırmaktansa buradaki bir kültür sarayına alınabilir yani kesinlikle bir mesleki çok iyi verilmeli ve uygulamalı verilmeli. Pratik verilmeli (Y6)

Aslında 4. sınıf eğitim öğretimden uzaklaştırılıp tamam bir yardımcı öğretmen durumuna getirilebilir. Mesela ücretli öğretmen çalıştırıyoruz biz şu anda. Bunun yerine bunun gibi yardımcı öğretmen ve ana öğretmen devam edebilirler. En azından ücretli öğretmenin ücreti de yardımcı öğretmenlere verilebilir mi bilmiyorum tabii. Ben şu an fuzuli konuşuyorum. (Y8)

Farklı kademelerdeki yöneticilere eğitim verilmesi Y2 ve öğretmenlik mesleğinin saygınlığının artırılması Y8 tarafından eğitim iş görenlerine ilişkin karşılaşılan sorunların çözülebilmesi için önerilmiştir.

En azından şöyle olabilir idarecilere bu konuda eğitim verilebilir. En azından müfredat nedir ne yapılmalıdır nelere dikkat edilmelidir, denetimsel olarak da neyi denetleyeceğiz. Planı nedir? ... İşte aylık bülten mi hazırlanacak, yıllık plan nasıl olacak falan bunların hepsini öyle öğreniyoruz ama mademki böyle bizim bünyemizde olacak Bu bir zorunluluk gibi görünüyor şu anda idarecilere de bu konuda eğitim verilmesi lazım. (Y2)

Ben genelde şey söyleyeceğim aslında bence ilk olarak öğretmenleri biraz saygınlığını arttırmamız gerekiyor. Hani ben bunu dediğim zaman herkes maddiyat düşünüyor ben maddiyattan ziyade saygınlık. Eskiden öğretmenlere karşı bir saygı duyma. Onlara ben artık öğretmenlere saygı duyarlarsa, öğretmenleri severlerse onların sözlerini dinlerlerse daha iyi bir eğitim ortamı oluşacağını düşünüyorum açıkçası. (Y8)

Okul öncesi eğitimin yapısı ve önemi hakkında farkındalık çalışmaları yapılmasının velilere ilişkin karşılaşılan sorunların azaltılmasında etkili olacağı düşünülmektedir (Y3, Y7, Y8 ve Y9). Y3 ve Y8 görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

Onun dışında zaten gelişebilmesi için ailelerin de yeterli eğitime tabi tutulmalarının faydalı olduğunu düşünüyorum. Sonuçta okul öncesini bakıcı olarak gören aileler azımsanmayacak kadar çok. Böyle bir şey yok kesinlikle yaşanan sorunlar da zaten bunların üzerinde olduğu için çözülebilmesi için dediğim şeylerin yapılması gerektiğini düşünüyorum. (Y3)

Ve bu okul öncesine maalesef ki bakıcı görme durumunuzdan uzaklaşmamız lazım. Velilerin bu konuda daha da bilinçlenmesi lazım buranın bir eğitim kurumu olduğunu, öğrencilerin bakılmak için değil de eğitim görmek için geldiğini onlara biraz daha aşılammamız lazım. Bizim de öğretmenlerimizin de, yöneticilerinde, Bakanlığında bu durumda çalışma yapması gerekiyor ama bizim üstümüze de çok fazla şey düşüyor. Bizde yeri geldiği zaman kendimize bakıcı denildiğinde kızıyoruz ama bazen de ben bakıcıymışız gibi davrandığımızda oluyor açıkçası. (Y8)

Her okula devlet tarafından bütçe gönderilmesi ve gönderilen bütçelerin kullanımında okul yöneticisinin yetkili olması Y2, Y3, Y4, Y6, Y7, Y9 tarafından maddiyattan kaynaklı sorunların çözümünde en etkili yöntem olarak görülmektedir. Y9, “Bence okulların bütçesi her okulun kendi bütçesi olmalı. Yani bir ilçeden, ilden talep etmemeleri lazım.” sözleriyle bu konudaki görüşünü ifade etmiştir. Y4 ise şunları söylemiştir.

Okul bazlı bütçeleme yapılması. Belki de en büyük sorun çözümü bu olacaktır. Okul bazlı bütçeleme yapılacak okuldaki öğrenci sayısına göre yani birçok kriter belirlenmesi lazım. Okuldaki öğrenci sayısı, okulun bulunduğu yer, okulun fiziki durumu birçok kriterin bir araya getirilerek bu okula okul bazlı bütçeleme yapılması gerek. Daha da önemlisi okulun harcama yetkilisi okul müdürünün kendisi olması lazım. Çünkü bir okul müdürü okuldaki sorunları en iyi bilen kişidir. Bu yüzden bunu çözecek olan kişi de okul müdürü olacağı için nedir bu paranın harcama yetkisinin de okul müdüründe olması gerekiyor diye düşünüyorum. (Y4)

Okul öncesi eğitimde fiziki duruma ilişkin yaşanan birçok sorunun giderilmesinde, okul öncesi eğitim hizmetlerinin yerleşim yerlerine göre ortak noktalarda bağımsız anaokulları aracılığıyla verilmesinin uygun olduğu düşünülmektedir (Y1, Y2, Y5 ve Y10).

Ana sınıfı olarak ayrı bir bina gerekiyor. İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin olduğu yerde olmaması gerekiyor. Çünkü ilkokullar ortaokula bakarak davranış değiştiriyor. Anaokulları da ilkokullara ve ortaokullara bakarak gördüğü için istenmeyen davranışlar oluşabiliyor. Anaokulu'nun ayrı bağımsız hatta okulun içinde olaksa bile kapısının bile ayrı olması gerekiyor. (Y1)

Bence okul öncesi hiç yok değil var ama aynı ilkokul gibi mahalle mahalle bölge bölge ihtiyaca yönelik olarak anaokulu şeklinde planlanırsa daha faydalı olacağını düşünüyorum hem anaokullarında yaş sınıfları, ay sınıfları yapılabilir. Öğretmen

normları fazla oluyor, yardımcı personelleri oluyor. Öğrenciler kendi yaşlıları ile karşılaşıyor bahçeye çıktıklarında da oyun alanına çıktıklarında da. ... Her mahallede mahallenin ihtiyacına binaen donanımlı, tam bir şekilde yapılmış, bütçesi ayrı olan, yönetimi ayrı olan ilkokulla yan yana olsa bile ilkokul idaresinden ayrı bir yönetimi olan okul öncesinin kurulması mantıklı olacaktır. (Y5)

Y1, Y2, Y3, Y5, Y6 okul öncesi eğitimde binaların güvenlik ve kullanım açısından çocuklara uygun yapılması ve sınıflarda eğitim ortamlarının düzenlenmesinin sorunların çözümünde etkili olacağını belirtmişlerdir. Y3 bu konuda görüşünü “Yayvan ve tek katlı bir yapı olması anaokullarında daha tercih edilebilir bir yapı olabilir.” sözleriyle açıklamıştır. Y1 ise şunları ifade etmiştir.

Çocukların oyuncaklarının yaşına uygun olması ve şey olması gerekiyor böyle kaliteli kanserojen etkisi olmayan, çocuğa ileride hastalık çıkarmayacak şekilde düzgün olması gerekiyor. Çocuğun oturduğu masanın sıranın sert değil, tahtadan şu anda çocuk oturamıyor. Daha yumuşak daha güzel olabilir. Çocuk rahat etmeli ana sınıfına geldiğinde. Orada sadece yani okula gelip bir şey öğrenme değil de eğlenme şeklinde anlaması gerekiyor ana sınıfında. (Y1)

Okul öncesi eğitimin isteğe bağlı olmasının, her çocuğun eğitimden yararlanamamasına ve aradaki eşitsizliklerin giderek artmasına neden olduğu görülmektedir. Bu sorunların ortadan kaldırılabilmesi için Y2, Y3, Y4, Y5, Y6, Y7, Y9 okul öncesi eğitimin zorunlu olması önerisinde bulunmuşlardır.

Tabii okul öncesi eğitimin geliştirilmesi için önce tamamen yaygınlaştırılmasının ve zorunlu olmasını gerektiğini düşünüyorum. Yani sonuçta beş yaştaki kısmı kastediyorum tabii. Çünkü gerçekten okul öncesi eğitimi alan ve almayan çocuk kendini çok belli ediyor. Yani arkadaşlarımızla da görüşüyoruz sınıf öğretmeni arkadaşlarımızla da kendileri de bahsediyor ailelerde farkına varabiliyor. Okul öncesi eğitim süresi için öncelikle zorunlu olması ve yaygınlaştırılması gerektiğini düşünüyorum tabi. (Y3)

Okulların ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik taleplerin üst yönetim tarafından dikkate alınması ve gerekli çabanın gösterilmesi Y2 ve Y7 tarafından üst yönetime karşı olan olumsuz görüşlerin azaltılması açısından önerilmektedir. Y2, “Yazdığımız taleplerin karşılanması gerekir. Yani biz oraya yazdığımız zaman taleplerin zamanında karşılanması lazım ki o safhaya gelelim oraya gelemiyoruz.” ifadesiyle açıklamıştır. Y7 ise şunları söylemiştir.

O toplantıya katılanlara böyle böyle bir talebiniz olmuştur şu makuldür, şu değildir, şu konuda çalışma yapılacaktır diye dönüşler yapılsa öğretmenlerinde merkezi yönetimi olan inancı, bir şeylerin düzeltilmek istendiğine dair inancı artacaktır diye düşünüyorum. Geri dönüş her zaman önemli böyle şeylerde. (Y7)

Okul öncesi eğitimin ücretsiz olması ve eğitim maliyetinin devlet tarafından karşılanması Y1, Y4, Y6 tarafından ifade edilmiştir. Y1, “Devletin okul öncesi

öğrencilerine katkısının olması gerekiyor. Ya ihtiyaçları kendisi karşılayacak ya da bize maddi olarak okula para aktaracak biz buradan karşılayacağız.” derken, Y4 ise “Mesela öncelikle okul öncesi eğitimin kesinlikle zorunlu olması ve ücretsiz olması gerekiyor.” ifadesi ile açıklamıştır.

Ana sınıflarında farklı yaş grubundaki öğrencilerin bir arada eğitim almasının eğitim öğretimi olumsuz etkilediği ve sınıfların yaş gruplarına göre ayrılması Y4, “Kesinlikle yaş gruplarının yani her yaş grubuna bir öğretmen tahsis edilmesi gerekir. İşin doğrusu budur.” sözleriyle açıklamıştır. Y2 ise şunları söylemiştir.

Her yaş grubuna açabilmemiz lazım. 4 yaştakini, 5 yaştakini aynı sınıfa sokmamamız lazım. Ya da bunun önüne engel koymak lazım yani aynı sınıfta olmaması lazım. Bağımsız ana sınıfı açarsın istediğin gibi olur ama bu durumda olacaksa binanın içinde olacaksa o zaman da yaş aralığını daraltmak lazım. Öteki türlü bakıcılık demeyeyim çünkü buradakilerin anneleri çalışmıyor ama al bir şeyler öğret. Yani şunun gibi yeteri kadar mevcudun yok al 5, 6, 7, 8. Sınıfları aynı sınıfa doldur ders anlat gibi bir şey. Yani mümkün mü değil. Diğeri de mümkün değil bence böyle olmaması lazım sırf sadece işte kontenjan doldurmak için. (Y2)

Okul öncesi eğitimde niteliğin artırılabilmesi adına farklı metot ve yaklaşımların uygulanmasını Y7, “Farklı okul öncesi yaklaşımları dünyada yaygınlaşıyor. Mesela orman okulları veya farklı yaklaşımdaki Montessori eğitimlerinin uygulandığı sınıflar. Bu tarz şeyler denenmeli diye düşünüyorum mesela her ilde orman okulları olabilir.” derken Y9 ise “Bir de şey söyleyeceğim bence okul öncesi eğitime farklı branşlarda öğretmenler gelebilir mesela İngilizce öğretmeni olabilir çocuğun seviyesine uygun. Beden eğitimi öğretmeni olabilir, resim öğretmeni olabilir, müzik öğretmeni olabilir. Her farklı branşlardan farklı öğretmenler derse girerse güzel olur. Onlara da tabi bir eğitim alması lazım. Bu çocukların seviyesine yine inebilmeleri için. Bir şekilde hizmet içi eğitimden geçirilerek yapılabilir.” sözleri ile farklı branşlardan öğretmenlerin derse girmeleri önerisinde bulunmuştur.

Çalışan velilerin zorluk yaşamamaları adına Y9 “Tam gün öğrencilerin çocukların başka kurumlara, özel eğitim kurumlarına yüksek meblağlar ödememeleri için okul öncesi eğitim tam gün olmalı.” sözleri ile tam gün eğitime geçilmesi önerisinde bulunmuştur. Öğrencilerin sosyal faaliyetlere katılımlarının artırılmasına katkıda bulunması açısından tam gün eğitime geçilmesini Y2 şu sözlerle açıklamıştır.

Tam gün olabilir ama aslında kulüp çalışması dediğimiz çalışmalarla yapılan tam gün eğitimler sabahtan akşama kadar işte o öğretmenin istiyorsa yapabilir tabii ama genel kendi müfredatlarındaki etkinliği yapmaları, çalışmaları yapmaları zor gibi gözüküyor.

Yine orada yapıyorlar satranç ekliyorlar bunun üzerine drama ekliyorlar gibi bunlarla zenginleştirilmesi lazım. (Y2)

Okul öncesi eğitimin taşınalı eğitim kapsamına alınması Y3 tarafından “Taşınalı olabiliyor biliyorsunuz. Bu taşıma kapsamının zorunlu olması olabilir yani çocukların taşıma kapsamına alınarak taşıma kapsamının zorunlu olması sağlanabilir.” önerilmiştir. Y3, eğitim programlarının güncellenmesi gerektiğini “Eğitim programlarında yani eğitimin daha çok ön plana çıkarılması gerektiğini tabii öğretime de ihtiyaç var ama eğitim yani çocuğun değerler eğitimi olsun, ahlak eğitimi olsun, psikolojik eğitim olsun, insan ilişkileri, sosyolojik eğitim olsun bunların çocukların seviyesini indirerek yapılmasının daha önemli olduğunu düşünüyorum. Programların da buna göre şekillendirilmesinin bence daha önemli olduğunu düşünüyorum.” sözleriyle ifade ederken Y6 ise “Pamuk Şekerim (Okul Öncesi Eğitimde El Ele) 1,2,3 oluyor en fazla bu aylara göre düzenlenebilir. İşin mutfağından birini alarak, akademisyenleri alarak, yazarları alarak bence her ay aylara bölerek düzenlenmeli o zaman bu şeylerde bir açığımız kalmaz.” ifadesiyle ders kitaplarının geliştirilmesi önerisinde bulunmuştur.

Yönetmeliğin değiştirilmesi önerisini Y10, “Öncelikle yönetmelik olarak altyapısının hazırlanması ve ihtiyaçlarının geniş perspektifte düşünülerek uzmanlara ihtiyaçları karşılanarak bir eğitim ortamının oluşturulması lazım.” sözleri ile ifade etmiştir. Y7 ise eğitim sürecinde bürokrasinin azaltılması önerisinde bulunmuştur.

Öğretmen ve idareciler prosedürlerden kurtarılmalı diye düşünüyorum. Bir gezi yapabilmek için istenen 20 tane şey var yani çocuk için o gezinin inanılmaz katkıları olabiliyor. Fakat çoğu yönetici ve öğretmen oluşabilecek risklerden dolayı o gezileri görmezden gelebiliyorlar. Bu konularda biraz daha akılcı, mantıkçı çözüm üretecek sistem geliştirilmesi gerekiyor. (Y7)

Öğretmenlerin Karşılaşılan Sorunların Çözümüne İlişkin Önerileri

Öğretmenlerin karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin önerilerine Tablo 20’de yer verilmiştir.

Tablo 20. Öğretmenlerin Karşılaşılan Sorunların Çözümüne İlişkin Önerileri

Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar
Eğitim İş Görenleri	Destek personel sayısının artırılması	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9
	Okul öncesi öğretmenlerine teneffüs hakkı verilmesi	Ö1, Ö3, Ö5, Ö10
	Hizmet içi eğitim faaliyetlerinin geliştirilmesi	Ö8, Ö9
	Eğitim bileşenlerinin görüşlerinin alınması	Ö2, Ö10
	Tecrübeli yöneticilerin atanması	Ö9
Öğrenci ve Veliler	Farkındalık çalışmalarının yapılması	Ö1, Ö2, Ö5, Ö8, Ö10
	Eşit eğitim olanaklarının sağlanması	Ö2, Ö3, Ö9
	Eğitime erişim olanaklarının artırılması	Ö2, Ö10
	Sınıf mevcutlarının düşürülmesi	Ö3
Fiziki Durum /Bütçe	Okul temelli bütçe uygulamasına geçilmesi	Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö10
	Fiziki ortamların iyileştirilmesi	Ö1, Ö5, Ö9, Ö10
	Okul öncesi eğitim kurumlarının bağımsız binalarının olması	Ö4
	Okul öncesi eğitimin zorunlu olması	Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7
Mevzuat	Ders kitaplarının geliştirilmesi	Ö5, Ö7, Ö8, Ö9
	Okul öncesi eğitimin ücretsiz olması	Ö9, Ö10
	Tam gün eğitime geçilmesi	Ö2, Ö5
	Okul öncesi eğitim kurumlarının tek çatı altında toplanması	Ö2
	Taşınmalı eğitim kapsamına alınması	Ö5
Eğitim Programı	İkili eğitim uygulamasına son verilmesi	Ö6
	Eğitim programlarının güncellenmesi	Ö8

Görüşmeye katılan Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8 ve Ö9 tarafından destek personel sayısının artırılması önerisinde bulunulmuştur. Ö3, “Abla mevzusu mesela. Net kadrolu ablalar olması gerekiyor sınıflarda. Sınıfları bırakın okulda mutlaka her sınıfa ya da her iki sınıfa bir abla düşecek şekilde planlamanın yapılması gerekiyor. Güvenliklerin olması şart.” derken, Ö6 ise “Teneffüs sıkıntımızı da sınıflarımıza alan mezunu, çocuk gelişimi mezunu yardımcı personellerin yerleştirilmesiyle giderilebileceğini düşünüyorum.” ifadesi açıklamıştır.

Okul öncesi öğretmenlerine teneffüs hakkı verilmesi Ö1, Ö3, Ö5, Ö10 tarafından öğretmenlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi açısından önerilmektedir. Ö1, “En azından teneffüs olabilir yani nasıl çözerler onu bilmiyorum ama ya da daha kısa olur.” derken, Ö3, “Biz okul öncesi eğitim öğretmenlerinin çalışma sürelerini göz önünde bulundurulmasını her zaman talep etmişizdir hiç gerçekleşmemiştir.” sözleriyle ifade etmiştir.

Öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin artırılması için Ö8, “Hizmet içi eğitimlerimiz bence yeterli ama sayılarda sıkıntı var örnek veriyorum. Bakanlığın yapmış olduğu bir hizmet içi eğitime başlıyorum ama tüm Türkiye’de 100 kişi çağırıyorlar. Problem aslında eğitimin olmaması değil eğitim verilen kişi sayının yetersiz olması.” ifadesi ile hizmet içi eğitime katılım için kontenjanların artırılmasını Ö9 ise “Öğretmenlerimizin geliştirilmesi ben de dâhilim bunun içerisine. Hizmet içi eğitimlerin dolu yani ekrana öyle bir şey yansıtmak değil de herkesten alınan sorunların geliştirilebileceği gerçekçi çözümlerle. Şurada saatimi doldurayım da paramı alayım işte ek dersim yatsın da mantığı ile oraya gidip bir şey verip gelmesinler. Eğer zaman harcıyorlarsa gerçekten bir şey vermek istiyorlarsa ortaya bir şey çıksın. Oraya gidip uyduk geldik ya da zamanın geçmesini bekledik ya da sertifikam olsun dedik gibi şeyler olmamasını istiyorum.” eğitimlerin amacına uygun yapılmasını talep etmektedir.

Eğitime ilişkin makro düzeyde alınan kararların uygulanması sırasında sorun yaşanmaması adına Ö2 ve Ö10 tarafından eğitim bileşenlerinin görüşlerinin alınması önerisinde bulunulmuştur.

Bu konu ile ilgili bir karar aldıktan sonra yani alınan kararlar ilgili işte okul müdürlerinden işin içindeki müdürlerden öğretmenlerden çalışan kişilerden karar alınıp öyle uygulanması gerektiğini düşünüyorum hani alınan kararlara uygulamada sıkıntı yaşıyoruz. (Ö2)

Öğretmen, idareciler, milli eğitim müdürlüklerinin sorunlarının giderilmesi için onların görüşleri alınmalıdır. (Ö10)

Görüşme yapılan Ö9 okul yöneticiliği görevine tecrübeli kişilerin atanması gerektiğini belirtirken aynı zamanda yöneticilerin kişilik özelliklerine de vurgu yapmaktadır.

Bu nedenle yönetici seçerken 10 yıl sınıf deneyimi olmayan birini yönetici yapmalılar. Bir şeyleri görmek zorunda o müdür. Yani bir şeyleri görmüş geçirmiş olması gerekiyor ki bana bir şeyler katabilsin. Ya da okuldaki sorunu çözebilsin karşılaşmadan sorunu nasıl çözülecek. İkincisi girişimci olmalı. Yönetme, iletişim becerisinin çok yüksek olması gerekiyor. Çok yüksek bilgiye sahip olmayabilir ama iletişim becerisi, ikna etme kabiliyeti yüksektir. Bence müdür böyle olmalı. (Ö9)

Okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarının artırılabilmesi, halkın bilinçlendirilmesi için okul öncesi eğitimi tanıtımına yönelik farkındalık çalışmalarının yapılması Ö1, Ö2, Ö5, Ö8, Ö10 tarafından önerilmiştir. Ö2 görüşlerini şu sözlerle açıklamıştır.

Okul öncesi şenlikleri, okul öncesi eğitimin önemini duyurmak için yine o tarz çok güzel şeyler yapıyorduk biz aslında ülke çapında. 2 ya da 3 sene sürdü okul öncesi şenlikleri. Haberlere çıktı çok fazla velilerden de katılım oldu. Güzel şeyler yaşanmıştı ve bir ilerleme kaydedildiğini hissettik o dönemde. Sonra sistem değişikliği ile biraz kaybettik o ilerlemeyi. Tüm ülke genelinde okul öncesi eğitimi şenlikleri tadında bir şeyler yapılabilir artık hani sosyal medyayı kullanarak, işte belediyelerle işbirliği yapılarak çeşitli çalışmalar yapıp okul öncesi eğitimin önemi anlatılabilir. Yani artık eskiye göre çok daha fark ediliyor okul öncesi eğitimin ne olduğu daha anlaşıldı ama hala yeterli seviyeye ulaşamadık o yüzden anlaşılması için sosyal medyayla ve diğer tüm ortaklarla çalışmalar yapılması lazım. (Ö2)

Okulların olanaklarının, bulundukları yerleşim yerine ve velilerin sosyoekonomik durumlarına göre değişiklik gösterdiği görülmektedir. Eşitsizliklerin giderilebilmesi adına devlet tarafından her okula eşit eğitim olanaklarının sağlanması Ö2, Ö3, Ö9 tarafından önerilmektedir.

Ve okul öncesi eğitimin belli bir standardı yok. Çalıştığım okul maddi duruma uygun, iyi velilerin de geldiği bir okul olduğu için biz o açıdan çok sıkıntı yaşamıyoruz ama çok daha maddi seviyesi maalesef az kazançlı insanların olduğu mahallelerdeki okullar çok daha farklı durumlarda. Sınıfları da, kullanacakları materyalleri de çok az velilerden hiçbir maddi talepte bulunamadıkları için ortamda çocuklar için o kadar uygun değil. O yüzden her okulun belli bir standartta olması gerektiğini düşünüyorum. (Ö2)

Her çocuğun eşit seviyede bir şeyler alabileceği alanlar oluşturulmalı. Devlet çocuklar için bir şey yapabilir bu anlamda. Her çocuğun az buçuk bir şeylerden yararlanabileceğini düşünüyorum emek verilirse, görülürse. Mesela bazı yere bakıyorsun her şey var binler, milyarlar dönüyor. Bazı yere bakıyorsun hiçbir şey yok. Yani yatırım yaparken de bazen bunları gözetmeden yapabiliyorlar. O yüzden çocukların eşit seviyede eğitim alabilecekleri alan, materyal olmalı. (Ö9)

Okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarının artırılabilmesi adına eğitim kurumların yaygınlaştırılması ve dezavantajlı bölgelerdeki öğrenciler için farklı öğretim planlamalarının yapılması, Ö2 ve Ö10 tarafından önerilmiştir.

Eğitime erişimde sıkıntı ya öğrenciler için biraz çalışmalar yapılıyor işte mobil anaokulları falan. Bunlar da biraz daha öğrenciler okul öncesi eğitim alabiliyorlar ama hem yeterli düzeye ulaşamadı hem de sürdürülebilirliği ne kadar olur bilmiyorum. O yüzden tüm çocukları eğitim almasını sağlayacak planlamalar yapılması gerektiğini düşünüyorum. (Ö2)

Okul öncesi eğitim kurumlarının artırılması her çocuğun okul öncesi eğitime ulaşabilmesi için önemli. (Ö10)

Öğrenciler için farklı sosyal ve sportif etkinliklerin yapılabileceği alanların oluşturulması, okullarda farklı öğretim yöntemlerinin uygulanabileceği sınıfların düzenlenmesi Ö1, Ö5, Ö9 ve Ö10 tarafından ifade edilmiştir

Ve benim savunduğum bir fikir var. Okullar bir kampüs şeklinde yapılmalı. Yani bu kampüste çocuk birçok imkâna sahip olmalı yani basketbol ve futbol sahasına sahip olmalı, bitki yetiştirebileceği, parkta oynayabileceği ortamlarda rahat özgürce

oynayabileceği bir imkâna sahip olabilmeli ve devlet bu çocuğun veyahut belediyeler çocukların taşınması ile ilgili imkânlar sağlamalı. (Ö5)

Benim çözüm önerim onlar için kesinlikle özel bir alan ayarlanmalı. Maliyeti az ama çocukların rahat edebileceği hem Montessori dediğimiz şekilde çocukların eğlenerek öğrenebileceği, kendini geliştirebileceği, bolca alanlı, malzemeli (Ö9)

Okulda karşılaşılan birçok sorunun çözülebilmesinde okullara bütçe gönderilmesi gerektiği konusunda Ö5, “Bununla birlikte bütçemiz olmalıdır. Bütçe gönderilirse zaten birçok sorunun önüne geçmiş olacağız. Yardımcı personel sorununun önüne geçmiş olacağız, donanım almakta, masa sandalye, oyuncak, kitap aklınıza ne geliyorsa onu almakta birçok sorunun önüne geçeceğiz. Yani bütçemiz olmalı.” derken, Ö6, “Milli eğitimdeki okul öncesine ayrılan kaynağın biraz daha arttırılarak okul idareleri tarafından da anasınıflarında ve öncesi eğitim kurumlarında kullanılmak üzere gönderilmesi, Bu kaynağında kullanılması konusunda öğretmenin söz hakkı sahibi olmasını isterim.” okullara ödenek gönderilmesi ve harcama konusunda öğretmenlerin de görüşlerinin alınmasını önermiştir.

Görüşmeye katılan Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7 tarafından okul öncesi eğitimin zorunlu olması önerisinde bulunulmuştur. Ö3, okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması ile birlikte bölgeler arasındaki eşitsizliklerin azalacağını, Ö5 ise okul öncesi eğitime bakış açısının olumlu yönde değişeceğini belirtmişlerdir.

Merkezlere okul açılıyor ama köylere de ortak okullar açılmalı, desteklenmeli. Bu zorunlu olursa eğer tamamen eğitimdeki her bölgenin amaçlarına hitap edecek. Okul öncesi eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına neden olacak. (Ö3)

Öncelikle zorunlu olmalı. Zorunlu olursa birçok sorun ortadan kalkacak zaten. Velinin bakış açısı, kurumdaki idarecilerin bakış açısı, öğretmenlerin bakış açısı, çevrenin bakış açısı her şey değişecek. Birincisi, artı bir kazanacağız onunla zorunlu olursa eğer. (Ö5)

Ders kitaplarının içeriklerinin zenginleştirilmesi ve güncellenmesi Ö5, Ö7, Ö8, Ö9 tarafından dile getirilmiştir. Ö8 bu önerisini “Kitaplarımızın yenilenmesi gerekebilir daha genişletilebilir imkânı olmayan yerler için özellikle.” sözleriyle açıklarken Ö9 ise Yardımcı kitaplarımız (ders kitapları) zenginleştirilmeli. Bence çok iyi kitaplardan örnekler alınıp öyle kitap oluşturulmalı. Eğer kitap verilecekse öyle kitaplar verilmeli. Eğer sayfa harcıyorsak, toner harcıyorsak bir işe yarasın bu anlamda.” sözleriyle ifade etmiştir.

Türkiye’de okul öncesi eğitimin ücretsiz olması ve eğitim giderlerinin devlet tarafından karşılanmasını Ö9, “Giderlerinde devlet tarafından karşılandığı yani veliye yük bindirilmeden ya da daha az bindirildiği.” sözleriyle açıklarken ve Ö10 “Okullarda çocuklara ücretsiz yemek verilmesi, aidat alınmaması ve kırtasiye malzemelerin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanması gerekiyor.” sözleriyle dile getirmiştir.

Çalışan annelerin sorun yaşamaması, çocukların okulda evde olduğundan daha nitelikli zaman geçirebilmesi için Ö2 ve Ö5 tarafından tam gün eğitime geçilmesi ve farklı branşlardan öğretmenlerinde derslere destek olması önerisinde bulunmuşlardır.

Ama işte çeşitli kulüpler açarak, farklı öğretmenlerle bu tam bir eğitimde bağımsız anaokullarında açılmalı diye düşünüyorum. ...Çalışan veliler çocuklarını rahatlıkla bırakabilmeleri için onların çalışma saatlerine uygun tam gün eğitimin getirilmesi gerektiğini düşünüyorum. (Ö2)

Tam gün taraftarıyım ben. Çocuklar tam gün okula gelmeli. Çünkü çocuk okula yarım gün geliyorlar. Yarım gün televizyon tablet telefonla baş başa. Şu an bize gelen velilerin genelde yüzde yetmişi çalışan ve bakıcı ile babaanne ile kalıyor bu çocuk. Bu sırada bakıcı ve babaanne ile kaldığında televizyon izleme oranı daha fazla. Biz çalışanlara daha fazla hitap etmek adına ve çocukların gelişimlerini desteklemek adına ilköğretime bağlı ana sınıfıyız. Çocukları 1. sınıfa hazırlamak adına tam gün çocuklar gelmeli ama branş öğretmenleri de derse girmeli. Beden eğitimi öğretmeni beden eğitimi dersine girmeli müzik öğretmeni müzik dersine girmeli İngilizce öğretmeni girmeli. Yani branşlaşma ile birlikte. Tamamen öğretmene bırakıp tam gün öğretmen sınıfta bulundurulmamalı. Bununla ilgili diğer branşlar da girerek çocuğun desteklenmeli olumlu yönde. (Ö5)

Okul öncesi eğitim kurumlarının tek çatı altında toplanmasını Ö2, “Farklı bakanlıklarda farklı uygulama var. Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı derken çok farklı uygulamalar, Diyanet’in okulları var, farklı uygulamalar var tek bir çatı altında daha standart bir program uygulanması gerektiğini düşünüyorum.” sözleriyle ifade etmiştir. Okul öncesi eğitimin taşınmalı eğitim kapsamına alınması ise Ö5 tarafından talep edilmektedir.

Her velinin ekonomik durumu servisle göndermeye ya da özel arabayla getirmeye sahip değil. Bununla ilgili servis ayarlanabilir. O güzergâhta çocuklar servislere bindirilip gönderilebilir. Belediye buna kaynakta aktarabilir. (Ö5)

Eğitim programlarının güncellenmesi Ö8 ve ikili eğitim uygulamasına son verilmesi Ö6 tarafından önerilmiştir.

Revize edilmesi gereken şeyler var onların revize edilmesi gerekiyor. Amaç kazanım göstergelerimizde daha verilebilecek düzeydeki kazanım göstergeleri eklenmesi. Değişen yüzyıl için yeni kazanım göstergelerinin eklenmesi gerekiyor. Çünkü teknoloji artık tamamen hayatımızda. Teknoloji ile ilgili olsun, 20. yüzyılda yaşam

becerileri ile ilgili olsun, öz düzenleme ile ilgili olsun. Bunun gibi değişik becerilerin kazanım göstergelerine eklenmesi gerekiyor. (Ö8)

Sınıflarımızın mümkün olduğunca bireysel kullanılmasını, her öğretmenin kendine ait bir sınıfının olmasını gönlümüz arzu eder. Kendi sınıfımızda kendi yaklaşımlarımızı çok daha güzel yansıtabiliriz. (Ö6)

Velilerin Karşılaşılan Sorunların Çözümüne İlişkin Önerileri

Velilerin karşılaşılan sorunların çözümüne ilişkin önerileri Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Velilerin Karşılaşılan Sorunların Çözümüne İlişkin Önerileri

Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar
Eğitim İş Görenleri	Destek personel sayısının artırılması	V1, V5, V8
	Öğretmen değişikliklerinin önüne geçilmesi	V10
	Okul öncesi öğretmenlerine teneffüs hakkı verilmesi	V5
	Eğitim bileşenlerinin görüşlerinin alınması	V7
Fiziki Durum /Bütçe	Fiziki ortamların iyileştirilmesi	V1, V5, V8, V10
	Okul öncesi eğitim kurumlarının bağımsız binalarının olması	V6
Mevzuat	Okul öncesi eğitimin ücretsiz olması	V1,V2,V3,V5,V6,V8,V10
	Okul öncesi eğitimin zorunlu olması	V2, V3, V5, V6, V8
	Ders kitaplarının geliştirilmesi	V1, V2, V5, V6, V10
	Tam gün eğitime geçilmesi	V2, V5, V6, V8
	Ders saatlerinin artırılması	V4
	Taşımalı eğitim kapsamına alınması	V1
Eğitim Programı Diğer	Eğitim programlarının güncellenmesi	V10
	Eğitimin siyasetten bağımsızlaşması	V9
	Kalıcı eğitim politikalarının uygulanması	V9

Görüşme yapılan velilerden V5 aralıksız çalışan öğretmenlerin çalışma saatleri içerisinde kişisel ihtiyaçlarını karşılamada sorun yaşamamaları için destek personel sayısının artırılmasını, V8 ise okullarda daha nitelikli destek personellerin işe alınmasını istediğini belirtmiştir.

Tabii ki onların yanında yardımcıları olsun. O teneffüs arasında 5-10 dakikada 20 dakikada neyse. O yardımcılara bırakarak biraz nefes almaları gerekiyor. (V5)

Okullara güvenlik görevlisi ve personel verilse iyi olur gibime geliyor. Bir de personel seçerken de dikkat edilmesi gerekiyor bence yani daha nazik olurlarsa çocukla nasıl konuşulacağını bilirlerse bu çok önemli bence. (V8)

Okul öncesi öğretmenlerine teneffüs hakkı verilmesi konusunda ise V5, “Bizim diğer türlü dinlenme şansımız olsa bile onların da bence teneffüsleri olsun. Çünkü ana sınıfı öğretmenliği gerçekten çok enerji gerektiren bir öğretmenlik. Her zaman o

enerjiyi 6 saat boyunca sağlayamaz. Biraz dinlenip kendini toparlaması gerekiyor o yüzden devletimiz bu konuda teneffüs yapıp, onların da hakkını verip ona göre de bir düzenleme yapmaları gerekiyor.” demiştir. Görüşmeye katılan velilerden V1, V5, V8 ve V10 fiziki ortamların iyileştirilmesi, çocukların vakit geçirebilecekleri ortamların düzenlenmesi önerisinde bulunmuşlardır. V8 ve V10 görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

Sınıflarda çocukların farklı etkinlik yapabilecekleri gibi yapılmalı yani mesela mutfaqları olsun yani atölye gibi mesela. (V8)

Bu okulu baz alırsak burası ilkokulla birleşik değil de daha güzel, daha konforlu yerlere okullar yapılmalı. Belki çocuklar için okul bahçesi olacak. Okul bahçesinde onların dikkatini çekebilecek hayvan belki çocukların daha sevebileceği kedi olabilir, tavşan olabilir öyle bir alanda yaratılmalı. Çocuklar yolda köpek görse kaçıyorlar kedi görse kaçıyorlar. (V10)

Okul öncesi eğitim giderlerini karşılamada zorluk yaşadığını belirten V1, V2, V3, V5, V6, V8, V10 okul öncesi eğitimin ücretsiz olmasını, çocukların kullandıkları malzemeler konusunda devletin ailelere destek olmasını talep ettiklerini ifade etmişlerdir. V1 ve V6 şunları söylemiştir.

Valla hocam bu aidatları kaldırsınlar. Zorlanıyoruz üç çocuğa. Çocuğun kullandığı şeyleri devlet verse diğer sınıflara kitap veriyor yani bize de karton, boya falan verse devlet çok iyi olur. (V1)

Maddiyata olmayanlar için gerekiyorsa hani zorunlu kılıp gerekiyorsa öğrencinin şahsi parasını devletin karşılamasını ve bu sınıfı bitirmelerini isterim. Yani benim kendi görüşüm bu açıkçası. (V6)

Çocukların ilkokula hazır olarak başlayabilmeleri, farklı çevrelerden gelen öğrencilerin eşit imkânlardan yararlanabilmeleri adına V2, V3, V5, V6, V8 tarafından okul öncesi eğitimin zorunlu olması önerisinde bulunulmuştur.

Toparlayacak olursak okul öncesinin zorunlu olması gerektiğini düşünüyorum. Özellikle 5 yaş için. 3-4 yaş genelde çalışan velileri tabii ki kapsıyor ama genelde göndermek istiyorlar bence ikisinin de en kısa zamanda zorunlu olmalı. İlkokula en azından daha hazırbulunuşluk düzeyi yüksek öğrencilerin geçişte sıkıntı yaşanmaması adına bütün çocukların da aynı imkânlardan faydalanması adına dezavantajlı bölgelerdeki çocukların daha çok yaşantı zenginliği kazandırmak anlamında en kısa zamanda zorunlu olmasını bekliyoruz. (V2)

Türkiye’de bence ana sınıfı zorunlu olmalı. Çünkü neden? Ana sınıfındaki çocuk ilkokula başlayacak ayak uydurması lazım, gelişmesi lazım. Yani çalışan anne var çalışmayan anne var. Bilinçli olan var en azından çocuk bunlara ayak uydurarak, ortama uyarak daha hazır ilkokula geçmiş olacak. O yüzden zorunlu olması kanaatindeyim ben. (V5)

Türkiye’de okul öncesi eğitimde kullanılan ders kitaplarının içeriğinin zenginleştirilmesi ve yaşam şartlarına göre güncellenmesi V1, V2, V5, V6, V10 tarafından önerilmektedir. V1 ve V5 görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

Çocukların daha çok seveceği kitaplar verseler. Ne bileyim ben ilkokul mezunuyum ama kitaplar çok güzel gelmedi bana. Doğru dürüst bir şey yok. Kitaplar iyi olursa öğretmende bu kadar malzeme istemez belki ne bileyim (V1)

Bir de okul öncesinde kullanılan öğrenci kitaplarının her yıl güncellenmesi gerekiyor. Şu anda pandemi çok çok önemli çocuklar için her yerde pandemi görüyorlar ama işlenen konularda, kitaplarda pandemi ile ilgili maske ile ilgili bir şey görmeyenlerin aklı da karışabilir. Sanki farklı boyutta oluyormuş gibi. Bence güncellemesi mutlaka önemli kitapları yenilenmesi lazım. (V5)

Eğitim programlarının güncellenmesi önerisi V10 tarafından “Sadece bu şeyde kalsın ya el becerisi geliyor, kâğıt kesiyorlar bir şeyler yapıyorlar ama bunların daha geniş kapsamlı olması gerekiyor. Gezi hazırladılar öğrencilere sevdirmek için Tokat içerisinde belki bunu veliler eşliğinde Tokat dışarısına da taşıyabilirler mesela Ankara dediğim gibi götürme imkânı olsa çok güzel olur çocuklarımızı. İşte Çanakkale'ye gidebilsek Şehitliği görebilsek çok güzel olur aklıma ilk gelen yerler.” sözleriyle ifade edilmiştir.

Eğitimin siyasetten bağımsızlaşmasını “Bunu milli bir politika sistemi olarak ele alıp siyasi kanattan ayrılması gerekiyor. Aynı yargı gibi ayrı bir yerde incelenmesi gerektiği düşüncesindeyim ben” sözleriyle ve kalıcı eğitim politikalarının uygulanmasını “Her siyasi değişiklikten sonra yeni bir politika belirlemektense, elimizdeki materyalin çocuk olduğu düşünülürse eğer bunun karşılığını alabilmemiz 5 seneyi buluyor en az. Bir sistem uyguluyorsak, en az 5-6 sene bunu uygulayıp acaba verimli mi değil mi. Belki en iyi sistemi de bulmuş olabiliriz. Ama denemediğimiz için, 2. sene, 3. sene değiştiği için bunun karşılığını alamıyoruz biz.” ifadesi ile V9 önermektedir.

Eğitim bileşenlerinin görüşlerinin alınması önerisini V7, “Gizli anketlerle belki öğretmenlerden dinlenebilir. Yine gizli anketlerle velilerden dinlenebilir.” sözleriyle açıklarken V1 “Yani şey servis, otobüs gibi bir şey de olursa bizim aklımızda kalmaz çocuklarda. Köpek mi saldırır, önüne bir şey mi çıkar korkmayız. Kışında gider çocuklar zorlanmadan.” ifadesiyle okul öncesi eğitimin taşınmalı eğitim kapsamına alınması önerisinde bulunmuştur.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde, okul öncesi eğitimde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunların çözümüne ilişkin önerilerden elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve tartışılmıştır.

Araştırma kapsamında, okul yöneticilerinin öğretmenlerin kendilerini mesleki açıdan yeterince geliştiremediklerini düşündüğü saptanmıştır. Teknoloji kullanımına yeterince hâkim olunmaması, eğitim öğretimde gerçekleşen yeniliklerin takip edilmemesi bu sorunun kaynağı olarak görülmektedir. Araştırmanın bulgularını destekleyen çalışmalara da rastlanmaktadır. Sildir ve Akın (2017) tarafından okul müdürleri ile yapılan çalışmada, okul müdürlerinin okul öncesi öğretmenlerinin mesleki açıdan kendilerini geliştirmeleri beklentisi içinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Teknolojide yaşanan gelişmeler, yapılan bilimsel çalışmalar, eğitim öğretime de yansımakta, geleneksel yöntemlerin yerine farklı öğretim yöntem ve tekniklerin uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Nitekim dünya çapında görülen Covid-19 salgını nedeniyle eğitim öğretime ara verilmesi ve uzaktan eğitime geçilmesi ile birlikte teknolojik araçların eğitimde kullanılması gerekli hale gelmiştir. Bu süreçte öğretmenlerin teknoloji okuryazarlık becerileri eğitim öğretim sürecini etkilemiştir. Öte yandan araştırmaya katılan veliler de öğretmenlerin eğitim sürecinde farklı etkinliklere yer vermemelerini eleştirmişlerdir.

Okul yöneticilerine göre, öğretmenlerin mesleki yeterliliklerini etkileyen faktörlerden birisi de, istihdam öncesi süreçte öğretmenlerin aldıkları eğitimin yetersiz olmasıdır. Öğretmenlerin üniversitede aldıkları eğitimin teori yönünün ağırlıklı olduğu, uygulamada ise yetersiz kaldığı araştırmaya katılan okul yöneticileri tarafından ifade edilmiştir. Yöneticiler bu sorunu tüm branşlarda görülen bir eksiklik olarak ifade etmektedirler. Özellikle göreve başlanılan ilk yıllarda öğretmenlerin sınıf yönetimi, etkinlik seçimi, iletişim, okul tarafından istenilen resmi evrakların hazırlanması konularında sorun yaşadıkları düşünülmektedir. Bartan'ın (2019) okul öncesi öğretmenleri ve öğretmen adayları ile yaptığı çalışmasında da okul öncesi öğretmenliği fakültelerinde uygulama derslerine daha fazla ağırlık verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin aralıksız çalışması, okul yöneticileri, öğretmenler ve veliler tarafından ifade edilen önemli sorunlardan birisidir. Okul öncesi öğretmenlerinin çalışma saatleri, Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları yönetmeliğine göre aralıksız 300 dakika olarak belirtilmiştir. Okul öncesi eğitim alan öğrencilerin yaşlarının küçük olması, öğretmenlerinin ya da yetişkin personelin yanında bulunmamasının güvenlik açısından tehdit oluşturabilmesi nedeniyle öğretmenlerin aralıksız çalıştıkları düşünülmektedir. Bu uygulamanın öğrenci açısından sonuçları olumlu olsa bile öğretmenlerin kişisel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayamamaları sonucu verimlerinin düştüğü gözlemlenmektedir. Araştırma bulgusundan farklı olarak Demirtaş, Çağlar ve Han (2019) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda okul öncesi eğitimde teneffüs olmamasının, okul yöneticileri ve öğretmenlere göre, öğrencilerin güvenliği, eğitim faaliyetlerinin sürekliliği ile öğrencilerin dikkat dağınıklı yaşamaması açısından olumlu sonuçları olduğu bulgusu elde edilmiştir. Araştırma bulgularını destekleyen Sabancı, Altun ve Uçar Altun (2018) tarafından yapılan çalışmada da ise öğretmenlerin dinlenme, tuvalet, yemek, meslektaşlarla iletişim gibi ihtiyaçlarını karşılayamadıkları, motivasyonlarının düştüğü sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan okul yöneticileri, öğretmenler ve veliler öğretmenlerin yaşadığı olumsuzlukların giderilebilmesi için çalışma saatlerinin düzenlenmesi önerisinde bulunmuşlardır.

Öğretmenlerin aralıksız çalışmalarının olumsuz etkilerinin okullardaki yardımcı personellerin sayısının artırılması ile giderilebileceği düşünülmektedir. Öğretmenler dinlenmek, kişisel ihtiyaçlarını ya da çocukların ihtiyaçlarını karşılamak, etkinliklerin hazırlaması gibi sebeplerle sınıfta bulunmadıkları zamanlarda destek personele ihtiyaç duymaktadırlar. Bununla birlikte yaşları küçük olan öğrencilerin temizlik, tuvalet, ve yemek ihtiyaçlarının karşılanması için de destek personellere ihtiyaç vardır. Bu araştırmada görüşme yapılan okul yöneticileri, öğretmenler ve velilerin görüşlerinden hareketle, okullardaki destek personel sayısının yetersiz olduğu görülmüştür. Araştırma bulgularıyla benzer şekilde Kılıç (2019), Sabancı, Altun ve Uçar Altun (2018) tarafından yapılan araştırmalarda, okullarda destek personel sayısının yetersiz olduğu, yardımcı personellerin yapması gereken işlerin öğretmenler tarafından yapıldığı ifade edilmiştir. Destek personel sayısının yetersizliği ile birlikte görev yapan personellerin niteliği de katılımcılar tarafından ifade edilen sorunlardan birisidir. Personellerin, çocuklara olan davranışları, velilerle ve çocuklarla olan iletişimleri konusunda öğretmenler ve veliler memnuniyetsizliklerini dile getirmişlerdir. Çocuklarla iç içe

bulunmak durumunda olan personellerin seçiminde çocuk gelişimi mezunu olanların öncelikli olması, çocuklara olan davranışları, insan ilişkileri, kişilik özellikleri bakımından nitelikli adayların seçilmesinin sorunların çözülmesinde etkili olacağı düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında, ana sınıfı bulunan kurumlarda görev yapan okul yöneticilerinin, velilerin ve üst yönetimdekilerin okul öncesi eğitimin yapısı ve amaçları hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları ve bu nedenle bu kademeye yeterince önem verilmediği öğretmenler ve yöneticiler tarafından sıkça ifade edilen sorunlar arasındadır. Okul yöneticilerine ilişkin bu sorunu, ilkökul bünyesinde bulunan ana sınıflarında görev yapan okul öncesi öğretmenleri ifade etmişlerdir. Okul yöneticilerinin genellikle sınıf öğretmenliği mezunu olduğu ve okul öncesi eğitim hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir. Anaokullarında görev yapan okul müdürlerinin branşının okul öncesi olması, daha önce bu alanda öğretmenlik yapmaları nedeniyle okul öncesi eğitimin işleyişine hâkim oldukları, bu nedenle de anaokullarında görev yapan öğretmenlerin bu konuda sıkıntı yaşamadıkları düşünülmektedir. Uçar Kaplan (2015) tarafından yapılan çalışmada da okul yöneticilerinde okul öncesi eğitimin yapısı ve işleyişine ilişkin bilgi eksikliği olduğu görülmüş, sorunların çözülebilmesi için okul yöneticilerinin bu alanda eğitim almaları önerilmiştir. Öte yandan il, ilçe milli eğitim müdürlükleri ve Bakanlık düzeyinde görev yapan yöneticilerin de okul öncesi eğitime gereken önemi vermedikleri, okulların taleplerinin karşılanmamasının ve yaşanan birçok sorunun bu durumdan kaynaklandığı öğretmenler ve yöneticiler tarafından düşünülmektedir. Nitekim pandemi döneminde bütün okulların kapalı olmasına karşın okul öncesi eğitim kurumlarının açık kalması bu görüşü destekler niteliktedir.

Okul öncesi eğitim kurumlarının veliler tarafından çocuklarını gün içinde bırakabilecekleri bir yer olarak görüldüğü ve öğrencileri için özel ilgi beklentisi içinde oldukları yöneticiler ve öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu okul öncesi öğretmenlerinin bakıcı gibi görülmesinden şikâyet etmektedirler. Öğretmenlerin bir kısmı velilerdeki yanlış algıyı değiştirmek, okul öncesi eğitimin önemini velilerine anlatabilmek için toplantılar, etkinlikler yaptıklarını dile getirmişlerdir. Okul idaresinin ya da öğretmenlerin okul öncesi eğitim alan öğrenci velileri ile yaşadıkları problemin temel kaynağının okul öncesi eğitime yönelik bilgi eksikliği ve yanlış algı olduğu düşünülmektedir. Araştırma bulgusundan farklı olarak

Aktaş Arnas (2002) tarafından yapılan çalışmada, velilerin okul öncesi eğitime ilişkin algılarının değiştiği, okul öncesi eğitimin faydaları hakkında bilgi sahibi oldukları için artık okul öncesi eğitim kurumlarını bakım yeri olarak görmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çobanoğlu, Yıldırım ve Çapa Aydın (2020) tarafından yapılan çalışma ise araştırma bulgularını desteklemektedir. Çalışmada, velilerin okul öncesi eğitim kurumlarını çocukların sadece oyun oynadıkları ve bakımı için bırakılabilecek bir yer olarak gördükleri, yapılan çalışmaları elde edilen görsel ürünlere göre değerlendirdikleri, okul öncesi eğitimin yapısı hakkında bilgi sahibi olmadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır. Öğretmenler ve yöneticiler ulusal ve yerel düzeyde velilere yönelik okul öncesi eğitim alanında farkındalık çalışmaları yapılması önerisinde bulunmuşlardır.

Çok sık ifade edilmemesine karşın okullardaki öğretmen ihtiyacının ücretli öğretmenler tarafından karşılanması yöneticiler tarafından sorun olarak görülmektedir. Ücretli öğretmenlere ilişkin işlemlerin kadrolu öğretmenlerden farklı olmasının idari iş yükünü artırması ve okul öncesi eğitim mezunu olmayan adayların okullara görevlendirilmesi nedeniyle okul yöneticileri tarafından ücretli öğretmen uygulaması sorun olarak dile getirilmiştir. Araştırma bulgularını destekleyen Ögütölmüş, Yıldırım ve Aslan (2013) tarafından yapılan çalışmada, okul yöneticileri ücretli öğretmenleri mesleki açıdan yeterli görmemekte ve öğretmen değişikliğinin öğrencileri olumsuz etkilediğini düşünmektedirler. Bununla birlikte veliler de sürekli öğretmen değişikliği yaşanmasının öğrencileri olumsuz etkilediği konusunda görüşlerini ifade etmişlerdir.

Görüşme yapılan okul öncesi öğretmenlerine göre, diğer meslektaşlarla karşılaşılan sorun ortak yapılan etkinlikler ve kullanım alanları olmuştur. Yapılan bazı çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Öğretmenlerin meslektaşlarına ilişkin olarak en çok sınıfların ortak kullanımı, rekabet ve ortak yapılan etkinliklerdeki fikir ayrılıkları yüzünden sorun yaşadıkları görülmüştür (Zayimoğlu Öztürk, Kaya ve Durmaz 2015; Zembat, 2012). Okul öncesi eğitim mevzuatında, okullarda ihtiyaç duyulması halinde ikili eğitim yapılabileceği yer almaktadır. Okulların birçoğunda öğrenci sayılarının fazla olması ve yeterli derslik bulunmaması nedeniyle ikili eğitim yapıldığı görülmüştür. Sınıfların ortak kullanılması nedeniyle öğretmenler arasında düzen ve temizlik konularında sorunlar yaşandığı öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Öte yandan bazı öğretmenlerin ortak etkinliklerde görev almadığı, görev alan öğretmenlere olumsuz

eleştirilerde bulundukları öğretmenler tarafından ifade edilen sorunlar arasındadır ve bu konuda öğretmenler ikili eğitim uygulamasına son verilmesi önerisinde bulunmuşlardır. Okul öncesi öğretmenlerinin teneffüsleri olmadığı için çalışma saatleri içerisinde zümreleri ya da diğer meslektaşları ile çok fazla zaman geçiremedikleri görülmektedir. Özellikle farklı kurumların bünyesinde bulunan sınıflarda görev yapan öğretmenlerin, okuldaki diğer branşlardaki öğretmenlerle, toplantılar ve okul dışı faaliyetler dışında fazla iletişim kuramadıkları görülmektedir. Bu çalışma kapsamında öğretmenlerin diğer meslektaşlarına ilişkin sadece ortak etkinlikler ve ortak kullanım alanları nedeniyle sorun yaşadıklarını ifade etmelerinin birbirleriyle iletişim kurmaya fırsatlarının olmamasından, sadece eğitim faaliyetleri için bir araya gelmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada, ana sınıfında görev yapan öğretmenlerin okulun fiziki durumuna ilişkin taleplerinin okul yöneticileri tarafından karşılanmamasından dolayı sorun yaşadıkları görülmektedir. Bunun sebebi olarak, ana sınıflarının maddi imkânlarının bağımsız anaokullarına göre kısıtlı olması, ana sınıfı bulunan kurumlarda okul yöneticilerinin farklı branşlardan olması nedeniyle okul öncesi eğitimin öneminin ve ihtiyaçlarının tam olarak bilinmemesi, diğer kademelerin ihtiyaçlarının karşılanmasına öncelik verilmek istenmesi olduğu söylenebilir. Kuyucak ve Ünal (2017) tarafından yapılan çalışmada anaokullarında görev yapan okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel ortamlara ilişkin taleplerinin karşılanma oranlarının ana sınıflarına oranla daha yüksek olduğu görülmüştür. Okul yöneticileri ise üst yönetim tarafından taleplerinin karşılanmadığını dile getirmişlerdir. Okul yöneticilerinden bazıları diğer kademelere ilişkin isteklerinin karşılanmasına karşın okul öncesi eğitim ile ilgili taleplerin fazla dikkate alınmadığını, yöneticilere ihtiyaç duyulduğunda ulaşamadıklarını ve sorunların çözüme kavuşturulamadığını belirtmişlerdir.

Okul yöneticileri ve öğretmenlerin öğrencilere ilişkin sorunlarla da karşılaştıkları görülmektedir. Öğretmenler en çok özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi ve onlara rehberlik etme konusunda sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre okul öncesi eğitim kurumlarında bir tane kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıflarda sınıf mevcudunun 20'yi geçmeyecek, iki tane öğrenci bulunan sınıflarda ise 10'u geçmeyecek şekilde düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir (m. 23). Ancak sınıflarda kaynaştırma öğrencilerinin sayısında artış olduğu ve sınıf

mevcutlarının mevzuata uygun olmadığı görülmektedir. Hem özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları hem de sınıfların kalabalık olması nedeniyle çocuklarla yeterince ilgilenemedikleri öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Öğretmenlerin öğrencilere rehberlik etme konusunda Rehberlik Araştırma Merkezleri ile iş birliği içinde oldukları görülmektedir. Yöneticiler ise öğrencilerin sınıflara eşit şekilde dağıtılması konusunda sorun yaşamaktadırlar. Özel gereksinimli öğrencilerin velilerinin çocuklarının durumlarını kabul etmemesi ya da yeterince ilgilenmemesi nedeniyle öğretmenler ve yöneticiler ile sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Araştırma bulgularını destekleyen çalışmalarda da öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilerin eğitimleri hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıkları, (Gök ve Erbaş, 2011; Özaydın ve Çolak, 2011), velilerin öğrencilerinin durumlarını kabul etmedikleri (Bozarslan ve Batu, 2014) sonuçlarına ulaşılmıştır.

Son dönemlerde öğrencilerde şiddet eğilimi, söz dinlememe, vb. davranış problemlerinin arttığı, akranları ve yetişkinlerle iletişim kurmada güçlük yaşadıkları, konuşma bozukluklarının yaşandığı, öğretmenler ve yöneticiler tarafından dile getirilen sorunlar arasındadır. Tablet, telefon gibi teknolojik araçların kullanımının artması ve bu araçların kullanım amacının ve süresinin aileler tarafından denetlenmemesi nedeniyle çocuklarda görülen olumsuz davranışlarda artış olduğu düşünülmektedir. Her ne kadar teknolojik araçların eğitim sürecinde kullanılması, çocukların etkin öğrenmelerine, öğretimde farklı yöntem ve tekniklerin kullanılabilmesine olanak sağlasa da, bu araçların evde kullanımının bağımlılık derecesinde olmasının çocuklar açısından olumsuz bir durum olduğu söylenebilir. Pandemi nedeniyle çocukların evde kalmaları, yeterince sosyalleşememeleri, teknolojik araçlara daha fazla maruz kalmalarına neden olmuştur. Araştırma bulgularıyla benzerlik gösteren Şalcı, Karakaya ve Tatlıeşme (2018) tarafından okul öncesi öğretmenleri ile yapılan çalışmada, teknoloji kullanımının olumlu etkilerinin yanı sıra çocuklarda şiddet eğilimi, öfke, konuşma bozuklukları, zekâ geriliği gibi problemler yaşanmasına neden olduğu görülmektedir.

Farklı yaş gruplarının bir arada olması okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından öğrencilere ilişkin karşılaşılan sorunlar arasındadır. Bu sorun bünyesinde ana sınıfı bulunan okullarda görev yapan okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Anaokullarında sınıfların genellikle yaş gruplarına göre ayrılabilmesi mümkün olmaktadır. Ancak ana sınıflarında yer olması durumunda 45 aylık olan

çocukların okula kaydı yapılabilmekte ve 45-72 ay arasındaki çocuklar aynı sınıfta eğitim almak zorunda kalmaktadır. Özellikle küçük yerleşim yerlerinde öğrenci sayılarının az olması nedeniyle aralarında yaş farkı olan çocukların aynı sınıfta olduğu görülmektedir. Bu durumun hem öğretmenler hem de öğrenciler açısından olumsuzluklara neden olduğu söylenebilir. Ertör (2015) tarafından yapılan çalışmada ana sınıflarında görev yapan öğretmenlerin sınıflarında yaş gruplarının karma olmasından dolayı eğitim programını hazırlama ve uygulama ile sınıf yönetimi konusunda sorun yaşadıkları görülmektedir. Bu sonuçlar araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

Velilerin çocuklarının eğitimi sürecinde “okula uyum sağlama” ve “okula gitmede isteksizlik” konusunda sorun yaşadıkları görülmüştür. Veliler çocuklarının okula başladıkları ilk zamanlarda uyum problemi yaşadığını belirtmişlerdir. Bağçeli Kahraman’ın (2017) yaptığı çalışmada da çocukların okula başladıkları ilk zamanlarda okula gitmeme konusunda olumsuz davranışlar sergiledikleri, velilerin çocuklarını ilk gün veya daha uzun süre okulda bekledikleri sonuçlarına ulaşmıştır. Ayrıca Kotil (2010), tarafından yapılan çalışmada annelerin çocukları okula başladıkları süreçteki davranışları ile çocuklarının okula uyum süreci arasında doğrusal bir ilişki olduğu görülmüştür. Çocukları hakkında öğretmeni bilgilendiren, çocuğunun okul öncesi eğitimden yararlanması konusunda istekli olan ve okulda çocuğunu bekleme davranışı göstermeyen velilerin çocuklarının okula daha kolay uyum sağladıkları görülmüştür. Ailelerinden ayrılarak farklı bir ortama giren çocuklarda uyum sorunlarının yaşanması olağan olmakla birlikte velilerin bu süreçteki olumlu tutum ve davranışlarının çocukların daha kısa zamanda okula alışmalarına fayda sağlayacağı söylenebilir.

Velilerin görüşlerine göre çocuklardaki isteksizliklerin nedeni okulların fiziki durumları ve okullarda farklı etkinliklere yer verilmemesi yönündedir. Sınıf içerisinde sürekli tekrarlanan faaliyetler çocukların ilgisini çekmemektedir. Sınıf içi ve dışında farklı etkinlikler yapılması, geziler ve eğitim ortamlarının ilgi çekici şekilde düzenlenmesinin çocuklarda okula gitme isteği uyandıracakı düşünülmektedir. Bu noktada öğretmenlerin niteliği ön plana çıkmaktadır. Okul öncesi eğitim programı esnek bir yapıya sahip olduğu için öğretmenleri etkinlikleri planlama ve uygulama konusunda sınırlamamaktadır. Etkili sınıf ortamı oluşturulmasının öğretmenlerin mesleki yeterliliklerine ve yeteneklerine bağlı olduğu söylenebilir. Öğretmen ve velilerin iş

birliği içinde olması, çocuklara zengin öğrenme ortamlarının sunulması, çocuklarının özgüven sahibi, bağımsız bireyler olarak yetişmelerine imkân veren veli tutum ve davranışları, öğretmenlerin mesleki açıdan kendilerini geliştirmelerinin eğitim sürecinde çocuklara ilişkin karşılaşılan sorunların önlenmesinde etkili olacağı düşünülmektedir.

Okulların fiziksel özellikleri, eğitim faaliyetlerinin okul öncesi eğitimin amacına uygun olarak yürütülmesinde önemli rol oynamaktadır. Araştırma kapsamında okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve velilerin okulların fiziki durumuna ilişkin birçok sorunla karşılaştığı ve bu sorunların okul öncesi eğitimde niteliği etkileyen en önemli sorunlar arasında olduğu görülmektedir. Katılımcılar tarafından fiziksel duruma ilişkin en çok ifade edilen sorun okul bahçesinin okul öncesi eğitime uygun olmamasıdır. Uygun bahçenin bulunmaması hem anaokullarında hem de ana sınıflarında görülen fiziki duruma ilişkin ortak sorunlardan birisidir. Bazı kurumlarda okul bahçesinin hiç bulunmadığı, bahçesi olan kurumlarda ise bahçenin çocuklara uygun düzenlenmediğı, çocukların bahçeye çıktıklarında vakit geçirebilecekleri eğitim materyallerinin bulunmadığı ifade edilmiştir. Can ve Kılıç'ın (2019) yaptıkları çalışmada okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin okul bahçesinin durumuna ilişkin sorun yaşadıkları görülmüştür. Sabancı, Altun ve Uçar Altun (2018) tarafından yapılan çalışmada ise farklı kademelerin bünyesinde bulunan ana sınıflarında görev yapan yöneticiler, öğretmenler ve öğrenci velileri, okul bahçesinin çocuklara uygun olmadığı, diğer çocuklarla birlikte kullanıldığı için problemler yaşandığı yönünde görüş belirtmişlerdir.

Fiziki durumlara ilişkin olarak en sık karşılaşılan sorunlardan birisi de sınıflarda yeterince eğitim materyali olmamasıdır. Eğitim materyallerinin eksikliğinden kaynaklı sorunlar yaşandığını görüşmeye katılan öğretmenlerin çoğunluğu dile getirmiştir. Okul yöneticileri ve velilerden de sınıflarda bulunan eğitim materyallerini yetersiz bulduklarını ifade edenler olmuştur. Çocukların yaşları itibarıyla ve çok sık kullanımdan dolayı sınıflardaki oyuncakların yıprandığı, kaybolduğı ve çocukların ilgilerine, yapılacak etkinliklere göre materyallerin güncellenmesi gerektiğı görülmektedir. Ancak okul öncesi eğitimde kullanılacak eğitim materyallerinin pahalı olması, maddi kaynakların sınırlılığı nedeniyle eksikliklerin tamamlanamadığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Özellikle ana sınıflarında görev yapan öğretmenler maddi imkânsızlıklar nedeniyle sınıflarda eğitim materyallerinin yeterli olmadığını ifade etmişlerdir. Anaokullarında ise materyallere bütçe ayrıldığı ancak yeterli olmadığı

görülmektedir. Bu araştırmanın bulguları yapılan diğer araştırmalardan elde edilen bulgularla örtüşmektedir. (Çobanoğlu, Yıldırım ve Aydın, 2020; Ergen ve Günay, 2019; Ertör, 2015).

Okul öncesi eğitim kurumlarında yemekhane bulunmaması ya da mevcut yemekhanelerin boyutlarının yetersiz olması okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından dile getirilen sorunlar arasındadır. Araştırma kapsamında görüşme yapılan anaokullarının tamamında yemekhane bulunmaktadır. Ancak yemekhanenin boyutlarının öğrenci sayılarına göre yetersiz olduğu, bütün çocukların bir arada yemek yemesi için uygun olmadığı ifade edilmiştir. Ana sınıflarının ise bazılarında yemekhane bulunmazken, yemekhanesi olanların ise öğrencilerin yemekhaneye sığmamasından dolayı sorun yaşadıkları görülmektedir. Ayrıca bazı okullarda yemekhanenin bulunduğu ancak bölgede yıkım kararı bulunan okulların derslik ihtiyacını karşılamak üzere sınıfa dönüştürüldüğü ifade edilmiştir. Kurşunlu'nun (2018) yaptığı çalışmada araştırma bulgusuyla benzer olarak yemekhane bulunan ana sınıfların sayısının anaokullarına ve uygulama sınıflarına göre daha az olduğu görülmüştür.

Okulların çok katlı olması da okulların mevcut fiziksel durumlarına ilişkin karşılaşılan sorun olarak dile getirilmiştir. Bu sorun sadece anaokullarında görev yapan okul yöneticileri, öğretmenler ve çocuklarını anaokullarına gönderen veliler tarafından ifade edilmiştir. Çünkü araştırma kapsamındaki okullar incelendiğinde, ana sınıfları için okulların giriş katında bir sınıf düzenlendiği ya da onlara yine tek katlı ayrı bir bölüm tahsis edildiği görülmüştür. Görüşme yapılan anaokullarından sadece bir tanesi tek katlıdır. Okulun çok katlı olması ile ilgili görüş belirtenlerin tamamı gerekli önlemler alınmasına karşın merdiven olmasının çocukların güvenliği açısından tehlikeli olduğunu belirtmişlerdir. Baran, Yılmaz ve Yıldırım (2007) tarafından yapılan çalışmada, okulların çocukların güvenliğini tehdit etmeyecek ve rahat kullanımlarına uygun olacak şekilde tek katlı olması gerektiği belirtilmiştir. Öte yandan okul binasının yapıldığı konumun özelliklerine dikkat edilmemesi de güvenlik açısından risk oluşturmaktadır. Nitekim katılımcıların çevresel koşullara ilişkin en çok ifade ettiği sorun okulların trafik yoğunluğu olan bölgelere yakın olmasıdır. Velilerin çocuklarını alırken park yeri ve yoğunluk nedeniyle sorun yaşadıkları, öğretmenlerin ve yöneticilerin ise çocukların güvenliği açısından endişe ettikleri görülmüştür.

Okul binasının eğitim öğretime uygun olmaması okulların fiziksel durumuna ilişkin karşılaşılan sorunlardan birisidir. Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin bu sorunu dile getirmesinin nedeni görev yaptıkları okulların binalarının ve sınıfların sonradan dönüştürülmüş olmasıdır. Okullardan ikisi konut olarak inşa edilmiş ve daha sonra Milli Eğitim Bakanlığına devredilerek okula dönüştürülmüştür. İlkokul bünyesinde bulunan bir ana sınıfı ise öğrenci sayısının artmasından dolayı kullanılmayan bir alandan dönüştürülmüştür. Sınıfların boyutları, tuvaletler, okul bahçesi, vb. özellikleri nedeniyle bu okullarda eğitim-öğretim sırasında problemler yaşandığı görülmektedir. Eğitim öğretim için tasarlanmamış olmamasına karşın sonradan okula dönüştürülmüş olan binalar, okul öncesi eğitimde fiziki açıdan karşılaşılan sorunların temeli olarak görülmektedir (Duymuş, 2016).

Sınıfların boyutlarının yetersiz olması, okul yöneticileri, öğretmenler ve veliler tarafından okulların fiziki durumuna ilişkin ifade edilen sorunlar arasındadır. Katılımcılar genel olarak öğrenci sayılarının fazla olmasından dolayı sınıfların boyutlarının yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Okul Öncesi Eğitim Programı'nda sınıfların ilgi merkezlerine göre düzenlenmesi, bu merkezlerin dolap vb. materyallerle birbirinden ayrılması gerektiği belirtilmiştir (MEB, 2013). Ancak küçük sınıflarda ilgi merkezlerinin oluşturulamadığı, merkez oluşturulan sınıflarda da çocuklar için hareket alanlarının kısıtlandığı görülmektedir. Ağgül Yalçın ve Yalçın (2018) tarafından yapılan çalışmada, öğrenci sayıları göz önünde bulundurulduğunda sınıflarda hareketli etkinliklerin gerçekleştirilmesi için yeterli alan kalmadığı, çocukların birlikte oynamasına imkân olmadığı için dönüşümlü olarak oynadıkları görülmektedir. Bu nedenlerle öğretmenler sınıf yönetimi ve çocuklarla iletişim konularında sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Tuvaletler ve lavaboların durumlarına ilişkin görüşler bünyesinde ana sınıfı bulunan ilkokulda görev yapan okul yöneticisi ve öğrencisi ana sınıfına giden veliler tarafından dile getirilmiştir. Yöneticiler maddi imkânların yetersizliğinden dolayı istedikleri değişiklikleri yapamadıklarını ifade etmişlerdir. Veliler ise tuvalet ve lavaboların durumlarından dolayı çocuklarının sorun yaşayacağını düşünmekte ve çocukları için endişe etmektedirler. Araştırma bulgusuyla benzer olarak Kılıç'ın (2019) yaptığı çalışmada ana sınıflarının tuvalet ve lavabolarının diğer çocuklar tarafından kullanıldığı, çocukların boylarına uygun olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmaya

katılan anaokullarında tuvaletler ve lavaboların çocukların yaşlarına uygun olarak düzenlendiği görülmektedir.

Araştırma kapsamında okul öncesi eğitimde okulların ve sınıfların fiziksel durumlarına ilişkin problemlerin ana sınıflarında daha yoğun olduğu görülmektedir. Anaokullarının binalarının sadece okul öncesi çağındaki çocuklara uygun olarak hazırlanması, fiziki açıdan daha az sorun yaşamalarına neden olmaktadır. Ana sınıflarının ise farklı kademelerin bünyesinde bulunması nedeniyle ayrı oyun salonları, yemekhaneleri bulunmadığı, bulunsu bile boyut ve imkânlar açısından yeterli olmadığı görülmektedir. Fiziksel duruma ilişkin sorunların birçoğunun bütçe yetersizliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Türkiye’de, araştırma yapıldığı dönemde okullara merkezi bütçeden ödenek gönderilmediği görülmektedir. Okul öncesi eğitim kurumları ihtiyaçlarını velilerden topladıkları aidatlardan ve okul aile birliği gelirlerinden karşılamaktadır. Görüşme yapılan okul yöneticileri ve öğretmenler okul öncesi eğitimde velilerden talep edilen aidatların ihtiyaçları karşılamada yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Anaokullarında velilerden aylık olarak aidat alındığı ana sınıflarında ise aylık ya da toplu olarak ücret alındığı görülmektedir. Ana sınıflarında yemek verilmediği için ücretler anaokullarına göre daha düşüktür. Anaokullarında yemek, temizlik, personel giderleri vb. giderler aidatlardan karşılanmaktadır. Okul yöneticileri enflasyon artışı ile görülen fiyat artışlarına karşın aidatların aynı kaldığını, ihtiyaçların tam olarak karşılamadığını bu yüzden sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler ise bütçe yetersizliğinden dolayı sınıfların ihtiyaçlarının karşılanamadığını, yeterince destek personel çalıştırılamadığını dile getirmişlerdir. Alanyazında araştırma bulgusunu destekleyen çalışmalara rastlanmaktadır (Demir Yıldız, 2018; Ertör, 2015; Kılıç, 2019; Sabancı, Altun ve Uçar Altun, 2018). Okul yöneticileri ve öğretmenler okullarda görülen bütçe süreçlerine ilişkin sorunların çözümünde okul bazlı bütçe uygulamasına geçilmesi önerisinde bulunmuşlardır.

Öte yandan okul yöneticileri ve öğretmenler okul öncesi eğitim maliyetinin karşılanması boyutunda velilerle sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Okul öncesi eğitim kademesinde eğitim giderlerinin fazla olmasının veliler tarafından hoş karşılanmadığı ya da velilerin maliyeti karşılamada güçlük yaşadığı görülmektedir. Eğitimin ücretli olması ve toplanan ücretler velilerin olumsuz davranışlar

sergilemelerine neden olmaktadır. Nitekim katılımcılar, velilerin okul aidatlarını karşılayabilecek durumda olmasına karşın ödemediklerini, idareye ilişkin suçlayıcı ifadelerde bulunduklarını ya da farklı taleplerinin olduğunu, bu gibi tutum ve davranışlarında velilerle aralarında iletişim sorunlarına neden olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin ihtiyaç listelerini hazırlarken velilerin maddi durumlarını göz önünde bulundurdıkları, okul idarelerinin aidat toplama konusunda velilere kolaylık sağladığı görülmektedir. Saklan (2011) tarafından yapılan çalışmada, araştırmaya katılan velilerden bir kısmı okul öncesi eğitimin ücretsiz olması gerektiğini, giderleri karşılamada zorluk yaşadıklarını ve talep edilen ücretleri ödemek istemediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılar okul öncesi eğitimin ücretli olmasının eşitsizliğe yol açtığını ve okul öncesi eğitim maliyetinin devlet tarafından karşılanmasına ilişkin görüş belirtmişlerdir. Yolcu (2007) tarafından ilköğretim finansmanına ilişkin yapılan çalışmada, devletin okullara yeterince ödenek göndermemesi, okulların kendilerine ait bütçesinin olmaması, eğitimin özelleştirilmesi düşüncesi ve sosyal devlet anlayışı gereğince ücretsiz eğitim olanağının karşılanmaması veliler tarafından okullardan toplanan ücretlerin nedeni olarak düşünülmektedir. Bu araştırmada katılımcılar okul öncesi eğitimin ücretsiz olması, velilere materyal ve maddi destek sağlanması yönünde önerilerde bulunmuşlardır. Öte yandan araştırma bulgusundan farklı olarak Cinoğlu, Arslantaş ve Öztürk (2012) tarafından yapılan çalışmada, okul yöneticileri ve öğretmenler velilerin okula ilgisinin daha yüksek olacağını düşündükleri için okul öncesi eğitimin ücretli olmasına yönelik görüş belirtmişlerdir.

Türkiye’de 3-6 yaş grubundaki çocukların eğitimden yararlanması velilerin isteğine bırakılmıştır. Karşılaşılan sorunların birçoğunun kaynağının, okul öncesi eğitim kademesinin zorunlu eğitim kapsamına alınmaması olduğu düşünülmektedir. Okul yöneticileri, öğretmenler ve velilerde eğitimin isteğe bağlı olmasının sorunlara yol açtığından bahsetmişlerdir. Okul öncesi eğitim kademesinin ücretli olması, eğitimin öneminin tam anlaşılmaması nedeniyle aileler çocuklarını okul öncesi eğitime göndermek istememekte bu durum çocukların eğitimden yararlanamamasına ve eşitsizliklere yol açmaktadır. Türkiye’de okul öncesi eğitimin zorunlu olacağına dair çeşitli dönemlerde açıklamalar yapılmış bununla birlikte bazı illerde pilot uygulamalar ile zorunlu eğitime geçilmiş ancak bu uygulamalar kısa süreli olmuştur. Okul öncesi eğitimin önemi göz önünde bulundurulduğunda her çocuğun eğitimden yararlanabilmesi

için katılımcılar okul öncesi eğitimin zorunlu olması önerisinde bulunmuşlardır. Araştırma bulgularıyla benzer olarak Sak, Şahin Sak, Öneren Şendil, Taşkın (2020) okul yöneticileri, öğretmenler ve velilerle yaptıkları çalışmada okul öncesi eğitimin 48 aydan itibaren zorunlu olmasının istendiği sonucuna ulaşmışlardır.

Okul öncesi eğitimde kullanılan “Okul Öncesi Eğitimde El Ele” kitaplarının eğitim sürecinde yetersiz kaldığı ve güncellenmediğini okul yöneticileri, öğretmenler ve veliler tarafından sıklıkla ifade edilen sorunlar arasındadır. Devlet tarafından okullara yıl boyunca kullanılmak üzere üç kitap gönderilmektedir. Katılımcılar hem sayı hem de içerik olarak kitapların yetersiz olduğunu ve kullanılmaya başlandığı 2017-2018 öğretim yılından günümüze kadar hiçbir güncelleme yapılmadığını vurgulamışlardır. Kitapların yeterli olmamasından dolayı bazı okullarda velilere kaynak kitap aldırıldığı ve bu kitap setlerinin fiyatlarının pahalı olmasının veliler tarafından hoş karşılanmadığı görülmektedir. Benzer sonuçlara Can ve Kılıç (2019) tarafından yapılan çalışmada rastlanmaktadır. Çalışmada öğretmenlerin ders kitaplarını yetersiz bulduğu ve yardımcı kaynağa ihtiyaç duydukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Mevzuata ilişkin karşılaşılan diğer bir sorun okul öncesinde tam gün eğitim olmamasıdır. Türkiye’de 2014 yılından bu yana okul öncesi eğitimde tam gün uygulamasına son verilmiştir. Bu durumdan en çok çalışan anneler etkilenmektedir. Öte yandan Carnes ve Albrecht (2007) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi eğitimde tam gün eğitimin yarım güne oranla daha olumlu etkileri olduğu görülmüştür. Türkiye’de günümüzde anaokullarında kulüpler aracılığıyla tam gün eğitim verilmekte ancak bu eğitimin ücreti daha fazla olmaktadır. Aynı zamanda kulüplerin farklı prosedürlerinin olması, öğretmen ihtiyacının karşılanamaması gibi nedenlerle okul yöneticileri sorun yaşamakta ve kulüp açılmadığı için tam gün eğitim vermeyen kurumlarda bulunmaktadır. Bu durumda veliler çocuklarını özel kurumlara göndermek ya da bakıcı tutmak durumunda kalmaktadır. Maliyeti karşılamak istemeyenler ise ya yakınlarından yardım istemekte ya da kadınlar çalışma hayatına ara vermek zorunda kalmaktadır. Öğretmenler ve yöneticiler ise hem velilerin yaşadığı güçlüklerin giderilmesi hem de çocukların evde kaldıkları zamanlarda teknolojik araçlarla vakit geçirmelerindense okulda daha kaliteli vakit geçirmeleri ve sosyal faaliyetlerden daha fazla yararlanmaları adına tam gün eğitime geçilmesini istemektedirler. Bununla birlikte

tam gün olduğunda 2014'ten önceki gibi tek öğretmenin derse girmesi olumsuz görülmekte ve eğitimin farklı öğretmenler aracılığıyla verilmesi önerilmektedir.

Okul Öncesi Eğitim Programı'nın esnek yapıda olması tartışmalı bir konudur. Bazı yönetici ve öğretmenler programın esnek olmasının okulun şartlarının göz önünde bulundurulmasına olanak sağlaması ve uygulayıcıları serbest bırakması nedeniyle olumlu olduğunu düşünürken, bazıları ise esnek olmasından dolayı okullar arası farklılıklara yol açtığını ve öğretmenlerden bazılarının keyfi uygulamalarda bulunduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca farklı uygulamalara ve metotlara yer verilmemesi, eğitimin çok öğretime ağırlık verilmesi ve programlar hazırlanırken öğretmenlerin görüşlerinin alınmaması yöneticilerin programa yönelik eleştirileri arasındadır. Bununla birlikte veliler de eğitimde farklı aktivitelere ve metotlara yer verilmesini istemektedirler. Sönmez (2022) tarafından yapılan araştırmada, eğitim programının olumlu ve olumsuz özelliklerine ilişkin bulgular elde edilmiştir. Araştırmadaki katılımcılara göre programın olumlu yanı esnek olmasıdır. Ancak 2013 yılından beri güncellenmemesi, teknolojik yeniliklere yer verilmemesi, okulların fiziki durumları nedeniyle yeterince uygulanamaması ve bölgesel farklılıkların göz ardı edilmesi programın olumsuz yanları olarak ifade edilmiştir.

Türkiye'de eğitim politikalarının sık sık değiştirilmesi ve her yeni yönetimle birlikte yapılan sistem değişiklikleri, uygulayıcıların motivasyonlarının düşmesine ve politikaların sorunları çözeceğine dair inançlarının zayıflamasına neden olmaktadır. (TEDMEM, 2019). Eğitim politikaları hazırlanırken yeterince planlama yapılmaması, karar alıcıların bazılarının eğitimin içerisinden gelmemesi, hazırlık aşamasında uygulayıcıların görüşlerinin alınmaması ve bölgesel şartlar göz önünde bulundurulmadan standart politikalar belirlenmesi politikaların kalıcı olmamasının sebebi olarak görülmektedir. Üst politika belgelerinde okul öncesi eğitimin zorunlu olması, okullaşma oranlarının artırılması, eğitimin niteliğinin artırılması gibi birçok konuda kararlar alınmasına rağmen hedeflere tam olarak ulaşılamadığı görülmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına ve önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Bu başlık altında araştırma sonucu elde edilen temalar altında görülen sorunlara ve çözüm önerilerine ilişkin sonuçlara yer verilmiştir.

Eğitim İş Görenlerine İlişkin Karşılaşılan Sorunlara Ait Sonuçlar

Bu araştırmaya katılan okul yöneticileri öğretmenlerin mesleki açıdan kendilerini geliştirmeleri gerektiğini düşünmektedir. Gerek öğretmenlerin istihdam öncesi dönemde aldıkları eğitimin yetersizliği gerekse bazı öğretmenlerin mesleğe başladıktan sonra mevcut bilgilerini güncellememeleri, eğitim sürecinde yenilikleri ve gelişmeleri takip etmemeleri, bu sorunun kaynağı olarak görülmektedir. Araştırmaya katılan veliler de öğretmenlerin eğitimde farklı etkinliklere yer vermemeleri konusunda öğretmenlere yönelik eleştiride bulunmuşlardır.

Okul öncesi öğretmenleri yönetmelik gereğince aralıksız olarak çalışmaktadır. Çalışma saatlerine ilişkin bu karar, öğretmenlerin kişisel ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamakta güçlük yaşamasına neden olmakta, öğretmenler sınıfı bırakmak durumunda kaldığında oluşabilecek olumsuzluklarda sorumlu tutulmaktadır. Bu durumların öğretmenlerin veriminin düşmesine, meslektaşları ile yeterince iletişim kuramamalarına neden olduğu tespit edilmiştir.

Okullardaki öğretmen ihtiyacının görevlendirilen ücretli öğretmenler ile giderilmesi karşılaşılan sorunlardan birisidir. Okul yöneticilerinin, iş yükünün artması, başka branşlardan öğretmenlerin görevlendirilmesi, sürekli öğretmen değişikliği yaşanması nedeniyle ücretli öğretmen uygulaması konusunda sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Velilerin ve okul yöneticilerinin görüşlerinden hareketle sürekli öğretmen değişikliğinin çocukları olumsuz etkilediği tespit edilmiştir.

Sınıfların kalabalık olmasının öğretmenler ile okul yöneticileri arasında sorunlar yaşanmasına neden olduğu görülmektedir. Yöneticiler bölgedeki nüfusun fazla

olmasından dolayı sınıf mevcutlarının fazla olduğunu ya da yaş gruplarına göre sınıflar arasında sayısal farklılıklar olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenler ise yöneticilerin sınıflara öğrenci kaydederken adaletsiz davrandığını, sayılardaki farklılıkların öğretmenler ve idare arasında gerginliklere yol açtığını düşünmektedirler. Ayrıca kalabalık sınıflarda her öğrenciye yeterince vakit ayrılamaması veliler tarafından öğretmenlerin ilgisiz olarak nitelendirilmesine ve veliler ile öğretmenlerin arasında sorun yaşanmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra veliler, öğretmenlerin beslenme ve malzeme talebinde bulunurken ekonomik ve çevresel şartları göz ardı ettiklerini ve anlayışsız davrandıklarını düşünmektedirler.

Bünyesinde ana sınıfı bulunan okullarda görev yapan okul yöneticilerinin farklı branşlardan olmaları nedeniyle okul öncesi eğitimin yapısı ve amaçları hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bazı yöneticilerin okul öncesi eğitime yeterince önem vermemeleri, eğitim programına ve okul öncesi eğitimin genel yapısına yeterince hâkim olmamaları, öğretmenlere ve eğitime olan bakış açıları öğretmenler tarafından sorun olarak görülmekte ve eğitim sürecinde olumsuzluklar yaşanmasına neden olmaktadır.

Eğitim öğretim sürecinde gereksinim duyulan ihtiyaçlara yönelik öğretmen taleplerinin yöneticiler tarafından yeterince dikkate alınmadığı ya da karşılanmadığı görülmüştür. Aynı zamanda araştırmaya dâhil edilen öğretmenler okul yöneticilerinin okul ile ilgili kararlarda öğretmenlerin görüşlerini dikkate almadığını ifade etmektedirler. Yöneticilerin sergiledikleri olumsuz tutum ve davranışlar öğretmenler ile aralarında iletişim problemleri yaşanmasına neden olmaktadır. Yöneticiler ile veliler arasında da iletişim problemleri yaşanmaktadır. Velilerin taleplerinin dikkate alınmaması, velilerin ihtiyaç halinde yöneticilere ulaşamaması, yöneticilerin velilere karşı anlayışsız tavırları problemlerin sebebi olarak tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin, zümreleri ile ortak kullandıkları alanların düzeni, okul içinde ve dışında yapılacak olan ortak etkinliklerin planlanması ve gerçekleştirilmesi konularında sorun yaşadıkları belirlenmiştir. İkili eğitim yapan okullarda sınıfların ortak kullanılması sonucu sınıf düzeni konusunda problemler yaşanmaktadır. Ortak yapılacak etkinliklerde bazı öğretmenlerin görev almak istememesi, yapılan olumsuz eleştiriler ve rekabet öğretmenler arasında sorun yaşanmasına neden olmaktadır.

Aralıksız çalışan okul öncesi öğretmenlerinin temel ihtiyaçlarını karşıladıkları zaman içerisinde öğrencilerle ilgilenilmesi ve öğrencilerin temizlik ve bakım ihtiyaçları giderilirken öğretmenlere destek olması açısından yardımcı personel gerekmektedir. Ancak araştırma yapılan okullarda yeterince destek personel olmadığı görülmüştür. Maddi imkânı olan okulların destek personel ihtiyacını velilerden toplanan aidatlarla karşılandığı ancak imkânı olmayan okullarda ise çocukların bakım ve temizlik ihtiyaçlarının öğretmenler tarafından karşılandığı görülmektedir. Destek personellere ilişkin karşılaşılan diğer bir sorunun ise var olan personelin istenilen nitelikte olmamasıdır. Personellerin bir kısmı ile iletişim konusunda sıkıntılar yaşandığı, mevcut personellerin çocuk gelişimi hakkında yeterli bilgi sahibi olmadığı, çocuklarla ve velilerle iletişimlerine dikkat etmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Velilere ve Öğrencilere İlişkin Karşılaşılan Sorunlara Ait Sonuçlar

Araştırma sonucunda, velilerin okul öncesi eğitimin amacı ve yapısı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları, bilgi eksikliğinden kaynaklı olarak bazı velilerin okul öncesi eğitime gereken önemi vermediği ve okul öncesi öğretmenlerini bakıcı olarak gördüğü sonucuna varılmıştır. Yine okul öncesi eğitim kademesinin yapısının tam anlaşılamaması nedeniyle velilerin çocuklarına karşı özel ilgi beklentisi içinde olduğu ancak sınıf sayılarının kalabalık olması ve eğitim sürecinde her çocukla bire bir ilgilenmenin mümkün olmaması nedeniyle öğretmenlerin velilerin bu taleplerini karşılayamadıkları görülmektedir. Bununla birlikte bazı velilerin eğitim sürecinde öğretmen taleplerine ve çocuklarına karşı ilgisiz davrandığı, özel gereksinimli öğrencilerin velilerinin olumsuz davranış sergiledikleri görülmüştür. Bütün bunların öğretmenler ile veliler arasındaki iletişimi olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır.

Kayıt sürecinde velilerin okul şartlarını göz önünde bulundurmadan sınıf ya da öğretmen seçme istekleri, olumlu yanıt alamadıklarında isteklerini üst kurumlar aracılığıyla gerçekleştirmeye çalışmaları, yöneticilerin sorun yaşamasına neden olmaktadır. Ayrıca aidat ödemek istememeleri ya da aidatları düzenli ödememeleri yöneticileri maddi açıdan zor durumda bırakmaktadır. Velilerin eğitim maliyetinden kaynaklı sorunları öğretmenlere de yansıttıkları görülmüştür.

Araştırmada öğrencilerin okula uyum sürecinde problemler yaşadığı görülmüştür. Pandemi döneminde dışarı ile bağlantılarının azalması, sosyal ilişkilerinin

kısıtlanması çocukların iletişim becerilerini olumsuz yönde etkilemiştir. Çocuklarda okula isteksiz gelme, söz dinlememe, akranları ve yetişkinlerle iletişimde zorluk yaşama gibi sorunlar görülmektedir.

Son dönemlerde çocukların hazırbulunuşluk seviyelerinin düştüğü, davranış problemlerinde ve şiddet eğiliminde artış olduğu görülmektedir. Öğretmenler ve okul yöneticileri çocukların telefon, tablet gibi teknolojik araçlara yönelmesinin bu durum üzerinde etkili olduğunu düşünmektedirler. Aynı zamanda çocuklarda konuşma bozuklukları sık görülmekte ve çocuklar kendilerini ifade ederken zorluk yaşamaktadır.

Ana sınıflarında farklı yaş gruplarının bir arada eğitim alması hem öğretmenler hem de öğrenciler açısından olumsuzluklara neden olmaktadır. Öğretmenler, sınıftaki tüm yaş gruplarının gelişim özelliklerine uygun etkinlik bulmakta zorlanmaktadır. Çocuğun seviyesinin üzerindeki etkinlikler yaşça küçük çocuklarda başarısızlık duygusuna sebep olurken, kolay etkinlikler daha büyük çocukların sıkılmasına ve ilgilerinin dağılmasına sebep olmaktadır.

Özel gereksinimli öğrencilerin tespitinde ve bu öğrencilere rehberlik yapma konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Okul öncesi öğretmenleri alanları dışında olması nedeniyle kaynaştırma öğrencilerinin eğitiminde kullanılacak yöntem ve teknikler hakkında yeterli bilgiye sahip değildir. Çeşitli nedenlerle bazı sınıflarda birden çok özel gereksinimli öğrenci bulunmakta bu durum eğitim öğretim sürecinde aksaklıklara sebep olmaktadır.

Velilerin Çocuklarının Eğitimi Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara Ait Sonuçlar

Öğrencilerin okulun ilk açıldığı zamanlarda okula uyum sağlamakta güçlük yaşadıkları görülmüştür. Çocukların anne babalarından ayrılmak istememeleri, uyum sürecinin beklenilenden uzun sürmesi velilerin sorun yaşamasına neden olmuştur. Pandemi döneminde çocukların aileleri ile birlikte evde kalmaları, yeterince sosyalleşememeleri okula uyum sürecinin uzun sürmesinde etkili olmuştur. Bazı öğrencilerin ise okulların fiziki imkânlarının yetersizliği, okulda farklı etkinlikler yapılmaması gibi nedenlerle okula gitmede isteksizlik yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Okulların Fiziki Durumuna ve Bütçe Süreçlerine İlişkin Karşılaşılan Sorunlara Ait Sonuçlar

Okullarda eğitim bileşenlerinin okul öncesi eğitim kurumlarının fiziki durumlarına ilişkin olarak birçok sorunla karşılaştığı görülmüştür. Anaokulları ve ana sınıflarının fiziki şartlarına ilişkin karşılaşılan ortak sorunlar olduğu gibi kendilerine özgü sorunlar da bulunmaktadır. Ancak anaokullarının yalnızca okul öncesi eğitime yönelik yapılmasından dolayı fiziki olanakları ana sınıflarına göre daha iyi durumdadır.

Fiziki duruma ilişkin olarak karşılaşılan ortak sorunlardan birisi sınıfların boyutlarının yetersiz olmasıdır. Sınıfların büyüklükleri, öğrenci sayısına göre yetersiz kalmakta ve eğitim programında belirtilen sınıf özelliklerini tam olarak taşımamaktadır. Küçük sınıflarda öğrenme merkezleri oluşturulamamakta, etkinlikler ve oyun için yeterli alanlar bulunmamaktadır. Bununla birlikte bölgedeki öğrenci sayısını karşılayacak sayıda okullarda derslik bulunmaması nedeniyle sınıflardaki öğrenci sayıları fazladır. Yeterli alan bulunmadığı için çocuklara yönelik farklı eğitim öğretim ortamları da oluşturulamamaktadır.

Okul öncesi eğitime uygun bahçenin bulunmaması da okullarda görülen ortak sorunlardan birisidir. Okul öncesi eğitim kurumlarının bazılarında bahçe bulunmazken bahçesi bulunan okulların birçoğunda ise park, kum havuzu, vb. oyun alanların bulunmadığı ve yapı olarak küçük çocuklara uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Okul yöneticileri, öğretmenler ve veliler bu konuda sorun yaşamaktadırlar.

Anaokullarının tamamında yemekhane bulunduğu görülmüştür. Ancak bazı okullarda yemekhanelerin büyüklükleri öğrenci sayısına göre yetersiz kalmaktadır. İl merkezi ve ilçede bulunan ana sınıflarının bazılarında yemekhane bulunmaktadır. Buralardaki yemekhanelerinde sonradan dönüştürüldüğü ve yetersiz olduğu görülmüştür. Köylerdeki ana sınıflarında ise yemekhane bulunmamakta ve çocuklar beslenmelerini sınıfta yapmaktadırlar.

Sınıflarda yeterince eğitici materyal bulunmaması hem anaokullarında hem de ana sınıflarında karşılaşılan önemli sorunlardan bir tanesidir. Anaokullarında belirli bir bütçe olduğu için eğitim materyalleri alınabilmekte ancak yeterli olmamaktadır. Ana sınıflarında ise kısıtlı bütçe olmasından dolayı daha fazla sorun yaşanmaktadır.

Öğretmenlerden bazıları eğitici materyal ihtiyaçlarını kendi imkânları ile karşılamaktadır. Eğitici materyallerin eksikliği çocukları da olumsuz etkilemektedir.

Araştırma yapılan anaokullarından bir tanesi dışında hepsi iki veya üç katlıdır. Okulların merdivenli olması, çocukların güvenliği açısından risk oluşturmaktadır. Aynı zamanda okul inşaatlarının planlarında görülen eksikliklerin de güvenlik açığı oluşturduğu ve eğitim öğretim sürecinde aksaklıklara neden olduğu görülmüştür. Anaokullarından bazılarının binası ise farklı amaçlarla inşa edilmiş daha sonra okula dönüştürülmüştür. Bu nedenle sınıflar, lavabolar çocukların kullanımına uygun değildir. FATİH projesi kapsamında ana sınıflarına da etkileşimli tahta verilmiştir ancak anaokulları proje kapsamına alınmamıştır. Anaokullarında öğretmenlerin kullanabileceği teknolojik cihazların olmaması eğitim sürecini olumsuz etkilemektedir.

Ana sınıflarının farklı kademelerin bünyesinde bulunması nedeniyle bazı ana sınıflarında okul öncesi eğitim alan çocuklara uygun lavabo ve tuvaletler bulunmamaktadır. Öğrenciler tuvalet ve temizlik ihtiyaçlarını karşılarken zorluk yaşamakta ve bu durum çocukların güvenliklerini de tehdit etmektedir.

Okul binalarının yapıldığı konumların özelliklerinin dikkate alınmadığı görülmüştür. Okulların yola yakın ve trafik yoğunluğunun olduğu bölgelere yapıldığı, bazı okulların bulunduğu mahallede güvenlik problemlerinin yaşandığı görülmektedir. Okul çevresinde sokak hayvanlarının bulunması, okullara yabancıların kolaylıkla girebilmesi, çevrede yaşayanların okula ilişkin olumsuz bakış açısı okul yöneticilerini, öğretmenleri ve velileri rahatsız etmektedir. Aynı zamanda okulların nüfus yoğunluğunun olduğu bölgede olması ve çevrede başka kurum bulunmaması sınıfların kalabalık olmasına neden olmuştur. Yaşanılan bölgede okul bulunmaması da çocukların okula ulaşımında sorun yaşamasına sebep olmaktadır.

Okullarda bütçe süreçlerine ilişkin olarak birçok sorun yaşandığı görülmektedir. Temel eğitim okullarına merkezi bütçeden ödenek gönderilmemekte ve okul öncesi eğitim kurumlarının giderleri velilerden toplanan aidatlarla karşılanmaktadır. Ancak piyasadaki artışlar, velilerin aidatları düzenli ödememeleri, okulların destek personel ihtiyaçlarını okul bütçesinden karşılamak zorunda olmaları nedeniyle aidatların okul ihtiyaçlarının birçoğunu karşılamada yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi eğitim kademesinde kullanılan materyallerin pahalı olması, okullara ödenen aidatlar, yemek giderleri, ders dışı etkinlikler için toplanan ücretler veliler tarafından hoş karşılanmamakta ve velileri ekonomik açıdan zorlamaktadır. Bu durumun, maddi imkânları elverişsiz çocukların okul öncesi eğitimden yararlanamamasına neden olduğu görülmektedir.

Makro Düzeyde İzlenen Eğitim Politikalarına İlişkin Karşılaşılan Sorunlara Ait Sonuçlar

Türkiye’de okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamında olmaması ve ücretli olması nedeniyle okullaşma oranlarının düşük olduğu görülmüştür. Okul öncesi eğitim için hazırlanmış kapsamlı ve anlaşılır bir yönetmelik bulunmamakta ve yönetmelikteki bazı kararlar nedeniyle uygulama sırasında sorunlar yaşanmaktadır. Okul öncesi öğretmenlerinin aralıksız çalışması, kişisel ihtiyaçlarını karşılayamamalarına ve motivasyonlarının düşmesine neden olmaktadır. Okul öncesi eğitimin farklı kademelerde sunulması ve yöneticilerin farklı branşlardan olması, eğitim-öğretimi olumsuz yönde etkilemektedir.

İkili eğitim uygulaması sınıfların düzeni, okula giriş çıkış saatleri açısından öğretmenlerin ve öğrencilerin sorun yaşamasına neden olmaktadır. Okul öncesi eğitimde tam gün uygulaması olmadığı için çalışan veliler çocuklarını devlet okulu bünyesindeki kulüplere ya da özel kurumlara göndermektedir. Ancak yüksek maliyetten dolayı öğrenciler okula gidememekte ya da kadınlar çalışma hayatına ara vermek zorunda kalmaktadır. Okul öncesi eğitim taşıma kapsamında olmadığı için yaşadığı bölgede okul olmayan öğrenciler eğitime erişimde sorun yaşamaktadırlar. Okul öncesi eğitimde kullanılan ders kitaplarının okul öncesi eğitim programında öğrencilere kazandırılmak istenen hedeflere ulaşmada yetersiz kaldığı ve kitaplarda günün şartlarına göre güncellemeler yapılmadığı görülmektedir.

Okul öncesi eğitim programı hazırlanırken eğitim bileşenlerinin görüşlerine yer verilmediği için öğretmenlerin uygulama sırasında sorun yaşadıkları, eğitim programının değişen şartlara uygun olarak güncellenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Programda farklı öğretim metotlarına yer verilmediği, eğitimden çok öğretime ağırlık verildiği görülmektedir. Eğitim programının esnek olması, okullar arasında farklı uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Araştırmaya katılan yöneticiler ve öğretmenler, il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri ile bakanlık düzeyindeki yöneticilerin okul öncesi eğitimin yapısı ve amaçları hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığını, bu kademeye gereken önemin verilmediğini düşünmektedirler. Üst yönetim tarafından okulların ihtiyaçlarının karşılanmadığı, bazı yöneticiler ile iletişimde problemler yaşandığı, eğitim sürecinde yapılan çalışmalarda amaçtan çok istatistiklere önem verildiği tespit edilmiştir. Karşılaşılan sorunların bir kısmına yönetici seçiminde liyakatsiz atamaların neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Eğitim politikalarının yeterince planlama yapılmadan hayat geçirildiği, politikaların sürekli değiştiği ve kalıcı olmadığı, bölgesel planlamalara yer verilmediği için standart uygulamaların sorunlara neden olduğu görülmektedir. Okul öncesi eğitim ile ilgili makro düzeyde alınan kararların uygulamaya geçirilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen yetiştirme politikaları, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde yetersiz kalmakta, ücretli öğretmenlik uygulaması eğitim sürecini olumsuz etkilemektedir. Okullara yeterince destek personel verilmemesi hem okullardaki işlerin yürütülmesi açısından hem de aralıksız çalışan okul öncesi öğretmenlerinin yardımcıları olmaması açısından olumsuzluklara neden olmaktadır.

Karşılaşılan Sorunların Çözümüne Yönelik Önerilere Ait Sonuçlar

Araştırmaya katılanlar okul öncesi eğitimde eğitim iş görenlerine ilişkin karşılaşılan sorunların çözümünde, tecrübeli yöneticilerin iş başına getirilmesi, bünyesinde ana sınıfı bulunan farklı kademelerdeki yöneticilere okul öncesi eğitimin yapısı ve işleyişi hakkında bilgi verilmesi, öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin artırılması buna bağlı olarak hizmet içi eğitimlerin amaca yönelik olarak katılımcıların daha kolay ulaşabilecekleri düzeyde geliştirilmesi, kararlar alınırken eğitim bileşenlerinin görüşlerinin alınması, öğretmenlik mesleğinin toplum içerisinde daha saygın bir meslek haline getirilmesi ve okullara verilen nitelikli destek personel sayısının artırılması önerilerinde bulunmuşlardır. Bununla birlikte velilere ve öğrencilere ilişkin olarak; velilere yönelik okul öncesi eğitimin önemi ve yapısı hakkında farkındalık çalışmalarının yapılması, veliler tarafından yapılan şikâyetlerin önüne geçilmesi ve sınıflardaki öğrenci sayılarının düşürülmesi öneriler arasında yer almaktadır.

Katılımcılar tarafından okulların fiziki durumlarının iyileştirilmesi için okul öncesi eğitim kurumlarının farklı kademelerin bünyesinden alınarak bağımsız anaokulları haline getirilmesi, mevcut okulların fiziki imkânlarının iyileştirilmesi önerisinde bulunulurken; okulların maddi açıdan yaşadıkları sorunların giderilmesi için okul temelli bütçe uygulamasına geçilmesi önerilmiştir.

Mevzuattan kaynaklı sorunların çözümünde okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması ve ücretsiz olması, öğretmenlere teneffüs hakkı verilmesi, eğitime erişim olanaklarının artırılması, Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin değiştirilmesi, tam gün eğitime geçilmesi, ikili eğitime son verilmesi, ders saatlerinin artırılması, ders kitaplarının geliştirilmesi, sınıfların yaş gruplarına göre ayrılması ve okul öncesi eğitimin taşınmalı eğitim kapsamına alınması önerilmektedir. Eğitim programlarının güncellenmesi ve farklı öğretim metot ve yaklaşımlarının eğitim programına eklenmesi katılımcıların önerileri arasında bulunmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarının tek çatı altında toplanması, kalıcı eğitim politikalarının uygulanması, eğitimin siyasetten bağımsızlaştırılması, eşit eğitim olanaklarının sağlanması ve bürokrasinin azaltılması politikalara ilişkin sorunların çözümünde önerilmektedir.

Öneriler

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler:

1. Okul öncesi eğitim, ilkokuldan önceki bir yıl için zorunlu eğitim kapsamına alınmalı ve bütün yaş gruplarındaki öğrenciler için velilerden talep edilen aidatlar kaldırılarak okul öncesi eğitim ücretsiz olmalıdır. Maddi imkânı olmayan ailelere devlet tarafından eğitim yardımı yapılmalıdır.
2. Okul öncesi Eğitim Kurumları ve İlköğretim Kurumları yönetmeliği değiştirilmeli ve okul öncesi eğitim için kendine özgü, kapsamlı bir yönetmelik hazırlanmalı ve yönetmelik hazırlanırken eğitim bileşenlerinin görüşlerinden yararlanılmalıdır.
3. Okul öncesi Eğitim Programı, kodlama, öz düzenleme, 21 yy becerileri ve kapsayıcılık açısından geliştirilerek güncellenmelidir.
4. Okul öncesi eğitimde niteliğin artırılması, karşılaşılan sorunların giderilebilmesi için merkezi bütçeden bu kademe için ayrılan pay artırılmalıdır.

5. Okul öncesi eğitimin önemi ve amaçları hakkında farkındalık kazandırılması amacıyla yerel ve ulusal düzeyde çalışmalar yapılmalıdır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler:

1. Araştırmada, merkez ilçe ve köylerde bulunan resmi anaokulları ve anasınıfları kapsam içine alınmıştır. Özel kurumlarında araştırma kapsamına alındığı çalışmalar yapılmasının karşılaştırma yapılabilmesi açısından yararı olacaktır.
2. Araştırma sadece Tokat ilinde bulunan iki ilçe ve bağlı köylerle sınırlıdır. Farklı illerde bulunan eğitim bileşenlerinin görüşlerinin alınmasının genele ilişkin yorum yapılmasına imkân sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acer, D. (2016). Erken çocukluk eğitiminde fiziksel ortam ve özellikleri. İ. H. Diken (Ed). *Erken çocukluk eğitimi* içinde (s. 374-401). Ankara: Pegem Akademi
- Ada, Ş., Küçükali, R., Akan, D., Dal, M. (2014). Okul öncesi eğitim kurumlarında yönetim sorunları. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 12, 32-49.
- Adem, M. (1993). *Ulusal eğitim politikamız ve finansmanı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Ağgöl Yalçın, F. ve Yalçın, M. (2018). Okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi eğitimin sorunlarıyla ilgili görüşleri: Ağrı ili örneği. *İlköğretim Online*, 17(1), 367-383.
- Aksoy, P. (2009). *Okul öncesi eğitim kurumlarının eğitim ortamlarının niteliğinin bazı değişkenler açısından incelenmesi (tokat ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aksoy, P. (2017). Okul öncesi eğitimde ailenin önemi ve okul aile işbirliği. Z. Seçer (Ed), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s. 225-249). Ankara: Eğiten Kitap.
- Akyüz, Y. (1996). Anaokullarının Türkiye’de Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 132, 11-17.
- Alabay, E. (2017). Okul öncesi eğitim kurumlarının özellikleri ve eğitim ortamları. Z. Seçer (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s. 169-181). Ankara: Eğiten Kitap.
- Alkan Ersoy, Ö. (2015). Çocukların gelişimini anlama ve değerlendirme. N. Avcı ve M. Toran (Ed), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s. 109-121). Ankara: Eğiten Kitap.
- Anaokulları ve Anasınıfları Yönetmeliği (1962). *Tebliğler Dergisi* (16.06.1962) Sayı 1213
- Arabacı, İ. B. (2011). Türkiye’de ve OECD ülkelerinde eğitim harcamaları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (35), 100-112.
- Aral, N., Kandır, A. ve Can Yaşar, M. (2000). *Okul öncesi eğitim-1*. Ankara: Ya-Pa.

- Argon, T. ve Akkaya M. (2008). Ebeveynlerin okul öncesi eğitime ve okul öncesi eğitim kurumlarına yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16 (2), 413-430.
- Arnas, Y. A. (2002). Velilerin okul öncesi eğitime ve okul öncesi eğitim kurumlarına yönelik tutumları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10), 24-36.
- Arslantaş, H. İ., Cinoğlu, M. ve Öztürk, M. (2012). Okul öncesi eğitim kurumlarının velilerden taleplerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9(20), 375-393.
- Bağçeli Kahraman, P. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum sürecine ilişkin anaokulu öğretmenlerinin ve annelerinin görüşleri. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2 (1), 3-20.
- Balcı, A. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma. Yöntem teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi
- Baran, M., Yılmaz, A. ve Yıldırım, M. (2007). Okul öncesi eğitimin önemi ve okul öncesi eğitim yapılarındaki kullanıcı gereksinimleri. Diyarbakır huzuvleri anaokulu örneği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* (8), 7-44
- Barnett, W. S. (2004). Better teachers, better preschools: Student achievement linked to teacher qualifications. *NIEER Preschool Policy Matters*, 2, 2-14
- Bartan, M. (2019). Okul öncesi öğretmen ve öğretmen adaylarının okul öncesi öğretmen yetiştirme lisans programı hakkında görüş ve önerileri. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 24-36.
- Başaran, İ. E. (1982). *Temel eğitim ve yönetimi*. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını.
- Başaran, İ. E. (2000). *Yönetim*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Bekman, S. ve Gürlesel, C. F. (2005). Doğru başlangıç: Türkiye’de okul öncesi eğitim. İstanbul: TÜSİAD-T.

- Bozarslan, B. ve Batu, E. S. (2014). Özel anaokullarında çalışan eğitimcilerin okul öncesi dönemde kaynaştırma ile ilgili görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 86-108.
- Büte, M. ve Balcı, F. A. (2010). Bağımsız anaokulu yöneticilerinin bakış açısından okul yönetimi süreçlerinin işleyişi ve sorunlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(4), 485-509.
- Büyüköztürk Ş., Kılıç Çakmak, E. Akgün Ö. E., Karadeniz Ş., Demirel, F. (2019). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi
- Can E, ve Kılıç Ş. (2021). Okul öncesi eğitimin genel görünümü: okul yöneticileri bağlamında bir değerlendirme. *Yaşadıkça Eğitim*, 35 (2), 333-366.
- Carneiro, P. ve Heckman, J. (2003). Human capital policy. *NBER Working Paper Series* 9495, 1-127.
- Carnes, G. ve Albrecht, N. (2007). Academic and social-emotional effects of full-day kindergarten: The benefits of time. *Emporia State Research Studies*, 43(2), 64-72.
- Çobanoğlu, R., Yıldırım, A. ve Çapa Aydın, Y. (2020). Okul öncesi eğitimin niteliğine bir bakış: Aileler, öğretmenler ve çalışma koşulları ile ilgili sorunlar. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 407-430.
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1995). Resmi Gazete (27.01.1995). Sayı: 22184.
- Davey, L. (1990). The application of case study evaluations. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, 2(9), 1-2.
- Demir Yıldız, C. (2018). Okul öncesi eğitim kurumlarının yönetiminde yaşanan zorlukların değerlendirilmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(STEMES'18), 95-102.
- Demirtaş, H., Çağlar, Ç. ve Han, A. (2019). Okul öncesi eğitim kurumlarında aralıksız eğitim yapılmasına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (3), 723-743 .

- Devlet Planlama Teşkilatı. (1967). *İkinci beş yıllık kalkınma planı 1968-1972*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1972). *Üçüncü beş yıllık kalkınma planı 1973-1977*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1979). *Dördüncü beş yıllık kalkınma planı 1979-1983*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1984). *Beşinci beş yıllık kalkınma planı 1985-1989*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1989). *Altıncı beş yıllık kalkınma planı 1990-1994*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1995). *Yedinci beş yıllık kalkınma planı 1996-2000*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2000). *Sekizinci beş yıllık kalkınma planı 2001-2005*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2006). *Dokuzuncu kalkınma planı 2007-2013*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- Dinç, B. (2015). Okul öncesi eğitimde aile ve toplum işbirliği. N. Avcı ve M. Toran (Ed), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s. 267-288). Ankara: Eğiten Kitap.
- Dönmez, B. (2008). Okul ve sınıf ergonomisi ya da insanı öncelemek. *Eğitim Öğretim ve Bilim araştırma Dergisi*, 4(11), 10-14.
- Duymuş, H. (2016). *Okul öncesi eğitim kurumlarında yapısal ve dış mekân tasarımı*. Adana: Karahan Kitabevi
- Eğitim-Sen. (2004, Aralık). *Eğitim hakkı*. 4. Demokratik Eğitim Kurultayı'nda sunuldu, Ankara.

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Sözleşme (1966). Resmi Gazete (16.12.1966). Sayı: 2200.

Ergen, H ve Günay T. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin çalıştığı kurumlarda yaşadığı yönetsel sorunlar ile ilgili görüşleri. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 63- 89.

Ergin, O. (1977). *Türk maarif tarihi 1-2*. İstanbul: Eser Kültür Yayınları.

Ertör, E. (2015). *İlkokulda görev yapan anasınıfı öğretmenlerinin yaşadıkları yönetsel sorunlara ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Gök, G. ve Erbaş, D. (2011). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve önerileri. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 3(1), 66-87

Güçhan Özgül, S. (2011). *Okul öncesi eğitim ortamlarının kalite değişkenleri açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Güçlü, M. ve Altan, A. E. (2020). Türkiye’de okul öncesi eğitim alanında görülen sorunlar üzerine genel bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(69), 1051-1061.

Güleş, F. (2013). *Okul öncesi eğitimde fiziksel çevreye ilişkin kalite standartlarının belirlenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Günay, D. ve Günay, A. (2016). Dünyada ve Türkiye’de yükseköğretim okullaşma oranları ve gelişmeler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(1), 13-30

İlköğretim ve Eğitimi Kanunu. (1961). Resmi Gazete (12.01.1961) Sayı: 10705

İnal, G. (2006). *Öğretmenlerin anaokulları ile anasınıflarındaki programlara ailelerin katılımı konusundaki görüşlerinin değerlendirilmesi afyon ili örneği*.

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1949). Resmi Gazete (27.05.1949). Sayı: 7217.

İpek, C. (2011). Velilerin okul tutumu ve eğitime katılım düzeyleri ile aileye bağlı bazı faktörlerin ilköğretim öğrencilerinin seviye belirleme sınavları üzerine etkisi. *Pegem eğitim öğretim dergisi*, 1(2), 69-79.

Jalongo, M. R., Fennimore, B. S., Pattnaik, J., Laverick, D. M., Brewster, J., ve Mutuku, M. (2004). Blended perspectives: A global vision for high-quality early childhood education. *Early Childhood Education Journal*, 32(3), 143-155.

Kağıtçıbaşı, Ç., Sunar, D., Bekman, S. ve Cemalcılar, Z. (2004). *Erken müdahalenin erişkinlikte süren etkileri: Erken Destek Projesi'nin İkinci Takip Araştırması'nın Ön Bulguları*. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı

Kalkınma Bakanlığı. (2013). *Onuncu kalkınma planı 2014-2018*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı.

Kaymak Eren, S., Çakmak Teloğlu, Ş. K. ve İlhan T. (2017). Türkiye’de erken çocukluk eğitimine uluslararası bir bakış: OECD karnesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 10 (Özel Sayı 2), 125-149.

Kaymaz, M. (2005). *Türkiye’de okul öncesi eğitimin fayda-maliyet analizi*. İstanbul: Anne Çocuk Eğitimi Vakfı.

Kazu, İ. Y. ve Yılmaz, M. (2018). Ülkemizdeki okul öncesi eğitimin bazı veriler açısından OECD ve AB üyesi ülkeleri ile karşılaştırılması. *Turkish Journal of Educational Studies*, 5(2), 64-75.

Kılıç, Ş. (2019). *Okul öncesi eğitimde temel sorunlar ve çözüm önerileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kırklareli.

Kılıç, Z. (2008). *İlköğretim birinci sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre okul öncesi eğitim alan ve almayan öğrencilerin gelişim becerilerinin karşılaştırılması*.

Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kiraz, Z. (2014). Okullar arasındaki ayrışmanın çözümlenmesi: Çankaya örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2(7), 72-100.

Konca, A. S. (2020). Velilerin okul öncesi eğitim hakkında görüşlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 892-902.

Kotil, Ç. (2010). *Okul öncesi eğitim kurumuna yeni başlayan 5 yaş çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerine annenin ebeveyn öz yeterlik algısı ile okul beklentilerine uyum düzeyinin etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kök, M., Küçüköğlü, A., Tuğluk, M. N. ve Koçyiğit, S. (2007). Okul öncesi eğitiminin sorunlarına ilişkin öğretmen görüşleri (Erzurum ili örneği). *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 161-171.

Kök, M. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel, psikolojik, sosyal ve eğitsel ortam özellikleri. S. Tümkaya ve F. Gülaçtı (Ed). *Erken çocukluk eğitimi* içinde (s. 260-277). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Köksalan, B. (2010). Okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi. S. Tümkaya ve F. Gülaçtı (Ed). *Erken çocukluk eğitimi* içinde (s. 71-83). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kundakçı, S. (2013). *Tokat ili örneğinde zorunlu okul öncesi eğitim pilot uygulamasının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.

Kundakci, S. ve Erginer, A. (2015). The evaluation of the pilot scheme on compulsory preschool education in Turkey according to the views of the parents, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 16(3), 1-16

Kuru Turaşlı, N. Okul öncesi eğitimin tanımı kapsamı ve önemi. G. Haktanır (Ed). *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s. 1-24). Ankara: Anı Yayıncılık.

Kurul, N. (2012). *Eğitim finansmanı*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Kurşunlu, E. (2018). *Türkiyede'ki okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel özelliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kuyucak, E. ve Ünal, S. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin yöneticilerden beklentilerinin karşılanma düzeyi. Ö. Demirel ve S. Dinçer (Ed). *Küreselleşen dünyada eğitim* içinde (s. 1849-1866). Ankara: Pegem Akademi.
- Martı, M. M. (2020). Türkiye’de okul öncesi eğitimde hedefler ve gerçekleştirmeler (1993-2016). *Verimlilik Dergisi*. 3, 145-173.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1952). *Anaokulları Programı ve Yönetmeliği İle Anaokullarına Öğretmen Yetiştirme Kursu Geçici Programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1953). *Beşinci milli eğitim şurası*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1962). *Yedinci milli eğitim şurası*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1970). *Sekinci milli eğitim şurası*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1974). *Dokuzuncu milli eğitim şurası*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1981). *Onuncu milli eğitim şurası*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1982). *On birinci milli eğitim şurası*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1988). *On ikinci milli eğitim şurası*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1993a). *On dördüncü milli eğitim şurası okul öncesi eğitimi komisyon raporu*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.

- Milli Eğitim Bakanlığı. (1993b). *On dördüncü milli eğitim şurası*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1996). *On beşinci milli eğitim şurası*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2002). *36-72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim programı*. Ankara: YA-PA Yayınları
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2006). *On yedinci milli eğitim şurası*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2010). *On sekizinci milli eğitim şurası*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013a). *Okul öncesi eğitimi programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2013b). *Erken çocukluk eğitim kurumlarında fiziksel özellikler ve personel*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2014). *On dokuzuncu milli eğitim şurası*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2021). *Yirminci milli eğitim şurası*. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2022). *Millî eğitim istatistikleri örgün eğitim 2021-2022*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı Kurum Açma, Kapatma ve Ad Verme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. (2022). Resmi Gazete (14.05.2022). Sayı: 31835
- Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. (2014). Resmi Gazete (26.07.2014). Sayı: 29072.
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1973). Resmi Gazete (24.06.1973). Sayı: 14574.

- OECD. (2022). *Education at a glance 2022: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing
- Öğütölmüş, K., Yıldırım, N. ve Aslan, G. (2013). Ücretli öğretmenlerin görevlerini yaparken karşılaştıkları sorunlar ve ücretli öğretmenlik uygulamasının okul yöneticilerince değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 12(4), 1086-1099.
- Okday, A. (1983). Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Dünü ve Bugünü. *Eğitim ve Bilim* 7 (42), 3-7
- Okday, A. (1990). Türkiye’de okul öncesi eğitim. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 151-160.
- Okday, A. (2002). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Okul Öncesi Eğitim Programları (1994). Tebliğler Dergisi (21.09.1994) Sayı 2415.
- Okul Öncesi Eğitim Programı (2006). Tebliğler Dergisi (10.08.2006) Sayı 2588.
- Özaydın, L. ve Çolak, A. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ve “okul öncesi eğitimde kaynaştırma eğitimi hizmet içi eğitim programına ilişkin görüşleri. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 189–226.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018). Resmi Gazete (07.07.2018) Sayı 30471.
- Özkanlı Ertuğrul, B. (2019). *Türkiye’de 1990-2019 yılları arasında uygulanan okul öncesi eğitim politikalarının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özsoy, S. (2004). Eğitim hakkı: Kendi dilini bulamamış bir söylem. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 2, 58–82.
- Poyraz, H. ve Dere, H. (2003). *Okul öncesi eğitimin ilke ve yöntemleri*. Ankara. Anı Yayıncılık.
- Sabancı, A., Altun, M. ve Uçar Altun, S. (2018). Okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve velilerin görüşlerine göre ana sınıfı eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* 24(2), 339-385.

- Sak, R., Şahin Sak, İ., Öneren Şendil, Ç.ve Taşkın, N. (2020). Eğitim Paydaşlarının Okul Öncesi Eğitimin Zorunlu Olmasına İlişkin Görüşleri. *Yaşadıkça Eğitim*, 34(1), 58-78.
- Saklan, E. (2011). *Türkiye’de okul öncesi eğitim politikaları, finansmanı ve uygulamaya ilişkin görüşler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Sarıışık, D. (2019). *Okul öncesi eğitime yönelik özel harcamalar (Muğla ili Menteşe ilçesi örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Satı Bey. (1334). Meşrutiyetten sonra maarif tarihi (çev. R. Doğan). *Dini Araştırmalar* 4(11), 197-207.
- Senemoğlu, N. (1994). Okul öncesi eğitim programı hangi yeterlikleri kazandırmalıdır? *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 21-30.
- Sildir, E. ve Akın, U. (2017). Okul öncesi eğitime ilişkin okul müdürlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 6(1), 134-165.
- Sönmez, B. (2022) *Okul öncesi eğitim programının öğretmen ve yönetici görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Sönmez, V. (2008). *Eğitim felsefesi*. Ankara: Anı.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). *On birinci kalkınma planı 2019-2023* Ankara: Strateji ve Bütçe Başkanlığı.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları-TPD*, 13(25), 42-61.
- Şahin, E. (2019). *Anaokulunun öğrenci velilerinde ifade ettiği anlamın incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

- Şalcı, O., Karakaya, K. Ve Tatlıeşme, S. (2018). Akıllı cihaz kullanımının 3-6 yaş çocukların gelişimine etkisinin okul öncesi öğretmenleri görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 53-63.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- TEDMEM. (2019). *Eğitimde eşitlik: Toplumsal hareketliliğin önündeki engelleri aşmak*. Ankara: TED.
- TEDMEM. (2019). Eğitimde değişimi değiştirmek zorundayız. <https://tedmem.org/vurus/egitimde-degisimi-degistirmek-zorundayiz> adresinden alınmıştır.
- Tekin, H. H. ve Tekin, H. (2006). Nitel araştırma yönteminin bir veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme. *İstanbul University Journal of Sociology*, 3(13), 101-116.
- Tuğrul, B ve Duran, E. (2003). Her çocuk başarılı olmak için bir şansa sahiptir: Zekanın çok boyutluluğu çoklu zeka kuramı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 24, 224-233.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). Resmi Gazete (18.10.1982). Sayı: 2709.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021a). *Öğretim yılına göre okul öncesinde net okullaşma oranı, okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021b). *Eğitim düzeylerine göre öğrenci başına eğitim harcaması, 2011-2020*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.
- Uçar Kaplan, E. (2015). Okul öncesi öğretmenlerinin yönetim ile yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Yaşadıkça Eğitim*, 29(1), 49-64.
- Ulutaş, İ. (2015). Okul öncesi eğitim ortamlarının fiziksel özellikleri. N. Avcı ve M. Toran (Ed). *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s. 183-210). Ankara: Eğiten Kitap

- Ural, O. ve Ramazan, O. (2007). Türkiye’de okul öncesi eğitimin dünü ve bugünü. S. Özdemir, H. Bacanlı ve M. Sözer (Ed.). *Türkiye’de okul öncesi eğitim ve ilköğretim sistemi temel sorunlar ve çözüm önerileri* içinde (s. 11-56). Ankara: TED.
- Ünal, I. (1996). *Eğitim ve yetiştirme ekonomisi*. Ankara: Epar Yayınları.
- Ünal, I. ve Özsoy, S. (1999). Modern Türkiye’nin sisypnos miti: eğitimde fırsat eşitliği. F. Gök (Ed). *75.Yılda Eğitim* içinde (s. 39-72). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Bilanço 98 Yayın Dizisi.
- Yavuzer, H. (2002). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, C. (2008). Avrupa Birliği ülkelerinde ve Türkiye’de okul öncesi eğitim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(25), 91-110.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yolcu, H. (2017). Türkiye’de ilköğretim finansmanının değerlendirilmesi. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yolcu, H. ve Yeşilyurt Yalçın E. (2020). Ailelerin erken çocukluk bakımı ve eğitimi dönemi eğitim harcamaları. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 16(30), 2448-2477.
- Yörükoğlu, A. (2004). *Çocuk ruh sağlığı*. Ankara: Özgür Yayınları.
- Zayimoğlu Öztürk, F., Kaya, N. ve Durmaz, E. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin görev sürecinde yaşadıkları eğitimsel sorunlar ve çözüm önerileri. *KSBD, Hüseyin Hüsnü Tekişik Özel Sayısı*, 2, 67-93.
- Zembat, R. (1994). Okul öncesi eğitim kurumlarında yönetici özellikleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 6, 313-323.

Zembat, R. (2012). Okul öncesi öğretmenlerinin okul yöneticisi, meslektaşları ve aileler bağlamında algıladıkları çatışma durumlarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 203-215.

EKLER

Ek 1. Yönetici Görüşme Formu

Ek 2. Öğretmen Görüşme Formu

Ek 3. Veli Görüşme Formu

Ek 4. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün Etik Kurul Onayı

Ek 5. Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğünün Anket Çalışma İzni

Ek 6. Özgeçmiş

Ek 1. Yönetici Görüşme Formu

YÖNETİCİ GÖRÜŞME FORMU

Görüşme No:

Görüşme Yeri:

Görüşme Tarihi:

Görüşme Saati:

Kıymetli Okul Yöneticisi,

Görüşmeye başlarken araştırmaya katılmayı kabul ederek zaman ayırdığınız için teşekkür ediyorum. “Okul Öncesi Eğitimde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Eğitim Bileşenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi” isimli bir yüksek lisans tezi hazırlamaktayım. Bu araştırmada, okul müdürlerinin, öğretmenlerin ve velilerin görüşlerinden yararlanarak, okul öncesi eğitimde karşılaşılan sorunları belirlemeyi ve bu sorunlara çözüm önerileri bulmayı amaçlıyorum. Bu çerçevede, sizinle görüşme yapmak istiyorum. Açık uçlu soruların katılımcılar tarafından var olan gerçek durumu yansıtacak şekilde içtenlikle cevaplanması beklenmektedir. Vereceğiniz cevaplar, sadece araştırma kapsamında bilimsel amaçlar için kullanılacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır. İzniniz olursa daha doğru bir şekilde not almak için görüşmemizi kayıt altına almak istiyorum. Bana sormak istediğiniz herhangi bir soru yoksa izninizle görüşmeyi başlatalım.

Esra ARSLAN

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz	☐ Kadın	☐ Erkek			
2. Göreviniz	☐ Müdür	☐ Müdür Yardımcısı	☐ Öğretmen		
3. Branşınız	☐ Okul öncesi	☐ Sınıf	☐ Diğer:		
4. Eğitim Durumunuz	☐ Ön lisans	☐ Lisans	☐ Yüksek lisans	☐ Doktora	
5. Mesleki Kıdeminiz	☐ Yöneticilik		☐ Öğretmenlik		
6. Görev Yapılan Okul Türü	☐ Bağımsız Anaokulu	☐ İlkokul	☐ Ortaokul	☐ Genel Lise türü	☐ Mesleki ve Teknik Lise türü
7. Okulun Bulunduğu Yerleşim Yeri	☐ Köy	☐ Kasaba	☐ İlçe Merkezi	☐ İl Merkezi	
8. Okul öncesi Eğitime Uygun Okul Bahçesi	☐ Var		☐ Yok		

GÖRÜŞME SORULARI

A: Eğitim İş Görenlerine İlişkin Yaşanan Sorunlar

1. Okulda görev yapan okul öncesi öğretmenlerine ilişkin karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

B. Öğrenci ve Velilere İlişkin Yaşanan Sorunlar

1. Okul öncesi eğitim alan öğrencilerin velileri ile karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
2. Okul öncesi eğitimde öğrencilere ilişkin karşılaştığınız sorunlar var mı? Varsa nelerdir?

C. Okulun Fiziksel Olanakları/Alt yapı / Bütçe Süreçlerinde Yaşanan Sorunlar

1. Okulunuzun alt yapı olanakları/fiziksel durumu okul öncesi eğitim programlarının yürütülmesi açısından uygun mu? (Okul olanaklarınızı okul öncesi eğitim programlarına uygunluğu açısından değerlendirebilir misiniz?)

2. Okulun fiziki özelliklerine ve çevresel koşullarına ilişkin sorunlar yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız nelerdir?
3. Okulunuzda bütçe açısından karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

D. Okul Öncesine İlişkin Makro Düzeyde İzlenen Politikaların Yarattığı Sorunlar

4. Türkiye’de okul öncesi eğitime ilişkin izlenen politikaların uygulamada yarattığı sorunlar hakkında neler söylersiniz?
5. Okul öncesi eğitim mevzuatında eksikler/sorunlar var mı? Varsa nelerdir?
6. İzlenen politikaların yanlışlığından kaynaklı sorunlar var mı? Varsa nelerdir?
7. Okul öncesi eğitim programlarından kaynaklı sorunlar var mı? Varsa nelerdir?
8. Üst yöneticilerle iletişimde karşılaşılan sorunlar nelerdir?
9. Yukarıda sorulan sorular dışında başka eklemek istediğiniz hususlar var mı?

E. Yaşanan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri

10. Türkiye’de okul öncesi eğitimin geliştirilebilmesi ve yaşanan sorunların çözülebilmesi için önerileriniz nelerdir?

Ek 2. Öğretmen Görüşme Formu

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Görüşme No:

Görüşme Yeri:

Görüşme Tarihi:

Görüşme Saati:

Kıymetli Meslektaşlarım,

Görüşmeye başlarken araştırmaya katılmayı kabul ederek zaman ayırdığınız için teşekkür ediyorum. “Okul Öncesi Eğitimde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Eğitim Bileşenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi” isimli bir yüksek lisans tezi hazırlamaktayım. Bu araştırmada, okul müdürlerinin, öğretmenlerin ve velilerin görüşlerinden yararlanarak, okul öncesi eğitimde karşılaşılan sorunları belirlemeyi ve bu sorunlara çözüm önerileri bulmayı amaçlıyorum. Bu çerçevede, sizinle görüşme yapmak istiyorum. Açık uçlu soruların katılımcılar tarafından var olan gerçek durumu yansıtılacak şekilde içtenlikle cevaplanması beklenmektedir. Vereceğiniz cevaplar, sadece araştırma kapsamında bilimsel amaçlar için kullanılacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır. İzniniz olursa daha doğru bir şekilde not almak için görüşmemizi kayıt altına almak istiyorum. Bana sormak istediğiniz herhangi bir soru yoksa izninizle görüşmeyi başlatmak istiyorum.

Esra ARSLAN

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

KİŞİSEL BİLGİLER

1.Cinsiyetiniz	☐ Kadın	☐ Erkek			
2.Göreviniz	☐ Müdür	☐ Müdür Yardımcısı	☐ Öğretmen		
3.Branşınız	☐ Okul öncesi	☐ Sınıf	☐ Diğer:		
4. Eğitim Durumunuz	☐ Ön lisans	☐ Lisans	☐ Yüksek lisans	☐ Doktora	
5. Mesleki Kıdeminiz	☐ Yöneticilik		☐ Öğretmenlik		
6. Görev Yapılan Okul Türü	☐ Bağımsız Anaokulu	☐ İlkokul	☐ Ortaokul	☐ Genel lise türü	☐ Mesleki ve teknik lise türü
7. Okulun Bulunduğu Yerleşim Yeri	☐ Köy	☐ Kasaba	☐ İlçe Merkezi	☐ İl Merkezi	
8. Okul öncesi Eğitime Uygun Okul Bahçesi	☐ Var		☐ Yok		

GÖRÜŞME SORULARI

A: Eğitim İş Görenlerine İlişkin Yaşanan Sorunlar

1. Okulunuzun yöneticileri ile sorunlar yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız bunlardan söz eder misiniz?
2. Diğer meslektaşlarınızla sorunlar yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız bunlardan söz eder misiniz?
3. Okulda çalışan destek personele ilişkin (sayısı, niteliği ve iletişim vb.) karşılaşılan sorunlar nelerdir?

B. Öğrenci ve Velilere İlişkin Yaşanan Sorunlar

4. Okul öncesi eğitim alan öğrencilerin velileri ile karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

5. Okul öncesi eğitimde öğrencilere ilişkin karşılaştığınız sorunlar var mı? Varsa nelerdir?

C. Okulun Fiziksel Olanakları/Alt yapı / Bütçe Süreçlerinde Yaşanan Sorunlar

6. Okulunuzun alt yapı olanakları/fiziksel durumu okul öncesi eğitim programlarının yürütülmesi açısından uygun mu? (Okul olanaklarınızı okul öncesi eğitim programlarına uygunluğu açısından değerlendirebilir misiniz?)
7. Okulun fiziki özelliklerine ve çevresel koşullarına ilişkin sorunlar yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız nelerdir?
8. Okulunuzda bütçe açidan/maddi konularda karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

D. Okul Öncesine İlişkin Makro Düzeyde İzlenen Politikaların Yarattığı Sorunlar

9. Türkiye’de okul öncesi eğitime ilişkin izlenen politikaların uygulamada yarattığı sorunlar hakkında neler söylersiniz?
10. Yukarıda sorulan sorular dışında başka eklemek istediğiniz hususlar var mı?

E. Yaşanan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri

11. Türkiye’de okul öncesi eğitimin geliştirilebilmesi ve yaşanan sorunların çözülebilmesi için önerileriniz nelerdir?

Ek 3. Veli Görüşme Formu**VELİ GÖRÜŞME FORMU**

Görüşme No:

Görüşme Yeri:

Görüşme Tarihi:

Görüşme Saati:

Sayın Veli,

Görüşmeye başlarken araştırmaya katılmayı kabul ederek zaman ayırdığınız için teşekkür ediyorum. “Okul Öncesi Eğitimde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Eğitim Bileşenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi” isimli bir yüksek lisans tezi hazırlamaktayım. Bu araştırmada, okul müdürlerinin, öğretmenlerin ve velilerin görüşlerinden yararlanarak, okul öncesi eğitimde karşılaşılan sorunları belirlemeyi ve bu sorunlara çözüm önerileri bulmayı amaçlıyorum. Bu çerçevede, sizinle görüşme yapmak istiyorum. Açık uçlu soruların katılımcılar tarafından var olan gerçek durumu yansıtılacak şekilde içtenlikle cevaplanması beklenmektedir. Vereceğiniz cevaplar, sadece araştırma kapsamında bilimsel amaçlar için kullanılacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır. İzniniz olursa daha doğru bir şekilde not almak için görüşmemizi kayıt altına almak istiyorum. Bana sormak istediğiniz herhangi bir soru yoksa izninizle görüşmeyi başlatmak istiyorum.

Esra ARSLAN

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

KİŞİSEL BİLGİLER

1.Cinsiyetiniz	☐ Kadın	☐ Erkek
-----------------------	--------------------------------	--------------------------------

2. Medeni Durumunuz	☐ Evli	☐ Bekar (Ayrılmış, Eşi ölmüş vb.)
----------------------------	-------------------------------	--

3.Yaşınız	☐
------------------	---

4. Çocuğa yakınlık dereceniz	☐ Annesi	☐ Babası	☐ Diğer (yazınız)
-------------------------------------	---------------------------------	---------------------------------	--

5. Çocuğun anne ve babasının durumu?	☐ Birlikte yaşıyor	☐ Ayrı yaşıyor	☐ Anne vefat etti	☐ Baba vefat etti
---	---	---------------------------------------	--	--

6. Anne ve babanın çalışma durumu (Lütfen anne ve baba için ayrı ayrı belirtiniz)	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 40%;"></th> <th style="width: 10%; text-align: center;"><u>Anne</u></th> <th style="width: 10%; text-align: center;"><u>Baba</u></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Çalışıyor</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>Çalışmıyor</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> </tbody> </table>		<u>Anne</u>	<u>Baba</u>	Çalışıyor	☐	☐	Çalışmıyor	☐	☐
	<u>Anne</u>	<u>Baba</u>								
Çalışıyor	☐	☐								
Çalışmıyor	☐	☐								

7. Anne ve babanın eğitim düzeyi (Lütfen anne ve baba için ayrı ayrı belirtiniz.)	En son mezun olduğu kademe	<u>Anne</u>	<u>Baba</u>
	Okuma Yazma Bilmiyor	☐	☐
	Okur – Yazar	☐	☐
	İlkokul Mezunu	☐	☐
	Ortaokul Mezunu	☐	☐
	Lise Mezunu	☐	☐
	Yüksekokul-Fakülte Mezunu	☐	☐
	Yüksek Lisans-Doktora Mezunu	☐	☐

8. Anne ve babanın mesleği (Lütfen anne ve baba için ayrı ayrı belirtiniz.)	Annenin Mesleği	
	Babanın Mesleği	

9. Çocuğun anne ya da babasının sosyal güvencesi (Emekli Sandığı, Bağ Kur, SGK gibi) var mı?	☐ Var	☐ Yok
--	------------------------------	------------------------------

10. Kaç çocuğunuz var			
11. Çocuklarınızdan kaç okula gidiyor			
12. Ana sınıfı ya da ana okuluna gittiniz mi?	☐ Gittim	☐ Gitmedim	
13. Evinizde bilgisayar var mı?	☐ Var	☐ Yok	
14. Evinizde internet bağlantısı var mı?	☐ Var	☐ Yok	
15. Yaşadığınız evin mülkiyet durumu?	☐ Kira	☐ Bize ait	☐ Başka yazınız.....
16. Yaşadığınız ev nasıl ısıtılıyor?	☐ Soba	☐ Kalorifer	
17. Ailenizin aylık ortalama geliri (Aile bireylerinin tümünün toplam geliri)	(Lütfen Yazınız) Aylık: TL.		
18. Okul öncesi eğitim alan çocuğunuz için yaptığınız ortalama aylık harcama tutarı (Ders araç gereci + servis + yemek + okul kıyafeti+ oyuncak parası+ okul ücreti + vb.)	(Lütfen Belirtiniz) Aylık: TL.		

GÖRÜŞME SORULARI

A. Eğitim İşgörenleri İle Yaşanan Sorunlar

1. Çocuğunuzun öğretmeni, okulun yöneticisi ya da okulda çalışan diğer personele ilişkin karşılaştığınız sorunlar var mı? Varsa nelerdir?

B. Eğitim Sürecine İlişkin Yaşanan Sorunlar

2. Çocuğunuzun eğitim sürecinde yaşadığınız sorunlar var mı? Varsa nelerdir?
3. Okul öncesi eğitimde maddi/ekonomik açıdan karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

C. Okulun Ortam ve Olanaklarına İlişkin Sorunlar

4. Okulun fiziki olanaklarına ve çevresel koşullarına ilişkin sorunlar var mı?
Varsa nelerdir?

D. Okul Öncesine İlişkin Makro Düzeyde İzlenen Politikaların Yarattığı Sorunlar

5. Türkiye’de okul öncesi eğitime ilişkin izlenen politikaların uygulamada yarattığı sorunlar hakkında neler söylersiniz?

E. Yaşanan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri

6. Türkiye’de okul öncesi eğitimin geliştirilebilmesi ve yaşanan sorunların çözülebilmesi için önerileriniz nelerdir?

**Ek 4. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Müdürlüğünün Etik Kurul Onayı**

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU KARARLARI

KARAR TARİHİ	OTURUM NO	KARAR SAYISI
24.12.2021	27	01-18

Üniversitemiz Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkan Prof. Dr. Eren YÜRÜDÜR Başkanlığında toplandı.

KARAR 27.13- Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün 07.12.2021 tarih ve 106580 sayılı yazısı görüşüldü.

Aşağıda bilgileri yer alan araştırmacıların yapmak istediği uygulamaların ve kullanacağı veri toplama araçlarının etik açıdan uygunluğuna oy birliği ile karar verildi.

ÇALIŞMANIN TÜRÜ	Yüksek Lisans Tezi
BAŞLIK	Okulöncesi Eğitimde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Okul Paydaşlarının Görüşleri
TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ/ YAZARI	Esra ARSLAN (Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı)
RAPORTÖR GÖRÜŞÜ	OLUMLU

Prof. Dr. Eren YÜRÜDÜR
Etik Kurul Başkanı
(İmza)

Doç. Dr. Mehmet KARGÜN
Başkan Yardımcısı
(İmza)

Prof. Dr. Mehmet Serkan UMUZDAŞ
Üye
(İmza)

Doç. Dr. Emine ÖĞÜK
Üye
(İmza)

Doç. Dr. Yücel EROL
Üye
(İmza)

Doç. Dr. Fatih YAZICI
Üye
(İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Şevki BABACAN
Üye
(İmza)

Ek 5. Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğünün Anket Çalışma İzni

T.C.
TOKAT VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-27001677-44-41753738
Konu : Anket Çalışma İzni

21/01/2022

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Destegine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) 10/11/2021 tarihli ve 27001677/44/36577437 sayılı Valilik Makam Onayı.
c) Araştırma İzinleri İnceleme Komisyonunun 20.01.2022 tarihli tutanağı.
d) Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Rektörlüğünün 10.01.2022 tarih ve 119099 sayılı yazısı.

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nin ilgi (d) talebi gereği Üniversitesi'nin Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri yüksek lisans öğrencisi Esra ARSLAN Tokat İl ve Turhal İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ekli listedeki adı geçen anaokulu ve ilkokullarda yönetici, okulöncesi öğretmenleri ve öğrenci velilerine yönelik hazırlanmış olduğu "Okul Öncesi Eğitimde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Okul Paydaşlarının Görüşleri" konu başlıklı anket çalışmasını uygulamak istenmektedir.

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri yüksek lisans öğrencisi Esra ARSLAN Doç. Dr. Gülay ASLAN danışmanlığında hazırlanmış olduğu "Okul Öncesi Eğitimde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Okul Paydaşlarının Görüşleri" konulu bilimsel amaçlı anket çalışmasını 13.12.2021-31.02.2022 tarihleri arasında Tokat İl ve Turhal İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ekli listedeki adı geçen anaokulu ve ilkokullarda yönetici, okulöncesi öğretmenleri ve öğrenci velilerine uygulama yapma isteği Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur'unuza arz ederim.

Murat KÜÇÜKALİ
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR

Osman SARI
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:

- 1-Tutanak
2-Tokat GOP. Ün. Rektörlüğü yazısı ve yazı ekleri

Adres : GOP Bulvarı 60100 Tokat/Merkez

Telefon No : 0 (356) 214 10 17
E-Posta: ataricijelgitirmec60@meh.gov.tr
Kep Adresi : meh@t061.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meh-ehys>
Bilgi için: Adnan YÜCE Memur

Uyvan : Memur
Faks:3562141186
İnternet Adresi: www.meh.gov.tr

Bu evim güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evim.sorgu.meh.gov.tr> adresinden 8109-06ef-3bc5-94fa-94c2 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 6. Özgeçmiş

Adı Soyadı

Kişisel Bilgileri

İletişim Bilgileri

Öğrenim Bilgileri

İş Deneyimi

